

Strategia Rozwoju Powiatu Opatowskiego na lata 2021-2030

Opatów
STAROSTWO
POWIATOWE

PROJEKT

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU OPATOWSKIEGO NA LATA 2021 – 2030

WERSJA ROBOCZA DLA CELÓW KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

SPIS TREŚCI:

1	Założenia ogólne strategii rozwoju Powiatu Opatowskiego.....	5
2	Potencjał społeczno- gospodarczy.....	6
2.1	Rys historyczny.....	6
2.2	Lokalizacja.....	7
2.3	Kapitał techniczny i infrastruktury publicznej	8
2.3.1	Dostępność komunikacyjna	8
2.3.1.1	Sieć drogowa	8
2.3.1.2	Komunikacja kolejowa.....	17
2.3.1.3	Samochodowy transport zbiorowy	18
2.3.1.4	Komunikacja prywatna.....	20
2.3.2	Infrastruktura techniczna.....	21
2.3.2.1	System zaopatrzenia w wodę	21
2.3.2.2	System odprowadzania ścieków	21
2.3.2.3	Sieć gazowa	23
2.3.3	Efektywność energetyczna i odnawialne źródła energii	24
2.3.4	Oświata	25
2.3.5	Budownictwo i warunki socjalne	33
2.4	Kapitał atrakcyjności inwestycyjnej	34
2.4.1	Dostępność terenów inwestycyjnych	34
2.4.2	Zasoby naturalne i bioróżnorodność	35
2.4.2.1	Warunki klimatyczne i środowisko przyrodnicze	35
2.4.2.2	Zasoby wodne.....	39
2.4.2.3	Powietrze.....	41
2.5	Kapitał kultury i wizerunku.....	44
2.5.1	Działalność kulturalna, sportowa i promocyjna	44
2.5.2	Dostępność mediów publicznych i komercyjnych	45
2.5.3	Turystyka.....	46
2.5.3.1	Ruch turystyczny.....	46
2.5.3.2	Obiekty noclegowe	46
2.5.3.3	Zabytki i atrakcje turystyczne	48
2.5.3.4	Organizacje wspierające turystykę.....	50
2.5.4	Produkty regionalne o dużym znaczeniu promocyjnym	52
2.6	Kapitał jakości życia	55
2.6.1	Pomoc społeczna.....	55
2.6.2	Ochrona zdrowia	59
2.6.3	Bezpieczeństwo publiczne	65
2.7	Kapitał ludzki i społeczny	71
2.7.1	Struktura ludności i przyrost naturalny	71
2.7.2	Rynek pracy.....	76
2.7.2.1	Zatrudnienie	76
2.7.2.2	Bezrobocie.....	77
2.7.2.3	Działalność gospodarcza	84
2.7.3	Rolnictwo	89
2.8	Kapitał instytucjonalno – demokratyczny	96
2.8.1	Powiat Opatowski	96

2.8.2	Inne instytucje	99
2.9	Kapitał źródeł finansowania	100
2.9.1	Analiza bieżącego budżetu Powiatu Opatowskiego	100
2.9.1.1	Podstawy gospodarki finansowej jednostek samorządu terytorialnego	100
2.9.2	Aktualna sytuacja finansowa Powiatu Opatowskiego	101
2.9.2.1	Dochody powiatu Opatowskiego	114
2.9.2.2	Szczegółowa analiza wydatków powiatu Opatowskiego	125
2.9.2.3	Wolne środki operacyjne.....	129
2.9.2.4	Wieloletnia Prognoza Finansowa Powiatu Opatowskiego	131
2.9.2.5	Analiza samodzielności finansowej Powiatu Opatowskiego	136
2.9.2.6	Możliwości finansowania bieżącej działalności i inwestycji.....	137
3	Analiza SWOT	139
3.1	Analiza SWOT – kapitał ludzki i społeczny	139
3.2	Analiza SWOT – kapitał atrakcyjności inwestycyjnej	140
3.3	Analiza SWOT – kapitał techniczny i infrastruktury publicznej	142
3.4	Analiza SWOT – kapitał kultury i wizerunku.....	144
3.5	Analiza SWOT – kapitał jakości życia	145
3.6	Analiza SWOT – kapitał instytucjonalno – demokratyczny	147
3.7	Analiza SWOT – kapitał źródeł finansowania	148
4	Misja Powiatu Opatowskiego	149
5	Wizja rozwoju Powiatu Opatowskiego.....	150
6	Cele strategiczne rozwoju Powiatu Opatowskiego	151
7	Powiązanie Strategii Powiatu z dokumentami wyższego rzędu	165
8	Konsultacje społeczne.....	171
9	System zarządzania Strategii	172
9.1	System wdrażania	172
9.2	Monitoring i ewaluacja.....	172
9.3	Aktualizowanie Strategii	173
10	Podsumowanie	174
	Zestawienie tabel	175
	Zestawienie ilustracji	178
	Zestawienie wykresów	179

1 ZAŁOŻENIA OGÓLNE STRATEGII ROZWOJU POWIATU OPATOWSKIEGO

Strategia Rozwoju Powiatu Opatowskiego na lata 2021 – 2030 jest podstawowym i najważniejszym dokumentem samorządu Powiatu, określającym obszary, cele i kierunki interwencji polityki rozwoju, w kompetencjach realizowanych przez jej władze. Respektując obowiązujące zasady rozwoju regionalnego w Polsce oraz wyzwania, przed jakimi stoi Powiat Opatowski, Strategia uwzględnia potrzeby i oczekiwania całej wspólnoty Powiatu. Jest ona dokumentem z jednej strony definiującym najważniejsze przedsięwzięcia społeczne, gospodarcze i środowiskowe, z drugiej zaś zawiera kierunki alokacji zasobów, które w możliwie najlepszy sposób powinny przyczynić się do realizacji pożądanego wizji rozwoju. Rozstrzygnięcia zawarte w Strategii mają na celu określenie listy najsukuteczniejszych przedsięwzięć rozwojowych w tej perspektywie.

Prace nad Strategią Rozwoju Powiatu Opatowskiego na lata 2021 – 2030 rozpoczęto od przygotowania diagnozy społeczno-gospodarczej Powiatu, w której badaniom poddano sytuację społeczną oraz gospodarczą wraz z przeprowadzeniem konsultacji społecznych dotyczących stanu i funkcjonowania Powiatu. Przeanalizowane zostały słabe i mocne strony, a także szanse i zagrożenia jej dalszego rozwoju. Kolejnym etapem było określenie celów i kierunków strategicznych rozwoju Powiatu.

Przygotowana na tej podstawie szczegółowa analiza potencjału rozwojowego Powiatu, celów i kierunków oraz wyniki przeprowadzonych z mieszkańcami konsultacji społecznych posłużyły ostatecznie do określenia misji i wizji Powiatu.

Strategia Rozwoju Powiatu Opatowskiego na lata 2021 – 2030 jest odpowiedzią na dynamikę zmian społeczno-gospodarczych, zachodzących w obrębie Powiatu, jak i w jego otoczeniu, a także wynika z aspektów formalno-prawnych, uzasadniających potrzebę weryfikacji dokumentów strategicznych wszystkich jednostek samorządu terytorialnego w kraju.

2 POTENCJAŁ SPOŁECZNO- GOSPODARCZY

2.1 RYS HISTORYCZNY

Ziemia Opatowska należy do najstarszych części Polski. Powstała w wyniku długich i urozmaiconych przeobrażeń geologicznych. Przeciwnieństwo, jakie istnieje między północno - zachodnią częścią powiatu (gmina Baćkowice), nad którą królują grzbiety Gór Świętokrzyskich i gdzie panują lasy jodeł i buków na wysoczyznach, a częścią południową i wschodnią (gminy Opatów, Wojciechowice, Lipnik), gdzie łany sławnych zbóż opatowskich zlewają się złotą falą ku Wiśle, ma swe źródło w prastarych procesach geologicznych.

Procesy te ukształtowały każdy wzgórek, każdą dolinkę, każdy wąwóz czy jar. A razem z tym wyglądem, ukształtowaniem, naturą podłoża kształtował się główny kierunek działalności ludzi żyjących na tej ziemi w przeszłości i dzisiaj, tj. rolnictwo.

Miejscowości położone w obrębie dzisiejszego powiatu opatowskiego od wieków przejawiały naturalne dążenie ekonomiczne ku silniejszemu i zamożniejszemu ośrodkowi. A takim był od początku Opatów, który uzyskał prawa miejskie od Leszka Czarnego w 1282 r. Jeśli więc szukać faktycznych pierwowzorów powiatu w przeszłości, to najlepiej osadzić jego korzenie w starostwie XVI - wiecznego Opatowa.

Lata 1514-32 były okresem świetności miasta, które stanowiło wtedy własność kanclerza Krzysztofa Szydłowieckiego. Miasto znajdowało się na ważnym szlaku handlowym, biegnącym przez Sandomierz na Ruś Halicką, a na jarmarki opatowskie przyjeżdżało wielu zagranicznych kupców. Ponadto Opatów był siedzibą sejmików ziemskich, co wpłynęło na prestiż i dochody miasta, które było drugim co do wielkości ośrodkiem miejskim w ówczesnym województwie sandomierskim. To kanclerz Szydłowiecki dał podwaliny przyszłego Wielkiego Opatowa.

Zniszczenia wojenne (między innymi wojny szwedzkie) i pożary w XVIII wieku doprowadziły Opatów do utraty świetności, a jego znaczenie malało. Miasto pełniło tylko funkcję centrum administracyjnego pierwszej instancji. Po 1815 roku utworzone na ziemiach zaboru rosyjskiego Królestwo Polskie podzielono na 8 województw. Jednym z nich było województwo sandomierskie. Województwo dzieliło się na 4 obwody : Sandomierz, Opatów, Radom i Opoczno. Obwód opatowski obejmował 2 powiaty: opatowski i solecki. W 1842 roku administracja carska zamieniła obwody na powiaty, a dotychczasowe powiaty na okręgi. Opatów stał się siedzibą powiatu. Taki stan istniał do 1866 r. Podczas I wojny światowej powiat opatowski w 1915 roku dostał się pod okupację austriacką, a Opatów stał się siedzibą Cesarskiej i Królewskiej Komendy Powiatowej.

Po odzyskaniu niepodległości, 2 sierpnia 1919 utworzono województwo kieleckie z 15 powiatami. W tym również powiat opatowski. Stan taki trwał do 1975 roku. W 1975 roku w

wyniku reformy administracyjnej kraju zlikwidowano powiaty. Tereny dotychczasowego powiatu opatowskiego podzielono między województwa tarnobrzeskie i kieleckie.

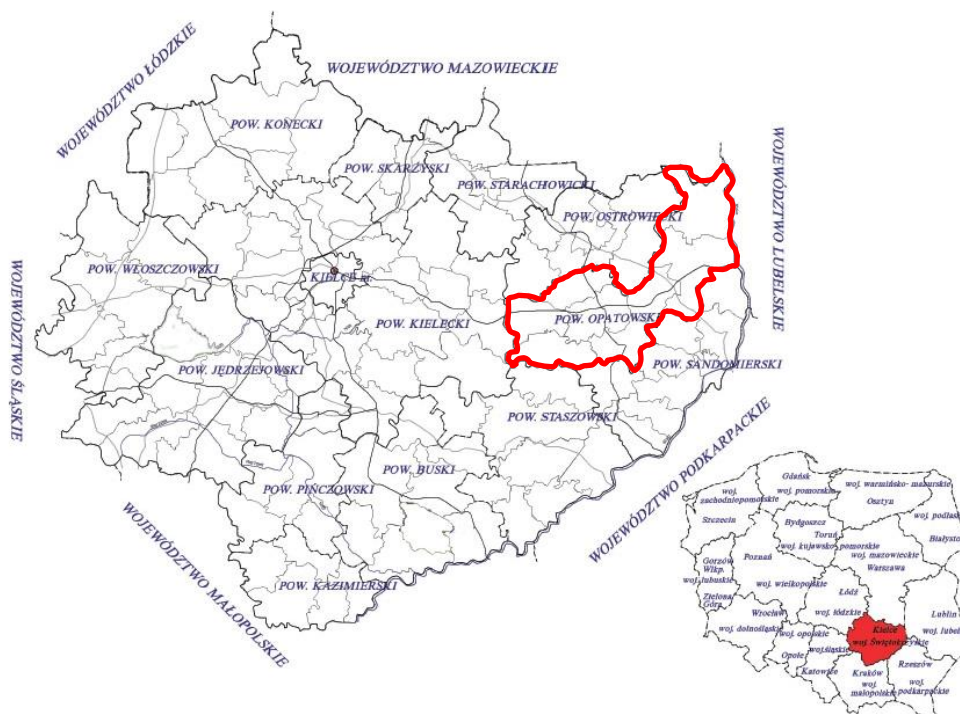
Od 1 stycznia 1999 r. W wyniku reformy administracyjnej kraju powstał powiat opatowski, a Opatów ponownie uzyskał status powiatu¹.

2.2 LOKALIZACJA

Powiat opatowski zlokalizowany jest we wschodniej części województwa świętokrzyskiego. Powiat opatowski jest jednym z 14 powiatów województwa świętokrzyskiego. Znajduje się w we wschodniej części województwa i graniczy z 4 powiatami województwa świętokrzyskiego tj. ostrowieckim, kieleckim, staszowskim i sandomierskim, a także z województwem lubelskim (w tym powiatem krańickim i opolskim) i mazowieckim (powiat lipski).

Lokalizacja powiatu w systemie podziału administracyjnego Polski została przedstawiona na poniższym rysunku.

RYSUNEK 1: LOKALIZACJA POWIATU OPATOWSKIEGO W SYSTEMIE PODZIAŁU ADMINISTRACYJNEGO POLSKI

Źródło: Opracowanie własne

¹ Źródło: <http://www.opatow.eobip.pl/>

Powiat opatowski jest jednym z 14 powiatów województwa świętokrzyskiego. Znajduje się w we wschodniej części województwa i graniczy z 4 powiatami województwa świętokrzyskiego tj. ostrowieckim, kieleckim, staszowskim i sandomierskim, a także z województwem lubelskim (w tym powiatem kraśnickim i opolskim) i mazowieckim (powiat lipski). Zajmuje powierzchnię 910,9 km², co stanowi 7,78% powierzchni województwa (6. miejsce w województwie). Liczba ludności wynosi 53 821 (ok. 4,28% ludności województwa). Na 1 km² przypada ok. 59,08 osób, co jest znacznie niższą wartością niż średnia województwa – 107,36 i średnia krajowa – 122,93 osoby na km².

W skład powiatu opatowskiego wchodzi 8 gmin, w tym 2 gminy miejsko – wiejskie oraz 6 gmin wiejskich.

Poniższa tabela prezentuje zestawienie gmin powiatu opatowskiego wraz z powierzchniami i udziałem procentowym w całkowitej powierzchni powiatu opatowskiego.

TABELA 1: WYKAZ GMIN NA TERENIE POWIATU OPATOWSKIEGO

Lp.	Nazwa	Powierzchnia [km ²]	Udział w powierzchni powiatu opatowskiego [%]
1.	Gmina Baćkowice	96,13	10,55%
2.	Gmina Iwaniska	104,89	11,51%
3.	Gmina Lipnik	81,45	8,94%
4.	Gmina Opatów	113,52	12,46%
5.	Gmina Ożarów	183,29	20,12%
6.	Gmina Sadowie	81,81	8,98%
7.	Gmina Tarłów	163,35	17,93%
8.	Gmina Wojciechowice	86,46	9,49%

Źródło: Dane GUS

2.3 KAPITAŁ TECHNICZNY I INFRASTRUKTURY PUBLICZNEJ

2.3.1 DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA

2.3.1.1 SIEĆ DROGOWA

Powiat Opatowski położony jest w obszarze korytarza transportowego łączącego najbliższe miasta wojewódzkie tj. Kielce z Lublinem i Rzeszowem oraz miasto Radom z Rzeszowem stanowiąc ważny krajowy węzeł komunikacyjny.

Drogowy układ transportowy tworzą cztery główne drogi krajowe:

1. droga nr 74 – Wieluń – Piotrków Trybunalski – Kielce – Opatów – Zamość – Zosin (granica państwa), dalej w kierunku Kijowa na Ukrainie.

2. droga nr 9 – Radom – Opatów – Rzeszów, będąca częścią europejskiej trasy łącznikowej E371 biegnącej przez południowo-wschodnią Polskę i wschodnią Słowację.
3. droga nr 77 – Lipnik – Sandomierz – Stalowa Wola – Leżajsk – Tryńcza – Jarosław – Radymno – Przemyśl, podobnie jak droga nr 9, będąca częścią europejskiej trasy łącznikowej E371 biegnącej przez południowo-wschodnią Polskę i wschodnią Słowację.
4. droga nr 79 – Warszawa – Kozienice – Zwoleń – Sandomierz – Połaniec – Nowe Brzesko – Kraków – Trzebinia – Chrzanów – Jaworzno – Katowice – Chorzów – Bytom.

Uzupełnieniem dla dróg krajowych na terenie powiatu opatowskiego są drogi wojewódzkie, powiatowe i gminne.

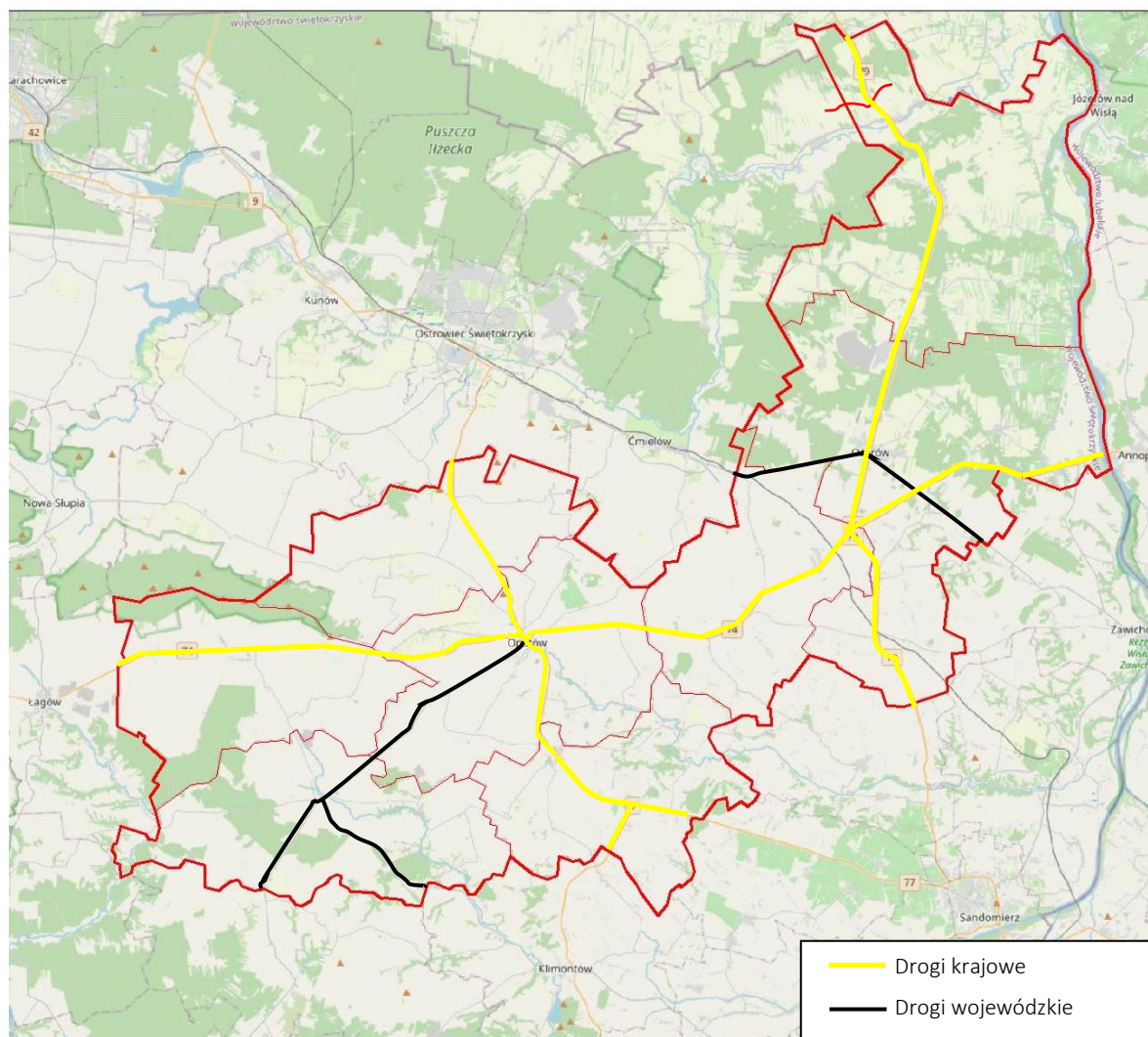
Sieć dróg wojewódzkich obejmuje trzy drogi wojewódzkie:

1. droga nr 754 – Ostrowiec Świętokrzyski – Bałtów – Solec nad Wisłą (województwo mazowieckie) – Gołębiew.
2. droga nr 755 – Ostrowiec Świętokrzyski – Ćmielów – Ożarów – Zawichost – Kosin (województwo lubelskie).
3. droga nr 757 – Opatów – Iwaniska – Staszów – Stopnica.
4. droga nr 758 – Iwaniska – Klimontów – Koprzywnica – Tarnobrzeg (województwo podkarpackie).

Drogi krajowe i wojewódzkie są na terenie powiatu opatowskiego w całości o nawierzchni utwardzonej ulepszonej. Nie występują odcinki dróg gruntowych.

Układ sieci dróg krajowych i wojewódzkich na terenie powiatu opatowskiego przedstawia poniższa mapa.

RYSUNEK 2: UKŁAD SIECI DRÓG KRAJOWYCH I WOJEWÓDZKICH NA TERENIE POWIATU OPATOWSKIEGO

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.openstreetmap.org>

Sieć dróg powiatowych jest silnie rozwinięta i stanowi uzupełnienie do dróg krajowych i wojewódzkich. Obejmuje teren wszystkich gmin wchodzących w skład powiatu opatowskiego. Poniżej w tabeli przedstawiono szczegółowy wykaz dróg powiatowych na terenie powiatu opatowskiego.

TABELA 2: WYKAZ DRÓG POWIATOWYCH NA TERENIE POWIATU OPATOWSKIEGO

Lp.	Nr drogi	Przebieg dróg powiatowych przez województwo świętokrzyskie
1.	0685 T	Jakubowice - dojazd do stacji kolejowej Jakubowice
2.	0686 T	Ciszycza Przewozowa - Jabrzęcina - Ostrów - gr. woj. świętokrzyskiego - (Zamoście)
3.	0688 T	Tarłów - Tomaszów - Hermanów - Sulejów
4.	0690 T	Jelenia Góra - Magonie - Boria - Podgórze - Wiktoryn - Teofilów - Duranów - Brzozowa - Wólka Lipowa - Cegielnia - Julianów - Tadeuszów - Słupia Nadbrzeżna
5.	0693 T	Ożarów - Stróża - Śródborze - Klin - Łysowody - dr. woj. Nr 755
6.	0694 T	Ożarów - Gliniany - Potok - Duranów
7.	0695 T	Potok - Bronisławów - Łubowa

8.	0696 T	Ożarów - Karsy - Dąbrówka - Czachów - Wlonice - Łubowa - Jadwigów - Cegielnia - Kochanów - Wólka Tarłowska
9.	0697 T	Ożarów - Sobów - Szymanówka - Kruków - Lasocin - Janów - Nowe
10.	0698 T	Rzuchów - Drzenkowice - Brzostowa - dr. woj. Nr 755
11.	0699 T	Opatów - Kornacice - dr. kraj. Nr 9
12.	0700 T	dr. kraj. Nr 9 - Bogusławice
13.	0701 T	Sarnia Zwola - Mirogonowice - Nagórzycze - Janowice - Szczegło - Duklany - Kolonia Niemienice - Porudzie - Opatów
14.	0702 T	Sadowie - Ruszkowice - Czerwona Góra - Zwola - Truskolasy - Michałów - Niemienice
15.	0703 T	Zochcin - Sadowie - dr. kraj. Nr 9
16.	0704 T	gr. pow. ostrowieckiego - Ruszków - Sadowie - dr. kraj. Nr 9
17.	0705 T	Opatów - Tomaszów - Jałoweszy - Łężyce - Bełcz - Niemienice
18.	0706 T	gr. pow. opatowskiego - Podlesie - Nieskurzów Stary
19.	0707 T	Stara Słupia - Jeleniów - Wieś - Majdan - Podłazy - Piórków - Załazcze - Komorniki - Wszachów
20.	0708 T	gr. pow. opatowskiego - Krowiniec - Wszachów - Porąbki Górne - Iwaniska
21.	0709 T	Skolankowska Wola - Józefin - Marianów
22.	0710 T	Gryzikamień - Marianów - Dziewiątle - Wierzbka
23.	0711 T	Dziewiątle - Ujazdek - Łagówka - Łagowica - Pipała - Jastrzębska Wola - Skolankowska Wola - Zielonka - Iwaniska
24.	0712 T	Gryzikamień - Łopatno - Brzeziny - Miłoszowice Kolonia
25.	0713 T	Haliszka - Radwan - Brzezionki - Grzybów
26.	0714 T	Przepiórów - Beradz - Kozinek - Pokrzywianka
27.	0715 T	Kujawy - Szczeglice
28.	0716 T	Bačkowice - Baranówek - Zaldów - Iwaniska
29.	0717 T	Łężyce - Biskupice - Czekaj - Gołoszyce - Modliborzyce - Piskrzyn - Baranówek - Janczyce - Stobiec - Zaldów
30.	0718 T	Piórków Dolny - Nieskurzów Nowy - Żerniki - Gołoszyce
31.	0719 T	Planta - Wojnowice - Piskrzyn
32.	0720 T	Iwaniska - Tęcza - Krępa Dolna - Boduszów - Mydłów - Kaczyce - Grocholice - Włostów
33.	0721 T	Kobylany - Wymysłów - Krępa Dolna
34.	0722 T	Mydłów - Borków - Przepiórów - Kujawy
35.	0723 T	Opatów - Czerników Karski - Aleksandrów - Bartłomiejów - Strzyżowice - Józefów - Wymysłów
36.	0724 T	Kochówek - Kochów - Bartłomiejów - Jagnin - Gojców
37.	0725 T	Włostów - Małżyn - Słoptów - Antoniów - Goźlice
38.	0726 T	Bodzechów - Grocholice - Małoszyce - Podole Kolonia - Podole - Lipowa - Opatów
39.	0727 T	Opatów - Adamów - Rosochy - Przeuszyn - Marianów - Buszkowice - Jastków - Ćmielów
40.	0728 T	Drygulec - Podgajcze - Zacisze - Wojciechowice - Stodoły Kolonia
41.	0729 T	Opatów - Wąworków - Pobroszyn - Karwów
42.	0730 T	Kolonia Okalina - Karwów - Dzierżnia - Malice Kościelne - Męczenice - Pielaszów - Nowy Daromin - Daromin
43.	0731 T	Włostów - Osada Cukrowni Włostów - Gozdawa - Żurawniki - Stąbuszowice - Międzygórz - Rogal
44.	0732 T	Męczenice - Stąbuszewice - Gołębiów Szlachecki
45.	0733 T	Balbinów - Nikisiałka Duża - Dziura - Nikisiałka Mała - Gozdawa - Leszczków - Lipnik
46.	0734 T	dr. woj. Nr 755 - Ługi - Mikułowice - Wojciechowice - Zacisze - Mierzanowice - Horochów - Kaliszany - Gierczyce - Nikisiałka Duża
47.	0735 T	Hultajka - Kolonia Lisów - Lisów - Sadłowice - Daromin - Przewody - Wilczyce - Dacharzew - Radoszki - Wysiadłów

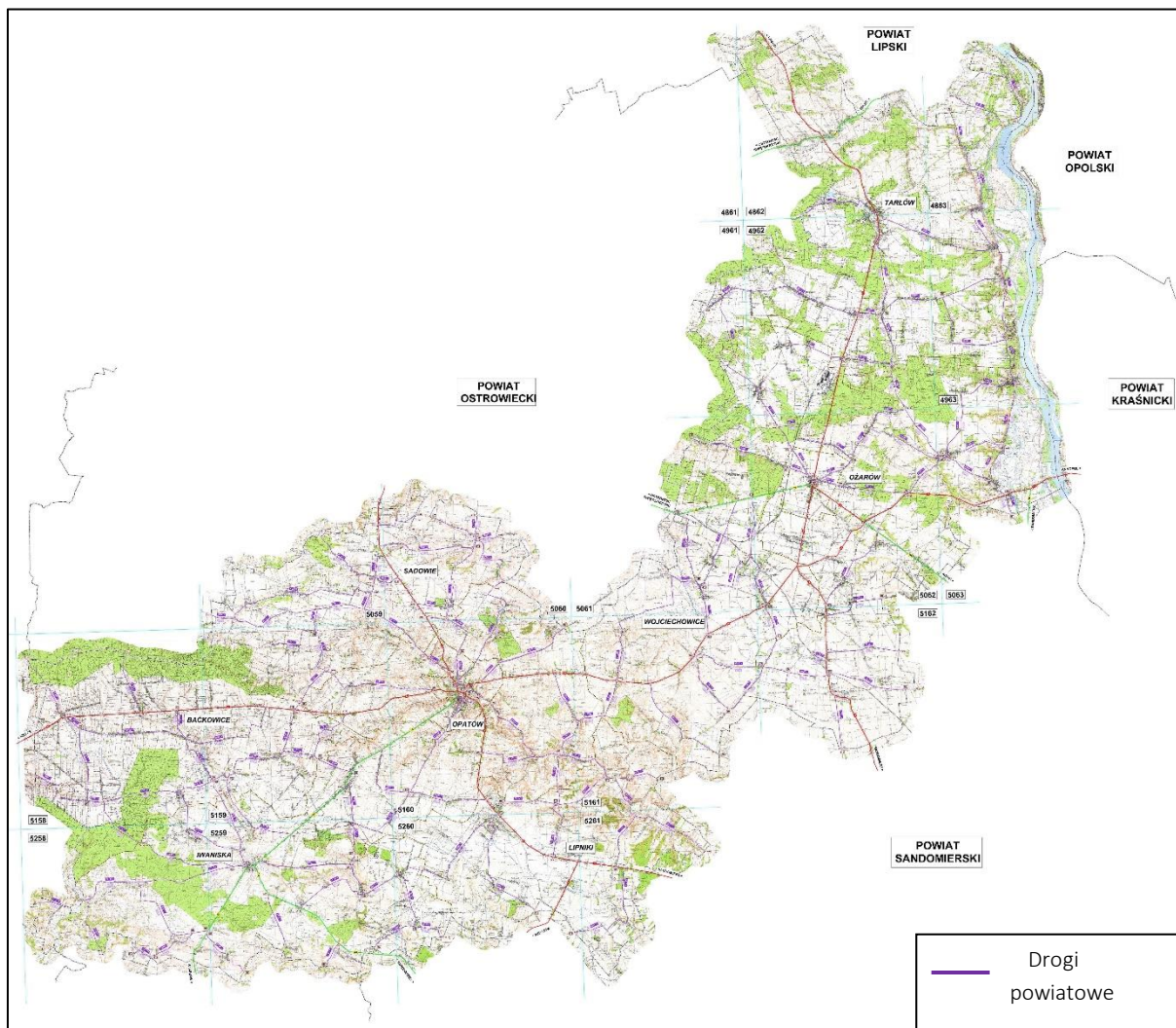
48.	0736 T	dr. pow. Nr 42164 - Bożęcín - Przewody - Pęczyny - Kleczanów
49.	0737 T	Gołębiów - Usarżów - Zdanów - Jugosżów - Krobelice - Nasławice
50.	0743 T	Stodoły - Podgrochocice - Jakubowice - Pisary - Wyspa - Wygoda - Dziurów - Zawichost
51.	0744 T	Przybysławice - Jankowice - Janików
52.	0745 T	Przybysławice - Śmiłów - Chrapanów - Suchodółka
53.	0746 T	Jakubowice - Jóżeńków - Pawłów - Czyżów Szlachecki
54.	0755 T	Skarbka - Skarbka Dolna - Skarbka Górna - Wólka Pętkowska - Wygnanów - Potoczek - Tarłów
55.	0758 T	Bidziny - Bidziny Kolonia - Jasice - Smugi - dr. woj. Nr 755
56.	0759 T	Wojciechowice - Jasice
57.	0761 T	dr. pow. Nr 42111 - Karsy - dr. pow. Nr 42113
58.	0762 T	Lasocin - Biedrzychów
59.	0763 T	(Pawłowice) - gr. woj. świętokrzyskiego - Ciszycą Górna - Leśne Chałupy - Dorotka - Sulejów - Wesołówka - Słupia Nadbrzeżna - Nowe - Biedrzychów - Dębno - Maruszów - Linów
60.	0764 T	Lasocin - Dębno
61.	0765 T	Lasocin - Wlonice
62.	0766 T	Lasocin - Janopol - Czachów
63.	0767 T	Bidziny - Grochocice - Grochocice Kolonia - Łopata - Łany - Stodoły Wieś
64.	0769 T	Nowy Garbów - Stary Garbów - Kolonia Góry Wysokie - Góry Wysokie
65.	0770 T	Kobylany - Kobylanki - Kolonie Modliborskie - Modliborzyce
66.	0771 T	Janczyce - Wszachów
67.	0772 T	Wszehświęte - Bogusławice - dr. pow. Nr 42117
68.	0773 T	(Pawłowska Wola) - gr. woj. świętokrzyskiego - Ciszycą Dolna
69.	0775 T	Oziembłów - Bratków - Modliborzyce
70.	0776 T	Ujazd - Toporów - Boduszów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Załącznika nr 1 do uchwały Nr 106/03 Zarządu Województwa Świętokrzyskiego z dnia 8 maja 2003r.

Całkowita długość dróg powiatowych na terenie powiatu opatowskiego obejmuje 486 km dróg, w tym 475,3 km dróg o nawierzchni twardej i 10,7 km dróg o nawierzchni gruntowej.

RYSUNEK 3: UKŁAD SIECI POWIATOWYCH NA TERENIE POWIATU OPATOWSKIEGO

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zarządu Dróg Powiatowych w Opatowie

Podmiotem odpowiedzialnym za zarządzanie i utrzymanie dróg powiatowych na terenie powiatu opatowskiego jest Zarząd Dróg Powiatowych w Opatowie, który działa na podstawie:

1. Ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (tekst jedn. Dz. U. 2020r. poz. 470 z późn. zm.).
2. Ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. prawo o ruchu drogowym (tekst jedn. Dz.U. 2021 poz. 450).
3. Ustawy z dnia 24 lipca 1998 r. o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej – w związku z reformą ustrojową państwa (Dz. U. 1998 nr 106, poz. 668 z późn. zm.).
4. Ustawy z dnia 05 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (tekst jedn. Dz. U. 2020r. poz. 920).

5. Ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 305 z późn. zm.).
6. Statutu Powiatu Opatowskiego.

Zarząd Dróg jest budżetową jednostką organizacyjną, w ramach powiatowej administracji zespolonej Powiatu Opatowskiego. Zarząd Dróg pełni w imieniu Zarządu Powiatu funkcję – zarządcy drogi w odniesieniu do dróg powiatowych. Zarządowi Dróg podlegają dwie jednostki terenowe – Obwody Drogowe zlokalizowane w Opatowie (gm. Opatów) oraz w Smugach (gm. Ożarów).

Siedziba Zarządu Dróg znajduje się pod adresem ul. Lipowska 2, 27-500 Opatów.

Terenem działania Zarządu Dróg jest Powiat Opatowski obejmujący:

- miasto i gminę Opatów,
- miasto i gminę Ożarów,
- gminę Baćkowice,
- gminę Iwaniska,
- gminę Lipnik,
- gminę Sadowie,
- gminę Tarłów,
- gminę Wojciechowice.

Do zadań Zarządu Dróg należy wykonywanie obowiązku zarządcy dróg w zakresie planowania, budowy, przebudowy, remontu, utrzymania i ochrony dróg zgodnie z ustawą o drogach publicznych.

Stan dróg powiatowych pod względem technicznym jest utrzymany na wysokim poziomie.

Poniżej w tabelach przedstawiono zestawienia dotyczące dróg powiatowych powiatu opatowskiego na tle kraju, województwa i powiatów ościennych.

TABELA 3: ZESTAWIENIE DŁUGOŚCI DRÓG POWIATOWYCH WRAZ Z RODZAJAMI NAWIERZCHNI

Jednostka	Rodzaj nawierzchni			Udział dróg o nawierzchni gruntowej w całej długości dróg %
	o nawierzchni twardej	o nawierzchni twardej ulepszonej	o nawierzchni gruntowej	
POLSKA	114 820,5	111 625,6	9 518,2	8,29%
ŚWIĘTOKRZYSKIE	5 864,1	5 683,0	347,5	5,93%
Powiat opatowski	475,3	472,3	10,7	2,25%
Powiat ostrowiecki	316,4	315,0	32,3	10,21%
Powiat sandomierski	328,1	322,4	14,5	4,42%
Powiat staszowski	456,7	456,7	24,0	5,26%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

Nawierzchnie dróg powiatowych na terenie powiatu opatowskiego są niemal w całości tj. w 97,75% nawierzchniami utwardzonymi i mają udział nawierzchni utwardzonych wyższy niż średnia krajowa wynosząca 91,71%, wojewódzka 94,07%, jak również w porównaniu z powiatami ościennymi.

Nieco inaczej wygląda sytuacja jeśli pod uwagę weźmie się drogi gminne.

TABELA 4: ZESTAWIENIE DŁUGOŚCI DRÓG GMINNYCH WRAZ Z RODZAJAMI NAWIERZCHNI

Jednostka	Rodzaj drogi			Udział procentowy dróg o nawierzchni gruntowej
	o nawierzchni twardej	o nawierzchni twardej ulepszonej	o nawierzchni gruntowej	
POLSKA	143496,4	124919,9	108292,9	75,47%
ŚWIĘTOKRZYSKIE	7004,9	5714,8	2555,4	36,48%
Powiat opatowski	715,8	611,1	266,6	37,25%
Powiat ostrowiecki	457,5	402,2	164,8	36,02%
Powiat sandomierski	776,8	590,8	330,0	42,48%
Powiat staszowski	917,6	615,9	345,3	37,63%

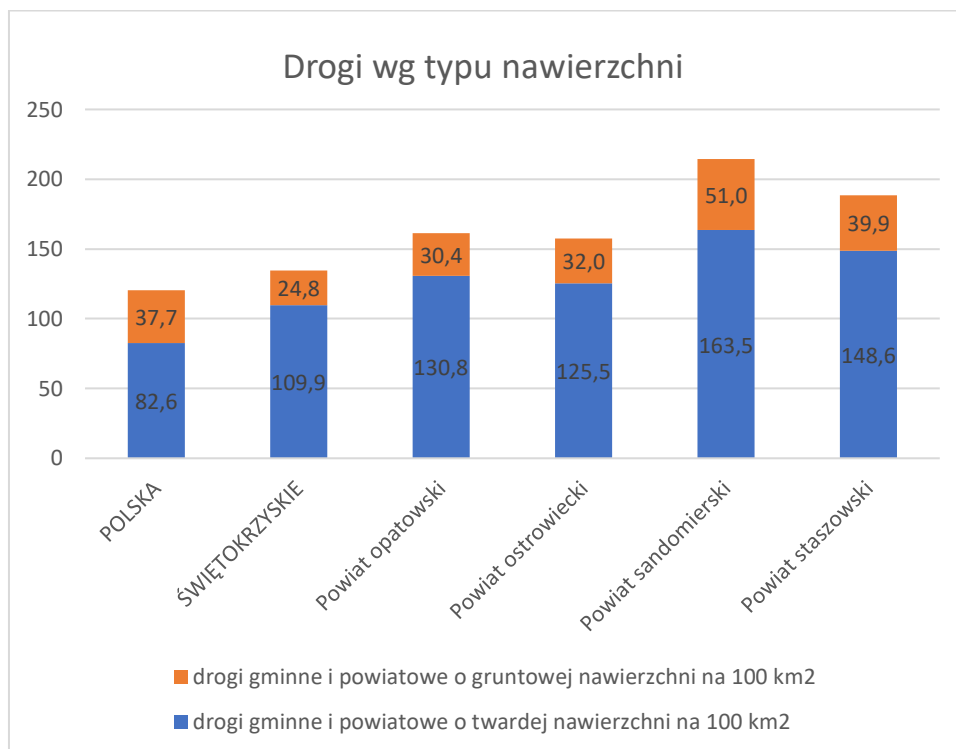
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

Na koniec 2020r. na terenie powiatu opatowskiego zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego stan nawierzchni dróg gminnych znacznie odbiegał od stanu dróg wyższych kategorii tj. dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych.

Spośród ponad 715 km dróg aż 266,6 km dróg było drogami gruntowymi, co stanowi 37,25% ogółu dróg gminnych w powiecie. Porównując te dane z sąsiednimi powiatami jedynie na terenie powiatu ostrowieckiego drogi gminne były utwardzone w nieznacznie większym stopniu (36,02%). Średnia dla całego województwa była także nieznacznie niższa i wynosiła 36,48%. Należy zwrócić szczególną uwagę na porównanie wartości udziału gruntowych dróg gminnych w kraju, gdzie średni udział dróg gruntowych wynosił aż 75,47%, co wskazuje, że stan dróg gminnych na terenie powiatu jest zdecydowanie lepszy niż w pozostałych regionach Polski.

Na poniższym wykresie przedstawiono zestawienie wskaźnikowe dla dróg powiatowych i gminnych z podziałem na nawierzchnie utwardzone i gruntowe przypadające na 100 km² powierzchni.

WYKRES 1: ANALIZA PORÓWNAWCZA DRÓG WG TYPU NAWIERZCHNI

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

Zgodnie z powyższym wykresem najgorzej pod względem wskaźnika udziału długości dróg powiatowych i gminnych razem na 100 km² powierzchni wypada średnia krajowa, która wynosi ok. 120,3km, średnia województwa świętokrzyskiego 134,7km, natomiast dla powiatu opatowskiego wynosi ona ok. 161,2km i ustępuje jedynie gęstości dróg z terenu powiatów sandomierskiego i staszowskiego.

TABELA 5: ZESTAWIENIE WSKAŹNIKOWE DŁUGOŚCI DRÓG GMINNYCH I POWIATOWYCH RAZEM WRAZ Z RODZAJAMI NAWIERZCHNI

Jednostka	Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 10 tys. ludności	
	drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni	drogi gminne i powiatowe o gruntowej nawierzchni
POLSKA	67,3	30,7
ŚWIĘTOKRZYSKIE	104,3	23,5
Powiat opatowski	228,7	53,2
Powiat ostrowiecki	71,0	18,1
Powiat sandomierski	143,5	44,7
Powiat staszowski	191,5	51,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

Pod względem długości sieci dróg powiatowych i gminnych przypadających na 10 tys. Mieszkańców wyraźnie widać, że powiat opatowski dominuje na tle kraju, województwa i powiatów ościennych. Łączna długość sieci tych dróg przypadająca na 10 tys. Osób wynosi aż 281,9 km, co jest wartością ponad 2,8 razy większą niż średnia krajowa i ponad 2,2 razy większą

niż średnia województwa. Jedynie długość sieci drogowej powiatu staszowskiego znajduje się na porównywalnym poziomie będąc 1,16 razy mniejszą niż długość dróg w powiecie opatowskim.

Taka sytuacja jest pozytywna patrząc na sieć drogową z punktu widzenia dostępności komunikacyjnej i możliwości przemieszczania się ludności, jednakże patrząc z punktu widzenia finansowego i technicznego, tak rozbudowana sieć drogowa generuje bardzo wysokie koszty jednostkowe utrzymania dróg przypadające na mieszkańca.

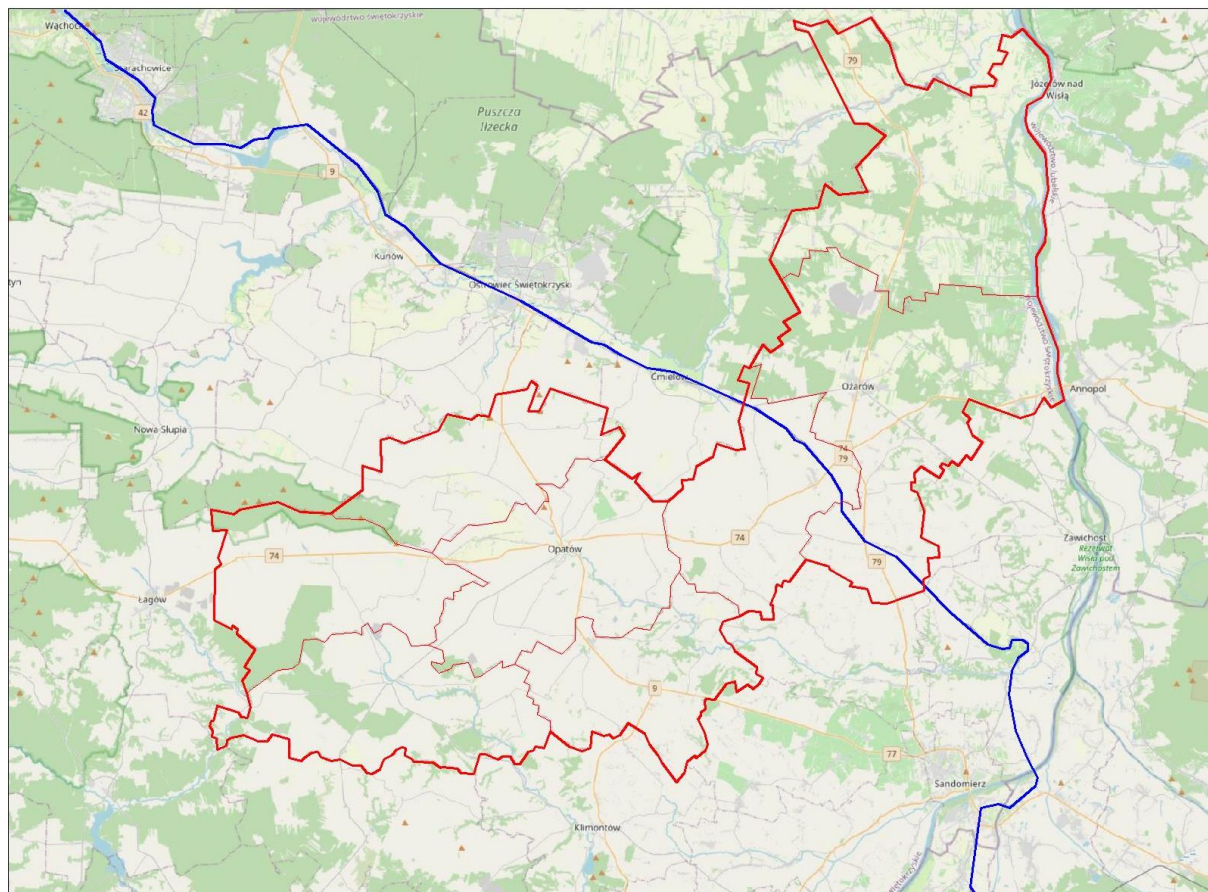
2.3.1.2 KOMUNIKACJA KOLEJOWA

Sieć komunikacji kolejowej na terenie powiatu opatowskiego jest stosunkowo słabo rozwinięta.

Jedyną linią kolejową przebiegającą przez teren powiatu opatowskiego jest linia nr 25 Łódź Kaliska – Dębica. Linia przebiega przez centralną część powiatu przez gminy Wojciechowice i Ożarów.

Na poniżej mapie przedstawiono przebieg linii kolejowej.

RYSUNEK 4: PRZEBIEG LINII KOLEJOWEJ NA TERENIE POWIATU OPATOWSKIEGO

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.openstreetmap.org>

Na terenie powiatu wzdłuż linii kolejowej występuje jeden dworzec kolejowy w miejscowości Jakubowice, dwa przystanki kolejowe Jasice i Drygulec oraz bocznica do cementowni należącej do Grupy Ożarów S.A. Linia nr 25 prowadzi ruch pociągów osobowych i towarowych, przy czym pociągi osobowe nie zatrzymują się obecnie na stacji Jakubowice.

2.3.1.3 SAMOCHODOWY TRANSPORT ZBIOROWY

Samochodowy transport zbiorowy jest realizowany przez przewoźników publicznych i prywatnych. Transport zbiorowy obejmuje zarówno trasy lokalne (teren powiatu), regionalne (wojewódzkie) oraz dalekobieżne (krajowe i zagraniczne).

Poza niepublicznymi przewoźnikami na terenie powiatu opatowskiego od roku 2019 działa Powiatowy Zakład Transportu w Opatowie (PZT). Został on utworzony Uchwałą nr XII.54.2019 Rady Powiatu w Opatowie z dnia 19 sierpnia 2019r. jako samorządowa zakład budżetowy.

Przedmiotem działalności Zakładu jest wykonywanie zadań publicznych Powiatu Opatowskiego w zakresie lokalnego transportu zbiorowego w zakresie przewozów autobusowych o charakterze użyteczności publicznej na liniach komunikacyjnych wyznaczonych przez Radę Powiatu w Opatowie.

Z początkiem działalności PZT uruchomione zostało 6 linii autobusowych, jednakże w wyniku zwiększonego zapotrzebowania z czasem utworzono kolejne.

W chwili obecnej PZT realizuje transport zbiorowy na 31 liniach, w tym:

1. L15 – Czekarzewice II – Maruszów przez Ożarów,
2. L23 – Maruszów – Annopol,
3. L24 – Czekarzewice Drugie – Lipsko przez Kostusin,
4. L27 – Opatów – Ożarów przez Bidziny,
5. L28 Ożarów – Ożarów przez Nowe, Słupia Nadbrzeżna,
6. L29 Ożarów – Ożarów przez Czachów, Dębno,
7. L30 Opatów – Ożarów przez Pisary, Janików,
8. L31 Opatów – Opatów przez Mydlów, Grocholice, Włostów,
9. L32 Opatów – Opatów przez Nikisiałka Mała, Malice, Adamów, Włostów,
10. L33 Opatów – Opatów przez Jasice, Wojciechowice, Kaliszany,
11. L34 Opatów – Opatów przez Stodoły, Sadłowice, Gierczyce,
12. L35 Opatów – Opatów przez Sadłowice, Stodoły – Kolonie, Wojciechowice,
13. L36 Opatów – Opatów przez Iwaniska, Boduszów, Małżyn, Włostów,
14. L37 Opatów – Opatów przez Wszachów, Zielonkę, Iwaniska,
15. L38 Opatów – Opatów przez Gołoszyce, Piskrzyn, Stobiec,
16. L39 Opatów – Opatów przez Sadowie, Janowice, Mominę, Waśniów, Sarnią Zwołę, Truskolasy,
17. L40 Ożarów – Czekarzewice II,

18. L41 Maruszów – Opatów przez Ożarów,
19. L42 Opatów – Iwaniska,
20. L43 Iwaniska – Opatów przez Starą Łagowicę, Baćkowice,
21. L44 Opatów – Opatów przez Truskolasy, Ruszkowiec, Sadowie,
22. L45 Opatów – Opatów przez Słabuszewice, Kaczyce, Strzyżowice,
23. L46 Iwaniska – Iwaniska przez Wolę Skolankowską, Dziewiątle, Łopatno,
24. L47 Opatów – Stodoły przez Lisów,
25. L48 Stodoły – Stodoły przez Łopatę,
26. L49 Stodoły – Opatów przez Bidziny,
27. L50 Opatów – Wojciechowice przez Kaliszany,
28. L51 Wojciechowice – Opatów przez Stodoły,
29. L52 Opatów – Bidziny przez Sadłowice,
30. L53 Bidziny – Opatów przez Wlonice, Wojciechowice,
31. L54 Ożarów – Ożarów przez Julianów, Słupia Nadbrzeżna, Gliniany.

PZT dysponuje w chwili obecnej 6 autobusami, w tym typu bus (3 własne i 3 w leasingu).

Ze względu na niedługi okres funkcjonowania PZT, dysponuje on nierozbudowaną bazą techniczną do obsługi komunikacyjnej oraz obsługi pojazdów.

Linie autobusowe obsługiwane przez PZT cieszą się dużym zainteresowaniem, ponieważ w odróżnieniu od przewoźników stricte o charakterze komercyjnym, PZT stara się zapewnić komunikację pasażerską także na obszarach mniej zaludnionych o mniejszej liczbie pasażerów oraz w godzinach i dniach, kiedy prywatni przewoźnicy ograniczają kursowanie na swoich liniach.

Istotne znacznie dla funkcjonowania systemu transportowego ma kwestia finansowania transportu publicznego, który na terenach wiejskich jest w większości przypadków nieopłacalny. Powoduje to, że w wielu miejscowościach nie kursuje komunikacja a ich mieszkańcy muszą korzystać wyłącznie z prywatnych środków transportu. Jest to szczególnie trudne dla osób nie posiadających własnego środka lokomocji lub dla osób niepełnosprawnych, które z uwagi na stan zdrowia nie są w stanie się przemieszczać i korzystać z samochodu.

Brak dostępu do komunikacji zbiorowej na terenie kraju na wybranych obszarach spowodował, że uruchomiony został rządowy program Fundusz Rozwoju Przewozów Autobusowych. Ma on na celu likwidację tzw. „białych plam komunikacyjnych”. W ten sposób Starostwo Powiatowe w Opatowie pozyskało środki finansowe przeznaczone na działalność PZT, co umożliwiło w poprzednich latach zwiększenie dostępności komunikacyjnej dla mieszkańców.

Dzięki Funduszowi mieszkańcy, przede wszystkim z mniejszych miejscowości, mogą dotrzeć środkami transportu publicznego do pracy, szkół, placówek zdrowia i instytucji kultury.

Zwiększenie siatki połączeń autobusowych stwarza także możliwość znalezienia pracy w miejscowościach, do których dojazd był dotychczas utrudniony lub niemożliwy².

2.3.1.4 KOMUNIKACJA PRYWATNA

Komunikacja prywatna stanowi postawę dla transportu mieszkańców powiatu opatowskiego.

Poniżej w tabeli przedstawiono zestawienia dotyczące ilości zarejestrowanych pojazdów na terenie powiatu opatowskiego na tle kraju, województwa i powiatów ościennych.

TABELA 6: ZESTAWIENIE WSKAŹNIKOWE DŁUGOŚCI DRÓG GMINNYCH I POWIATOWYCH RAZEM WRAZ Z RODZAJAMI NAWIERZCHNI

Jednostka	Rodzaj pojazdu							Wskaźniki rodzaju pojazdów na 1000 mieszkańców		
	pojazdy samochodowe i ciągniki	motocykle ogółem	samochody osobowe	autobusy ogółem	samochody ciężarowe	Motorowery	ciągniki rolnicze	pojazdy samochodowe i ciągniki	samochody osobowe	ciągniki rolnicze
POLSKA	31 989 313	1 587 031	24 360 166	122 604	3 436 184	1 375 004	1 818 414	833	635	47
ŚWIĘTOKRZYSKIE	1 048 628	53 998	734 901	5 073	131 800	48 272	100 519	850	596	81
Powiat opatowski	54 182	3 147	35 129	228	4 826	2 449	9 914	1 040	674	190
Powiat ostrowiecki	70 369	3 536	54 483	189	6 305	5 231	4 777	646	500	44
Powiat sandomierski	82 309	4 633	49 234	288	14 030	3 198	12 645	1 069	639	164
Powiat staszowski	70 626	4 951	49 082	278	7 184	3 226	8 073	984	684	112

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

Powiat opatowski charakteryzuje się wysokim wykorzystaniem transportu prywatnego jako podstawowej formy komunikacji. Sprzyjają temu słabo rozwinięta sieć transportu zbiorowego na obszarach o małej gęstości zaludnienia, bardzo bogata sieć dróg na terenie powiatu oraz charakterem gospodarczym powiatu, który opiera się głównie na rolnictwie.

Najwięcej pojazdów zarejestrowanych na 1000 mieszkańców przypada na powiat sandomierski – 1069, jednak ta wartość jest tylko nieznacznie większa niż w powiecie opatowskim – 1040. W pozostałych porównywanych jednostkach liczba ta jest znacznie niższa, w tym dla kraju wynosi 833 a dla województwa 850 pojazdów.

Porównując statystyczne wykorzystanie samochodów osobowych. Jedynie na terenie powiatu staszowskiego zarejestrowanych jest więcej pojazdów tego typu przypadających na 1000 mieszkańców – 684, niż w powiecie opatowskim – 674. Średnia krajowa jest także niższa niż w powiecie i wynosi 635 pojazdów. Najniżej w rankingu plasuje się województwo – 596 i powiat ostrowiecki – 500. Fakt ten związany jest z tym, że w dużych ośrodkach miejskich jak np. w Kielcach czy Ostrowcu Świętokrzyskim bardzo mocno jest rozbudowana sieć transportu zbiorowego (komunikacja miejska), co sprzyja rezygnacji z własnego środka transportu.

² Źródło: <https://www.gov.pl>

Ponadto widać, że znaczący udział w ogóle pojazdów zarejestrowanych na terenie powiatu stanowią ciągniki rolnicze, które stanowią ponad 18% wszystkich pojazdów z terenu powiatu opatowskiego. Pod tym względem jedynie powiat sandomierski ma podobny udział ciągników – 15% oraz już w mniejszym stopniu powiat staszowski. Ten fakt potwierdza, że powiaty pod względem działalności są zdominowane przez rolnictwo.

2.3.2 INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

2.3.2.1 SYSTEM ZAOPATRZENIA W WODĘ

Sieć wodociągowa występuje na terenie całego powiatu opatowskiego, jednakże nie wszyscy mieszkańcy powiatu mają dostęp do wody z sieci.

Poniżej w tabeli przedstawiono liczbę mieszkań na terenie powiatu opatowskiego z dostępem do sieci wodociągowej na tle powiatów ościennych i województwa.

TABELA 7: LICZBA MIESZKAŃ Z DOSTĘPEM DO SIECI WODOCIĄGOWEJ NA TERENIE POWIATU OPATOWSKIEGO

Jednostka	Liczba mieszkań ogółem	Liczba mieszkań z dostępem do sieci wodociągowej	Udział ilości mieszkań z dostępem do sieci wodociągowej %
ŚWIĘTOKRZYSKIE	447190	413169	92,39%
Powiat opatowski	18774	16423	87,48%
Powiat ostrowiecki	41262	38873	94,21%
Powiat sandomierski	25827	23645	91,55%
Powiat staszowski	24011	22103	92,05%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

Zgodnie z powyższą tabelą według danych GUS na koniec 2018 r. dostęp do sieci wodociągowej miało 87,48% mieszkań z terenu powiatu opatowskiego. Na tle województwa i powiatów ościennych jest to wartość najniższa. Główną przyczyną tego stanu jest system znacznie rozproszonego osadnictwa na terenach wiejskich, dla których często nieopłacalne jest budowanie sieci wodociągowej. Gospodarstwa te posiadają własne ujęcia wody w postaci studni.

2.3.2.2 SYSTEM ODPROWADZANIA ŚCIEKÓW

Sieci kanalizacyjne z reguły są znacznie słabiej rozwinięte niż sieci wodociągowe. Podobnie jest na terenie powiatu opatowskiego.

W poniższej tabeli przedstawiono ilości mieszkańców z terenu powiatu opatowskiego posiadających dostęp do sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków na tle kraju, województwa i powiatów ościennych.

TABELA 8: LICZBA OSÓB KORZYSTAJĄCA Z OCZYSZCZALNI ŚCIEKÓW NA TERENIE POWIATU OPATOWSKIEGO

Jednostka	Liczba osób korzystająca z oczyszczalni ścieków			Udział ilości osób korzystających z oczyszczalni ścieków
	2017	2018	2019	
POLSKA	28271779	28410645	28582581	74,47%
ŚWIĘTOKRZYSKIE	799169	798392	802304	65,02%
Powiat opatowski	19697	20626	20544	39,44%
Powiat ostrowiecki	80323	79907	80104	73,51%
Powiat sandomierski	34858	34848	35762	46,43%
Powiat staszowski	41493	43721	43647	60,81%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

Zgodnie z powyższą tabelą widać, że powiat opatowski jest najmniej skanalizowany. Dostęp do sieci posiada obecnie niespełna 40% mieszkańców powiatu.

W poniższej tabeli przedstawiono liczbę mieszkańców poszczególnych gmin powiatu opatowskiego z dostępem do zbiorczej sieci kanalizacyjnej.

TABELA 9: LICZBA MIESZKAŃCÓW W GMINACH POWIATU OPATOWSKIEGO Z DOSTĘPEM DO SIECI KANALIZACYJNEJ

Jednostka	Liczba mieszkańców w gminie z dostępem do sieci kanalizacyjnej	Liczba mieszkańców w gminie	Udział osób podłączonych do sieci kanalizacyjnej %
Baćkowice	1 630	4868	33,48%
Iwaniska	1 830	6616	27,66%
Lipnik	2 640	5206	50,71%
Opatów	6 366	11663	54,58%
Ożarów	6 114	10662	57,34%
Tarłów	1 064	5139	20,70%
Wojciechowice	900	4006	22,47%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

Największy dostęp mają miejscowości o wyższej koncentracji ludności, w tym w szczególności głównie mają zapewniony dostęp mieszkańcy w większych skupiskach ludności tj. w miejscowościach takich jak Opatów czy Ożarów, a także mieszkańcy gminy Lipnik. Najgorzej wygląda sytuacja na terenie gminy Sadowie, gdzie nie ma obecnie dostępu do sieci kanalizacji sanitarnej (w chwili obecnej sieć kanalizacji sanitarnej jest w budowie).

Bardzo duże znaczenie w kontekście dostępu do zbiorowego systemu oczyszczania ścieków mają bardzo wysokie koszty budowy instalacji oczyszczalni ścieków oraz sieci kanalizacyjnej. Z tego powodu jednostki samorządowe korzystają często ze wsparcia w postaci dotacji ze środków Unii Europejskiej na tworzenie i rozwój systemu odbioru ścieków. Najczęstszym warunkiem jednak pozyskania środków na ten cel jest spełnienie licznych wymogów dotyczących m.in. opłacalności budowy takiej infrastruktury, w tym m.in. spełnienia wymogów

tz. Wskaźnika koncentracji ludności przypadającej na 1 km bieżącej sieci, który wynosi 120 os/km lub w przypadku terenów objętych formami ochrony przyrody wskaźnik ten wynosi 90os/km. Niestety rozproszona zabudowa mieszkaniowa terenów wiejskich nie pozwala na spełnienie ww. wskaźnika, przez co niemożliwe staje się pozyskanie środków na budowę sieci.

Brak dostępu do sieci kanalizacji sanitarnej rodzi poważne zagrożenia dla środowiska przyrodniczego. W wielu regionach kraju, w tym na terenie powiatu opatowskiego notuje się zjawisko usuwania nieczystości bytowych poprzez nielegalne odprowadzanie do wód i do ziemi.

Z uwagi na powyższe promowane są na terenach wiejskich instalacje przydomowych oczyszczalni ścieków, obsługujących pojedyncze gospodarstwa lub grupy budynków.

2.3.2.3 SIEĆ GAZOWA

Na terenie całego powiatu opatowskiego, za wyjątkiem gminy Tarłów, istnieje sieć gazowa. Zarządzana jest przez Polską Spółkę Gazownictwa sp. z o.o. (PSG), która jest największą spółką Grupy Kapitałowej PGNiG³.

Zestawienie liczby mieszkań podłączonych do sieci gazowej powiatu opatowskiego na tle województwa i powiatów ościennych przedstawia poniższa tabela.

TABELA 10: ZGAZYFIKOWANIE POWIATU OPATOWSKIEGO

Jednostka	Liczba mieszkań ogółem	Liczba mieszkań z dostępem do sieci gazowej	Udział ilości mieszkań z dostępem do sieci gazowej %
ŚWIĘTOKRZYSKIE	447190	181073	40,49%
Powiat opatowski	18774	4899	26,09%
Powiat ostrowiecki	41262	25216	61,11%
Powiat sandomierski	25827	14286	55,31%
Powiat staszowski	24011	6385	26,59%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

Poziom zgazyfikowania powiatu jest niższy niż średnia wojewódzka oraz niższy niż tereny powiatów ościennych. Główną przyczyną są plany rozwojowe sieci gazowych realizowane przez PSG, której celem jest w pierwszej kolejności podłączenie terenów zurbanizowanych.

³ Źródło: <https://www.psgaz.pl>

Także stopień zgazyfikowania poszczególnych gmin powiatu jest różny i zgodnie z danymi PSG przedstawia się następująco:

TABELA 11: ZGAZYFIKOWANIE GMIN POWIATU OPATOWSKIEGO

Jednostka	Stopień zgazyfikowania	Miejscowości
Baćkowice	0,05%	Rudniki
Iwaniska	2,63%	Iwaniska, Planta
Lipnik	24,88%	Gołębiów, Kurów, Leszczków, Lipnik, Usarzew, Włostów
Opatów	44,83%	Czerników Opatowski, Gojców, Jaguin, Jurkowie, Kobylany, Kochów, Kornacie, Lipowa, Marcinkowice, Oficjałów, Okalina-Kolonia, Okalina-Wieś, Opatów, Podole, Strzyżowice, Tomaszów, Tudorów
Ożarów	45,74%	Bałówka, Binkowice, Czachów, Grochocice, Jakubowice, Janików, Jankowice, Janowice, Karsy, Ożarów, Prusy, Przybysławice, Sobótka, Sobów, Śmiłów, Tominy, Wyszmontów, Zawada
Sadowie	24,22%	Bogusławice, Jacentów, Małoszyce, Obręczna, Porudzie, Ruskowiec, Rusków, Rżuchów, Sadowie, Szczucice
Tarłów	0,00%	Brak
Wojciechowice	27,97%	Bidziny, Drygulec, Gierczyce, Jasice, Kaliszany, Koszyce, Kunice, Lisów, Łopata, Ługi, Łukawka, Mierzanowice, Mikułowice, Orłowiny, Sadłowice, Smugi, Stodoły-Kolonia, Stodoły-Wieś, Włonice, Wojciechowice

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych <https://www.psgaz.pl>

2.3.3 EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA I ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII

Wdrażanie zrównoważonej polityki energetycznej, zmniejszanie konsumpcji energii, szczególnie energii ze źródeł konwencjonalnych oraz zwiększanie poziomu wykorzystania energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, a w rezultacie ograniczanie emisji gazów cieplarnianych i substancji szkodliwych do atmosfery, w tym przede wszystkim CO₂, są jednymi z ważniejszych zagadnień XXI wieku.

Do przedsięwzięć służących poprawie efektywności energetycznej, zgodnie z Obwieszczeniem Ministra Gospodarki w sprawie szczegółowego wykazu przedsięwzięć służących poprawie efektywności energetycznej (MP z 12.12.2016, poz. 1184), zalicza się m.in.:

- przedsięwzięcia służące poprawie efektywności energetycznej w zakresie przebudowy lub remontu budynku wraz z instalacjami i urządzeniami technicznymi, w tym przedsięwzięcia termomodernizacyjne i remontowe w rozumieniu usta-wy z dnia 21 listopada 2008 r. o wspieraniu termomodernizacji i remontów (Dz. U. z 2014 r. poz. 712 oraz z 2016 r. poz. 615 i 1250),
- przedsięwzięcia w zakresie modernizacji lub wymiany oświetlenia wewnętrznego i zewnętrznego, w tym oświetlenia ulicznego oraz zastosowania nowoczesnych i energooszczędnych systemów sterowania oświetleniem,
- przedsięwzięcia polegające na zastąpieniu niskoefektywnych energetycznie lokalnych i indywidualnych źródeł ciepła opalanych węglem, koksem, gazem lub olejem opałowym źródłami charakteryzującymi się wyższą efektywnością energetyczną, w tym

odnawialnymi źródłami energii, ciepłem wytwarzanym w kogeneracji lub ciepłem odpadowym z instalacji przemysłowych.

Na chwile obecną na terenie powiatu zostało zrealizowane wiele inwestycji w zakresie efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii, mikroinstalacji OZE zrealizowanych w gospodarstwach domowych, głównie fotowoltaika, panele solarne i pompy ciepła.

Polityka zrównoważonego rozwoju realizowana jest w aspekcie efektywności energetycznej i wykorzystania ZOE m.in. poprzez opracowanie i wdrażanie przez poszczególne gminy w terenie powiatu planów gospodarki niskoemisyjnej. Pierwsze plany opracowywane były na potrzeby perspektywy finansowej funduszy Unii Europejskiej na lata 2014 – 2020. Były także podstawą do ubiegania się o dofinansowanie ze środków regionalnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014 – 2020 na realizację przedsięwzięć z zakresu poprawy efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej, przedsiębiorstw oraz gospodarstw domowych (np. fotowoltaika).

W chwili obecnej w związku z zakończeniem poprzedniej okresu i wykorzystaniem środków w ramach funduszy 2014 – 2020, samorządy przygotowują kolejne aktualizacje planów gospodarki niskoemisyjnej, które także w kolejnych latach 2021 – 2027 będą podstawą do ubiegania się o środki finansowe na poprawę efektywności energetycznej budynków i zwiększenie wykorzystania OZE w regionie.

2.3.4 OŚWIATA

System edukacji w Polsce funkcjonuje zgodnie z ustawą z dnia 14 grudnia 2016 r. prawo oświatowe (tekst jednolity Dz. U. 2018 poz. 996, z późniejszymi zmianami), ustawą o systemie oświaty z dnia 7 września 1991 r. (tekst jedn. 2021 poz. 4) oraz ustawą z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tekst jednolity Dz. U. 2018 poz. 1668, z późniejszymi zmianami).

Od 1 września 2017 r. rozpoczęto reformę systemu edukacji, która docelowo wprowadza 8-letnią szkołę podstawową, 4-letnie liceum ogólnokształcące, 5-letnie technikum, 3-letnią branżową szkołę I stopnia, 2-letnią branżową szkołę II stopnia oraz likwiduje gimnazja. W wyniku wdrażania nowego systemu edukacji w roku szkolnym 2018/19:

- w szkołach podstawowych kształci się pierwszy rocznik uczniów realizujących program klasy ósmej, co skutkuje brakiem absolwentów z lat szkolnych 2016/17 i 2017/18 (przejście z 6- na 8-letnią szkołę podstawową);
- nie odbył się nabór do klasy pierwszej gimnazjów, które ulegają stopniowej likwidacji;
- w branżowych szkołach I stopnia pozostali jeszcze uczniowie oddziałów zasadniczych szkół zawodowych.

Jednym z najistotniejszych zadań Powiatu jako jednostki samorządu terytorialnego jest zakładanie i prowadzenie publicznych szkół podstawowych specjalnych i szkół ponadpodstawowych, w tym z oddziałami integracyjnymi, szkół sportowych i mistrzostwa sportowego, a także placówek oświatowo-wychowawczych, poradni psychologiczno-pedagogicznych, specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych (ustawa o systemie oświaty z dnia 7 września 1991 r., Dz.U. 2021 poz. 4). Zgodnie z ustawą o systemie oświaty Rada Powiatu ustala plan sieci publicznych szkół ponadpodstawowych oraz szkół specjalnych, z uwzględnieniem szkół ponadpodstawowych i specjalnych mających siedzibę na obszarze powiatu prowadzonych przez inne organy prowadzące, tak aby umożliwić dzieciom i młodzieży zamieszkującym na obszarze powiatu lub przebywającym w zakładach i jednostkach, o których mowa w art. 3 pkt. 1a lit. b, realizację odpowiednio obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki (art. 17 ustawy).

Na terenie powiatu opatowskiego funkcjonuje rozwinięta sieć placówek oświatowych prowadzących edukację na poziomie podstawowym i ponadpodstawowym. Największym ośrodkiem edukacyjnym w powiecie jest Opatów i Ożarów, gdzie edukacja dla mieszkańców jest dostępna na każdym poziomie kształcenia.

Poniżej w tabeli przedstawiono zestawienie dotyczące szkolnictwa powiatu opatowskiego na tle kraju, województwa i powiatów ościennych.

TABELA 12: ZESTAWIENIE DANYCH DOTYCZĄCYCH SZKOLNICTWA W ROKU SZKOLNYM 2019-2020

Wyszczególnienie	Jednostka	POLSKA	ŚWIĘTOKRZYSKIE	Powiat opatowski	Powiat ostrowiecki	Powiat sandomierski	Powiat staszowski
Szkoły podstawowe	obiektów	14502	563	31	38	46	31
w tym specjalne	obiektów	538	21	4	2	2	0
Szkoły ponadpodstawowe i policealne	obiektów	7818	293	19	28	22	11
Uczniowie w szkołach:							
podstawowych	osoby	3064937	89506	3640	7138	5401	5461
w tym specjalnych	osoby	12513	515	69	50	59	0
branżowych I stopnia	osoby	207934	5958	337	506	354	453
liceach ogólnokształcących	osoby	756751	23134	876	2152	1307	997
technikach i ogólnokształcących szkołach artystycznych	osoby	662600	23712	855	1896	1195	1652
policealnych	osoby	188356	7575	304	1060	241	22

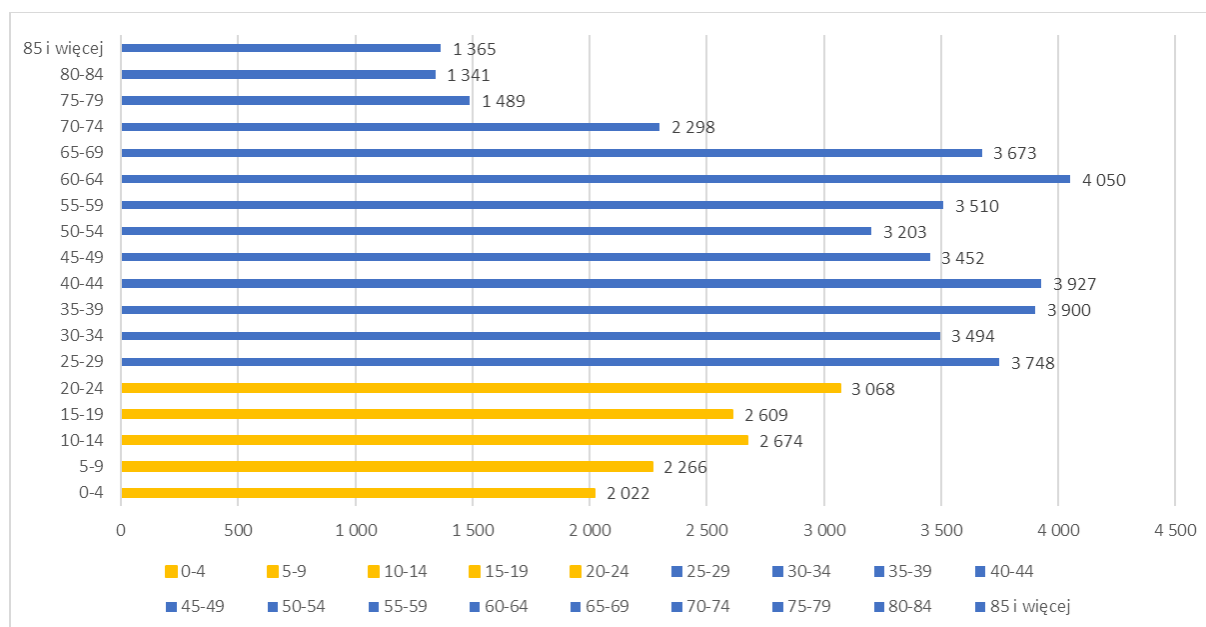
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W latach szkolnych 2019-2020 na terenie powiatu opatowskiego zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego funkcjonuje 31 szkół podstawowych, w jakich uczy się 3640 uczniów. Średnio na jedną placówkę oświatową w Powiecie Opatowskim przypada 117 uczniów jest to

mniej o ponad 40% w porównaniu z danymi państwa (211 osób uczących się na 1 szkołę) i mniej niż średnio w województwie (159 uczniów na 1 placówkę). Porównując te dane z sąsiednimi powiatami jedynie na terenie powiatu sandomierskiego jest podobna sytuacja (117 uczniów/szkołę) natomiast w powiecie ostrowieckim i powiecie staszowskim średnia ilość dzieci wynosi odpowiednio 188 i 176 osób na 1 szkołę podstawową co jest nawet więcej w porównaniu z danymi województwa.

Istotny wpływ na organizację systemu edukacyjnego mają zjawiska demograficzne, które w powiecie opatowskim przyjmują relatywnie negatywny charakter. Jak widać w danych wykresu, w powiecie następuje spadek ludności, w tym przede wszystkim w wieku przedszkolnym, który bezpośrednio dotyka powszechny system edukacyjny. Szczegółowe dane w podziale na grupy wieku mieszkańców powiatu wskazują że we wszystkich grupach wiekowych od 1995 roku (do 25 roku życia) następuje spadek liczby osób. Największe spadki dotyczą młodzieży i dzieci w wieku 20-24 lat (-680 osób), 15-19 (-459 osoby) i 5-9 (-408 osób).

WYKRES 2: LUDNOŚĆ POWIATU OPATOWSKIEGO W ROKU 2019 WG GRUP WIEKOWYCH

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W powiecie Opatowskim funkcjonuje 31 szkół podstawowych (w tym cztery specjalne), 19 szkół ponadpodstawowych i policealnych. Podstawowe dane na temat szkolnictwa na wszystkich poziomach w latach szkolnych 2017-2020 w powiecie opatowskim zawarto w poniższej tabeli.

TABELA 13: PODSTAWOWE DANE DOTYCZĄCE SZKOLNICTWA W POWIECIE OPATOWSKIM W SZKOLNYCH LATACH 2017-2020

Wyszczególnienie	Jednostka	Dane historyczne				Zmiana % (rok / rok)			
		2017	2018	2019	2020	2018/2017	2019/2018	2020/2019	2020/2017
Szkoły podstawowe	obiektów	32	33	32	31	3,1%	-3,0%	-3,1%	-3,1%
w tym specjalne	obiektów	4	4	4	4	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Szkoły gimnazjalne (<i>zlikwidowane</i>)	obiektów	18	4	4	0	-77,8%	0,0%	-100,0%	-100,0%
Szkoły ponadpodstawowe i policealne	obiektów	18	19	20	19	5,6%	5,3%	-5,0%	5,6%
Uczniowie w szkołach:									
podstawowych	osoby	2870	3276	3662	3640	14,1%	11,8%	-0,6%	26,8%
w tym specjalnych	osoby	50	48	51	69	-4,0%	6,3%	35,3%	38,0%
gimnazjum (<i>zlikwidowane</i>)	osoby	1532	1015	531	0	-33,7%	-47,7%	-100,0%	-100,0%
branżowych I stopnia	osoby	313	307	268	337	-1,9%	-12,7%	25,7%	7,7%
liceach ogólnokształcących	osoby	861	823	742	876	-4,4%	-9,8%	18,1%	1,7%
technikach	osoby	465	536	623	855	15,3%	16,2%	37,2%	83,9%
policealnych	osoby	108	127	204	304	17,6%	60,6%	49,0%	181,5%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na koniec 2020 roku w szkołach podstawowych kształciło się łącznie 3640 uczniów, tj. o 0,6% mniej niż rok wcześniej. Widoczny jest wzrost liczby uczniów w latach 2018 oraz w 2019 o 14,1% i 11,8% do lat poprzednich. Najwięcej uczniów w analizowanym okresie było w roku 2019 i stanowiło 3 662 osób.

Liczba uczniów uczęszczających do szkół, dla których organem prowadzącym jest Powiat Opatowski w roku szkolnym 2020 wynosiła 2441 uczniów. Zmiany liczby uczniów wynikały m.in. ze zmian systemowych w oświacie (np. likwidacji gimnazjum, techników uzupełniających) oraz zmian demograficznych (malejącej liczby młodzieży i dzieci). W latach 2017-2020 znacznie wzrosła również liczba uczniów szkół ponadpodstawowych, w tym specjalnych.

W procesie zarządzania usługami edukacyjnymi istotne jest właściwe rozpoznanie uwarunkowań demograficznych rozwoju sieci szkolnej. Zespoły szkół prowadzone przez Powiat Opatowski zlokalizowane są w dużych miejscowościach powiatowych, posiadających dogodnie połączenia transportowe, co zapewnia możliwość dogodnego dotarcia do tych szkół również uczniom pochodzącym spoza miejscowości czy powiatu, w której szkoła ta jest zlokalizowana.

W Powiecie Opatowskim funkcjonują 3 szkoły ponadpodstawowe: Zespół Szkół Nr 1 w Opatowie, Zespół Szkół Nr 2 w Opatowie, Zespół Szkół w Ożarowie im. Marii Skłodowskiej – Curie oraz 4 Specjalne Ośrodki Szkolno – Wychowawcze: w Jałowędach, Dębnie, Sulejowie i Niemienicach. Organem prowadzącym w/w placówek jest Powiat Opatowski, a nadzór pedagogiczny sprawuje Świętokrzyski Kurator Oświaty :

1. Zespół Szkół Nr 1 w Opatowie; ul. Juliusza Słowackiego 56, 27-500 Opatów,
2. Zespół Szkół Nr 2 w Opatowie; ul. Stefanii Sempołowskiej 1, 27-500 Opatów,

3. Zespół Szkół w Ożarowie im. Marii Skłodowskiej – Curie; Osiedle Wzgórze 56, 27-530 Ożarów,
4. Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy – Centrum Autyzmu i Całościowych Zaburzeń Rozwojowych w Niemienicach; Niemienice 95, 27-580 Sadowie,
5. Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy w Jałowęsach; Jałowęsy 124, 27-500 Opatów,
6. Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy w Sulejowie; Sulejów 69, 27-515 Tartów,
7. Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy w Dębnie im. Mieczysława Jopka; Dębno 69, 27-530 Ożarów.

Spośród ww. jednostek na szczególną uwagę zasługuje Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy – Centrum Autyzmu i Całościowych Zaburzeń Rozwojowych w Niemienicach. Jest to jedyna w województwie świętokrzyskim placówka obejmująca całościowym oddziaływaniem terapeutyczno-edukacyjno-wychowawczym uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym, znacznym i głębokim, ze spektrum autyzmu oraz sprzężoną niepełnosprawnością. Głównym celem działalności Ośrodka jest wszechstronny, harmonijny rozwój wychowanków, na miarę ich indywidualnych możliwości i potrzeb oraz przygotowanie do optymalnie samodzielnego udziału w życiu społecznym, w integracji ze środowiskiem. Obecnie w SOSW-Centrum Autyzmu w Niemienicach kształci się 47 uczniów i dodatkowo 6 dzieci uczęszcza do przedszkola specjalnego.

W ramach placówki działają:

- Przedszkole Specjalne przy Specjalnym Ośrodku Szkolno – Wychowawczym- Centrum Autyzmu i Całościowych Zaburzeń Rozwojowych w Niemienicach przeznaczone jest dla dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, z autyzmem i niepełnosprawnościami sprzężonymi. Wszystkie dzieci uczęszczające do przedszkola objęte są dodatkowo indywidualnymi zajęciami wczesnego wspomagania rozwoju. Głównym celem pracy przedszkola jest wspomaganie wszechstronnego rozwoju dzieci, wyposażenie wychowanków w wiedzę, umiejętności i sprawności pozwalające funkcjonować w najbliższym środowisku na miarę swoich indywidualnych możliwości, a co za tym idzie, przygotować do realizacji kolejnego etapu edukacyjnego.
- Szkoła Podstawowa Specjalna przeznaczona jest dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, z autyzmem lub niepełnosprawnością sprzężoną – posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego z poradni psychologiczno-pedagogicznej. Nauka w w/w szkole to I, II etap edukacyjny, następujące po przedszkolu specjalnym. Dzieci uczą się, rozwijają swoje zainteresowania i pasje, przygotowują do samodzielnego wykonywania codziennych czynności samoobsługowych na miarę swoich możliwości i potrzeb. Objęci są również całościowym wsparciem pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Zajęcia rewalidacyjne dostosowane są dla każdego ucznia w zależności od zaleceń zawartych w

- orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego, wydanym przez poradnię psychologiczno- pedagogiczną.
- Szkoła Przysposabiająca do Pracy wchodząca w skład Ośrodka to szkoła dla młodzieży niepełnosprawnej z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, z autyzmem lub niepełnosprawnością sprzężoną. Głównym celem prowadzonych zajęć jest przygotowanie młodzieży do pełnienia różnych ról społecznych oraz autonomicznego i aktywnego życia dorosłego. Edukacja w szkole przysposabiającej do pracy obejmuje funkcjonowanie osobiste i społeczne- zajęcia, na których uczniowie doskonalą wiadomości i umiejętności zdobyte na wcześniejszych etapach edukacyjnych, także w zakresie czytania, pisanie i pojęć matematycznych, niezbędnych w życiu dorosłego człowieka. Zajęcia mają na celu wszechstronny rozwój uczniów oraz takie ich przygotowanie do pełnienia ról społecznych, w tym pracowniczych, aby mogli jako osoby dorosłe w jak najbardziej optymalny sposób zintegrować się ze środowiskiem.
  - Zespół Rewalidacyjno – Wychowawczy to oddział dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością w stopniu głębokim. Praca z każdym uczniem oparta jest na specjalnie dla niego opracowanym programie. Obejmuje on wspieranie rozwoju umiejętności motorycznych, poznawczych, emocjonalno- społecznych, porozumiewania się oraz samoobsługowych. Umiejętności te ćwiczone są z dzieckiem podczas codziennych zajęć usystematyzowanych w odpowiednio po sobie następujących czynnościach. Zajęcia są całościowo dostosowane do możliwości uczniów.
  - Grupy wychowawcze- zadaniem jest przygotowanie wychowanków do samodzielnego wykonywania codziennych czynności samoobsługowych, kształtowanie umiejętności współpracy i współdziałania w grupie, rozwijanie umiejętności funkcjonowania w rodzinie i najbliższym środowisku, przestrzeganie zasad bezpieczeństwa i kształtowanie świadomości wynikających z zagrożeń, propagowanie aktywności fizycznej i zdrowego stylu życia, rozwijanie indywidualnych zainteresowań.

Każda z placówek oświatowych jest dostosowana do kierunków kształcenia zgodnie z polityką regionu, stale wzrasta jakość kształcenia wychowanków. Ośrodki biorą udział w różnego rodzaju projektach w ramach których pozyskano dofinansowanie na ich rozwój i wyposażenie w niezbędny do nauki sprzęt i narzędzia.

Stan infrastruktury oświatowej w Powiecie Opatowskim oceniany jest jako dobry i ulega stałej poprawie adekwatnie do możliwości finansowych samorządu . Systematycznie prowadzone są prace poprawiające zarówno stan techniczny obiektów, jak również poprawiający bezpieczeństwo uczniów. Część z zakupów inwestycyjnych przeznaczona została na remont i budowę nowego segmentu sportowego, termomodernizację obiektów, wyposażenie stołówek szkolnych, celem zapewnienia uczniom właściwego odżywiania itp.

Przykładowe ostatnie inwestycje i zakupy inwestycyjne w szkołach podstawowych przedstawiają się następująco:

- Remont segmentu sportowego i budowa nowego segmentu sportowego, modernizacja i remont warsztatów w szkołach.
- Modernizacja budynków szkół i warsztatów szkolnych. Prace polegały na modernizacji sanitariatów, kuchni i stołówek, pracowni i klas, zaplec sportowych, wymiana stolarki drzwiowej do pomieszczeń dydaktycznych i szatni. Wyremontowane zostały przyłącze wodociągowe, remont i modernizacja instalacji teletechnicznej, montaż instalacji centralnego ogrzewania, drzwi wewnętrznych, naprawę urządzenia telekomunikacyjnego UPS, naprawę i konserwację gaśnic, naprawę wiertarek, programowanie centrali telefonicznej. Wykonane naprawy, przeglądy i konserwacja sprzętu elektronicznego, dźwigników warsztatowych, windy dla niepełnosprawnych, gaśnice przeciwpożarowe itp.
- W specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych - remont kuchni, pomieszczeń gospodarczych, remont klas szkolnych, konserwacje i przeglądy windy, konserwacje i naprawy samochodów, remont kotła c.o. i c.w.u., konserwację instalacji alarmowej. Wykonanie oświetlenia zewnętrznego, renowacja schodów i parkietu, malowanie pomieszczeń wewnątrz internatów i szkół i inne prace remontowe.
W Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczy w Sulejowie była przeprowadzona termomodernizacja obiektu jaka obejmowała m. in. modernizację instalacji c.o., modernizację instalacji c.w.u., wymianę okien, wymianę drzwi zewnętrznych, docieplenie ścian zewnętrznych, modernizację oświetlenia wewnętrznego, wymianę dachu, docieplenie stropu, instalację paneli fotowoltaicznych, instalację pomp ciepła, instalację kotłowni kontenerowej gazowej itp.
- Realizowano również projekty dla podniesienia jakości kształcenia zawodowego oraz podniesienie kwalifikacji kadry pedagogicznej zgodnie z potrzebami placówek.

Ocena zaangażowania władz powiatu w wychowanie młodego pokolenia może i powinna być oceniana również przez pryzmat wydatków na oświatę.

Wydatki bieżące na oświatę i wychowanie (24 996 129,13 zł) oraz edukacyjną opiekę wychowawczą (11 317 813,61 zł) w 2019 r. w Powiecie Opatowskim wyniosły 36 313 942,74 zł, co stanowi 34,67% wydatków budżetu Powiatu.

Wykonanie wydatków na oświatę i wychowanie przedstawia się następująco:

- Szkoły podstawowe specjalne - 2 179 135,17 zł,
- Przedszkola specjalne - 346 084,83 zł,
- Gimnazja specjalne - 615 576,08 zł,
- Technika - 7 063 784,56 zł,
- Szkoły policealne - 435 221,99 zł,

- Branżowe szkoły I i II stopnia - 1 069 412,59 zł,
- Licea ogólnokształcące - 4 562 623,28 zł,
- Szkoły zawodowe i zawodowe specjalne - 2 540 174,97 zł,
- Doksztalcanie i doskonalenie nauczycieli - 101 636,80 zł,
- Stołówki szkolne i przedszkolne - 508 577,15 zł,
- Kwalifikacyjne kursy zawodowe - 671 741,01 zł,
- Pozostała działalność w zakresie oświaty.

Edukacyjna opieka wychowawcza łączyła w sobie wydatki na:

- Specjalne ośrodki szkolno – wychowawcze w kwocie – 7 529 359,53 zł poniesione m.in. na płać, wydatki majątkowe (zakup samochodu do przewozu osób niepełnosprawnych dla SOSW w Dębnie; utwardzenie dróg wewnętrznych i terenu wokół budynku internatu wraz z utworzeniem 10 miejsc parkingowych, remont jadalni i kuchni w ramach programu Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej „Posiłek w szkole i w domu” oraz stworzenie Otwartej Strefy Aktywności, w skład której wchodzi plac zabaw oraz siłownia zewnętrzna na terenie SOSW w Sulejowie; dostosowanie pomieszczeń higieniczno - sanitarnych dla potrzeb niepełnosprawnych wychowanków SOSW w Niemienicach; przebudowa budynku SOSW w Niemienicach) oraz inne wydatki statutowe i świadczenia na rzecz osób fizycznych;
- Poradnie psychologiczno-pedagogiczne, w tym poradnie specjalistyczne;
- Internaty i bursy szkolne;
- Pomoc materialna dla uczniów o charakterze socjalnym;
- Pomoc materialna dla uczniów o charakterze motywacyjnym;
- Szkolne schroniska młodzieżowe;
- Doksztalcanie i doskonalenie nauczycieli.⁴

Z powyższych danych wynika wyraźnie dbałość władz o jednostki szkolne oraz właściwy komfort uczniów, ich rodziców i pracowników placówek.

Szkoły prowadzą ścisłą współpracę ze wszystkimi instytucjami, które pozwalają uczniom poznać specyfikę pracy w wybranych zawodach. Organizuje wojewódzkie oraz powiatowe targi pracy, umożliwiając uczniom poznanie potencjalnych pracodawców, ich wymagania oraz zasady rekrutacji na rynku pracy. Partycypuje w projektach, które umożliwiają uczniom zdobycie dodatkowych umiejętności. Dodatkowo organizują szkolenia przy udziale uczelni wyższych, przedsiębiorstw oraz Państwowej Inspekcji Pracy w Kielcach dla uczniów oraz pracodawców. Szkoły współpracują z Powiatowym Urzędem Pracy w Opatowie oraz z Cechem Rzemiosł i Pracodawców w Opatowie, a także z uczelniami, fundacjami, przedsiębiorcami i hotelami, co korzystnie wpływa na zdobywanie doświadczenia i praktycznej wiedzy uczniów.

---

⁴ Sprawozdanie z wykonania budżetu Powiatu Opatowskiego za 2019 rok

2.3.5 BUDOWNICTWO I WARUNKI SOCJALNE

Zasoby mieszkaniowe na terenie powiatu opatowskiego na tle województwa i powiatów ościennych przedstawiają się następująco:

TABELA 14: ZASOBY MIESZKANIOWE POWIATU OPATOWSKIEGO

Jednostka	Liczba mieszkań ogółem	Liczba osób przypadających na 1 mieszkanie
ŚWIĘTOKRZYSKIE	447190	2,76
Powiat opatowski	18774	2,77
Powiat ostrowiecki	41262	2,64
Powiat sandomierski	25827	2,98
Powiat staszowski	24011	2,99

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

Zgodnie powyższą tabelą średnia liczba osób zamieszkujących 1 mieszkanie na terenie powiatu jest zbliżona do średniej wojewódzkiej i wynosi 2,77 osoby/mieszkanie i jest równocześnie wartością niższą niż w przypadku powiatów sandomierskiego (2,98) i staszowskiego (2,99). Przyczyną tego stanu jest głównie fakt, iż powiaty te są powiatami w większości rolniczymi. Kolejne pokolenia wiążą swoją przyszłość z terenem, na którym zamieszkują i chętniej niż w ośrodkach miejskich pozostają w miejscu swojego pochodzenia.

W poniższej tabeli przedstawiono dane dotyczące ilości i powierzchni mieszkań oddanych do użytkowania na terenie powiatu opatowskiego na tle kraju, województwa i powiatów ościennych.

TABELA 15: NOWE ZASOBY MIESZKANIOWE ODDANE DO UŻYTKU NA TERENIE POWIATU OPATOWSKIEGO W ROKU 2019

Jednostka	Liczba oddanych nowych mieszkań w roku 2019	Powierzchnia oddanych nowych mieszkań w roku 2019	Średnia powierzchnia m ²	Wskaźnik liczby mieszkań oddanych do użytkowania przypadająca na osobę
POLSKA	207425	18376582	88,59	0,54%
ŚWIĘTOKRZYSKIE	3888	398437	102,48	0,32%
Powiat opatowski	99	11764	118,83	0,19%
Powiat ostrowiecki	135	18672	138,31	0,12%
Powiat sandomierski	156	16959	108,71	0,20%
Powiat staszowski	155	20184	130,22	0,22%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

Zgodnie z powyższą widać, że w powiecie opatowskim oddawanych jest do użytku najmniej mieszkań przypadających na osobę. Ilość oddanych do użytkowania mieszkań jest blisko 2,5 krotnie niższa niż średnia krajowa i wynosi 0,19%. Inaczej wygląda sytuacja pod względem powierzchni oddanych mieszkań, która dla średniej krajowej wynosi 88,59m², natomiast dla powiatu opatowskiego wynosi 118,83m². Jedynie w powiecie ostrowieckim i staszowskim

średnie wielkości mieszkań są większe niż w powiecie opatowskim i wynoszą odpowiednio 138,31 i 130,22m².

Wielkość powierzchni oddawanych do użytku mieszkań związana jest przede wszystkim w tym, że budowa budynków na terenach mało zurbanizowanych jest stosunkowo tańsza niż np. w dużych miastach oraz ceny nieruchomości pod budowę są zdecydowanie niższe. To pozwala mieszkańcom terenów mniej zurbanizowanych na przeznaczenie większych środków finansowych na budowę budynków o większej powierzchni.

2.4 KAPITAŁ ATRAKCYJNOŚCI INWESTYCYJNEJ

2.4.1 DOSTĘPNOŚĆ TERENÓW INWESTYCYJNYCH

Na terenie powiatu opatowskiego występuje niewiele obszarów w posiadaniu jednostek samorządowych przeznaczonych na tereny inwestycyjne. Zgodnie z danymi pozyskanymi z urzędów gmin z terenów gmin wchodzących w skład powiatu opatowskiego, tylko gminy Ożarów, Baćkowice, Opatów, Wojciechowice, Lipnik posiadają własne tereny przeznaczone na inwestycje. Pozostałe gminy tj. Sadowie, Tarłów i Iwaniska nie posiadają terenów inwestycyjnych.

Duże znaczenie dla zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej gmin z terenu powiatu opatowskiego ma uruchomienie przez samorząd Województwa Świętokrzyskiego portalu zawierającego system informacji przestrzennej dla całego województwa pod adresem <http://sip.e-swietokrzyskie.pl>. Na portalu tym zamieszczone są informacje o dostępnych terenach inwestycyjnych na obszarze województwa zgodnie z obowiązującymi uwarunkowaniami prawnymi.

Poza ww. terenami istnieje wiele obszarów należących do podmiotów prywatnych, które potencjalnie mogą być przeznaczone na inwestycje.

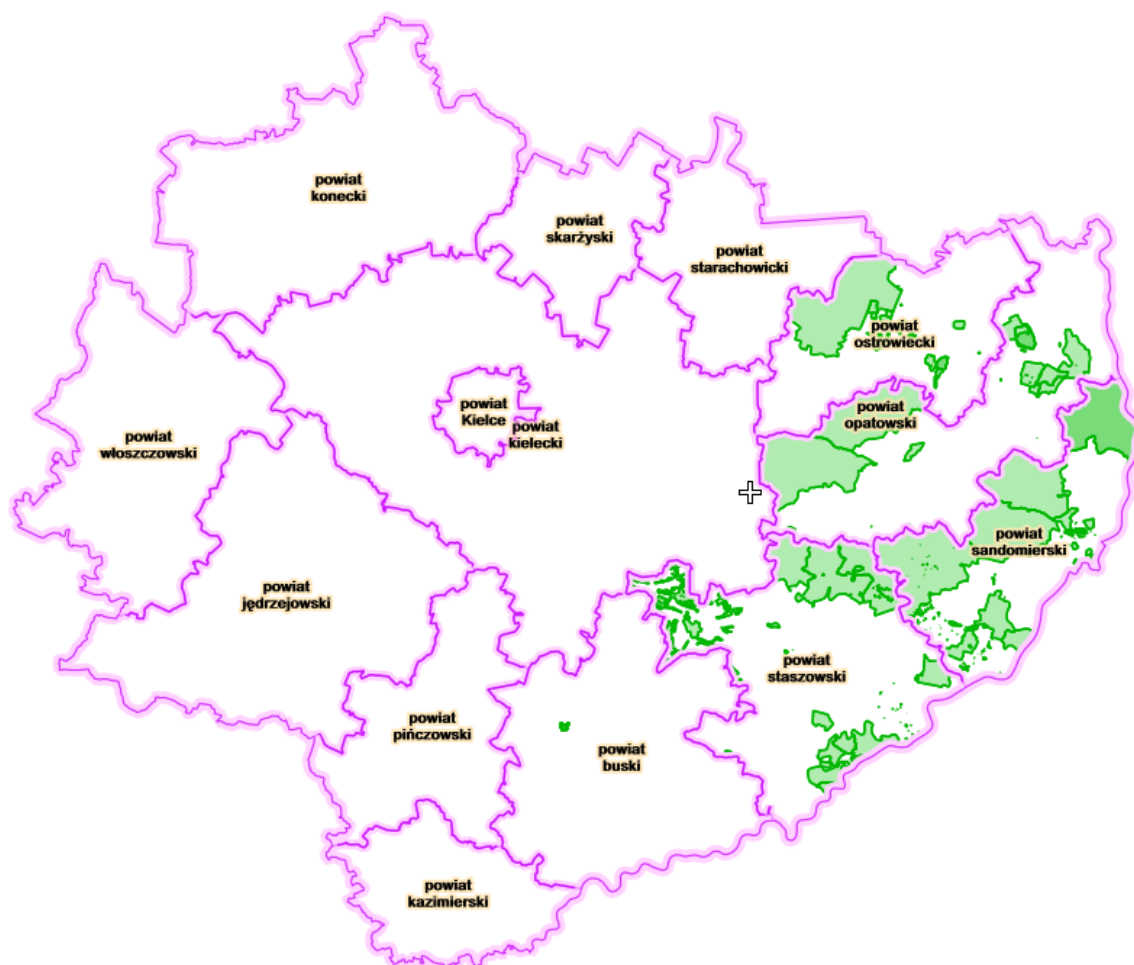
Duże znaczenie w tym zakresie ma planowanie przestrzenne. Jednostkami odpowiedzialnymi za prowadzenie polityki zagospodarowania przestrzennego są gminy. Działają one w trybie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Ustawa ukierunkowuje przeznaczanie terenów na określone cele oraz ustala zasady ich zabudowy i zagospodarowania.

Polityka przestrzenna gmin z terenu powiatu opatowskiego prowadzona jest w oparciu o sporządzone studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (SUiKZP) dla poszczególnych gmin. Wszystkie gminy z terenu powiatu posiadają uchwalone SUiKZP. Na ich podstawie część gmin tj. Baćkowice (w całości), Sadowie (w całości) oraz Ożarów i Opatów (w części) posiadają uchwalone miejscowe plany zagospodarowanie przestrzennego.

Na poniższej mapie przedstawiono rozkład obecnie obowiązujących obszarów objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego powiatu opatowskiego na tle powiatów ościennych.

RYSUNEK 5: TERENY OBJĘTE MPZP NA TERENIE POWIATU OPATOWSKIEGO

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://sipws.wrota-swietokrzyskie.pl>

Dla terenów nieobjętych MPZP stosuje się zapisy SUIKZP.

2.4.2 ZASOBY NATURALNE I BIORÓŻNORODNOŚĆ

2.4.2.1 WARUNKI KLIMATYCZNE I ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

Obszar powiatu opatowskiego jest niezwykle różnorodny i malowniczy, a liczne wąwozy przecinają lessowe wyżynne tereny. Pod względem klimatycznym nie jest to obszar jednolity. Znajduje się on w zasięgu dwóch dzielnic klimatycznych sandomiersko – rzeszowskiej i radomskiej. Dzielnicą pierwszą obejmującą wschodnią i środkową część powiatu jest wyraźnie cieplejsza od obszarów leżących na zachód od niej. Tylko niewielka część obszaru leżąca w dzielnicy sandomiersko – rzeszowskiej charakteryzuje się nieco ostrzejszym klimatem. Średnia

roczna temperatura waha się w granicach od +7,5 °C do + 8,0 °C. Najcieplejszym miesiącem jest lipiec a jego średnia temperatura waha się od 18,7 °C do 19,2 °C. Długość okresu wegetacyjnego wynosi od 240 dni (gmina Baćkowice) do 250 dni (gmina Lipnik). Średnia długość okresu bezmroźnego wynosi 163 dni. Średnie usłonecznienie wynosi 5 godzin dziennie. Najkrótsze usłonecznienie występuje w zimie (2-3 godziny dziennie), co pozwala na utrzymanie się okrywy śnieżnej przez 60-70 dni.

Na klimat regionu duży wpływ mają Góry Świętokrzyskie z jednej strony oraz przylegający region Kotliny Sandomierskiej z drugiej strony, który jest cieplejszy i umiarkowanie wilgotny.

Suma rocznych opadów wynosi 600-650 mm. Warunki klimatyczno – glebowe są sprzyjające do produkcji roślinnej.

Teren powiatu opatowskiego pod względem przyrodniczym należy do obszaru Sandomierskiego Gór Świętokrzyskich. Charakterystyczną cechą Wyżyny Opatowskiej jest istnienie pokrywy lessowej na przeważającym obszarze powiatu. Średnia grubość pokrywy lessowej wynosi 6-7 m na wschód od Opatowa, a w rejonie miasta dochodzi do 15m. Miąższość pokrywy wzrasta ku południowi oraz w zagłębieniach terenu, maleje na wyniosłościach, gdzie została usunięta przez erozję i wywianie.

Oryginalnym walorem przyrodniczym i estetycznym powiatu opatowskiego jest bogata urozmaicona rzeźba terenu łagodnie pofałdowanych wzgórz. Naniesiony przed wiekami przez wiatr pył lessowy osiadł na twardych skałach paleozoicznych i zmienił charakter krajobrazów. Powstała w ten sposób urodzajna Wyżyna Opatowska i Sandomierska.

Dlatego użytki rolne i zbiorowiska z nimi związane dominują w tutejszym środowisku przyrodniczym. Zróżnicowanie terenu pod względem budowy geologicznej, rzeźby terenu i warunków wodnych spowodowało, że na terenie powiatu występuje zróżnicowanie pod względem jakości gleb. Szczegółowy opis typów gleb i klas bonitacyjnych przedstawiony będzie w rozdziale o rolnictwie.

Zachodnia część powiatu (tereny z gminy Baćkowice) należy do kompleksu obszarów Jeleniowskiego Parku Krajobrazowego, charakteryzującego się szczególnymi walorami powietrza.

W poniższej tabeli przedstawiono udział terenów objętych formami ochrony przyrody na tle kraju, województwa i powiatów ościennych.

TABELA 16: OBSZARY PRAWNIE CHRONIONE NA TERENIE POWIATU OPATOWSKIEGO

Jednostka	Udział powierzchni ogółem %
POLSKA	32,3
ŚWIĘTOKRZYSKIE	64,9
Powiat opatowski	14,5
Powiat ostrowiecki	73,4
Powiat sandomierski	7,4
Powiat staszowski	38,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

Na terenie powiatu opatowskiego pod względem powierzchni tylko nieznaczna część jest objęta prawną ochroną tj. 14,5%. W porównaniu ze średnią powierzchnią obszarów chronionych całego kraju (32,3%), udział obszarów objętych ochroną jest przeszło dwukrotnie mniejszy, natomiast porównując do województwa (64,9%) wartość ta jest aż czterokrotnie niższa. Powierzchnia obszarów chronionych jest także różna względem powiatów ościennych. Jedynie na terenie powiatu sandomierskiego udział powierzchni obszarów chronionych jest mniejszy i wynosi 7,4%.

W poniższej tabeli przedstawiono powierzchnie głównych form ochrony przyrody powiatu opatowskiego na tle kraju, województwa i powiatów ościennych.

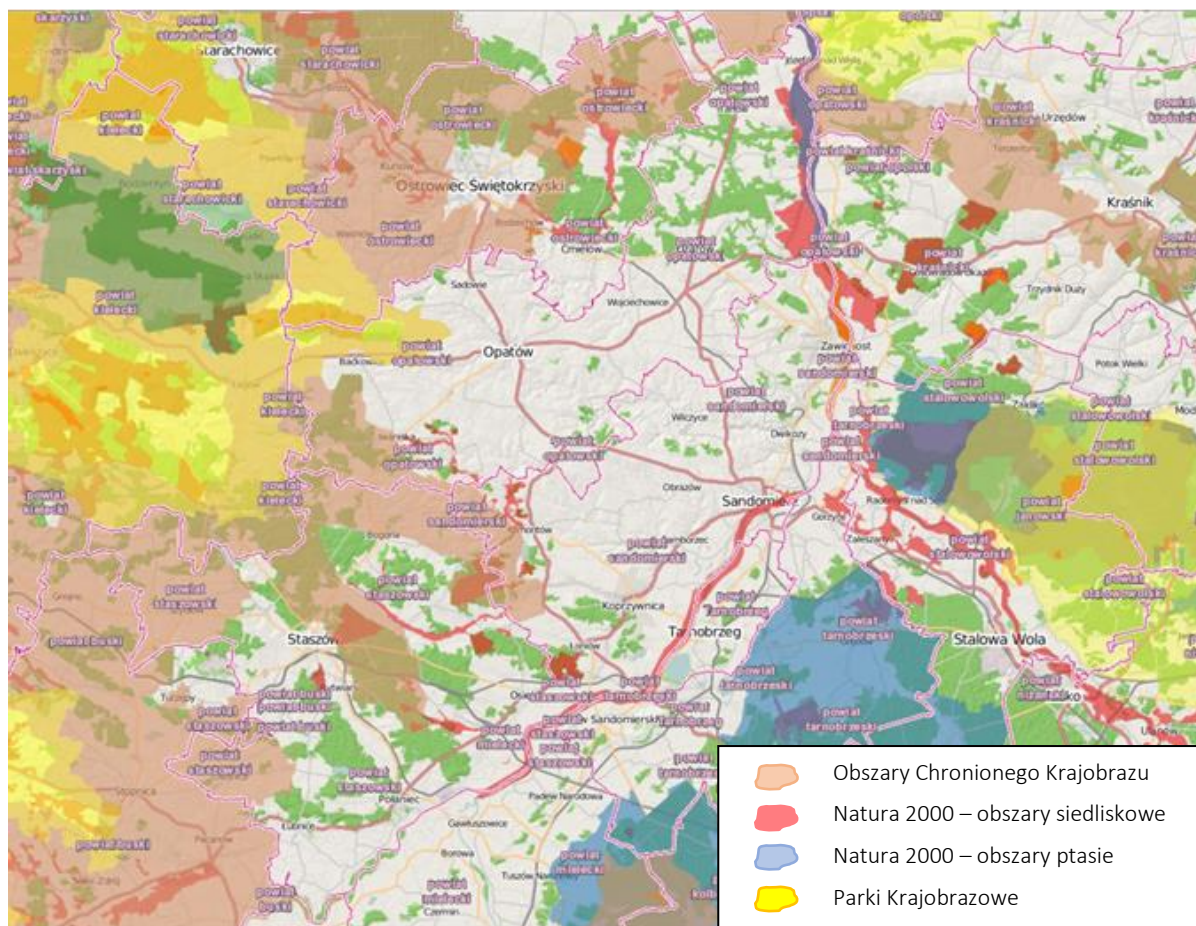
TABELA 17: POWIERZCHNIA OBSZARÓW PRAWNIE CHRONIONYCH NA TERENIE POWIATU OPATOWSKIEGO

Jednostka	Powierzchnia km2							
	Ogółem	Parki narodowe	Rezerваты przyrody	Parki krajobrazowe razem	Obszary chronionego krajobrazu razem	Użytki ekologiczne	Stanowiska dokumentacyjne	Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe
POLSKA	101073,33	3151,28	1695,84	26107,51	70217,89	554,29	9,80	1187,97
ŚWIĘTOKRZYSKIE	7604,13	76,26	37,94	1263,53	6254,72	7,69	0,29	1,08
Powiat opatowski	132,28	0,00	0,00	14,80	117,46	0,04	0,00	0,00
Powiat ostrowiecki	452,60	0,00	4,72	17,65	434,70	0,00	0,00	0,08
Powiat sandomierski	50,15	0,00	7,05	0,00	43,06	0,03	0,00	0,02
Powiat staszowski	356,91	0,00	0,09	0,00	356,78	0,00	0,00	0,07

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

Na poniższej mapie przedstawiono rozmieszczenie obszarów objętych formami ochrony przyrody powiatu opatowskiego na tle powiatów ościennych.

RYSUNEK 6: TERENY OBJĘTE FORMAMI OCHRONY PRZYRODY NA TERENIE POWIATU OPATOWSKIEGO

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>

Poniżej wymieniono główne formy ochrony przyrody występujące na terenie powiatu opatowskiego:

1. Natura 2000
  - PLH060045 - Przełom Wisły w Małopolsce
  - PLH260028 - Ostoja Jeleniowska
  - PLH260019 - Dolina Kamiennej
  - PLH260036 - Ostoja Żyznów
  - PLB140006 - Małopolski Przełom Wisły
2. Rezerwat przyrody
  - Małe Gołoborze
3. Park krajobrazowy
  - Jeleniowski Park Krajobrazowy
4. Obszar chronionego krajobrazu
  - Jeleniowski Obszar Chronionego Krajobrazu
  - Jeleniowsko-Staszowski Obszar Chronionego Krajobrazu

5. Stanowisko dokumentacyjne

- PL.ZIPOP.1393.SD.15 - Zespół utworów geologicznych w Karwowie gmina Opatów

6. Użytek ekologiczny

- użytek ekologiczny - PL.ZIPOP.1393.UE.2606022.96
- użytek ekologiczny - PL.ZIPOP.1393.UE.2606053.39

2.4.2.2 ZASOBY WODNE

Na odcinku północno – wschodnim powiat opatowski graniczy z rzeką Wisłą (od miejscowości Maruszów przez Słupię Nadbrzeżną do miejscowości Ciszycza), rzeka Kamienna przecina gminę Tarłów. W gminie Ożarów tereny zalewowe rzeki Wisły zajmują ok. 250 ha., natomiast w gminie Tarłów wielkość terenów zalewowych od rzek Kamiennej i Wisły wynosi 2860 ha.

Na terenie powiatu do dużych zbiorników wodnych możemy zaliczyć:

- zbiornik wodny w Gierczycach,
- zbiornik wodny w Janczycach,
- zbiornik wodny w Podolu,
- zbiornik wodny w Karwowie,
- zbiornik wodny w Niemienicach.

Oprócz rzek i zbiorników wodnych wymienionych powyżej, przez teren powiatu opatowskiego przepływa szereg rzek, które należą do dorzecza Wisły.

Poniżej wymieniono rzeki z podziałem na gminy, przez które przepływają.

1. Gmina Baćkowice

- Koprzywianka,
- Modliborka,
- Wszachówka,
- Piotrówka,
- Ciek od Piotrowa „Piotrówka”.

2. Gmina Iwaniska

- Koprzywianka,
- Łagowica,
- Modliborka,
- Kacanka,
- Radwanówka.

3. Gmina Lipnik

- Ciek do Ublinka,
- Opatówka.

4. Gmina Opatów

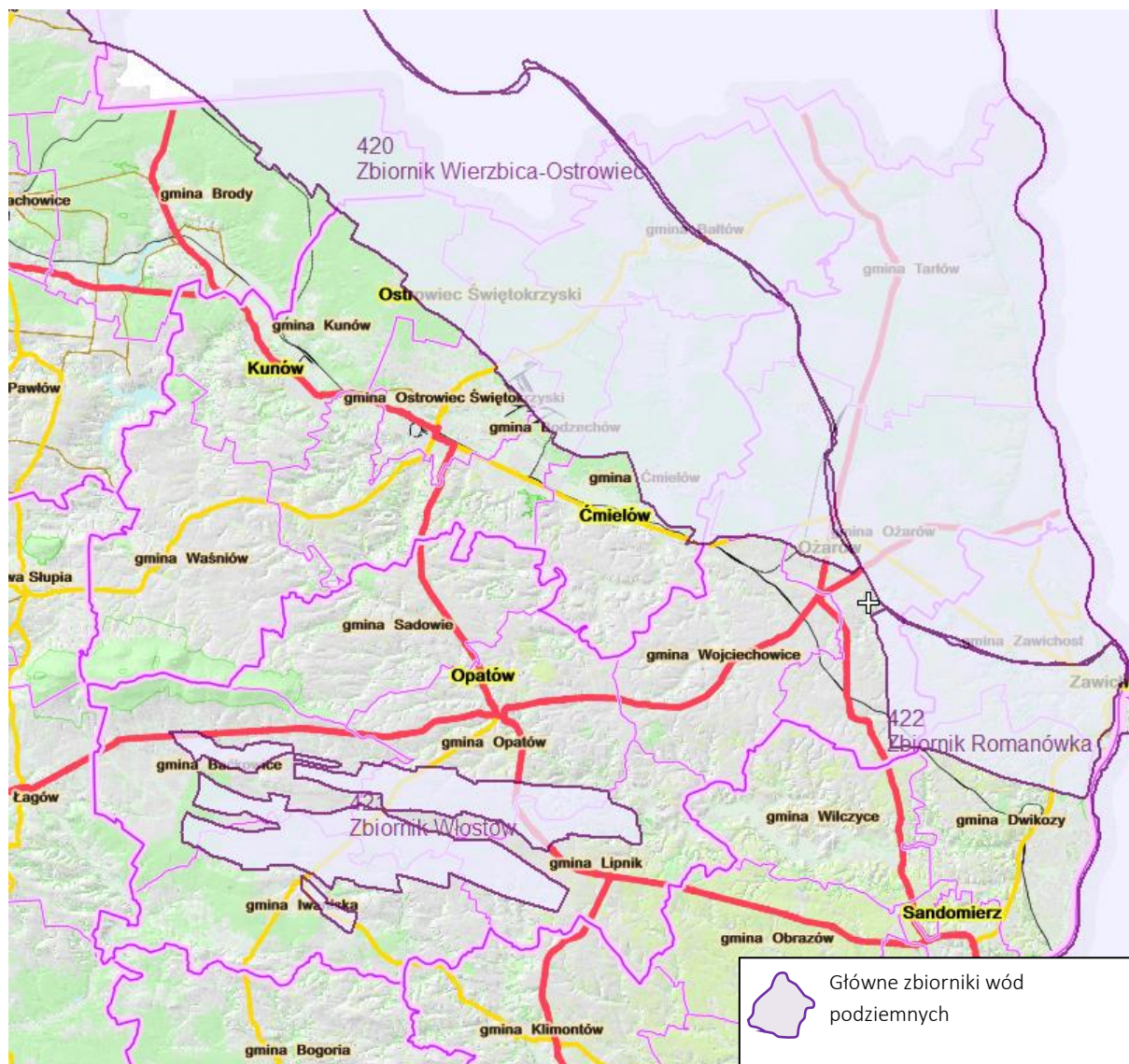

- Opatówka,
  - Podolanka,
  - Modliborka,
  - Kania,
  - Ciek do Ublinka,
  - Łukawka,
  - Ciek do Jałowęs.
5. Gmina Ożarów
- Maruszówka,
  - Kanał Ożarów – Wiśla.
6. Gmina Sadowie
- Trebanówka,
  - Opatówka,
  - Szewnianka (Kamionka).
7. Gmina Tarłów
- Potoczek,
  - Pawłówka.
8. Gmina Wojciechowice
- Wojciechówka,
  - Orłowianka,
  - Ciek od Lisowa.

Na terenie powiatu opatowskiego znajdują się 4 następujące główne zbiorniki wód podziemnych:

- Zbiornik Niecka Radomska – 405 – wiek utworów Cr₃. Szacowana powierzchnia zbiornika 2925km², szacunkowe zasoby dyspozycyjne 820 tys. m³/dobę, średnia głębokość ujęć 30 – 70m. Zbiornik obejmuje gminy Tarłów i Ożarów.
- Zbiornik Wierzbica-Ostrowiec – 420 – wiek utworów J_{2,3}. Szacowana powierzchnia zbiornika 623,37km². Zbiornik obejmuje gminy Ożarów, Tarłów i Wojciechowice.
- Zbiornik Włostów – 421 – wiek utworów D_{2,3} – dewon. Szacowana powierzchnia zbiornika 95km², szacunkowe zasoby dyspozycyjne 12 tys. m³/dobę, średnia głębokość ujęć <100m. Zbiornik obejmuje gminy Baćkowice, Opatów, Iwaniska i Lipnik.
- Zbiornik Romanówka – 422 – wiek utworów J₃, Ng. Szacowana powierzchnia zbiornika 69,6km², szacunkowe zasoby dyspozycyjne 14 tys. m³/dobę, średnia głębokość ujęć <100m. Zbiornik obejmuje gminę Ożarów.

RYSUNEK 7: LOKALIZACJA GZWP NA TERENIE POWIATU OPATOWSKIEGO

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://sipws.wrota-swietokrzyskie.pl>

2.4.2.3 POWIETRZE

Ochrona powietrza i redukcja emisji zanieczyszczeń gazowych i pyłowych stanowi w chwili obecnej priorytet polityki Polski, Unii Europejskiej, jak i większości krajów świata.

Podstawowym przepisem prawnym regulującym kwestie jakości powietrza w Polsce jest Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2020 r. poz. 1219, z późn. zm.). Jakość powietrza jest uwarunkowana zawartością zanieczyszczeń, tj. określonych substancji (gazowych lub stałych), które występują w powietrzu w ilościach większych niż nakazują normy zawarte w obowiązujących przepisach. Najczęściej występujące zanieczyszczenia powietrza w Polsce to: związki siarki i azotu, dwutlenek węgla oraz drobne pyły. Corocznie w Polsce dokonywana jest ocena jakości powietrza pod kątem jego

zanieczyszczenia 12 substancjami: dwutlenkiem siarki, dwutlenkiem azotu, tlenkiem węgla, benzenem i ozonem, pyłem zawieszonym PM10 i PM2,5 oraz zanieczyszczeniami oznaczanymi w pyłe PM10: ołowiem, arsenem, kadmem, niklem i benzo(a)pirenem.

Pomimo stałej poprawy jakości powietrza w Polsce, istotnym problemem nadal pozostają: w sezonie zimowym – przekraczające normy stężenia pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5 oraz benzo(a)pirenu, natomiast w sezonie letnim – zbyt wysokie stężenia ozonu troposferycznego. Obserwowane są też pojedyncze przypadki przekraczania norm stężenia dwutlenku azotu, których główną przyczyną jest emisja z ruchu pojazdów w centrum miast oraz na głównych drogach leżących w pobliżu stacji pomiarowych.

Każdy rodzaj działalności ludzkiej, a w szczególności produkcja energii i ciepła, transport drogowy oraz rolnictwo, powoduje emisję zanieczyszczeń do powietrza. Nieodpowiedni stan jakości powietrza ma negatywny wpływ nie tylko na ludzkie zdrowie, ekosystemy, lecz także na procesy gospodarcze (np. turystyka, rolnictwo)⁵.

Obserwowany w ostatnich latach dynamiczny wzrost zanieczyszczeń wprowadzanych do powietrza atmosferycznego spowodowany jest głównie niską emisją, pochodzącą z indywidualnych systemów grzewczych. W dalszej kolejności jest transport drogowy, procesy spalania w sektorze energetycznym i przemyśle oraz procesy produkcyjne. Emisję antropogeniczną można podzielić na trzy rodzaje: punktową, powstającą w zakładach przemysłowych, głównie w wyniku spalania paliw do celów energetycznych oraz w procesach technologicznych, liniową związaną z ruchem komunikacyjnym oraz powierzchniową, która powstaje przede wszystkim w sektorze komunalno-bytowym w wyniku procesu spalania w indywidualnych instalacjach grzewczych, gdzie głównym surowcem są produkty węglowe⁶.

Emisja zanieczyszczeń gazowych z zakładów przemysłowych szczególnie uciążliwych (np. cementownie) na terenie powiatu opatowskiego wraz z porównaniem do kraju, województwa i powiatów ościennych została przedstawiona w poniższej tabeli.

⁵ Źródło: <https://www.gov.pl/web/klimat/ochrona-powietrza>

⁶ Źródło: Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Kielcach, Stan Środowiska w Województwie Świętokrzyskim Raport 2017

TABELA 18: EMISJA ZANIECZYSZCZEŃ GAZOWYCH Z ZAKŁADÓW NA TERENIE POWIATU OPATOWSKIEGO

Jednostka	Rodzaj zanieczyszczenia tony/rok						Udział emisji ogółem %
	ogółem	dwutlenek siarki	tlenki azotu	tlenek węgla	dwutlenek węgla	metan	
POLSKA	198 440 735	179 343	188 137	293 471	197 281 736	452 264	100,00%
ŚWIĘTOKRZYSKIE	13 652 847	12 915	12 799	35 766	13 588 740	171	6,88%
Powiat opatowski	2 215 546	3 065	2 399	6 803	2 202 926	59	1,12%
Powiat ostrowiecki	262 830	366	358	1 078	261 017	0	0,13%
Powiat sandomierski	141 783	95	269	92	141 319	0	0,07%
Powiat staszowski	6 838 729	5 952	6 503	1 208	6 824 312	0	3,45%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

Zgodnie z powyższą tabelą w powiecie opatowskim emitowane jest ponad 1% całości zanieczyszczeń gazowych pochodzących z przemysłu szczególnie uciążliwego z całego kraju i ponad 16% całości emisji pochodzącej z terenu województwa. Wartość emisji w powiecie jest także blisko dziesięciokrotnie większa niż w powiecie ostrowieckim i piętnastokrotnie niż w sandomierskim. Główną przyczyną tego stanu jest emisja zanieczyszczeń pochodzących z cementowni Cement Ożarów S.A. w Karsach.

Analogicznie wygląda sytuacja pod względem emisji pyłów pochodzących z przemysłu uciążliwego.

TABELA 19: EMISJA ZANIECZYSZCZEŃ PYŁOWYCH Z ZAKŁADÓW NA TERENIE POWIATU OPATOWSKIEGO

Jednostka	Rodzaj zanieczyszczenia tony/rok							Udział emisji ogółem %
	ogółem	ze spalania paliw	cementowo-wapiennicze i materiałów ogniotrwałych	krzemowe	nawozów sztucznych	środków powierzchniowo czynnych	węglowo-grafitowe, sadza	
POLSKA	27091	14820	1627	481	1247	6	366	100,00%
ŚWIĘTOKRZYSKIE	1790	1145	465	2	0	0	12	6,61%
Powiat opatowski	95	8	85	0	0	0	1	0,35%
Powiat ostrowiecki	118	90	7	0	0	0	1	0,44%
Powiat sandomierski	43	35	7	0	0	0	1	0,16%
Powiat staszowski	503	491	0	0	0	0	0	1,86%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r. i danych Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Kielcach

Według danych GUS, w województwie świętokrzyskim 85 zakładów emitujących zanieczyszczenia pyłowe i gazowe zaliczono do zakładów szczególnie uciążliwych dla środowiska naturalnego. Należą do nich m.in. LafargeHolcim S.A. Małogoszcz, Cement Ożarów S.A. w Karsach, Enea Elektrownia Połaniec S.A., Dyckerhoff Polska Sp. z o.o. Cementownia w Nowinach, „Trzuskawica” S.A. w Sitkówce, LHOIST Bukowa Sp. z o.o. w Bukowej, Grupa Azoty Kopalnie i Zakłady Chemiczne Siarki „Siarkopol” S.A. w Grzybowie, CELSA Huta Ostrowiec Sp. z o.o. w Ostrowcu Świętokrzyskim, PGE Górnictwo i Energetyka Konwencjonalna S.A. Oddział

Elektrociepłownia Kielce, Zakład Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Starachowicach, Miejska Energetyka Ciepła Sp. z o.o. w Ostrowcu Świętokrzyskim, Celsius Sp. z o.o. w Skarżysku-Kamiennej, MESKO S.A. w Skarżysku-Kamiennej. Największe emitery punktowe zanieczyszczeń należą do branży energetycznej i przemysłowej. Największa koncentracja emisji zanieczyszczeń do powietrza w województwie znajduje się w powiecie staszowskim, skąd wg danych pochodziło 70-72% emisji tlenków azotu, 52-78% emisji SO₂ oraz 25-33% emisji pyłów. Kolejne miejsca, pod względem emisji tlenku węgla zajmują powiaty kielecki oraz włoszczowski i opatowski.

Poniżej w tabeli przedstawiono wartości emisji pyłu PM₁₀, PM_{2,5} i benzo(a)pirenu z sektora komunalno-bytowego dla powiatu opatowskiego i powiatów ościennych.

TABELA 20: EMISJA PYŁU PM₁₀, PM_{2,5} I BENZO(A)PIRENU Z SEKTORA KOMUNALNO-BYTOWEGO NA TERENIE POWIATU OPATOWSKIEGO

Jednostka	Rodzaj zanieczyszczenia tony/rok		
	PM ₁₀	PM _{2,5}	B(a)P
Powiat opatowski	446,61	439,36	0,216
Powiat ostrowiecki	730,27	718,35	0,352
Powiat sandomierski	544,87	536,01	0,263
Powiat staszowski	587,89	578,34	0,285

Źródło: Opracowanie własne na Programu ochrony powietrza dla województwa świętokrzyskiego wraz z planem działań krótkoterminowych

2.5 KAPITAŁ KULTURY I WIZERUNKU

2.5.1 DZIAŁALNOŚĆ KULTURALNA, SPORTOWA I PROMOCYJNA

Na terenie powiatu opatowskiego funkcjonuje 8 instytucji działających w obszarze kultury i turystyki. Podstawowym celem tych jednostek, jest rozwój i promocja kultury:

- Powiatowe Centrum Kultury w Opatowie, ul. Szpitalna 4A, 27-500 Opatów,
- Opatowski Ośrodek Kultury, ul. Partyzantów 13b, 27-500 Opatów,
- Miejsko- Gminny Ośrodek Kultury w Ożarowie, Stodolna 3, 27-530 Ożarów,
- Gminny Ośrodek Kultury w Sadowiu, Sadowie 90a, 27-580 Sadowie,
- Gminny Ośrodek Kultury w Tarłowie, ul. Kleparz 1, 27-515 Tarłów,
- Instytucja Kultury Zamek Krzyżtopór w Ujeździe, Ujazd 73, 27 - 570 Iwaniska,
- Gminny Ośrodek Kultury we Włostowie, Lipnik, 27 - 540 Lipnik.

W Opatowie funkcjonuje Plac Rekreacyjno-Wypoczynkowy "Promenada", nad którym pieczę sprawuje Powiatowe Centrum Kultury w Opatowie. Jest to miejsce rekreacji, dostosowane dla osób niepełnosprawnych. Znajduje się w nim wiele atrakcyjnych i różnorodnych obiektów pozwalających ciekawie spędzić czas przez dzieci, młodzież, a także całe rodziny, takich jak:

- skate-park,
- park linowy,
- boiska wielofunkcyjne,
- plac zabaw dla dzieci,
- siłownia zewnętrzna,
- mini plac edukacyjny dla dzieci,
- kamienne ławy do gry w szachy,
- altany,
- fontanny,
- paleniska do rozpalania ognisk.

Istotną rolę w zakresie kultury fizycznej i sportu odgrywają liczne kluby sportowe oraz Stowarzyszenia Kultury Fizycznej działające na terenie powiatu opatowskiego:

Na terenie powiatu obecnie znajduje się 6 klubów sportowych:

- Klub sportowy OKS Opatów
- Międzyzakładowy Klub Sportowy „Alit” Ożarów
- Klub Sportowy „Marol” Jacentów
- Klub Sportowy „Tarłów”
- Gminny Klub Sportowy w Iwaniskach
- Klub Sportowy „Cukrownik”

2.5.2 DOSTĘPNOŚĆ MEDIÓW PUBLICZNYCH I KOMERCYJNYCH

Na terenie powiatu opatowskiego dostępny jest sygnał Naziemnej Telewizji Cyfrowej w standardzie DVB-T, dostarczany przez nadajniki zlokalizowane na Św. Krzyżu oraz w Sandomierzu. Należy zaznaczyć, iż na terenie województwa świętokrzyskiego funkcjonuje tylko jeden nadajnik, emitujący wszystkie pakiety kanałów MUX1, MUX2 i , który znajduje się na Św. Krzyżu, w związku z powyższym można uznać, iż teren powiatu opatowskiego ma dobre pokrycie dostępnością do programów telewizyjnych zarówno nadawcy publicznego z grupy TVP jak również mediów komercyjnych.

W mieście Opatów funkcjonuje rozgłośnia radiowa: Radio „Opatów” nadającą swój program na częstotliwości 93,7 FM. Dodatkowo duża ilość informacji dotyczących bieżących wydarzeń związanych z powiatem opatowskim dostępna jest na portalu internetowym www.lokalnatelewizja.pl.

2.5.3 TURYSTYKA

2.5.3.1 RUCH TURYSTYCZNY

Powiat opatowski to bardzo malowniczy region w województwie świętokrzyskim. Leży między wschodnią częścią Gór Świętokrzyskich a Wyżyną Łżecką. Jego niewątpliwym atutem jest przyroda z ukształtowaniem terenu umożliwiającym spacerować góorskimi ścieżkami, podziwianie widoków jak i ciszę nizin wśród rzecznych meandrów, licznych łąk i lasów.

Przez obszar powiatu opatowskiego przebiegają 4 szlaki rowerowe o łącznej długości 137 km:

- Szlak czerwony długości 28 km
Przebieg: Opatów - Podole - Jacentów - Sadowie – Opatów
- Szlak czerwony długości 41 km
Przebieg : Opatów - Nowa Słupia – Cedzyna
- Szlak niebieski długości 38 km
Przebieg: Opatów - Strzyżowice - Tęcza - Ujazd - Boduszów - Ublinek - Włostów – Opatów
- Szlak zielony długości 30 km
Przebieg: Opatów - Nikisiałka Mała - Międzygórz - Włostów - Tudorów - Opatów

2.5.3.2 OBIEKTY NOCLEGOWE

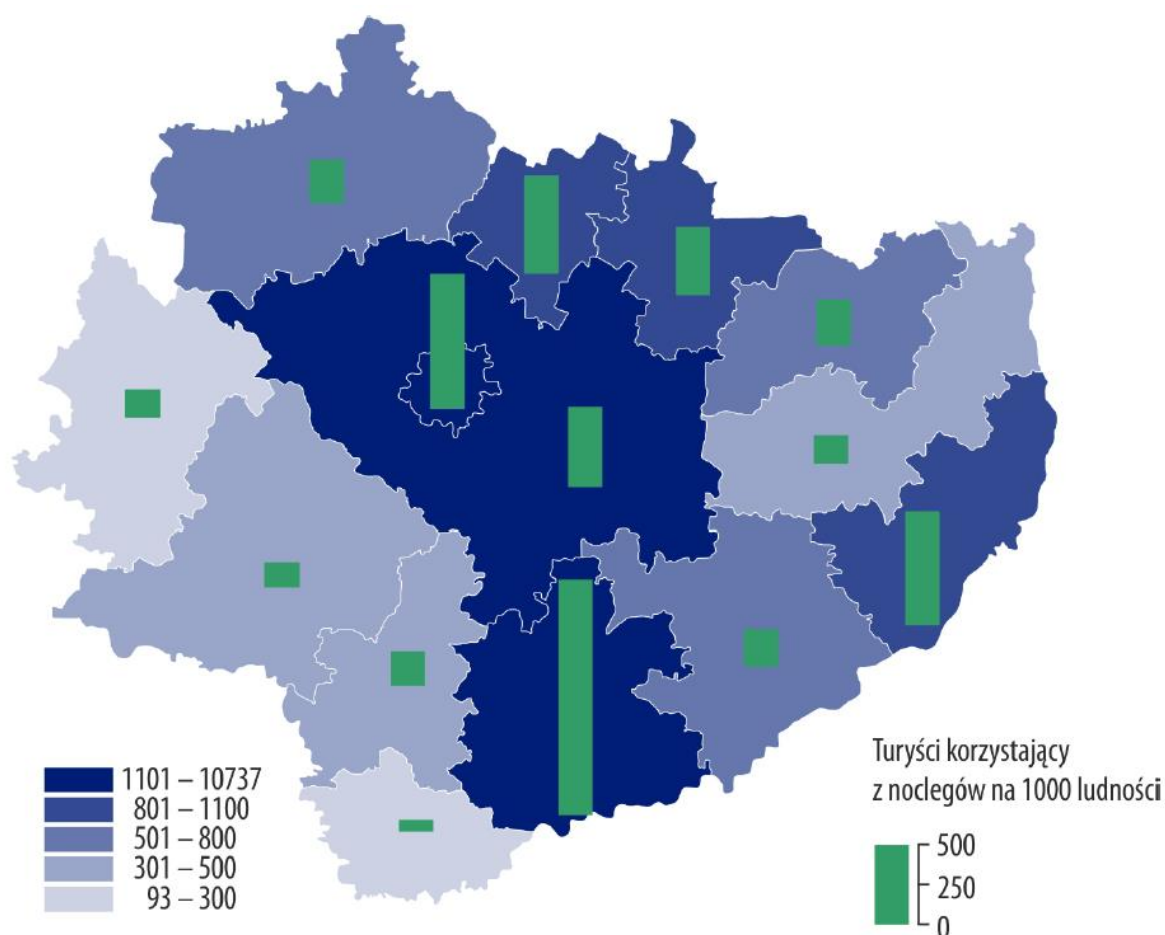
Baza noclegowa na obszarze powiatu opatowskiego ma zróżnicowaną strukturę, dostępne są tu zarówno obiekty hotelowe, jak również pensjonaty i miejsca noclegowe w kwaterach prywatnych. Do najbardziej znanych obiektów należą:

- Hotel „Magnat” Jacentów 117, 27-580 Sadowie,
- Hotel „Miodowy Młyn” ul. Legionów 3, 27-500 Opatów,
- Pensjonat „Kamienica przy Bramie” ul. Kościuszki 1427-500 Opatów,
- Szkolne Schronisko Młodzieżowe Internat Zespołu Szkół nr 1 w Opatowie ul. Słowackiego 56C, 27-500 Opatów,
- Noclegi „Zacisze” os. Wzgórze 57A, 27-530 Ożarów,
- Pensjonat „Cyrkon” Kopiec 1, 27-570 Iwanisk,
- Zajazd „Taurus” Wyszmontów 124A, 27-530 Ożarów.

Biorąc pod uwagę duże walory turystyczne regionu oraz położenie powiatu, należy twierdzić, iż infrastruktura noclegowa nie jest rozwinięta na wystarczającym poziomie i istnieją duże potrzeby w tym zakresie.

Aktualna sytuacja znajduje potwierdzenie w danych dotyczących ilości osób korzystających z oferty obiektów noclegowych, gdzie w sposób jednoznaczny widać, iż stopień wykorzystania miejsc noclegowych, na terenie powiatu opatowskiego jest znacznie niższy niż przeciętnie w województwie świętokrzyskim. W tym zakresie powiat opatowski wypada najgorzej wśród innych powiatów zlokalizowanych we wschodniej części województwa.

RYSUNEK 8: KORZYSTAJĄCY ORAZ UDZIELONE NOCLEGI W TURYSTYCZNYCH OBIEKTACH NOCLEGOWYCH NA 1000 LUDNOŚCI W 2018 R.

Źródło: Główny Urząd Statystyczny w Kielcach „Turystyka w województwie świętokrzyskim w 2018 r.”

2.5.3.3 ZABYTKI I ATRAKCJE TURYSTYCZNE

Na obszarze powiatu opatowskiego znajduje się szereg zabytków o dużym znaczeniu historycznym i ciekawych walorach architektonicznych. Do najważniejszych z nich można zaliczyć obiekty takie jak⁷:

- Brama Warszawska - jest jedynym ocalałym elementem systemu obronnego renesansowego Opatowa. Przechodząc przez nią ma się przez chwilę wrażenie, że czas zatrzymał się w miejscu.
- Podziemna Trasa Turystyczna - powstanie opatowskich lochów wiązało się ze wzrostem znaczenia Opatowa i jego położeniem: krzyżowały się tu szlaki kupieckie ze Śląska i Krakowa do Wielkopolski, na Pomorze i Ruś Halicką.
- Dwór w Przepiórowie - dwór z XIX wieku, obecnie będący siedzibą szkoły podstawowej.
- Dwór w Śmiłowie - dwór wybudowany w II połowie XVIII wieku w stylu barokowym, przez Józefa Wiercińskiego herbu Ślepowron, na miejscu XVII-to wiecznej wieży mieszkalnej Czyżowskich. W latach 20 tych XIX wieku Cyprian Baczyński herbu Sas z żoną Katarzyną z Wiercińskich, przebudowują śmiłowski dwór w stylu klasycystycznym, dodając czterokolumnowy portyk w elewacji frontowej i sześciokolumnowy, wgłębny portyk w elewacji ogrodowej.
- Kamienica z podcieniami w Opatowie - kamienica z podcieniami stojąca przy opatowskim rynku (obecnie siedziba Rady Miejskiej i władz Opatowa) w okresie międzywojennym siedziba starostwa powiatowego, obecnie nazywana ratuszem.
- Kolegiata p.w. Św. Marcina Biskupa w Opatowie - zalicza się do cenniejszych w kraju zabytków architektury romańskiej. Orientowana bazylika z przekształceniami i szczegółami późnogotyckimi, renesansowymi i barokowymi, zbudowana została z ciosów piaskowca na planie krzyża łacińskiego.
- Zespół klasztorny bernardynów - fundację klasztoru OO. Bernardynów w Opatowie zapoczątkował w 1467r. bp lubuski Krzysztof Fryderyk. Kościół klasztorny jest obecnie budowlą barokową. Wyposażenie świątyni barokowe i rokokowe. Na rokokowym ołtarzu głównym z XVIII wieku znajdują się obrazy Matki Boskiej z Dzieciątkiem (w sukience) i Wniebowzięcia oraz rzeźby św. Piotra z Alkantary i św. Bonawentury wykonane przez Macieja Polejowskiego.
- Zamek Krzyżtopór w Ujeździe - zbudowany w latach 1627–1644 przez wojewodę Krzysztofa Ossolińskiego, nigdy nie został w pełni ukończony. Jest to obszerny zamek w stylu włoskim typu palazzo in fortezza. W 1894 roku Stanisław Tomkowicz przypisał autorstwo projektu budowniczemu znanemu jako Lauretius de Sente (Wawrzyniec

⁷ Źródło: www.opatow.travel

Senes). Zamek Krzyżtopór w Ujeździe jest na liście Pomników Historii. Zamek był do czasu wybudowania Wersalu największą budowlą pałacową w Europie.

- Zamek w Międzygórzu - ruiny zamku, początkowo królewskiego, подарowanego w 1370 roku przez króla Kazimierza Wielkiego Janowi Zaklicze herbu Topór. Zamek został przebudowany w XVI wieku w stylu renesansowym.
- Zamek w Tudorowie - do czasów współczesnych zachowała się wieża na rzucie kwadratu, znajdująca się na wschodnim krańcu cypla skalnego o spadzistych ścianach.
- Zbór ariański - lamus we Włostowie - zbór ariański znajdujący się przy pałacu Karskich we Włostowie został wzniesiony u schyłku XVI wieku. W połowie XIX stulecia przebudowano dodano neogotyckie wieżyczki i pełnił funkcję lamusa.
- Zbór ariański w Ulbinku - zachowany w miejscowości Ublinek zbór ariański powstał prawdopodobnie około 1630 roku. W przyziemiu mieściła się kwadratowa sala zborna, sklepiona kolebką krzyżową, spięta rozetą i poprzedzona przedsionkiem.
- Pałac Karskich we Włostowie – do ruin pałacu prowadzą dwie drogi: pierwszej strzegą dwa kamienne lwy, druga, od strony parku, biegnie przez tzw. bramę "diabelską". Pałac w okresie swej świetności liczył 30 pomieszczeń: sypialni, pokoiów dziecinnych i gościnnych, kaplicy, salonów, sali balowej, bilardowej oraz biblioteki.
- Pałac w Jacentowie - przy drodze krajowej nr 9 w Jacentowie Pomiędzy Ostrowcem Św. a Opatowem warto zobaczyć pałac wraz z zachowanym parkiem pałacowym.
- Synagoga w Tarłowie - budynek synagogi znajdował się w obrębie murów obronnych w pobliżu pierwotnego placu targowego. Obecnie zobaczyć można ruiny synagogi, zniszczonej w czasie działań wojennych.
- Kościół p.w. Świętej Trójcy w Tarłowie - świątynia ufundowana w 1647 roku przez starostę opoczyńskiego Zbigniewa Oleśnickiego. Wybudowana w stylu wczesnobarokowym, budowla orientowana, wzniesiona z cegły i kamienia.
- Klasztor i Kościół OO. Bernardynów w Opatowie - początki kościoła sięgają XI wieku; natomiast Ojcowie Bernardyni zostali sprowadzeni do Opatowa w 1470 r.; budowla ma styl barokowy.
- Dom Muzealny w Opatowie - datowany na początek XIX wieku. Po zakończeniu kapitalnego remontu w ostatnich latach miejsce to zostało przeznaczone na budynek muzealny. w którym mieszczą się Muzeum Ziemi Opatowskiej oraz Muzeum Geodezji i Kartografii.

Dodatkowo należy podkreślić, iż we wszystkich gminach wchodzących w skład Powiatu Opatowskiego znajdują się obiekty sakralne o dużych walorach historycznych i ciekawej architekturze.

Wszystkie wskazane powyżej obiekty są bez wątpienia elementami przyciągającymi turystów zarówno z kraju jak i zagranicy, stanowiąc wizytówkę powiatu.

Ziemię opatowską promują również wydarzenia kulturalne i historyczne. Sztandarową imprezą jest „Turniej Rycerski o Szablę Krzysztofa Baldwina Osolińskiego” na zamku Krzyżtopór w Ujeździe, który jest organizowany rok rocznie na przełomie maja i czerwca. „Moto – Country” u Krzysztofa w Ujeździe - organizowane pod koniec lipca jest okazją do spotkań motocyklowego świata. Natomiast „Jarmark Opatowski” jest wydarzeniem niezwykle różnorodnym i barwnym - zwykle na przełomie maja i czerwca rynek miasta zamienia się w plac targowy.

2.5.3.4 ORGANIZACJE WSPIERAJĄCE TURYSTYKĘ

Do najważniejszych instytucji wspierających rozwój turystyki na terenie powiatu opatowskiego należy zaliczyć **Powiatowe Centrum Kultury w Opatowie** (PCK) powołane Uchwałą Rady Powiatu w Opatowie z dnia 22 lutego 2017 roku i działające na podstawie Uchwały nr XXXI.78.2020 Rady Powiatu w Opatowie z dnia 23 listopada 2020 r. w sprawie zmiany nazwy Powiatowego Centrum Kultury, Turystyki i Rekreacji oraz zmiany uchwały w sprawie utworzenia Powiatowego Centrum Kultury, Turystyki i Rekreacji.

Przedmiotem działań PCK w zakresie turystyki jest:

- tworzenie nowych produktów turystycznych, kulturalnych oraz rekreacyjno-wypoczynkowych w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego, przemysłowego i naturalnego w celu podniesienia atrakcyjności inwestycyjnej i pobudzenia rozwoju gospodarczego powiatu;
- realizowanie projektów inwestycyjnych na obszarach o wysokim stopniu atrakcyjności turystycznej dla powiatu;
- rozwój i modernizacja infrastruktury informacyjnej i promocyjnej powiatu, w tworzeniu centr i punktów informacji inwestycyjnej i turystycznej, oznakowanie obszarów atrakcyjnych inwestycyjnie i turystycznie;
- prowadzenie i zarządzanie Podziemną Trasą Turystyczną w Opatowie, w szczególności poprzez organizowanie na jej terenie wystaw poświęconych historii powiatu, organizowanie zwiedzania trasy przez turystów oraz podniesienia jej atrakcyjności;
- gromadzenie, dokumentowanie, tworzenie, ochrona, archiwizowanie i udostępnianie dóbr kultury;
- tworzenie warunków do rozwoju amatorskiego ruchu turystycznego oraz zainteresowania wiedzą i sztuką;
- tworzenie warunków do rozwoju organizacji, stowarzyszeń dla rozwoju sztuki ludowej, których celem jest integracja społeczna i kulturalna środowiska;

- inicjowanie, programowanie i organizowanie działalności kulturalnej, artystycznej, sportowej, turystycznej i rekreacyjnej na terenie powiatu;
- realizowanie działalności społeczno-kulturalnej, opiekuńczo-wychowawczej wśród dzieci i młodzieży we współdziałaniu ze szkołami, przedszkolami i organizacjami społecznymi;
- organizowanie wystaw, wernisaży, spektakli, koncertów, festiwali, odczytów, imprez artystycznych, rozrywkowych;
- współdziałanie w zakresie sportu i rekreacji z organizacjami kultury fizycznej działającymi na terenie powiatu;
- organizowanie imprez z okazji świąt państwowych, regionalnych i rocznic okolicznościowych;
- otaczanie opieką amatorskiego ruchu artystycznego i twórczości ludowej;
- pomoc organizacyjna i merytoryczna dla działalności kulturalnej i organizacji sportowych na terenie powiatu;
- wsparcie dla inicjatyw społecznych, kulturalnych i sportowych;
- wykorzystanie regionalnych potencjałów i zasobów do tworzenia specjalizacji turystycznych, jako elementu nowoczesnej i konkurencyjnej gospodarki;
- włączenie wsparcia turystyki w ramach budowy spójności regionalnej i tworzenia szans rozwojowych regionów w oparciu o infrastrukturę, walory i potencjał dla rozwoju turystyki;
- pozyskiwanie środków pozabudżetowych z funduszy krajowych i zagranicznych, w tym Unii Europejskiej i wykorzystanie ich na realizację zadań Centrum,
- tworzenie warunków i przestrzeni do rozwoju aktywności kulturalnej, artystycznej, hobbystycznej, rekreacyjnej, sportowej, wypoczynkowej oraz rozwoju szeroko pojętej turystyki na terenie powiatu opatowskiego,
- dbanie i promowanie dobra kulturalno – historycznego na terenie powiatu i województwa.
- krzewienie historii i tradycji regionu opatowskiego.

Na terenie miasta Opatów zlokalizowane są 2 **Punkty Informacji Turystycznej**, Pl. Obrońców Pokoju 18, 27 - 500 Opatów oraz na Placu Rekreacyjno-Wypoczynkowym "Promenada" znajdującym się przy ul. Szpitalnej 4, 27-500 Opatów. Stanowią one centrum informacyjne w zakresie obsługi ruchu turystycznego na obszarze powiatu opatowskiego w szczególności w zakresie dostępności zabytków, atrakcji turystycznych, bazy noclegowej oraz gastronomicznej, a także danych dotyczących szlaków pieszych i rowerowych.

Bardzo ważną funkcję wspierającą turystykę na terenie powiatu pełni **Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze oddział w Opatowie**, ul. Kościuszki 2, 27 - 500 Opatów. Celem statutowym PTTK jest działalność w zakresie krzewienia turystyki i krajoznawstwa oraz

aktywnych form wypoczynku dzieci i młodzieży, szerzenia kultury turystyki i zapoznania z poznawczymi, wypoczynkowymi i zdrowotnymi walorami wędrownictwa, opieka nad miejscami pamięci narodowej i organizacja imprez turystycznych, a także popieranie wszelkich form wypoczynku służącego rozwojowi sprawności i kultury fizycznej.

Do organizacji wspierających turystykę na obszarze powiatu opatowskiego należy zliczyć **Regionalną Organizację Turystyczną Województwa Świętokrzyskiego**, działającą przede wszystkim na rzecz całego regionu świętokrzyskiego, ale też silnie wspierająca poszczególne powiaty i gminy województwa.

2.5.4 PRODUKTY REGIONALNE O DUŻYM ZNACZENIU PROMOCYJNYM

Na obszarze powiatu opatowskiego występuje kilkanaście produktów tradycyjnych charakterystycznych dla tego regionu:

- **Kasza Jaglana Gierczycka** - wpisana na Listę Produktów Tradycyjnych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi w dniu 20 kwietnia 2007r. w kategorii Warzywa i owoce w woj. świętokrzyskim. Ziarno prosa gierczyckiego stosuje się przede wszystkim do wytwarzania kaszy jaglanej z racji niepowtarzalnych walorów dietetycznych i smakowych, która ma duże zastosowanie w żywieniu. Kasza jaglana jest obecnie niemal zapomniana.
- **Ser Jabłeczny** - wpisany na Listę Produktów Tradycyjnych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi w dniu 15 lutego 2007r. w kategorii Warzywa i owoce w woj. świętokrzyskim. Sery jabłeczne są to przetwory słodzone o dużej wartości odżywczej i wyjątkowo długim okresie przechowywania ze względu na bardzo małą zawartość wody.
- **Wiśnie Sokowa Nadwiślanka** - wpisane na Listę Produktów Tradycyjnych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi w dniu 6 września 2006 r. w kategorii Warzywa i owoce w woj. świętokrzyskim. Wiśnia nadwiślanka znana również pod nazwą słupska, słupianka lub słupiec od nazwy miejscowości Słupia Nadbrzeżna, w której jako po raz pierwszy na początku XX wieku pojawiły się pierwsze jej nasadzenia. W uznaniu jej osobliwych cech i wieloletniej tradycji uprawy 15 grudnia 2009 roku została wpisana przez Komisję Europejską na listę Chronionych Nazw Pochodzenia jako 880 produkt w Unii Europejskiej, 15 z Polski a pierwszy z województwa świętokrzyskiego.

Odmiana tej wiśni jest lokalnym typem wiśni sokowej uprawiana na ponad 1000 hektarów powierzchni obszaru gmin Tarłów oraz Ożarów.

- **Krówka Opatowska** - wpisana na Listę Produktów Tradycyjnych w dniu 7 lutego 2011r. w kategorii Wyroby piekarnicze i cukiernicze w woj. świętokrzyskim. Historia krówki

opatowskiej ma już 30 lat. Na początku roku 1980 rozpoczęła się ich produkcja w Spółdzielni Pracy Przemysłu Spożywczego w Opatowie, prostą metodą, gdzie większość czynności wykonywało się ręcznie. Głównym surowcem do produkcji krówki opatowskiej jest mleko pozyskiwane od rolników z terenu powiatu opatowskiego. Większość czynności wykonywanych przy produkcji cukierków odbywa się ręcznie, a jedyne urządzenia użyte w procesie produkcji to mieszalniki, wyparki i sonda do zagęszczania mleka. Masa krówkowa przygotowywana jest między innymi z mleka, cukru oraz margaryny. Masa gotowana jest w wysokiej temperaturze, a następnie wylewana na stoły chłodnicze, na których tężnieje. Po schłodzeniu jest krojona ręcznie najpierw na płaty, a później w kostkę. Ostatnim etapem produkcji krówki opatowskiej jest jej ręczne zawijanie w opakowania. Krówka opatowska jest produktem wielokrotnie nagradzanym na różnego rodzaju konkursach na terenie kraju jak i za jego granicami.

- **Pączek Opatowski** - wpisany na Listę Produktów Tradycyjnych w dniu 14 stycznia 2014r. w kategorii Wyroby cukiernicze i piekarnicze. Pączek opatowski wypiekany jest od 1966 r. tą samą tradycyjną metodą, przy zastosowaniu naturalnych surowców najwyższej klasy. Pączki opatowskie nadziewane są marmoladą śliwkową lub różaną, którą dodaje się do pączka przed procesem smażenia, dzięki czemu pączek przesiąka jej aromatem. Tradycyjne pączki opatowskie są wypiekane przez tamtejsze gospodynie domowe do dziś.
- **Konfitury z Jarzębiny** - wpisane na Listę Produktów Tradycyjnych w dniu 20 marca 2007r. w kategorii Warzywa i owoce w woj. świętokrzyskim. Konfitury z jarzębiny są pysznym i wyrafinowanym dodatkiem do różnych dań mięsnych, będąc alternatywą dla brusznic. Ich niepowtarzalny, pikantny, słodkavo-gorzawy smak oraz charakterystyczna barwa silnie pobudzają zmysły konsumentów.
- **Konfitura z zielonych orzechów** Wspólnoty Chleb Życia według receptury siostry Małgorzaty Chmielewskiej - wpisane na Listę Produktów Tradycyjnych w dniu 21 grudzień 2016r., w kategorii Warzywa i owoce w woj. świętokrzyskim. To łódkowatego kształtu brązowo-czarne połówki orzecha włoskiego wysycone syropem cukrowym. Produkt otrzymuje się poprzez długi proces moczenia w wodzie zielonych orzechów włoskich, gotowanie ich a następnie zalewanie coraz bardziej nasyconym syropem, aż do pełnego wysycenia cukrem. Tradycja przygotowywania konfitury z zielonych orzechów prawdopodobnie dotarła w rejon Opatowa wraz z osiedlonymi na tych terenach Tatarami. Osiedlili się w miejscowości Ołowiny, przeniesionej po II wojnie światowej na teren obecnej gminy Wojciechowice w powiecie opatowskim. Dogodnością do wytwarzania konfitury była łatwość dostępu do surowca, gdyż drzewa orzecha włoskiego w powiecie opatowskim rosły przy każdym gospodarstwie. Konfitura z zielonych orzechów ze względu na dość długi oraz kosztowny proces jej przygotowania, na przełomie XIX i XX wieku była popularna głównie na dworach.

Dopiero z czasem umiejętność jej wytwarzania została przejęta przez mniej zamożnych mieszkańców powiatu opatowskiego. Do przygotowania konfitury wykorzystywane są następujące surowce: orzechy włoskie w zielonej skorupce zbierane w trzeciej dekadzie czerwca, cukier, woda, goździki oraz cynamon. Pierwszym etapem przygotowania konfitury jest długie moczenie zielonych orzechów włoskich w wodzie, następnie ich gotowanie oraz zalewanie coraz bardziej nasyconym syropem aż do pełnego wysycenia cukrem. Końcowym etapem przygotowania konfitury jest przełożenie jej do odpowiednio wcześniej przygotowanych naczyń np. słoików i pasteryzacja. Długi okres maceracji pozwala na wypłukanie znacznej ilości substancji garbnikowych i gorzkich. Dzięki temu konfitura z zielonych orzechów ma słodko-gorzki smak i korzenny zapach. Jest znakomitym i wykwintnym dodatkiem do dań mięsnych oraz podawanych jako dania główne i desery.

- **Chrzan Świętokrzyski** - wpisane na Listę Produktów Tradycyjnych w dniu 1 grudnia 2016r. Warzywa i owoce w woj. świętokrzyskim. Jest produktem tradycyjnym ze względu na sposób produkcji, skład surowców, niezmienione walory smakowe oraz obecność na rynku od niepamiętnych czasów. Tradycja robienia chrzanu świętokrzyskiego w rodzinie Bojka jest bardzo stara, sięga czasów wojennych. Bojkowie tę tradycję przejęli od 1979 r robiąc chrzan na potrzeby własne i rodziny. Po założeniu przetwórnii od 1993 r chrzan ten wytwarzany jest tą samą metodą z korzeni chrzanu dziko rosnącego. Państwo Bojkowie, którzy w Jacentowie prowadzą gospodarstwo ekologiczne od 1990 r., a od 1996 r. zajmują się przetwórstwem w oparciu o surowce z własnego gospodarstwa. Można go spotkać podczas różnego rodzaju Targów zdrowej żywności, wystaw oraz w prowadzonym sklepie z żywnością ekologiczną w Ostrowcu Św. który został założony w 2000 r.
- **Barszcz Jacentowski z kapustą** - wpisane na Listę Produktów Tradycyjnych w dniu 1 grudnia 2016r. Gotowany był w rejonie opatowskim, w tym w Jacentowie jako zupa codzienna na bazie kapusty kiszanej, która dawniej poza ziemniakami była podstawowym produktem żywieniowym, zwłaszcza w rodzinach chłopskich.
- **Chleb Iwański** - wpisane na Listę Produktów Tradycyjnych w dniu 7 lutego 2011r. W miejscowości Iwaniska w powiecie opatowskim zachowała się piekarnia, która stosuje tradycyjny wypiek chleba już ponad 40 lat. Założona została w 1968 roku. Chleb wypiekany jest na niewielką skalę, gdyż większość czynności wykonywana jest ręcznie, a o jego niepowtarzalnym smaku decyduje oko, węch oraz wyjątkowa znajomość sztuki i duże doświadczenie w fachu piekarza.
- **Chleb na maślanie z Lipnika** - wpisane na Listę Produktów Tradycyjnych w dniu 19 czerwca 2017r. Chleb na maślanie produkowany w Lipniku jest pieczywem naturalnym

sporządzanym w oparciu o zakwas produkowany na bazie załączka kwasu z poprzedniego wypieku. Długo zachowuje swoje właściwości i świeżość dzięki naturalnemu sposobowi produkcji opartemu na ponad 50-letniej tradycji.

2.6 KAPITAŁ JAKOŚCI ŻYCIA

2.6.1 POMOC SPOŁECZNA

Pomoc społeczna ma na celu zapobieganie powstawaniu trudnych sytuacji życiowych, przez podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Zadania z zakresu pomocy społecznej z mocy ustawy wykonują organy administracji samorządowej, w tym gmina i powiat oraz organy administracji rządowej. Gminy w ramach zadań własnych, utrzymują infrastrukturę socjalno-techniczną, prowadzą i zapewniają miejsca w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, czy przyznają zasiłki.

Do zadań własnych powiatu w zakresie pomocy społecznej, należy m.in. opracowanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, prowadzenie specjalistycznego poradnictwa czy pomoc w integracji ze środowiskiem osób mających trudności w przystosowaniu się do życia.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Opatowie

Zgodnie z ustawą główną instytucją odpowiedzialną za zadania z zakresu pomocy społecznej na terenie powiatu opatowskiego jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Opatowie (PCPR). Powołane zostało na mocy uchwały Nr VII/23/99 Rady Powiatu w Opatowie z dnia 29 kwietnia 1999 r. PCPR w Opatowie prowadzi działalność z zakresu pomocy społecznej, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, przeciwdziałania przemocy w rodzinie, rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych.

PCPR działa w szczególności na podstawie następujących aktów prawnych:

1. ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (tekst jedn. Dz. U. z 2020 r. poz. 920),
2. ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 r. poz. 1876, z późn. zm.),
3. rozporządzenie z dnia 23 sierpnia 2012 r. w sprawie domów pomocy społecznej (Dz. U. 2012 poz. 964),
4. ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020 r. poz.821),
5. ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 426, z późn. zm.).

PCPR wykonuje zadania m.in. z zakresu:

1. opracowywanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grupy szczególnego ryzyka – po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami,
2. prowadzenie specjalistycznego poradnictwa,
3. wspieranie rodziny i systemu pieczy zastępczej,
4. przyznawanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie oraz kontynuowanie nauki osobom opuszczającym domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi kobiet w ciąży oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze,
5. pomoc w integracji ze środowiskiem osób mających trudności w przystosowaniu się do życia, młodzieży opuszczającej domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi kobiet w ciąży oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, mających braki w przystosowaniu się,
6. pomoc cudzoziemcom,
7. prowadzenie i rozwój infrastruktury domów pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym oraz umieszczanie w nich osób,
8. prowadzenie mieszkań chronionych dla osób z terenu więcej niż jednej gminy oraz powiatowych ośrodków wsparcia,
9. prowadzenie ośrodków interwencji kryzysowej,
10. udzielanie informacji o prawach i uprawnieniach,
11. szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej z terenu powiatu,
12. doradztwo metodyczne dla kierowników i pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z terenu powiatu,
13. podejmowanie innych działań wynikających z rozeznanych potrzeb, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych,
14. sporządzanie sprawozdawczości oraz przekazywanie jej właściwemu wojewodzie, również w formie dokumentu elektronicznego, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego,
15. sporządzanie oceny zasobów pomocy społecznej w powiecie w oparciu o analizę lokalnej sytuacji społecznej i demograficznej,
16. współpraca z samorządami, sądami, fundacjami, kościołami i organizacjami pożytku publicznego oraz policją i prokuraturą,
17. przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

Z zakresu pomocy społecznej, na terenie powiatu działają:

- 5 domów pomocy społecznej, w tym 3 dla osób przewlekłe psychicznie chorych (Czachów, Sobów wraz z filią Suchodółce, Zochcinek wraz z filią w Opatowie) oraz 2 dla osób starszych i z zaburzeniami somatycznymi (Baćkowice - organ prowadzący Gmina Baćkowice oraz Bidziny - organ prowadzący Stowarzyszenie Akademia Pomysłu w Bidzinach). Łącznie w domach pomocy przebywa 505 mieszkańców. Przy części DPSów funkcjonują warsztaty terapii zajęciowej (WTZ).
- 3 środowiskowe domy samopomocy: Opatów, Ożarów, Tarłów
- 5 placówek opiekuńczo-wychowawczych: Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza w Nieskurzowie Nowym, Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza w Tarłowie, Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza nr 1 w Opatowie, Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza typu specjalistyczno-terapeutycznego w Opatowie, Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza w Ożarowie.

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego z pomocy społecznej w 2019 roku, w powiecie opatowskim skorzystało 2796 osób i liczba ta jest mniejsza w porównaniu z ubiegłymi latami. Trend spadkowy w zakresie liczby osób którym udzielono wsparcia jest zauważalny od kilku lat, dla porównania, w województwie świętokrzyskim w 2019 roku liczba udzielonej pomocy i wsparcia była najmniejsza i po raz pierwszy spadła poniżej 100 tysięcy, wynosząc 98198 osób.

TABELA 21: POMOC I WSPARCIE NA TERENIE POWIATU OPATOWSKIEGO

Jednostka	Rok	Liczba osób, którym udzielono pomocy i wsparcia w 2019 roku
ŚWIĘTOKRZYSKIE	2019	98198
Powiat opatowski	2019	2796
Powiat ostrowiecki	2019	6262
Powiat sandomierski	2019	5702
Powiat staszowski	2019	4766

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

Ważnym wskaźnikiem w ocenie opieki społecznej jest wskaźnik deptywacji lokalnej, który stanowi liczbę osób korzystających z pomocy społecznej (bez względu na rodzaj wsparcia) na 1000 mieszkańców. Obserwacja tego wskaźnika w perspektywie lat 2016-2019 pokazuje, że mamy do czynienia z trendem spadkowym (rok 2018 – 78,57, rok 2019 – 70,22). W porównaniu do województwa świętokrzyskiego gdzie wartość wskaźnika wynosi 64.75, jest on niższy. Podobnie jest w powiecie ostrowieckim, sandomierskim i staszowskim. Ponad 50% wszystkich beneficjentów pomocy społecznej to osoby długotrwale z niej korzystające. W 2019 roku

procentowy udział osób długotrwale korzystających ze świadczeń w ogólnej liczbie świadczeniobiorców wyniósł 58,5 %.

TABELA 22: WSKAŹNIKI DOTYCZĄCE KORZYSTANIA ZE WSPARCIA OPIEKI SPOŁECZNEJ NA TERENIE POWIATU OPATOWSKIEGO

Jednostka	Rok	Liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na 1000 mieszkańców	% osób długotrwale korzystających ze świadczeń w ogólnej liczbie świadczeniobiorców
ŚWIĘTOKRZYSKIE	2019	64,75	58,6 %
Powiat opatowski	2019	70,22	58,5 %
Powiat ostrowiecki	2019	48,20	54,9 %
Powiat sandomierski	2019	56,37	55,1 %
Powiat staszowski	2019	85,36	59,3 %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

Jako główny powód udzielania pomocy i wsparcia wskazywano: długotrwałą lub ciężką chorobę, bezrobocie, ubóstwo, niepełnosprawność, alkoholizm, przemoc w rodzinie.

Specjalistyczne usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Specjalistyczne usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi są szczególnym rodzajem usług specjalistycznych. Pomoc udzielana jest określonej grupie osób, realizowana w miejscu ich zamieszkania w ramach zadań zleconych gminie. Zasady jej przyznawania i odpłatności określa rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej, a nie tak jak w przypadku pozostałych usług opiekuńczych regulacje gminne. Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego określa, iż ośrodki pomocy społecznej w porozumieniu z poradniami zdrowia psychicznego i innymi specjalistycznymi placówkami terapeutycznymi organizują oparcie społeczne dla osób, które z powodów choroby psychicznej lub upośledzenia umysłowego mają poważne trudności w życiu codziennym, zwłaszcza w relacjach z otoczeniem, w zakresie edukacji, zatrudnienia oraz w sprawach bytowych.

Wsparcie dla osób z zaburzeniami psychicznymi oferują domy pomocy społecznej. Są tradycyjną formą instytucjonalnej pomocy społecznej w postaci opieki całodobowej nad osobami niezdolnymi do samodzielnej egzystencji, których mimo zastosowania wszystkich form pomocy, nie można przystosować w pełni do samodzielnego życia w miejscu ich zamieszkania z uwagi na wiek, schorzenia, sytuację życiową oraz warunki rodzinne, mieszkaniowe oraz materialne. Domy pomocy społecznej pełnią również formę ośrodków aktywizacji i rozwoju swoich mieszkańców. Na terenie powiatu opatowskiego funkcjonują cztery domy społeczne dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Dla porównania, w powiecie ostrowieckim istnieją 2 domy

pomocy społecznej, w powiecie sandomierskim również 2, w powiecie staszowskim 3. Na terenie całego województwa świętokrzyskiego w 2019 roku funkcjonowały 42 domy pomocy społecznej.

Poradnictwo specjalistyczne

Poradnictwo prawne, psychologiczne i rodzinne w zakresie pomocy społecznej jest świadczone osobom i rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych, bez względu na posiadany dochód. Poradnictwo prawne realizowane jest poprzez udzielenie informacji o obowiązujących przepisach z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego oraz ochrony praw lokatorów. Poradnictwo psychologiczne realizuje się przez procesy diagnozowania, profilaktyki i terapii. Poradnictwo obejmuje problemy funkcjonowania rodziny, w tym problemy opieki nad osobami z niepełnosprawnościami, a także terapię rodzinną.

Placówki opiekuńczo-wychowawcze

Placówka opiekuńczo-wychowawcza zapewnia dziecku całodobową opiekę i wychowanie oraz zaspokaja jego niezbędne potrzeby, w szczególności bytowe, rozwojowe, emocjonalne, społeczne, religijne i zdrowotne. Realizuje przygotowany we współpracy z asystentem rodziny plan pomocy dziecku, umożliwia kontakt dziecka z rodzicami i innymi. Na terenie powiatu opatowskiego w 2019 roku funkcjonowało 5 placówek opiekuńczo-wychowawczych. Dla porównania w powiecie ostrowieckim jest 5 takich placówek, w powiecie sandomierskim 4, natomiast w powiecie staszowskim 1. Na terenie całego województwa świętokrzyskiego w 2019 funkcjonowało 48 placówek opiekuńczo-wychowawczych.

Kluby seniora

W roku 2019 według danych GUS na terenie powiatu opatowskiego funkcjonowało 19 klubów seniora. W powiecie staszowskim jest ich 26, ostrowieckim 14, sandomierskim 7.

2.6.2 OCHRONA ZDROWIA

Opieka zdrowotna na terenie powiatu opatowskiego realizowana jest poprzez placówki podstawowej, specjalistycznej i stacjonarnej opieki medycznej.

Podstawowa opieka zdrowotna dla mieszkańców powiatu zapewniona jest poprzez **Samodzielne Publiczne Zakłady Opieki Zdrowotnej:**

- miasto i gmina Opatów (1 szt.),
- miasto i gmina Ożarów (1 szt.),
- gmina Baćkowice (1 szt.),
- gmina Sadowie (1 szt.),

– gmina Tarłów (1 szt.),

oraz poprzez **Niepubliczne Zakłady Opieki Zdrowotnej:**

- gmina Opatów (2 szt.),
- gmina Wojciechowice (1 szt.),
- gmina Iwaniska (1 szt.),
- gmina Lipnik (2 szt.),
- gmina Tarłów (2 szt.).
- gmina Ożarów (1 szt.)

Nocna i świąteczna opieka zdrowotna

Nocna i świąteczna opieka zdrowotna to świadczenia w zakresie **podstawowej opieki zdrowotnej** udzielane od poniedziałku do piątku w godzinach od 18.00 do 8.00 dnia następnego oraz całodobowo w dni ustawowo wolne od pracy świadczona jest przez podmiot:

SZPITAL ŚW. LEONA Sp. z o.o., ul. Szpitalna 4, 27-500 Opatów

Szpitalne Oddziały Ratunkowe

Na terenie powiatu opatowskiego nie ma podmiotu świadczącego usługi medyczne w tym zakresie. Najbliższe tego typu jednostki zlokalizowane są w powiatach bezpośrednio sąsiadujących z powiatem opatowskim, w miejscowościach: Kielce, Ostrowiec Świętokrzyski, Staszów, Sandomierz.

Powiat opatowski jako jeden z trzech powiatów w województwie świętokrzyskim, nie dysponuje szpitalnym oddziałem ratunkowym. W podobnej sytuacji znajdują się powiaty kazimierski oraz buski.

Izby Przyjęć

Świadczenia w Izbie Przyjęć udzielone są w trybie nagłym pacjentowi znajdującemu się w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego.

Powyższe informacje odniesiono do ilości porad związanych ze świadczeniem podstawowej opieki zdrowotnej. W tabeli poniżej zawarte zostały dane w zakresie ilości porad ogółem, a także z wyodrębnieniem porad udzielanych przez przychodnie podległe samorządowi terytorialnemu.

TABELA 23: ILOŚĆ PORAD W ZAKRESIE PODSTAWOWEJ OPIEKI ZDROWOTNEJ

Nazwa	Porady ogółem					
	Ogółem			przychodnie podległe samorządowi terytorialnemu		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019
POLSKA	169 375 959	171 928 293	173 656 130	29 877 871	32 145 540	32 131 768
ŚWIĘTOKRZYSKIE	5 404 025	5 636 752	5 731 669	1 963 632	2 045 270	2 135 434
Powiat opatowski	226 572	238 069	245 717	67 819	73 037	75 073
Gmina Baćkowice	15 533	17 217	19 565	15 533	17 217	19 565
Gmina Iwaniska	28 798	30 432	31 526	0	0	0
Gmina Lipnik	17 370	22 534	36 213	0	0	0
Gmina Opatów	72 320	72 506	63 717	27 785	28 662	30 896
Gmina Ożarów	41 141	43 512	41 597	24 501	27 158	24 612
Gmina Sadowie	13 874	13 896	13 834	0	0	0
Gmina Tarłów	22 217	22 432	23 451	0	0	0
Gmina Wojciechowice	15 319	15 540	15 814	0	0	0
Powiat ostrowiecki	520 955	541 813	553 413	34 349	54 589	57 426
Powiat sandomierski	339 038	351 584	352 821	35 555	45 685	46 448
Powiat staszowski	267 041	273 772	271 043	178 103	180 560	183 873

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

W poniższej tabeli przedstawiono dane dotyczące ilości jednostek świadczących opiekę ambulatoryjną oddanych do użytkowania na terenie powiatu opatowskiego na tle kraju, województwa oraz powiatów ościennych.

TABELA 24: OPIEKA AMBULATORYJNA

Jednostka	Przychodnie ogółem (szt.)			Praktyki lekarskie w miastach (szt.)			Praktyki lekarskie na wsi (szt.)		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019	2017	2018	2019
POLSKA	21 665	21 881	21 839	3 815	3 590	3 277	1 291	1 230	1 160
ŚWIĘTOKRZYSKIE	624	634	642	165	162	155	53	50	43
Powiat opatowski	25	25	25	3	4	4	4	4	3
Powiat ostrowiecki	50	54	58	20	20	20	3	3	2
Powiat sandomierski	38	40	41	5	4	4	9	9	7
Powiat staszowski	30	32	31	7	6	7	4	4	3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

Jak widać na powyższej tabeli powiat opatowski charakteryzuje się najmniejszą ilością, przychodni świadczących opiekę ambulatoryjną i stanowi nieco ponad 3,9% w skali województwa świętokrzyskiego. Należy zaznaczyć, iż w głównej mierze wynika to z mniejszej populacji zamieszkującej region opatowski.

Podmiotem zapewniającym dostęp do publicznej opieki zdrowotnej dla mieszkańców powiatu opatowskiego, kontrolowanym przez władze powiatu jest Szpital Św. Leona sp. z o.o., ul. Szpitalna 4, 27-500 Opatów. Szpital jest podmiotem leczniczym będącym przedsiębiorcą tj. Samodzielnym Publicznym Zakładem Opieki Zdrowotnej działającym w formie Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, w którym 100% udziałów ma Powiat Opatowski.

Celem Spółki jest udzielanie świadczeń zdrowotnych służących zachowaniu, ratowaniu, przywracaniu i poprawie zdrowia, sprawowanie profilaktycznej opieki zdrowotnej nad pracującymi oraz podejmowanie innych działań medycznych wynikających z procesu leczenia lub przepisów odrębnych regulujących zasady ich wykonywania i realizowanie zadań z zakresu promocji zdrowia.

Szpital Św. Leona w Opatowie, jako szpital o zasięgu powiatowym, finansowany jest w głównej mierze ze środków publicznych. Szpital prowadzi działalność z zakresu świadczeń medycznych w ramach umów ze Świętokrzyskim Oddziałem Wojewódzkim Narodowego Funduszu Zdrowia w następujących zakresach:

1. Leczenie szpitalne;
2. Ambulatoryjna opieka specjalistyczna;
3. Ambulatoryjna opieka psychiatryczna;
4. Zakład Opiekuńczo-Leczniczy;
5. Świadczenia POZ (pielęgniarka środowiskowa);

6. Świadczenia pielęgniarstwa opieki długoterminowej domowej;
7. Świadczenia rehabilitacyjne;
8. Opieka nocna i świąteczna;
9. Transport sanitarny POZ;
10. Diagnostyka kosztochłonna (TK).

Do zadań bezpośrednio związanych z udzielanymi świadczeniami zdrowotnymi należy między innymi: zapewnienia właściwej obsługi pacjentów przez osoby o odpowiednich kwalifikacjach zawodowych i uprawnieniach specjalistycznych, zapewnienie właściwej sterylizacji sprzętu medycznego, prowadzenie działalności związanej z profilaktyką zakażeń szpitalnych, prowadzenie spraw związanych z dokumentacją leczenia, pielęgnacji i statystyką medyczną, prowadzenie apteki szpitalnej i gospodarki lekami, prowadzenie banku krwi, gospodarki krwią i preparatami krwiopochodnymi.

Do zadań spółki poza podstawową działalnością leczniczą należy: uczestniczenie w procesie kształcenia przeddyplomowego, podyplomowego i ustawicznego pracowników medycznych na zasadach określonych w odrębnych przepisach, uczestniczenie w procesie praktycznego szkolenia oraz dokształcania pracowników zatrudnionych w Spółce, prowadzenie spraw osobowych oraz socjalnych pracowników zatrudnionych w Spółce, prowadzenie spraw związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa i higieny pracy, ochrony przeciwpożarowej, realizacja zadań obronnych na zakres zagrożenia bezpieczeństwa i wojny, prowadzenie działalności gospodarczej polegającej na wynajmowaniu, wydzierżawianiu, oddawaniu w użytkowanie odpłatne części budynków, gruntów oraz innych aktywów trwałych, jak również na świadczeniu usług (działalności te stanowią marginalny udział w przychodach ogółem – są to działalności uzupełniające względem podstawowej działalności medycznej).

W roku 2020 Spółka prowadziła 3 poradnie specjalistyczne, w tym poradnię Ginekologiczno-położniczą oraz poradnię psychologiczną, gabinet pielęgniarki środowiskowej. W 2017r. Spółka rozszerzyła działalność o zakład opiekuńczo-leczniczy, pielęgniarstwo długoterminowe, warsztaty terapii zajęciowej oraz rehabilitację ambulatoryjną w ramach podpisanej umowy z powiatem opatowskim na udzielanie świadczeń z zakresu rehabilitacji ambulatoryjnej dla mieszkańców powiatu opatowskiego. Spółka na koniec 2020r. prowadziła działalność z zakresu świadczeń medycznych w ramach umowy z NFZ w następujących zakresach:

- Leczenie Szpitalne – Oddział Wewnętrzny, Oddział Chirurgii, Oddział Położniczo-Ginekologiczny, Oddział Neonatologiczny, Oddział Dziecięcy (oddział zamknięty z dniem 2 listopada 2020 r.),
- Zakład Opiekuńczo - Leczniczy.
- Pielęgniarstwo Opieka Długoterminowa Domowa.

- Rehabilitacja ogólnoustrojowa w ośrodku dziennym.
- Rehabilitacja kardiologiczna, ośrodek rehabilitacji dziennej.
- Fizjoterapia Ambulatoryjna.
- Fizjoterapia Domowa.
- Poradnia rehabilitacyjna, lekarska ambulatoryjna opieka rehabilitacyjna.
- Poradnia Zdrowia Psychicznego.
- Poradnia Leczenia Uzależnień.
- Poradnia Psychologiczna.
- Poradnia Chirurgii Ogólnej
- Poradnia Chirurgii Naczyniowej
- Poradnia Chirurgii Onkologicznej
- Poradnia Ortopedyczna
- Poradnia Chorób Płuc
- Poradnia Dermatologiczna,
- Poradnia Kardiologiczna
- Poradnia Kardiologiczna dla Dzieci
- Poradnia Geriatryczna
- Poradnia Ginekologiczna
- Poradnia Diabetologiczna
- Poradnia Okulistyczna
- Poradnia Neurologiczna
- Poradnia Alergologiczna
- Poradnia Ginekologiczno - Położnicza w Iwaniskach.
- Gabinet Pielęgniarki Środowiskowej.
- Onkologiczna Przychodnia Konsultacyjna.

Z dniem 25 stycznia 2021 r. uruchomiono Oddział Okulistyki Jednego dnia, gdzie wykonywane są zabiegi min. z zakresu zaćmy. W ramach Pracowni Endoskopii prowadzony jest program przesiewowy z zakresu kolonoskopii.

2.6.3 BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Za bezpieczeństwo publiczne w terenie powiatu opatowskiego odpowiedzialnych jest kilka instytucji. Do najważniejszych z nich należy zaliczyć:

- Komenda Powiatowa Policji w Opatowie,
- Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Opatowie,
- Powiatowa Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna w Opatowie,
- Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Opatowie.

Komenda Powiatowa Policji w Opatowie odpowiada za ochronę bezpieczeństwa ludzi oraz utrzymywanie bezpieczeństwa i porządku publicznego. Do podstawowych zadań Policji należy:

1. ochrona życia i zdrowia ludzi oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra,
2. ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego, w tym zapewnienie spokoju w miejscach publicznych oraz w środkach publicznego transportu i komunikacji publicznej, w ruchu drogowym i na wodach przeznaczonych do powszechnego korzystania,
3. inicjowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi,
4. wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców,
5. nadzór nad strażami gminnymi (miejskimi) oraz nad specjalistycznymi uzbrojonymi formacjami ochronnymi w zakresie określonym w odrębnych przepisach,
6. kontrola przestrzegania przepisów porządkowych i administracyjnych związanych z działalnością publiczną lub obowiązujących w miejscach publicznych,
7. współdziałanie z policjami innych państw oraz ich organizacjami międzynarodowymi na podstawie umów i porozumień międzynarodowych oraz odrębnych przepisów,
8. gromadzenie, przetwarzanie i przekazywanie informacji kryminalnych,
9. prowadzenie Krajowego Systemu Informatycznego.

Zakres działania Komendy Powiatowej Policji w Opatowie określają przepisy o szczegółowych zadaniach organizacji i zakresie działania komend, komisariatów i innych jednostek organizacyjnych Policji oraz regulamin Komendy.

Siedziba Komendy znajduje się w Opatowie przy ul. Sienkiewicza 30. W obecnej siedzibie Komenda Powiatowa Policji w Opatowie mieści się od 2004 roku. Komenda Powiatowa Policji w Opatowie swoim zasięgiem obejmuje teren powiatu opatowskiego, co za tym idzie, w zakresie obsługi osób, potencjalnie są to wszyscy mieszkańcy powiatu opatowskiego oraz osoby przyjezdne np. pracujący na terenie powiatu opatowskiego czy uczniowie szkół ponadpodstawowych uczęszczający do szkół na terenie powiatu opatowskiego.

W Komendzie Powiatowej Policji w Opatowie pełni służbę 100 policjantów oraz pracuje 18 pracowników cywilnych. W strukturze organizacyjnej Komendy Powiatowej Policji w Opatowie wyodrębniono trzy wydziały: Wydział Kryminalny, Wydział Prewencji, Wydział Ruchu Drogowego oraz Komisariat Policji w Ożarowie. Policjanci posiadają wykształcenie specjalistyczne niezbędne do zajmowanych stanowisk. Służba w policji charakteryzuje się potrzebą ciągłego doskonalenia się i podnoszenia kwalifikacji w związku z mnogością realizowanych przez policjantów zadań. Policjanci w związku z powyższym w ciągu służby odbywają kursy specjalistyczne w szkołach policji a także biorą udział w szkoleniach organizowanych przez Komendę Wojewódzką Policji w Kielcach jak również podmioty zewnętrzne.

Mnogość realizowanych zadań przez policjantów, zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańcom powiatu opatowskiego oraz perspektywa odtwarzania posterunków policji generuje potrzebę zwiększenia zatrudnienia na stanowiskach policyjnych. Działania policyjne w związku ze stanem epidemii w związku z zakażeniami wirusem SARS-CoV-2 spowodowały nałożenie na policję kolejnych zadań.

W Komendzie Powiatowej Policji w Opatowie wyodrębnione jest stanowisko Oficera Prasowego Komendanta Powiatowego Policji. Policjant zajmujący to stanowisko odpowiedzialny jest za kontakt z mediami, kształtowanie pozytywnego wizerunku formacji w społeczności lokalnej. Oficer Prasowy redaguje również stronę Komendy Powiatowej Policji w Opatowie <http://opatow.swietokrzyska.policja.gov.pl/>. W celu zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańcom powiatu opatowskiego policja w Opatowie współpracuje ze służbami i inspekcjami działającymi na terenie powiatu opatowskiego. Corocznie na terenie powiatu organizowane są ćwiczenia dowódczo – sztabowe przy współpracy Starostwa Powiatowego w Opatowie, straży pożarnej i innych służb i instytucji, których jednym z zadań jest dbanie o bezpieczeństwo i porządek publiczny.

Policjanci Komendy Powiatowej Policji w Opatowie — zajmujący się profilaktyką społeczną i dzielnicową — współpracują ze wszystkimi szkołami na terenie powiatu, celem kształtowania pozytywnych postaw już u najmłodszych mieszkańców powiatu opatowskiego. W ramach współpracy ze społecznością lokalną policjanci organizują debaty i konsultacje społeczne. Działalność policji w Opatowie finansowana jest centralnie oraz Funduszu Wsparcia Policji finansowanego między innymi przez jednostki samorządu terytorialnego.

Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Opatowie odpowiada za walkę z pożarami, klęskami żywiołowymi i innymi miejscowymi zagrożeniami. Zakres i podstawa prawna działalności straży pożarnej określona jest w ustawie z dnia 24 sierpnia 1991r. o Państwowej Straży Pożarnej (tekst jedn. Dz.U. 2021 poz. 464) oraz w ustawie z dnia 24 sierpnia 1991r. o ochronie przeciwpożarowej (tekst jedn. Dz. U. 2020 poz. 1610).

Do podstawowych zadań Państwowej Straży Pożarnej (PSP) należy:

1. rozpoznawanie zagrożeń pożarowych i innych miejscowych zagrożeń;
2. organizowanie i prowadzenie akcji ratowniczych w czasie pożarów, klęsk żywiołowych lub likwidacji miejscowych zagrożeń;
3. wykonywanie pomocniczych specjalistycznych czynności ratowniczych w czasie klęsk żywiołowych lub likwidacji miejscowych zagrożeń przez inne służby ratownicze;
4. kształcenie kadr dla potrzeb Państwowej Straży Pożarnej i innych jednostek ochrony przeciwpożarowej oraz powszechnego systemu ochrony ludności;
5. nadzór nad przestrzeganiem przepisów przeciwpożarowych;
6. prowadzenie prac naukowo-badawczych w zakresie ochrony przeciwpożarowej oraz ochrony ludności;
7. współpraca z Szefem Krajowego Centrum Informacji Kryminalnych w zakresie niezbędnym do realizacji jego zadań ustawowych;
8. współdziałanie ze strażami pożarnymi i służbami ratowniczymi innych państw oraz ich organizacjami międzynarodowymi na podstawie wiążących Rzeczpospolitą Polską umów międzynarodowych oraz odrębnych przepisów;
9. realizacja innych zadań wynikających z wiążących Rzeczpospolitą Polską umów międzynarodowych na zasadach i w zakresie w nich określonych.

Komenda Powiatowa PSP ma siedzibę w Opatowie przy ul. Tadeusza Kościuszki 39.

Obszar działania Komendy Powiatowej PSP w Opatowie PSP obejmuje cały teren powiatu opatowskiego oraz obszary chronione w powiatach kieleckim oraz ostrowieckim.

Komenda zatrudnia 50 osób. W skład komendy wchodzi wydziały zajmujące się obsługą administracyjną oraz działalnością ratowniczo-gaśniczą. Ze względu na przejścia pracowników na zaopatrzenie emerytalne oraz przeniesienia służbowe następuje rotacja kadry, jednakże w małym stopniu. Wszyscy pracownicy posiadają przeszkolenie pożarnicze adekwatne do zajmowanych stanowisk, corocznie komenda organizuje kilka kursów szkoleniowych dla strażaków ochotniczej straży pożarnej (OSP).

Komenda współpracuje z różnymi instytucjami. Do najważniejszych z nich należą jednostki OSP, samorządy gminne, powiatowe, służby i inspekcje powiatowe.

Pod względem działalności wyjazdu do pożarów w chwili obecnej stanowią około 30% działań straży pożarnej, w porównaniu do lat wcześniejszych nastąpił wzrost udziału jednostek straży w likwidacji miejscowych zagrożeń.

Na terenie powiatu opatowskiego działa 83 jednostki OSP, w tym 14 w strukturach krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego. Jednostki współpracują z PSP podczas działań ratowniczych oraz organizacji różnego rodzaju uroczystości typu: nadanie sztandaru, obchody kolejnej rocznicy powstania jednostki, włączenia do KSRG, obchody dnia strażaka.

W jednostkach tych dużym problemem jest przestarzały tabor samochodowy oraz jednostki te borykają się z problemami kadrowymi – brak młodych ludzi zaangażowanych w ich działalność.

Państwowy Powiatowy Inspektorat Sanitarny w Opatowie (PPIS) odpowiedzialny jest za działanie na rzecz zapobiegania powstawaniu chorób, szczególnie chorób zakaźnych i zawodowych poprzez sprawowanie zapobiegawczego i bieżącego nadzoru sanitarnego w zakresie zdrowia publicznego w oparciu o analizę ryzyka zagrożenia zdrowia i życia, a także promowanie zdrowego stylu życia, nadzór nad bezpieczeństwem żywności i żywienia, bezpieczeństwem zdrowotnym wody, oraz chemikaliami.

Zakres oraz podstawa prawna realizowanych działań wynika z ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej, przepisów odrębnych oraz wytycznych Głównego Inspektora Sanitarnego. PPIS w Opatowie realizuje zadania w zakresie zdrowia publicznego, w szczególności poprzez sprawowanie:

1. bieżącego nadzoru sanitarnego,
2. zapobiegawczego nadzoru sanitarnego,
3. działalności zapobiegawczej i przeciwepidemicznej w zakresie chorób zakaźnych i zawodowych,
4. działalności oświatowo-zdrowotnej.

Terenem działania Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Opatowie jest teren powiatu opatowskiego.

Siedziba Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Opatowie zlokalizowana jest w Opatowie przy ul. Sempołowskiej 3.

W PSSE w Opatowie zatrudnieni pracownicy przypisani są do poszczególnych Sekcji oraz samodzielnych stanowisk pracy wyodrębnionych w ramach struktury organizacyjnej PSSE.

Pracownicy PSSE w Opatowie na bieżąco podnoszą swoje kwalifikacje w ramach studiów podyplomowych, uczestniczą w szkoleniach organizowanych przez GIS, WSSE i inne podmioty zewnętrzne. Aktualnie nie ma potrzeby zatrudniania pracowników w PSSE w Opatowie.

Podczas realizacji zadań przy pracy z COVID-19 wprowadzone zostały dyżury pracowników w celu bieżącego monitoringu i skutecznego podejmowania działań podczas pandemii. Priorytetem stało się wykonywanie bieżących zadań w związku z epidemią SARS-CoV-2. Wprowadzona organizacja pracy oraz zdyscyplinowanie pracowników pozwoliły na efektywną pracę w dobie pandemii. Pracownicy PSSE zobowiązani są do bieżącego zapoznawania się i analizy często zmieniających się przepisów prawa oraz z obsługą wprowadzonych systemów informatycznych.

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny współpracuje i realizuje wspólne inicjatywy z innymi podmiotami oraz jednostkami samorządowymi, w tym w szczególności z Powiatowym

Lekarzem Weterynarii w ramach monitoringu chorób odzwierzęcych oraz realizacji bieżących zadań z zakresu nadzoru nad obiektami żywności, żywienia, Instytutem Medycyny Pracy w Łodzi w zakresie osób narażonych na działanie czynników rakotwórczych oraz orzecznictwa w sprawach chorób zawodowych, z Wojewódzkim Ośrodkiem Medycyny Pracy w Kielcach w zakresie chorób zawodowych, Państwowym Inspektorem Pracy, Policją, Inspekcją Ochrony Środowiska, Państwową Inspekcją Ochrony Roślin i Nasiennictwa.

Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Opatowie wykonuje swoje zadania w szczególności przez:

1. zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt, w tym chorób odzwierzęcych;
2. monitorowanie chorób odzwierzęcych i odzwierzęcych czynników chorobotwórczych oraz związanej z nimi oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe u zwierząt, w produktach pochodzenia zwierzęcego i środkach żywienia zwierząt;
3. badanie zwierząt rzeźnych oraz produktów pochodzenia zwierzęcego;
4. przeprowadzanie weterynaryjnej kontroli granicznej, kontroli weterynaryjnej w handlu i wywozie zwierząt oraz produktów w rozumieniu przepisów o kontroli weterynaryjnej w handlu, kontroli administracyjnych i kontroli na miejscu przestrzegania wymogów, w zakresie określonym w przepisach o płatnościach w ramach systemów wsparcia bezpośredniego, kontroli wyrobów do diagnostyki *in vitro* stosowanych w medycynie weterynaryjnej,
5. sprawowanie nadzoru nad bezpieczeństwem produktów pochodzenia zwierzęcego, w tym nad wymaganiami weterynaryjnymi przy ich produkcji, umieszczaniu na rynku oraz sprzedaży bezpośredniej, wprowadzaniem na rynek zwierząt i ubocznych produktów pochodzenia zwierzęcego, wytwarzaniem, obrotem i stosowaniem pasz, dodatków stosowanych w żywieniu zwierząt, organizmów genetycznie zmodyfikowanych przeznaczonych do użytku paszowego i pasz genetycznie zmodyfikowanych oraz nad transgranicznym przemieszczaniem organizmów genetycznie zmodyfikowanych przeznaczonych do użytku paszowego, zdrowiem zwierząt przeznaczonych do rozrodu oraz jakością zdrowotną materiału biologicznego i jaj wylęgowych drobiu, obrotem i ilością stosowanych produktów leczniczych weterynaryjnych, wytwarzaniem i stosowaniem pasz leczniczych, przestrzeganiem przepisów o ochronie zwierząt, przestrzeganiem zasad identyfikacji i rejestracji zwierząt oraz przemieszczaniem zwierząt, przestrzeganiem wymagań weterynaryjnych w gospodarstwach utrzymujących zwierzęta gospodarskie, utrzymywaniem, hodowlą, prowadzeniem ewidencji zwierząt doświadczalnych w jednostkach doświadczalnych, hodowlanych i u dostawców;
6. prowadzenie monitorowania substancji niedozwolonych, pozostałości chemicznych, biologicznych, produktów leczniczych i skażeń promieniotwórczych u zwierząt, w ich

wydzielinach i wydalinach, w tkankach lub narządach zwierząt, w produktach pochodzenia zwierzęcego, w wodzie przeznaczonej do pojenia zwierząt oraz środkach żywienia zwierząt;

7. prowadzenie wymiany informacji w ramach systemów wymiany informacji, o których mowa w przepisach Unii Europejskiej;
8. przyjmowanie informacji o niebezpiecznych produktach żywnościowych oraz paszach od organów Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa, Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, w zakresie kompetencji tych inspekcji, oraz od organów Inspekcji Handlowej o niebezpiecznych produktach żywnościowych pochodzenia zwierzęcego oraz ocena ryzyka i stopnia zagrożenia spowodowanego niebezpiecznym produktem żywnościowym lub paszą, a następnie przekazywanie tych informacji do kierującego siecią systemu RASFF.

Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Opatowie posiada siedzibę w Opatowie przy ul. Partyzantów 46. W skład Inspektoratu wchodzi jednostki:

1. Zespół ds. Zdrowia i ochrony zwierząt,
2. Zespół ds. bezpieczeństwa żywności, pasz oraz ubocznych produktów zwierzęcych,
3. Zespół ds. finansowo-księgowych i administracyjnych⁸.

---

⁸ Źródło: <http://www.opatowpiw.pl>

2.7 KAPITAŁ LUDZKI I SPOŁECZNY

2.7.1 STRUKTURA LUDNOŚCI I PRZYROST NATURALNY

Według danych GUS powiat opatowski na koniec 2019 roku zamieszkiwało 52 089 mieszkańców, wynosiło to ok. 4,22% społeczeństwa całego województwa. Kobiety stanowiły 50,24% wszystkich mieszkańców powiatu. Gęstość zaludnienia powiatu wynosiła 57 os./km². Poniższa tabela przedstawia dane ludnościowe powiatu opatowskiego na tle kraju, województwa i powiatów ościennych wraz z podstawowymi wskaźnikami demograficznymi.

TABELA 25: LUDNOŚĆ NA TERENIE POWIATU OPATOWSKIEGO WRAZ ZE WSKAŹNIKIEM FEMINIZACJI I GĘSTOŚCIĄ ZALUDNIENIA

Jednostka	Ogółem	mężczyźni	kobiety	Udział kobiet %	Gęstość zaludnienia os./km ²
POLSKA	38 382 576	18 567 052	19 815 524	51,63%	123
ŚWIĘTOKRZYSKIE	1 233 961	601 664	632 297	51,24%	105
Powiat opatowski	52 089	25 919	26 170	50,24%	57
Powiat ostrowiecki	108 964	52 194	56 770	52,10%	177
Powiat sandomierski	77 017	37 527	39 490	51,27%	114
Powiat staszowski	71 776	35 523	36 253	50,51%	78

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

Zgodnie z powyższą tabelą powiat opatowski charakteryzuje się najmniejszą gęstością zaludnienia, co odpowiada profilowi powiatu, który jest zdominowany przez produkcję rolną. Średnia gęstość zaludnienia jest przeszło dwukrotnie niższa niż dla kraju oraz blisko dwukrotnie niższa niż dla województwa. Także powiaty ościenne charakteryzują się większą gęstością zaludnienia, która dla powiatu ostrowieckiego wynosi 177, sandomierskiego 114 oraz staszowskiego 78 os./km².

W poniższej tabeli przedstawiono strukturę i liczbę mieszkańców dla gmin Powiatu Opatowskiego wraz ze wskaźnikiem feminizacji i gęstością zaludnienia.

TABELA 26: LUDNOŚĆ NA TERENIE POWIATU OPATOWSKIEGO WRAZ ZE WSKAŹNIKIEM FEMINIZACJI I GĘSTOŚCIĄ ZALUDNIENIA

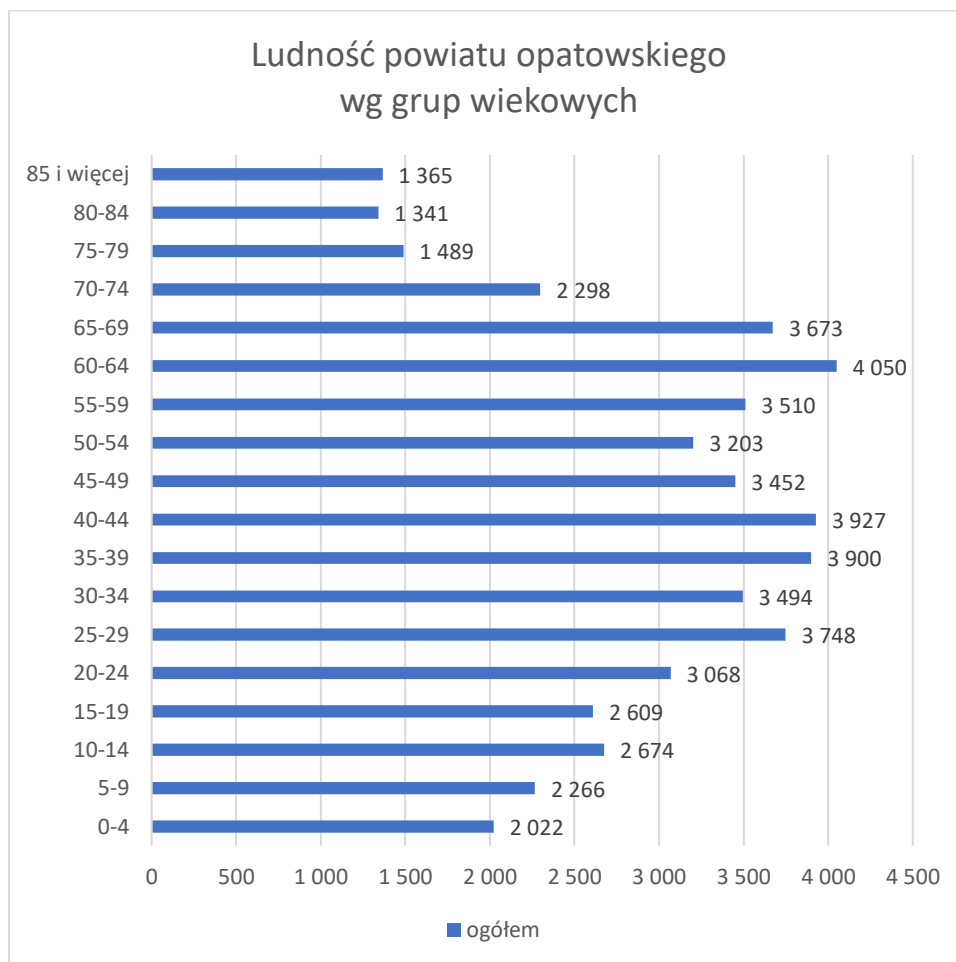
Jednostka	Ogółem	mężczyźni	kobiety	Udział kobiet %	Gęstość zaludnienia os./km ²
Baćkowice	4 868	2 485	2 383	48,95%	51
Iwaniska	6 616	3 384	3 232	48,85%	63
Lipnik	5 206	2 610	2 596	49,87%	64
Opatów	11 663	5 672	5 991	51,37%	103
Ożarów	10 662	5 286	5 376	50,42%	58
Sadowie	3 929	1 916	2 013	51,23%	48
Tarłów	5 139	2 553	2 586	50,32%	31
Wojciechowice	4 006	2 013	1 993	49,75%	46

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

Zgodnie z powyższą tabelą widać, że gminy powiatu charakteryzują się dużymi różnicami pod względem gęstości zaludnienia tj. najwyższa wartość notowana jest w gminie Opatów, natomiast najniższe wartości w gminach Sadowie i Wojciechowice.

Struktura wiekowa mieszkańców powiatu opatowskiego jest zbliżona do struktury w całym kraju. Na poniższym wykresie przedstawiono strukturę wiekową mieszkańców powiatu w grupach 5-letnich.

WYKRES 3: LUDNOŚĆ POWIATU OPATOWSKIEGO WG GRUP WIEKOWYCH

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

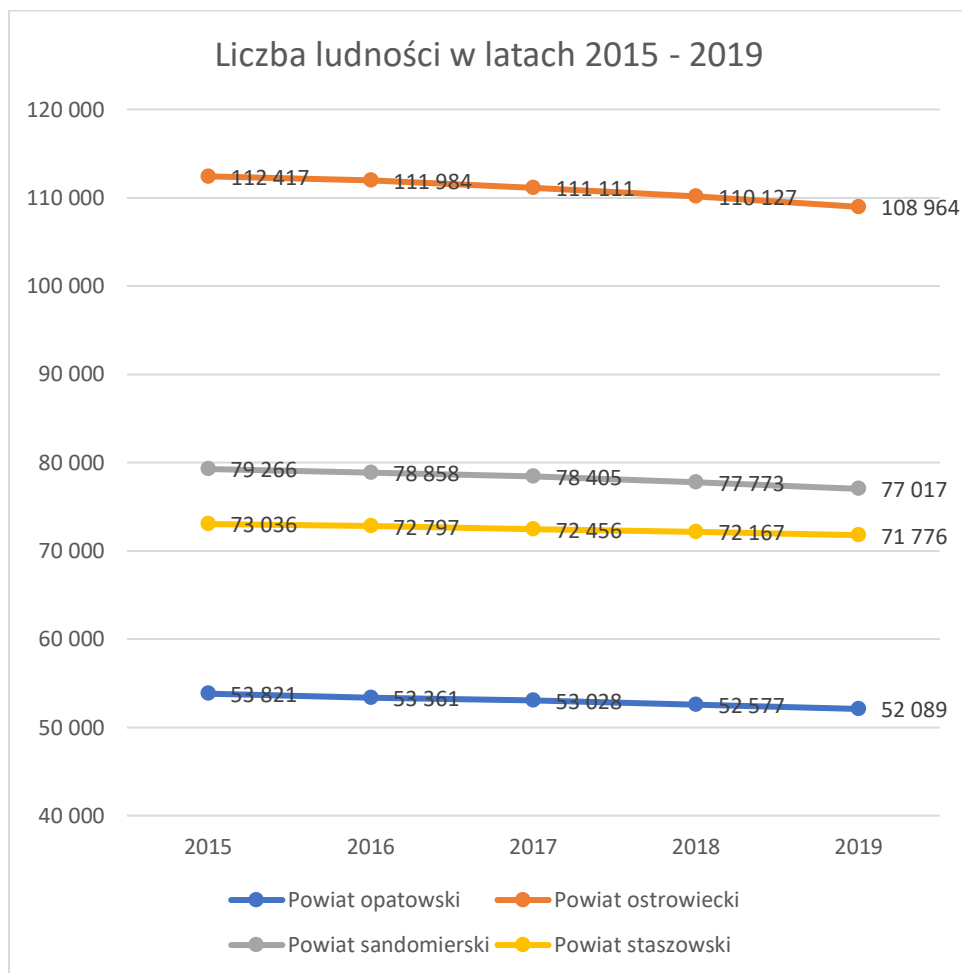
Struktura wiekowa wskazuje, że największa liczba osób występuje w grupach wiekowych 55-69 lat tzw. wyżu powojennego oraz 35 – 44 wyżu demograficznego przełomu lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych oraz 25 – 29. Niestety zauważalne jest, że najmniej licznymi grupami wiekowymi są grupy najmłodsze tj. 0 – 4 i 5 – 9. Wynika to z małej ilości urodzeń dzieci.

Efektom spadku liczby urodzeń jest stały spadek liczby mieszkańców powiatu oraz starzenie się społeczeństwa powiatu. Podobne trendy występują na terenie całego kraju oraz w województwie.

Na poniższym wykresie przedstawiono porównanie powiatu opatowskiego i powiatów ościennych pod względem zmian liczby ludności w latach 2015 – 2019.

WYKRES 4: ZMIANA LICZBY LUDNOŚCI W LATACH 2015 - 2019

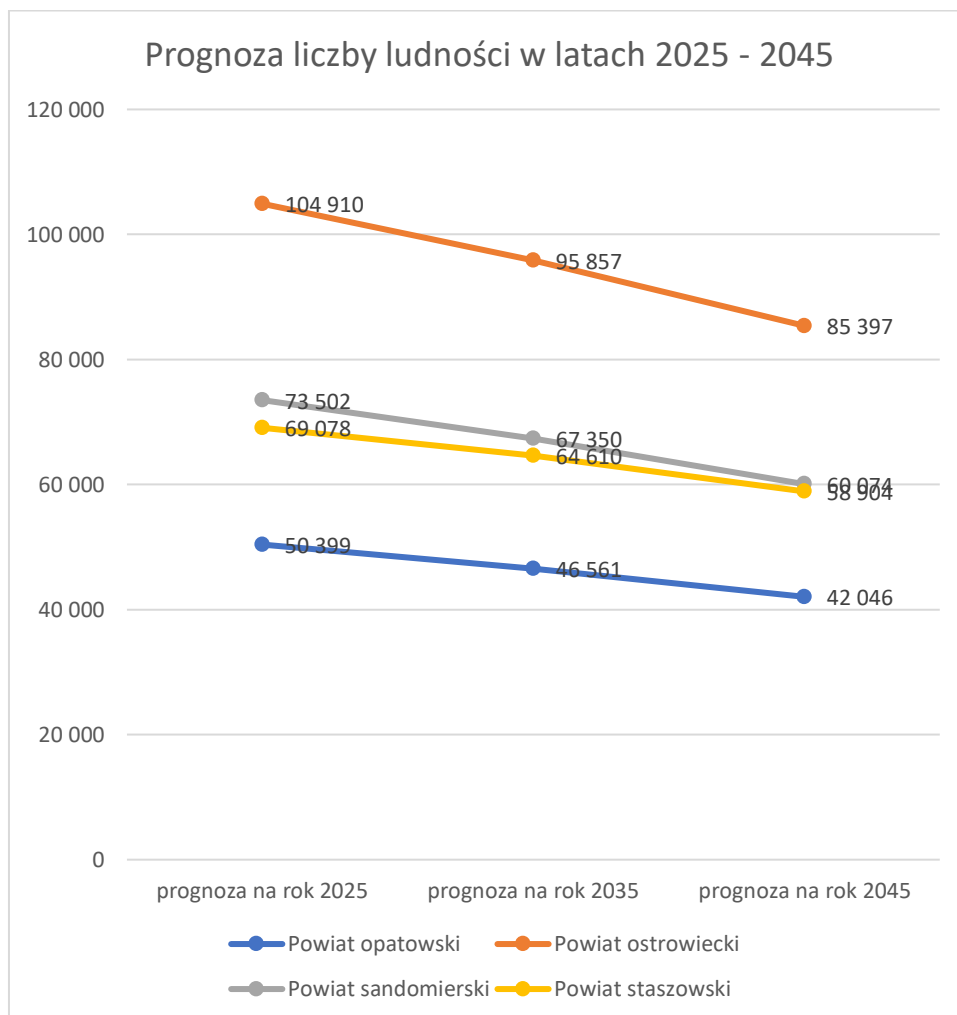
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

Zgodnie z powyższym wykresem widać, że stale spada liczba ludności we wszystkich powiatach.

GUS w roku 2011 opracował na podstawie danych historycznych oraz badań prognozę demograficzną dla całego kraju, województw i powiatów.

Wyniki prognoz dla powiatu opatowskiego i ościennych dla lat 2025, 2035 i 2045 zostały przedstawione na poniższym wykresie.

WYKRES 5: PROGNOZY DEMOGRAFICZNE DLA POWIATU OPATOWSKIEGO

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

Szacuje się, że do roku 2045 spadnie liczba mieszkańców Polski z obecnych 38,382 mln osób do ok. 34,817 mln osób tj. o ok. 9,29%. Jeszcze więcej ubędzie na terenie województwa świętokrzyskiego, które będzie w roku 2045 liczyło niewiele ponad 1 mln mieszkańców a spadek wyniesie ok. 16,98%. Jeszcze większe spadki prognozowane są dla powiatu opatowskiego tj. liczba mieszkańców spadnie o 19,28%. Podobne wartości są prognozowane dla powiatów ościennych od 17,93% dla powiatu staszowskiego do 22% dla powiatu sandomierskiego.

2.7.2 RYNEK PRACY

2.7.2.1 ZATRUDNIENIE

Zatrudnienie w sektorach gospodarki narodowej zgodnie z danymi GUS na koniec 2019 roku na terenie powiatu posiadało ogółem 17 513 osób.

W poniższej tabeli przedstawiono zatrudnienie w gospodarce narodowej na terenie powiatu opatowskiego na tle kraju, województwa i powiatów ościennych z lat 2017 – 2019 wraz podaniem wartości zmiany zatrudnienia w tych latach.

TABELA 27: ZATRUDNIENIE W GOSPODARCE NARODOWEJ NA TERENIE POWIATU OPATOWSKIEGO W LATACH 2017 – 2019

Jednostka	Pracujący ogółem			Zmiana %
	2017	2018	2019	
POLSKA	11833969	12005907	12151375	2,68%
ŚWIĘTOKRZYSKIE	389275	391943	392897	0,93%
Powiat opatowski	17114	17424	17513	2,33%
Powiat ostrowiecki	26442	25494	25642	-3,03%
Powiat sandomierski	29298	29156	29245	-0,18%
Powiat staszowski	24798	25060	25104	1,23%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

Zgodnie z tabelą widać, że zatrudnienie w powiecie systematycznie rośnie. W ciągu ostatnich 3 lat zatrudnienie wzrosło o ok. 2,33% i na tle województwa i powiatów ościennych jest to wartość najwyższa. Jedynie średnia krajowa wzrostu jest nieznacznie wyższa i wynosi 2,68%.

Strukturę zatrudnienia w powiecie na tle kraju, województwa i powiatów ościennych w podziale na sektory gospodarki przedstawia poniższa tabela.

TABELA 28: ZATRUDNIENIE W GOSPODARCE NARODOWEJ WEDŁUG PKD 2007 NA TERENIE POWIATU OPATOWSKIEGO

Jednostka	ogółem	Sekcje PKD				
		rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	przemysł i budownictwo	handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja	działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości	pozostałe usługi
POLSKA	12151375	2359998	3303210	2508446	425312	3554409
ŚWIĘTOKRZYSKIE	392897	148675	85123	51279	6134	101686
Powiat opatowski	17513	10933	1889	1019	156	3516
Powiat ostrowiecki	25642	6749	7467	3882	834	6710
Powiat sandomierski	29245	15757	4134	3077	351	5926
Powiat staszowski	25104	11202	6383	1719	263	5537

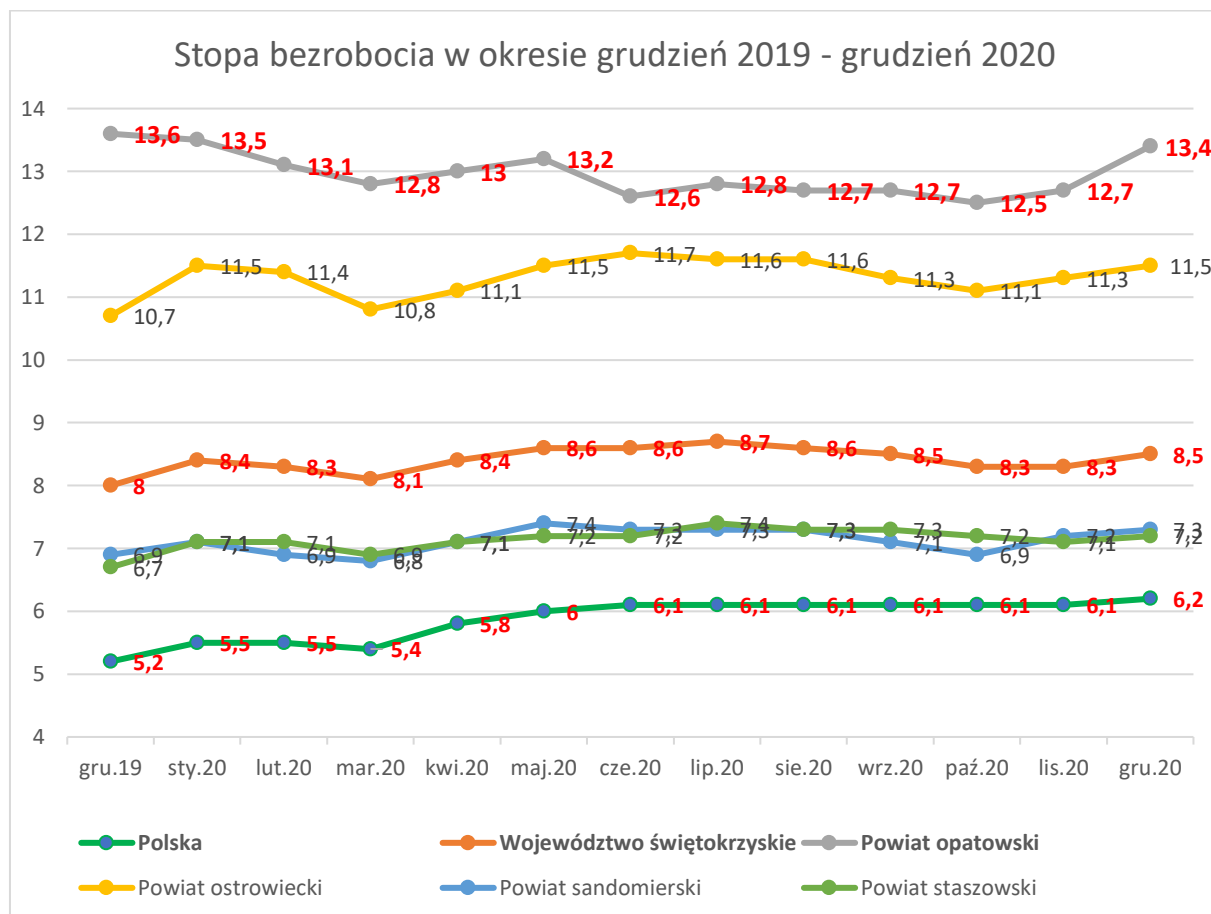
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

Zgodnie z tabelą najwięcej osób jest zatrudnionych w rolnictwie. Wartość ta stanowi aż 62,43% ogółu zatrudnionych tj. blisko 2/3 ogółu. Kolejną ważną branżą jest przemysł i budownictwo, które zatrudnia 10,79% oraz handel, gastronomia, transport i gospodarka magazynowa – 5,82%. Pozostałe usługi i działalność finansowa zatrudniają ok. 20% ogółu zatrudnionych.

2.7.2.2 BEZROBOCIE

W powiecie opatowskim notuje się jedne z najwyższych wartości wskaźnika bezrobocia w województwie świętokrzyskim. Stopę bezrobocia powiatu opatowskiego na tle kraju, województwa i powiatów ościennych przedstawia poniższy wykres.

WYKRES 6: STOPA BEZROBOCIA DLA POWIATU OPATOWSKIEGO

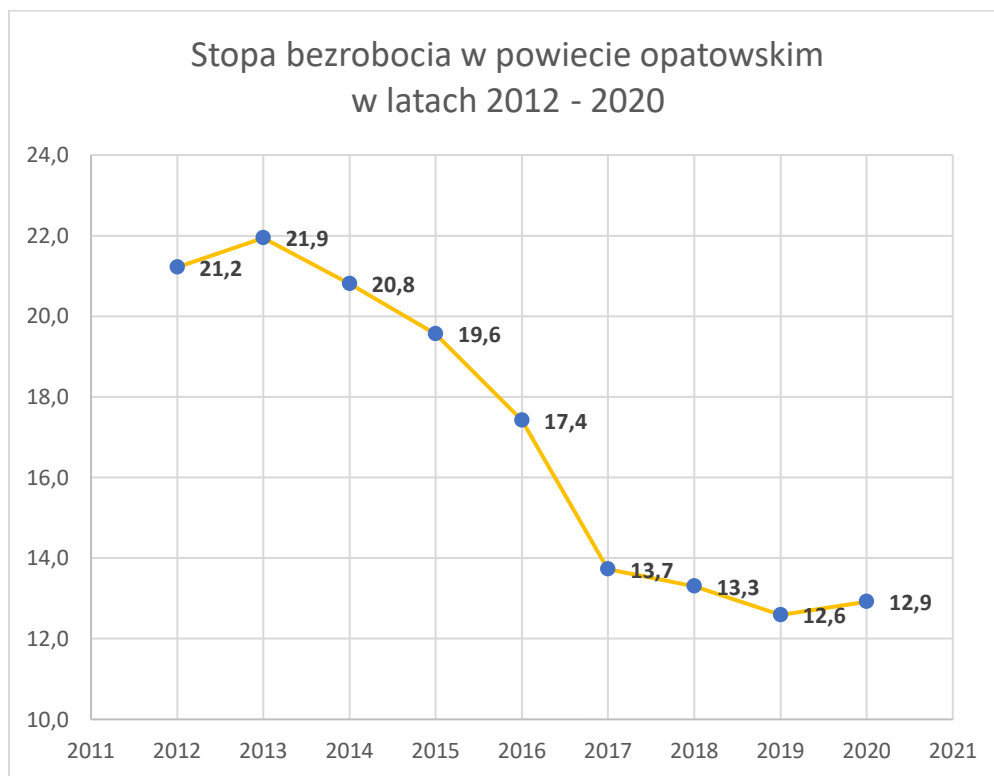
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Opatowie

Zgodnie z powyższym wykresem wyraźnie widać, że stopa bezrobocia w powiecie opatowskim jest znacznie wyższa niż średnia krajowa wynosząca na koniec 2020 r. 6,2% oraz średnia województwa, która wynosi 8,5%. Spośród powiatów ościennych jedynie powiat ostrowiecki notuje dwucyfrową stopę bezrobocia wynoszącą 11,5%, jednak jest to wartość o blisko 2% niższa niż w powiecie opatowskim. Dla porównania w pozostałych powiatach sandomierskim i staszowskim stopa bezrobocia jest znacznie niższa i wynosi 7,2% (tylko o 1% więcej niż średnia krajowa).

Pomimo tak wysokich wartości bezrobocia należy zauważyć, że bezrobocie na terenie powiatu opatowskiego systematycznie maleje, nawet w obliczu epidemii SARS-CoV-2 nie wystąpiło znaczne pogorszenie na rynku pracy w powiecie.

Strukturę średniorocznego bezrobocia z lat 2012 – 2020 na terenie powiatu opatowskiego przedstawia poniższy wykres.

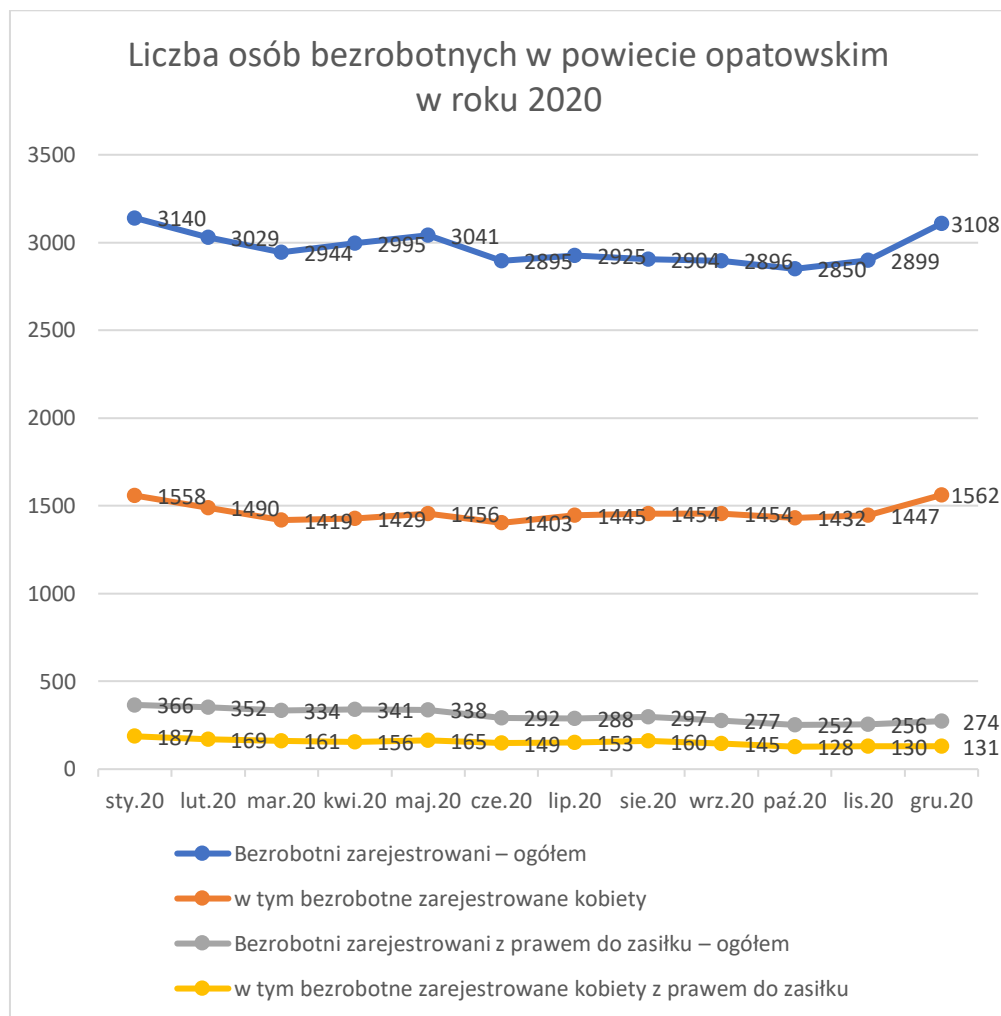
WYKRES 7: STOPA BEZROBOCIA DLA POWIATU OPATOWSKIEGO W LATACH 2012 – 2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Opatowie

Rekordowo wysokie bezrobocie notowane było w roku 2013 i od tego czasu systematycznie spada. Należy zwrócić uwagę, że spadek bezrobocia ma odzwierciedlenie w wielkości zatrudnienia na terenie powiatu, które zgodnie z informacjami w powyższym punkcie, systematycznie rośnie. To oznacza także, że znaczna część osób, które były rejestrowane jako osoby bezrobotne znajduje pracę i jest aktywna zawodowo.

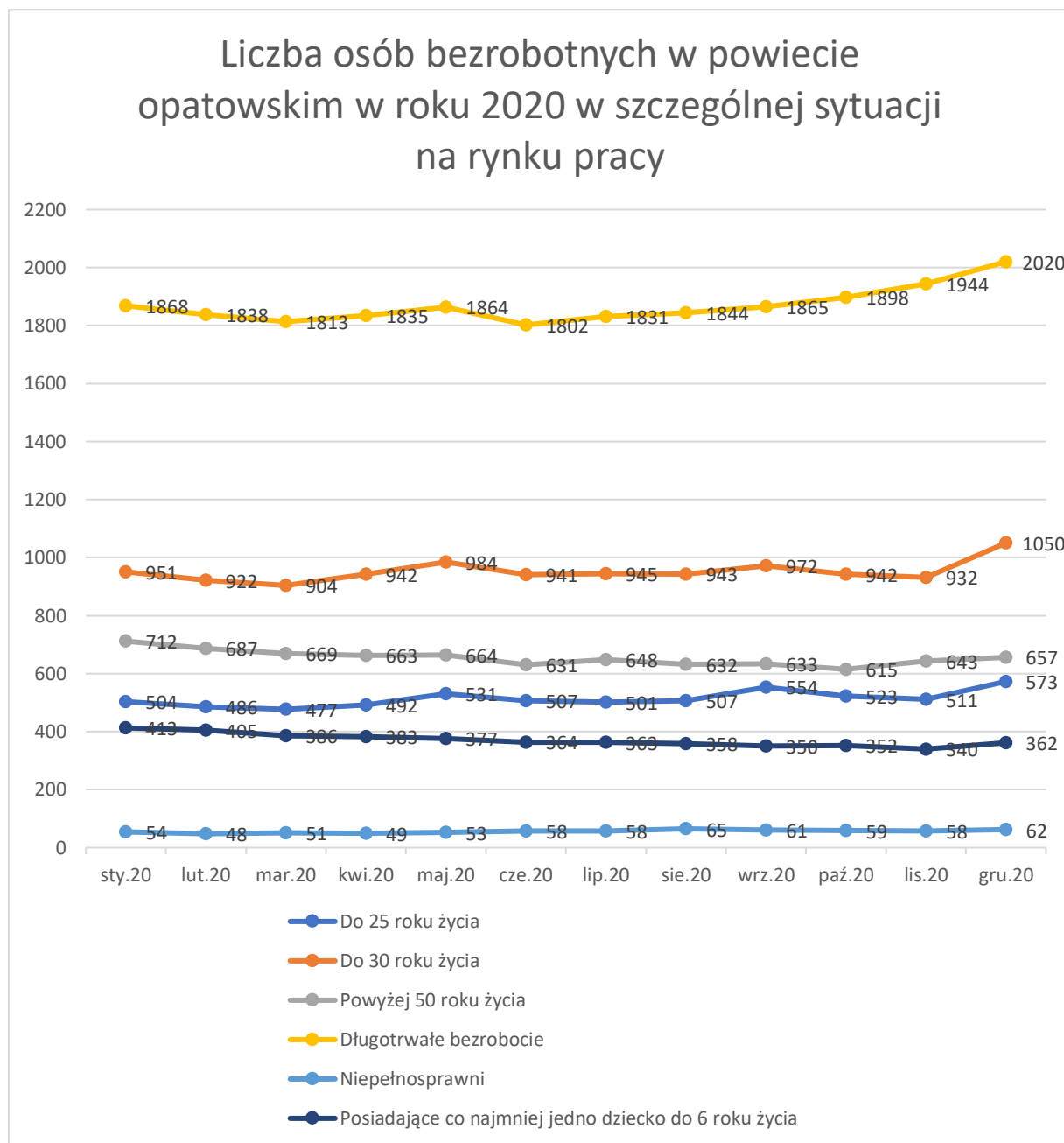

WYKRES 8: STRUKTURA BEZROBOCIA DLA POWIATU OPATOWSKIEGO Z PODZIAŁEM NA PŁEĆ I PRAWO DO KORZYSTANIA Z ZASIŁKU DLA BEZROBOTNYCH

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Opatowie

Zgodnie powyższym wykresem na terenie powiatu opatowskiego na koniec grudnia 2020 r. było zarejestrowanych 3108 bezrobotnych, z tego 1562 osób to kobiety. Z tego łącznie z prawa do zasiłku korzystało zaledwie 274 osoby, w tym 131 kobiet. Do głównych powodów braku prawa do zasiłku zaliczyć należy brak wystarczającego stażu pracy uprawniającego do korzystania z zasiłku (np. osoby wcześniej niepracujące) lub długotrwałe bezrobocie (utrata prawa do zasiłku po określonym czasie).

Poniżej na wykresie przedstawiono informacje o strukturze osób bezrobotnych w szczególnej sytuacji z roku 2020 (styczeń – grudzień), w tym pokazano m.in. informacje o strukturze wiekowej, niepełnosprawności czy korzystaniu ze świadczeń pomocy społecznej.

WYKRES 9: STRUKTURA BEZROBOCIA OSÓB W SZCZEGÓLNEJ SYTUACJI NA RYNKU PRACY DLA POWIATU OPATOWSKIEGO

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Opatowie

1/3 ogółu bezrobotnych stanowią osoby młode w wieku poniżej 25 lat (573 osoby) i mniej niż 30 lat (1050). Znaczną grupę stanowią także osoby w wieku 50+. Osób niepełnosprawnych było stosunkowo niedużo tj. 62 osoby na koniec grudnia 2020 roku.

Największą grupę stanowiły jednak osoby długotrwale bezrobotne, których było 2020 osób tj. ok. 2/3 wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych.

Podmiotem odpowiedzialnym za prowadzenie promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizację zawodową w powiecie, jak również rejestrację i obsługę osób bezrobotnych jest Powiatowy Urząd Pracy w Opatowie.

Powiatowy Urząd Pracy w Opatowie jest jednostką organizacyjną Powiatu Opatowskiego, powołaną do wykonywania zadań publicznych wynikających z:

- przepisów ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2020 r., poz. 1409 z późn. zm.),
- Rozporządzenia z dnia 14 maja 2014 r. w sprawie szczegółowych warunków realizacji oraz trybu i sposobów prowadzenia usług rynku pracy (Dz. U. z 2014 r. poz. 667),
- przepisów ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2020r., poz. 920),
- przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2020 r., poz. 426 z późn. zm.),
- ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r. poz. 305),
- innych obowiązujących aktów prawnych,
- Statutu.

Powiatowy Urząd Pracy w Opatowie pomaga z jednej strony w tworzeniu popytu na pracę, a z drugiej oferuje usługi rynku pracy, takie jak pośrednictwo pracy, doradztwo zawodowe i szkolenia.

Narzędziami stosowanymi w aktywnej polityce rynku pracy są między innymi:

- wsparcie tworzenia nowych miejsc pracy oraz podjęcia własnej działalności gospodarczej przez bezrobotnego;
- szkolenia i przekwalifikowania osób bezrobotnych umożliwiające zdobywanie nowych umiejętności i podtrzymywanie aktywności zawodowej;
- prace interwencyjne, czyli forma zatrudnienia subsydiowanego, która pozwala tworzyć stanowiska pracy przy częściowym finansowaniu kosztów zatrudnienia osób bezrobotnych;
- roboty publiczne, czyli forma zatrudnienia subsydiowanego pozwalająca na zatrudnienie osób bezrobotnych przy częściowym finansowaniu kosztów zatrudnienia (przy czym podmioty, które mogą organizować zatrudnienie w ramach robót publicznych zostały ograniczone ustawowo), które dają szansę podtrzymania aktywności zawodowej bezrobotnego;
- finansowanie staży pozwalających na zdobycie nowych kwalifikacji i doświadczenia.

Powiatowy Urząd Pracy w Opatowie wychodząc naprzeciw potrzebom osób bezrobotnych i zachodzącym zmianom na rynku pracy stara się realizować działania, które mają wpłynąć na sprawny rynek pracy oraz poprawę warunków do wzrostu aktywności zawodowej osób bezrobotnych.

Założenia te realizowane są poprzez rozwój współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego, instytucjami rynku pracy, szkoleniowymi, pracodawcami oraz wzmocnienie działań informacyjnych w lokalnych mediach.

Istotnym elementem, który przyczyni się do poprawy sytuacji na lokalnym rynku pracy jest cyfryzacja usług instytucji i jednostek samorządowych.

Praca.gov.pl umożliwia Powiatowemu Urzędowi Pracy świadczenie usług elektronicznych na rzecz osób bezrobotnych i poszukujących pracy, pracodawców oraz podmiotów powierzającym cudzoziemcom wykonywanie pracy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Użytkownicy dysponujący Profilem Zaufanym lub kwalifikowanym podpisem elektronicznym mają możliwość założenia konta w Praca.gov.pl oraz wnoszenia wniosków wraz z załącznikami w postaci elektronicznej. Na konto użytkownika w Praca.gov.pl kierowane są również informacje zwrotne.

Portal praca.gov.pl umożliwia także elektroniczną rejestrację osób bezrobotnych lub poszukujących pracy oraz załatwianie innych spraw w Urzędzie.

Ważnym rozwiązaniem jest Samorządowa Elektroniczna Platforma Informacyjna (SEPI) umożliwiająca szybszą i tańszą obsługę osób starających się o pomoc społeczną i świadczenia rodzinne. SEPI gromadzi w jednym miejscu dane rozproszone dotychczas w różnych instytucjach, pozwala na eliminację nadużyć przy wypłacie świadczeń oraz efektywniejszą obsługę Klientów OPS, PUP i Referatu Świadczeń Rodzinnych.

Całością działalności PUP, zgodnie z zasadą jednoosobowego kierownictwa, kieruje Dyrektor i ponosi za nią pełną odpowiedzialność przed organami powiatu. Dyrektor kieruje działalnością PUP przy pomocy Zastępcy i Kierowników. Dyrektor PUP wykonuje czynności w sprawach z zakresu prawa pracy w imieniu pracodawcy, którym jest PUP.

Powiatowy Urząd Pracy w Opatowie działa bardzo aktywnie w celu wsparcia osób bezrobotnych w znalezieniu pracy, jak również wspiera ich rozwój poprzez organizację szkoleń, staży itp.

Do najważniejszych działań w tym zakresie można zaliczyć realizację programów dofinansowanych z rezerwy Ministra właściwego ds. pracy realizowanych na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej dla osób bezrobotnych przez Powiatowy Urząd Pracy w Opatowie, programów współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja i Rozwój czy Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014 – 2020.

2.7.2.3 DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA

Powiat opatowski jest zasadniczo obszarem typowo rolniczym. Dochody z rolnictwa nie stanowią jednak jedyne źródła utrzymania. Wg danych GUS na terenie powiatu opatowskiego w roku 2019 były zarejestrowane 3 563 podmioty gospodarcze, w tym 2 675 to były osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

W poniższej tabeli przedstawiono strukturę podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w powiecie opatowskim według rejestru REGON PKD 2007 na tle kraju, województwa i powiatów ościennych.

TABELA 29: PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ WEDŁUG PKD 2007 NA TERENIE POWIATU OPATOWSKIEGO

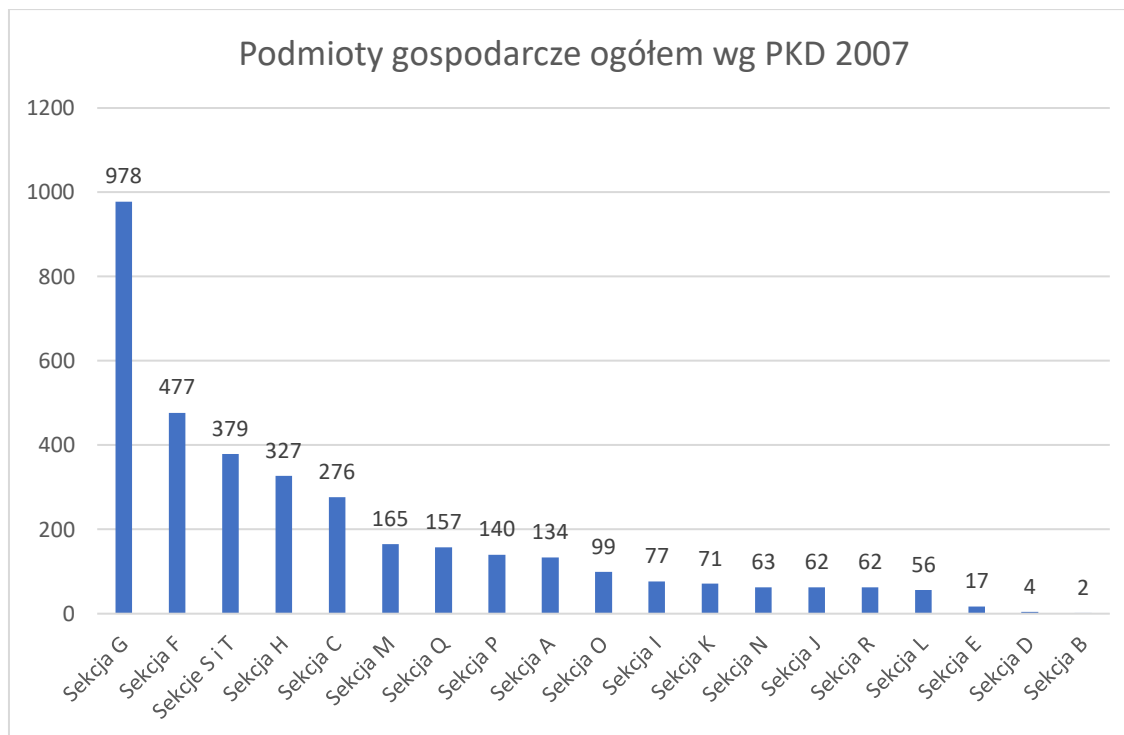
Jednostka	Klasyfikacja wg PKD 2007									
	ogółem	Sekcja A	Sekcja B	Sekcja C	Sekcja D	Sekcja E	Sekcja F	Sekcja G	Sekcja H	Sekcja I
POLSKA	4509916	70347	4554	382253	10494	14240	584275	986789	276363	142392
ŚWIĘTOKRZYSKIE	116493	1699	166	10595	274	752	17101	31343	7664	3039
Powiat opatowski	3563	134	2	276	4	17	477	978	327	77
Powiat ostrowiecki	10275	90	13	862	7	31	1360	3223	839	276
Powiat sandomierski	6545	78	12	382	9	22	726	2047	499	254
Powiat staszowski	5491	70	6	477	11	16	1183	1487	303	131

Klasyfikacja wg PKD 2007										
Sekcja J	Sekcja K	Sekcja L	Sekcja M	Sekcja N	Sekcja O	Sekcja P	Sekcja Q	Sekcja R	Sekcje S i T	Sekcja U
184308	123784	265858	475018	147500	26648,0	153261,0	260785,0	82431,0	306423,0	247,0
2653	3016	3695	9315	2632	1273,0	3888,0	6106,0	2017,0	8792,0	3,0
62	71	56	165	63	99,0	140,0	157,0	62,0	379,0	0,0
218	278	260	734	183	59,0	343,0	550,0	163,0	769,0	0,0
131	162	128	444	117	108,0	261,0	393,0	125,0	623,0	0,0
107	112	97	317	87	103,0	182,0	230,0	112,0	428,0	0,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

Na poniższym wykresie przedstawiono udział podmiotów gospodarczych wg PKD 2007 powiatu opatowskiego w kolejności częstości występowania.

WYKRES 10: PODMIOTY GOSPODARCZE NA TERENIE POWIATU OPATOWSKIEGO WG PKD 2007

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

Zgodnie z powyższym wykresem największa liczba podmiotów stanowiąca 27,45% ogółu podmiotów zarejestrowanych w powiecie należała do sekcji G - handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle. Kolejnymi sekcjami były sekcja F – budownictwo (13,39%), sekcja S i T – pozostała działalność usługowa (10,64%), sekcja H – transport i gospodarka magazynowa (9,18%) oraz sekcja C – przetwórstwo przemysłowe (7,75%). Pozostałe sekcje nie przekraczały 5%, natomiast łącznie stanowiły ok. 31,13% ogółu przedsiębiorstw w powiecie.

Zgodnie z danymi GUS przeciętnie na 1000 mieszkańców kraju w 2019 r. przypadało 117,5 podmiotów gospodarczych. Wartość ta była wyższa niż średnia dla województwa, która wynosiła 94,41 oraz blisko dwukrotnie wyższa niż średnia dla powiatu opatowskiego, która wynosiła 68,40 podmiotów na 1000 mieszkańców.

Powiat opatowski także słabiej wypada na tle powiatów ościennych, dla których jedynie powiat staszowski posiada podobną wartość zarejestrowanych podmiotów wynoszącą 76,50 oraz znacznie niższą w powiatach sandomierskim (84,98) i ostrowieckim (94,30).

Te wartości także potwierdzają, że znaczna część mieszkańców związana jest z prowadzeniem działalności rolnej.

W poniższej tabeli przedstawiono informacje o podmiotach zarejestrowanych w rejestrze REGON z podziałem na gminy wchodzące w skład powiatu opatowskiego.

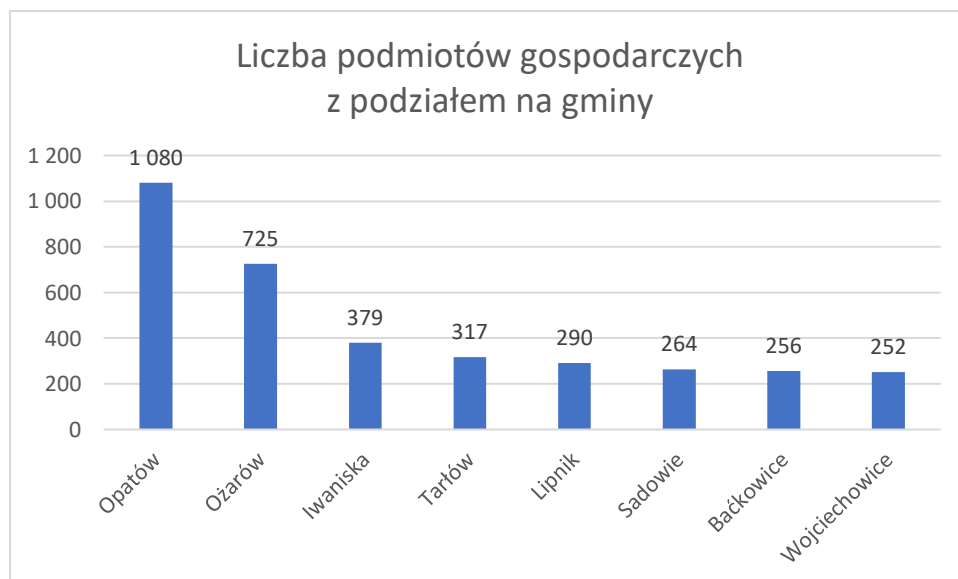
TABELA 30: PODMIOTY GOSPODARCZE POWIATU OPATOWSKIEGO Z PODZIAŁEM NA GMINY WRAZ ZE WSKAŹNIKIEM LICZBY PODMIOTÓW NA 1000 OSÓB

Jednostka	Liczba podmiotów gospodarczych	Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 osób
Opatów	1 080	92,6
Ożarów	725	68,0
Iwaniska	379	57,3
Tarłów	317	61,7
Lipnik	290	55,7
Sadowie	264	67,2
Baćkowice	256	52,6
Wojciechowice	252	62,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

Najwyższe wartości ilości podmiotów zarejestrowanych w powiecie opatowskim notuje się w gminie Opatów, która wynosi 92,6 podmiotów na 1000 mieszkańców. Należy jednak zwrócić uwagę, że wartość ta jest niższa niż średnia województwa, co oznacza, że nawet najważniejsze miasto powiatu nie osiąga stanu średniej dla województwa. Kolejnymi gminami pod względem ilości zarejestrowanych podmiotów są Ożarów 68,0, Sadowie 67,2, Wojciechowice 62,9 oraz Tarłów 61,7. Pozostałe gminy nie osiągają poziomu 60 podmiotów na 1000 mieszkańców, w tym najgorzej sytuacja wygląda w gminie Baćkowice, w której zarejestrowanych jest 52,6 podmiotów na 1000 mieszkańców.

Na poniższym wykresie przedstawiono liczbę podmiotów gospodarczych w gminach według ilości zarejestrowanych podmiotów.

WYKRES 11: PODMIOTY GOSPODARCZE POWIATU OPATOWSKIEGO Z PODZIAŁEM NA GMINY

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

Pod względem form prawnych wszystkie przedsiębiorstwa w powiecie opatowskim są prywatne tj. na terenie powiatu nie występują przedsiębiorstwa państwowe.

W poniższej tabeli przedstawiono liczbę podmiotów w powiecie opatowskim z podziałem na formy prawne na tle kraju, województwa i powiatów ościennych.

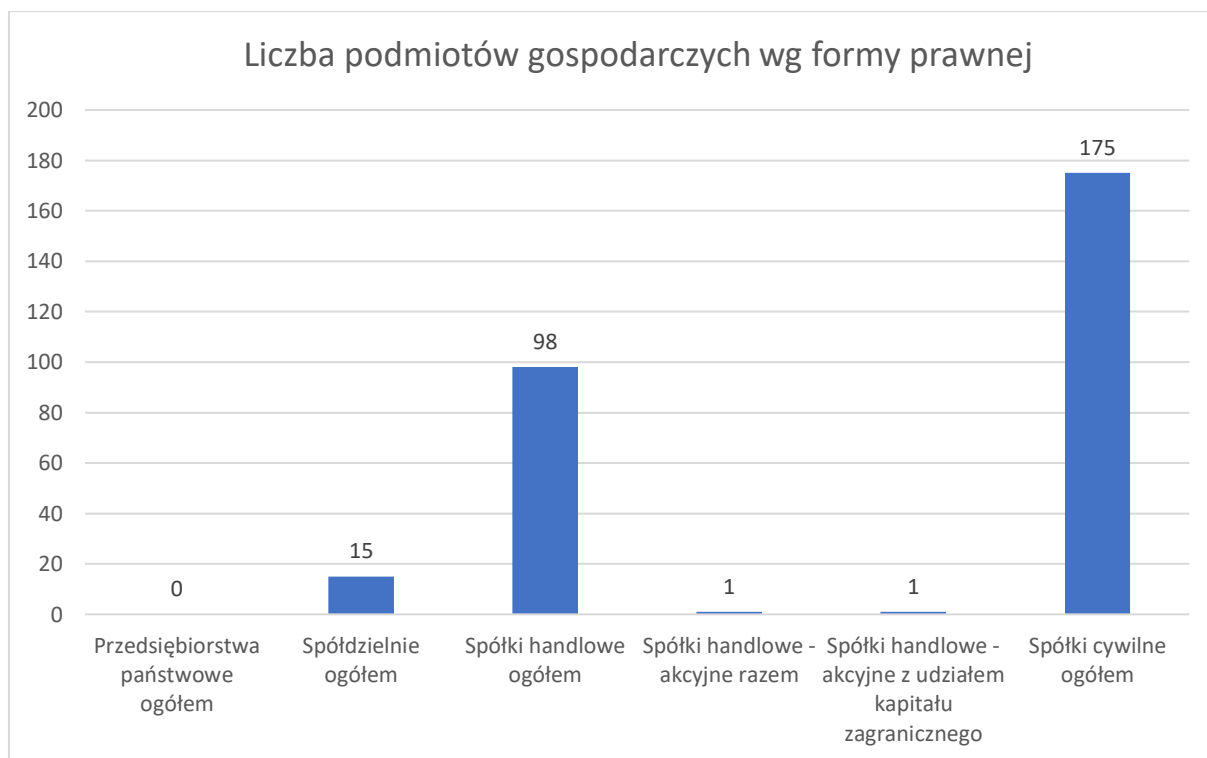
TABELA 31: PODMIOTY GOSPODARCZE POWIATU OPATOWSKIEGO WG FORMY PRAWNEJ

Jednostka	Liczba podmiotów gospodarczych					
	Przedsiębiorstwa państwowe ogółem	Spółdzielnie ogółem	Spółki handlowe ogółem	Spółki handlowe - akcyjne razem	Spółki handlowe - akcyjne z udziałem kapitału zagranicznego	Spółki cywilne ogółem
POLSKA	55	11472	521073	10021	1532	291012
ŚWIĘTOKRZYSKIE	3	270	6996	148	20	7679
Powiat opatowski	0	15	98	1	1	175
Powiat ostrowiecki	0	17	446	11	0	728
Powiat sandomierski	0	26	302	4	0	475
Powiat staszowski	0	22	178	2	0	295

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

Na poniższym wykresie przedstawiono w formie graficznej liczbę podmiotów w powiecie opatowskim z podziałem na formy prawne.

WYKRES 12: PODMIOTY GOSPODARCZE POWIATU OPATOWSKIEGO WG FORMY PRAWNEJ

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

Największą część podmiotów zarejestrowanych na terenie powiatu opatowskiego stanowią małe firmy tj. osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

W poniższych tabelach zaprezentowano całościowo liczbę przedsiębiorstw zarejestrowanych w powiecie opatowskim na tle kraju, województwa i powiatów ościennych oraz dla poszczególnych gmin powiatu opatowskiego wraz ze wskazaniem ilości działalności przedsiębiorstw – osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców.

TABELA 32: PODMIOTY GOSPODARCZE POWIATU OPATOWSKIEGO WG SEKTORA WŁASNOŚCIOWEGO

Jednostka	Forma sektora własnościowego							Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 osób
	sektor publiczny - ogółem	sektor prywatny - osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	sektor prywatny - spółki handlowe	sektor prywatny - spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	sektor prywatny - spółdzielnie	sektor prywatny - fundacje	sektor prywatny - stowarzyszenia i organizacje społeczne	
POLSKA	111 788	3 213 641	452 663	77 297	11 472	28 488	118 389	83,7
ŚWIĘTOKRZYSKIE	2 888	89 109	6 358	525	270	472	4 090	72,2
Powiat opatowski	168	2 675	89	3	15	6	201	51,4
Powiat ostrowiecki	171	8 242	422	33	17	34	278	75,6
Powiat sandomierski	191	4 833	280	19	26	17	321	62,8
Powiat staszowski	181	4 339	166	17	22	13	251	60,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

TABELA 33: PODMIOTY GOSPODARCZE POWIATU OPATOWSKIEGO Z PODZIAŁEM NA GMINY WG SEKTORA WŁASNOŚCIOWEGO

Jednostka	Forma sektora własnościowego						
	sektor publiczny - ogółem	sektor prywatny - osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	sektor prywatny - spółki handlowe	sektor prywatny - spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	sektor prywatny - spółdzielnie	sektor prywatny - fundacje	sektor prywatny - stowarzyszenia i organizacje społeczne
Baćkowice	13	196	3	0	0	0	11
Iwaniska	12	305	12	1	0	2	16
Lipnik	10	221	3	0	0	1	18
Opatów	59	795	19	0	5	0	59
Ożarów	39	537	21	1	5	1	43
Sadowie	12	206	7	1	1	1	14
Tarłów	17	244	8	0	1	1	21
Wojciechowice	6	171	16	0	3	0	19

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

Zgodnie z powyższymi tabelami widać, że powiat opatowski wypada najslabiej pod względem ilości podmiotów - osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą tj. wartość 51,4 przypadająca na 1000 mieszkańców, jest o ok. 60% niższa niż średnia krajowa.

2.7.3 ROLNICTWO

Powierzchnia powiatu opatowskiego liczy 91 151 ha i swoim zasięgiem obejmuje 8 gmin: Baćkowice, Iwaniska, Lipnik, Opatów, Ożarów, Sadowie, Tarłów, Wojciechowice. Są to gminy typowo rolnicze, jedynie gmina Ożarów ma charakter rolniczo-przemysłowy, na terenie której funkcjonuje duża cementownia.

Rolnictwo jest podstawowym działem gospodarki powiatu opatowskiego, ze względu na sprzyjające warunki przyrodnicze do produkcji rolniczej. Średnia roczna temperatura powietrza wynosi od 7,2°C do 7,3°C. Długość okresu wegetacji waha się od 220 do 235 dni, średnia roczna suma opadów atmosferycznych wynosi około 650 mm. Na terenie powiatu dominują przeważnie wiatry zachodnie i północno - zachodnie.

Grunty

Na terenie powiatu opatowskiego dominują gleby lessowe kompleksu pszenno-buraczanego bardzo dobrego i dobrego (63%). Pozostałe 37% to gleby gorszej jakości kompleksu żytioziemniaczanego (gmina Tarłów, północna część gminy Ożarów, południowo-zachodnia część gminy Iwaniska i Baćkowice).

Powiat opatowski charakteryzuje się wysoką kategorią gleb. Ok 63% powierzchni powiatu stanowią gleby klasy I-III.

W poniższej tabeli zaprezentowano szczegółowe zestawienie procentowe poszczególnych klas gleb na obszarze powiatu opatowskiego, w podziale na poszczególne gminy.

Jednostka	Kl. 1	Kl. 2	Kl. 3	Kl. 4	Kl. 5	Kl. 6
Wojciechowice	23%	41%	26%	7%	2%	1%
Tarłów	0%	1%	19%	47%	18%	15%
Sadowie	2%	28%	56%	11%	1%	0%
Lipnik	18%	39%	37%	5%	1%	1%
Iwaniska	1%	10%	25%	37%	18%	9%
Baćkowice	0%	6%	54%	32%	6%	1%
Opatów	3%	36%	50%	9%	1%	0%
Ożarów	8%	19%	23%	26%	13%	11%

Jak wynika z powyższego zestawiania, najlepsze gleby znajdują się na obszarze Gminy Wojciechowice oraz Gminy Lipnik

Powierzchnia obszarów rolniczych powiatu opatowskiego wynosi 72 870 ha, z czego grunty orne zajmują 66 256 ha, łąki 3 415 ha, pastwiska 3 019 ha, natomiast 180 ha stanowią pozostałe użytki rolne.

Jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Przy określaniu potencjału rolniczego obszaru powiatu opatowskiego, należy uwzględnić uwarunkowania wynikające z określonej jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej. W odniesieniu do województwa świętokrzyskiego została ona zwaloryzowana przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach. Wskaźnik Waloryzacji Rolniczej Przestrzeni Produkcyjnej (WWRPP) pozwala na ilościową i przestrzenną ocenę czynników naturalnych, decydujących o potencjalnej wydajności plonów na poziomie lokalnym. WWRPP jest wskaźnikiem złożonym, przyjmującym wartość maksymalną 120, a potencjał produkcyjny opisuje suma czterech wskaźników cząstkowych:

- jakość gleby – punktacja: 18–95;
- klimat – punktacja: 1–15;
- rzeźba terenu – punktacja: 0–5;
- stosunki wodne – punktacja: 0,5–5⁹.

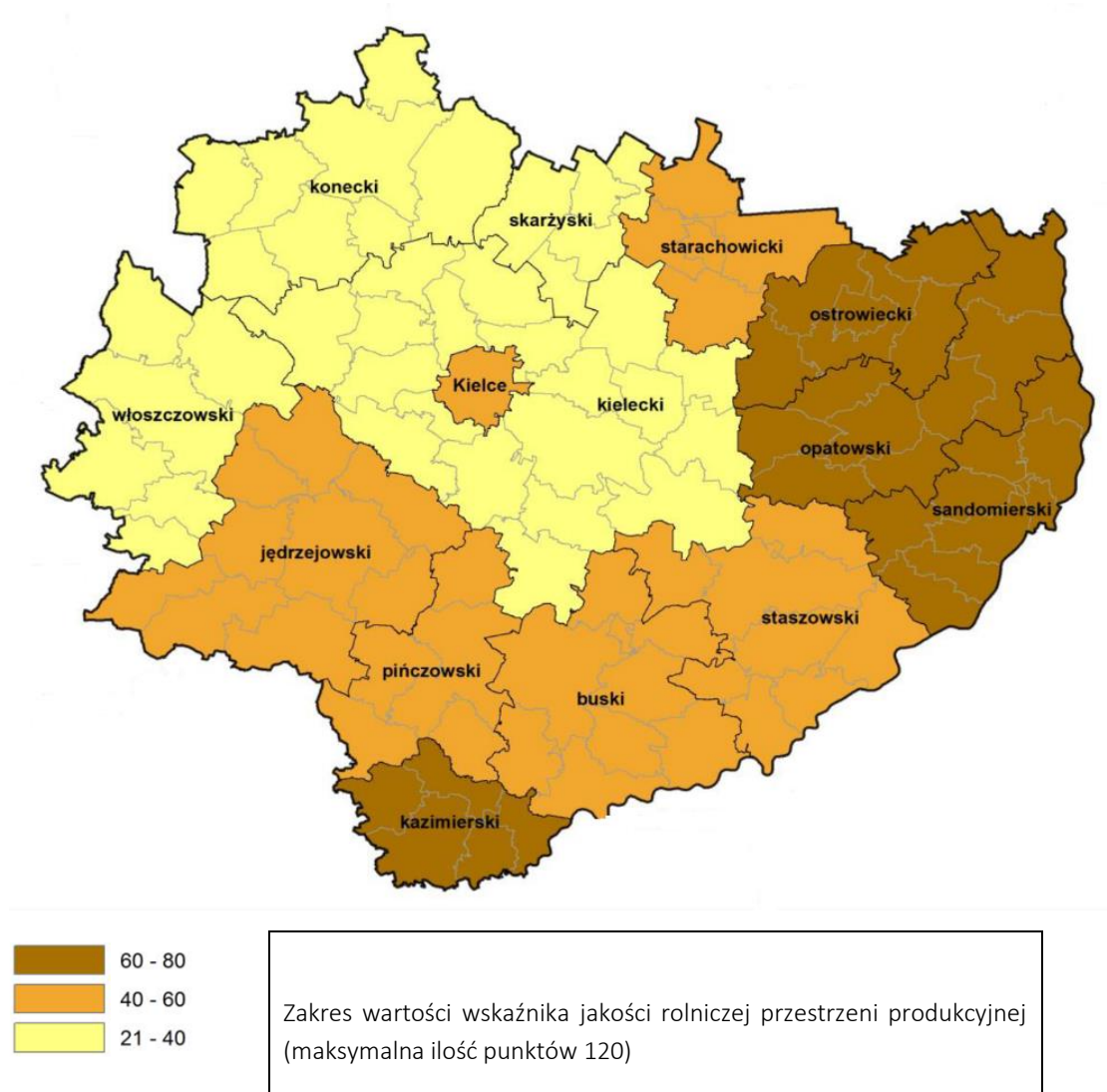
Na poniższym rysunku przedstawiono graficzne w zakresie wartości wskaźnika jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej w układzie przestrzennym województwa świętokrzyskiego.

---

⁹ <http://onw.iung.pulawy.pl/specyficzne/wwrpp> (odczyt 22.02.2021)

RYSUNEK 9: WSKAŹNIK JAKOŚCI ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ W POWIATACH WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Programu ochrony środowiska dla województwa świętokrzyskiego na lata 2015–2020 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2025

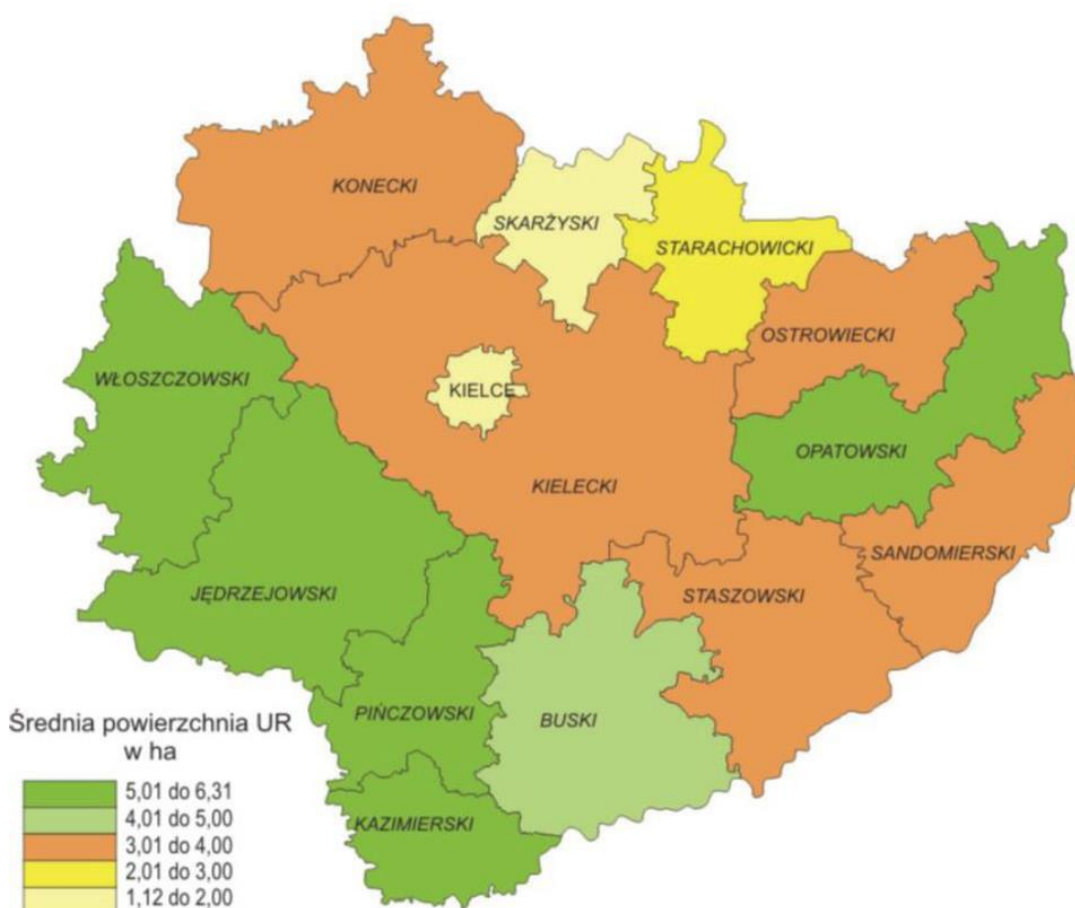
Przeciętny wskaźnik WWRPP dla województwa świętokrzyskiego wynosi 52,2 punktu, przy średniej dla kraju 66,6 punktu. Jakość przestrzeni rolniczej jest zróżnicowana przestrzennie i tak najwyższymi wartościami wskaźnika cechuje się południowa i północno-wschodnia część regionu, natomiast najłabsze warunki do produkcji rolniczej panują w centralnej i północno-zachodniej części województwa.

Jak wynika z powyższego rysunku powiat opatowski podobnie jak ostrowiecki i sandomierski charakteryzują się wysokim wskaźnikiem jakości przestrzeni produkcyjnej, co jest szczególnie istotne w odniesieniu do potencjalnych możliwości rozwojowych powiatu w kontekście jego specjalizacji.

Struktura rolnictwa

Zasoby rolnicze związane są bezpośrednio z dostępnością powierzchni rolnych. Powiat opatowski charakteryzuje się wysoką powierzchnią użytków rolnych co sprawia, iż jest to atrakcyjny obszar w kontekście rozwoju tego sektora gospodarki. Występujące tu tradycje rolnicze, stanowią bardzo mocne podstawy dla wszelkiego rodzaju produkcji rolnej i przetwórstwa płodów rolnych. Na poniższym rysunku przedstawiono obrazowe zestawienie powierzchni użytków rolnych w poszczególnych powiatach województwa świętokrzyskiego.

RYSUNEK 10: ŚREDNIA POWIERZCHNIA UŻYTKÓW ROLNYCH NA TERENIE POWIATU OPATOWSKIEGO

Źródło: „Potrzeby i bariery rozwoju obszarów wiejskich województwa świętokrzyskiego”

Analizując powyższe dane i odnosząc je do wysokiego poziomu Wskaźnik Waloryzacji Rolniczej Przestrzeni Produkcyjnej, należy stwierdzić, iż powiat opatowski ma bardzo dobre warunki rozwojowe w zakresie produkcji rolnej.

Powyższe dane mają bezpośrednie potwierdzenie w informacjach dotyczących powierzchni gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych. Poniżej zaprezentowano zestawienie powierzchni gospodarstw rolnych ogółem oraz przy uwzględnieniu struktury powierzchniowej, a mianowicie do 1 ha, 1-5 ha, 5-10 ha oraz powyżej 10 ha.

TABELA 34: POWIERZCHNIA GOSPODARSTW ROLNYCH WG GRUP OBSZAROWYCH UŻYTKÓW ROLNYCH (HA)

Jednostka obszarowa	Ogółem	do 1 ha włącznie	1 - 5 ha	5 - 10 ha	10 ha i więcej
POLSKA	18 069 778,28	540 942,68	2 744 876,02	2 944 178,07	11 839 781,51
ŚWIĘTOKRZYSKIE	663 028,49	30 741,81	229 095,14	195 676,96	207 514,58
Powiat opatowski	63 355,49	1 979,96	13 512,95	18 054,39	29 808,19
Powiat ostrowiecki	31 073,26	2 094,75	8 355,48	7 628,98	12 994,05
Powiat sandomierski	49 465,97	2 259,84	20 443,05	16 027,26	10 735,82
Powiat staszowski	50 755,13	2 907,17	21 685,54	15 696,16	10 466,26

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

Jak wynika z powyższego zestawienia na terenie powiatu opatowskiego występuje największa powierzchnia gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych, w porównaniu do pozostałych 3 sąsiadujących z nim powiatów (ostrowiecki, sandomierski, staszowski).

Na uwagę zasługuje także korzystna struktura powierzchni gospodarstw rolnych w poszczególnych przedziałach wielkościowych.

TABELA 35: STRUKTURA POWIERZCHNI GOSPODARSTW ROLNYCH WG GRUP OBSZAROWYCH UŻYTKÓW ROLNYCH W STOSUNKU DO CAŁKOWITEJ POWIERZCHNI

Jednostka obszarowa	do 1 ha włącznie	1 - 5 ha	5 - 10 ha	10 ha i więcej
Powiat opatowski	3,1%	21,3%	28,5%	47,0%
Powiat ostrowiecki	6,7%	26,9%	24,6%	41,8%
Powiat sandomierski	4,6%	41,3%	32,4%	21,7%
Powiat staszowski	5,7%	42,7%	30,9%	20,6%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

Analizując powyższe dane, można zauważyć, iż na obszarze powiatu opatowskiego gospodarstwa o wielkości powyżej 10 ha zajmują obszar 47% powierzchni użytków rolnych. Świadczy to o wysokiej koncentracji produkcji rolnej, co umożliwia optymalizację produkcji.

Ważnym elementem produkcji rolnej powiatu opatowskiego jest hodowla zwierząt gospodarskich. Korzystne warunki w zakresie dostępu do pasz, sprawiają, iż ten obszar produkcji rolnej zyskuje na znaczeniu.

TABELA 36: POGŁOWIE ZWIERZĄT GOSPODARSKICH

Jednostka obszarowa	bydło razem	trzoda chlewna razem	drób razem
	[szt.]	[szt.]	[szt.]
POLSKA	5 760 585	15 278 051	176 488 115
ŚWIĘTOKRZYSKIE	182 490	403 868	5 831 153
Powiat opatowski	21 783	27 055	156 909
Powiat ostrowiecki	8 854	12 361	97 793
Powiat sandomierski	4 216	7 127	176 465
Powiat staszowski	10 587	23 879	275 337

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

Jak wynika z powyższej tabeli, powiat opatowski wyróżnia się szczególnie w zakresie produkcji bydła. Wynika to przede wszystkim z faktu wieloletniej współpracy producentów mleka z zakładami mleczarskimi funkcjonującymi na terenie powiatu. Pogłowie bydła na obszarze powiatu opatowskiego stanowi niemal 12% zasobów województwa.

Rolniczy charakter powiatu opatowskiego potwierdzają dane dotyczące powierzchni zasiewów. W tabeli poniżej przedstawiono dane dotyczące powierzchni przeznaczone na uprawy zbóż, kukurydzy, ziemniaków, upraw przemysłowych, buraków cukrowych, rzepaku i rzepiku, strączkowych oraz warzyw gruntowych. W ostatnich latach obserwuje się także zmianę charakteru upraw tj. coraz częściej spotykana jest uprawa takich roślin jak facelia, sorgo czy konopie.

TABELA 37: POWIERZCHNIA ZASIEWÓW W GOSPODARSTWACH ROLNYCH WG RODZAJÓW UPRAW

Jednostka obszarowa	ogółem	zboża razem	ziemniaki	uprawy przemysłowe	buraki cukrowe	rzepak i rzepik razem	strączkowe jadalne na ziarno razem	warzywa gruntowe
POLSKA	1 448 678	1 296 681	747 749	134 430	51 326	85 727	29 094	110 210
ŚWIĘTOKRZYSKIE	91 732	82 334	56 040	5 073	2 473	1 611	4 120	13 844
Powiat opatowski	7 887	7 356	3 618	1 672	902	1 012	585	529
Powiat ostrowiecki	4 146	3 807	2 260	368	159	250	148	212
Powiat sandomierski	6 634	4 477	2 812	350	277	68	450	2 532
Powiat staszowski	7 676	6 993	4 282	175	114	41	154	469

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS 2020r.

Powiat opatowski charakteryzuje się dużym udziałem powierzchni upraw przemysłowych, buraków cukrowych, a także rzepaku i rzepiku. Powierzchnia zasiewów ogółem stanowi 8,59 % zasiewów w całym województwie świętokrzyskim. Jest to kolejny ważny argument w odniesieniu do potencjału i kierunków rozwoju powiatu opatowskiego, który może stać się ważnym centrum produkcji i handlu płodami rolnymi a także przetwórstwa spożywczego w tej części nie tylko województwa świętokrzyskiego ale również kraju.

2.8 KAPITAŁ INSTYTUCJONALNO – DEMOKRATYCZNY

2.8.1 POWIAT OPATOWSKI

Powiat Opatowski jest jednostką samorządu terytorialnego, działającą na podstawie ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (tekst jedn. Dz.U. 2020 poz. 920). Zakres działalności Powiatu Opatowskiego zawiera się w Statucie Powiatu Opatowskiego przyjętym uchwałą Nr XLIX.39.2018 z dnia 26 września 2018 r. w sprawie nadania statutu Powiatu Opatowskiego (Dz. Urz. Woj. Św. poz. 3362), do którego naniesiono zmiany wprowadzone uchwałami Nr IV.5.2019 Rady Powiatu w Opatowie z dnia 23 stycznia 2019 r. oraz Nr VIII.29.2019 Rady Powiatu w Opatowie z dnia 26 kwietnia 2019 r. w sprawie zmiany uchwały w sprawie nadania Statutu Powiatu Opatowskiego.

Powiat wykonuje określone ustawami zadania publiczne o charakterze ponadgminnym w zakresie określonym w przepisach szczególnych. Powiat wykonuje także zadania z zakresu administracji rządowej, jeżeli ustawy określają te sprawy jako należące do zakresu działania powiatu.

Do najważniejszych zadań Powiatu Opatowskiego należy wykonywanie działań w zakresie:

- edukacji publicznej;
- promocji i ochrony zdrowia;
- pomocy społecznej;
- wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- polityki prorodzinnej;
- wspierania osób niepełnosprawnych, w tym z zaburzeniami ze spektrum autyzmu;
- transportu zbiorowego i dróg publicznych;
- kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- kultury fizycznej i turystyki;
- geodezji, kartografii i katastru;
- gospodarki nieruchomościami;
- administracji architektoniczno-budowlanej;
- gospodarki wodnej;
- ochrony środowiska i przyrody;
- rolnictwa, leśnictwa i rybactwa śródlądowego;
- porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli;
- ochrony przeciwpowodziowej, w tym wyposażenia i utrzymania powiatowego magazynu przeciwpowodziowego, przeciwpożarowej i zapobiegania innym nadzwyczajnym zagrożeniom życia i zdrowia ludzi oraz środowiska;

- przeciwdziałania bezrobociu oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy;
- ochrony praw konsumenta;
- utrzymania powiatowych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych;
- obronności;
- promocji powiatu;
- współpracy i działalności na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tekst jedn. Dz. U. z 2020 r. poz. 1057);
- działalności w zakresie telekomunikacji.

Zgodnie z ustawą o samorządzie powiatowym organem wykonawczym powiatu jest Zarząd Powiatu, który zgodnie z ww. ustawą jest wybierany przez Radę Powiatu. Na czele Zarządu stoi Starosta. Zarząd wykonuje zadania powiatu przy pomocy starostwa powiatowego oraz jednostek organizacyjnych powiatu.

Starosta organizuje pracę zarządu powiatu i starostwa powiatowego, kieruje bieżącymi sprawami powiatu oraz reprezentuje powiat na zewnątrz. Starosta jest kierownikiem starostwa powiatowego, zwierzchnikiem służbowym pracowników starostwa i kierowników jednostek organizacyjnych powiatu oraz zwierzchnikiem powiatowych służb, inspekcji i straży.

Do zadań starosty w zakresie organizowania pracy zarządu powiatu należy w szczególności:

- przygotowanie projektu porządku obrad zarządu,
- określenie czasu i miejsca posiedzenia zarządu,
- przygotowywanie materiałów do projektowanego porządku obrad,
- zapewnienie obsługi posiedzenia zarządu.

Starosta sprawując zwierzchnictwo w stosunku do powiatowych służb, inspekcji i straży:

- powołuje i odwołuje kierowników tych jednostek, w uzgodnieniu z wojewodą, a także wykonuje wobec nich czynności w sprawach z zakresu prawa pracy, jeżeli przepisy szczególne nie stanowią inaczej,
- zatwierdza programy ich działania,
- uzgadnia wspólne działanie tych jednostek na obszarze powiatu,
- w sytuacjach szczególnych kieruje wspólnymi działaniami tych jednostek,
- zleca w uzasadnionych przypadkach przeprowadzenie kontroli.

Starostwo Powiatowe zlokalizowane jest w Opatowie pod adresem:

Starostwo Powiatowe w Opatowie
ul. H. Sienkiewicza 17 27-500 Opatów
tel. tel. (15) 86 82 971
fax. (15) 86 84 721
strona www <http://www.opatow.pl>

W skład Starostwa wchodzi następujące wydziały:

- Wydział Organizacji i Nadzoru,
- Wydział Finansowy,
- Wydział Oświaty, Kultury, Sportu i Turystyki,
- Wydział Komunikacji, Transportu i Dróg,
- Wydział Zarządzania Kryzysowego,
- Wydział Geodezji, Kartografii, Katastru i Gospodarki Mieniem,
- Wydział Budownictwa i Architektury,
- Wydział Rolnictwa i Ochrony Środowiska,
- Wydział Inwestycji i Rozwoju Powiatu,
- Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności,
- Dział Prawny,
- Audytor wewnętrzny,
- Powiatowy Rzecznik Konsumentów,
- Służba BHP,
- Koordynator do spraw Dostępności w Starostwie Powiatowym w Opatowie.

Jednostkami pomocniczymi Starostwa powiatowego są jednostki organizacyjne i inne podmioty Powiatu. Należą do nich następujące podmioty:

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Opatowie,
- Zespół Szkół Nr 1 w Opatowie,
- Zespół Szkół Nr 2 w Opatowie,
- Zespół Szkół w Ożarowie im. Marii Skłodowskiej – Curie,
- Specjalny Ośrodek Szkolno - Wychowawczy w Jałowężach,
- Specjalny Ośrodek Szkolno - Wychowawczy w Dębnie im. Mieczysława Jopka,
- Specjalny Ośrodek Szkolno - Wychowawczy w Sulejowie,
- Specjalny Ośrodek Szkolno - Wychowawczy - Centrum Autyzmu i Całościowych Zaburzeń Rozwojowych w Niemienicach,
- Zespół Poradni Psychologiczno - Pedagogicznych w Opatowie,

- Dom Pomocy Społecznej w Zochcinku,
- Dom Pomocy Społecznej w Czachowie,
- Dom Pomocy Społecznej w Sobowie,
- Zarząd Dróg Powiatowych w Opatowie,
- Powiatowy Urząd Pracy w Opatowie,
- Placówka Opiekuńczo - Wychowawcza w Nieskurzowie Nowym,
- Placówka Opiekuńczo - Wychowawcza w Tarłowie,
- Dzienny Dom "Senior - WIGOR" w Opatowie,
- Placówka Opiekuńczo - Wychowawcza Nr 1 w Opatowie,
- Placówka Opiekuńczo - Wychowawcza typu Specjalistyczno - Terapeutycznego w Opatowie,
- Placówka Opiekuńczo - Wychowawcza w Ożarowie,
- Dzienny Dom „Senior +” w Stodołach – Koloniach,
- Klub "Senior +" w Ożarowie,
- Powiatowy Zakład Transportu w Opatowie,
- Szpital Św. Leona sp. z o.o. w Opatowie,
- Powiatowe Centrum Kultury w Opatowie,
- Centrum Obsługi Placówek Opiekuńczo- Wychowawczych w Opatowie.

2.8.2 INNE INSTYTUCJE

Na terenie powiatu opatowskiego poza jednostkami powiatowymi działają także inne ważne z punktu widzenia społeczności lokalnej instytucje. Należą do nich w szczególności:

- Urzędy gmin wchodzących w skład Powiatu Opatowskiego:
  - Urząd Gminy w Baćkowicach, 27-552 Baćkowice 84,
  - Urząd Gminy Iwaniska, ul. Rynek 3 27-570 Iwaniska,
  - Urząd Gminy Lipnik, Lipnik 20 27-540 Lipnik,
  - Urząd Miasta i Gminy Opatów, ul. Plac Obrońców Pokoju 34 27-500 Opatów,
  - Urząd Miejski w Ożarowie, ul. Stodolna 1 27-530 Ożarów,
  - Urząd Gminy Sadowie, Sadowie 86 27 – 580 Sadowie,
  - Urząd Gminy w Tarłowie, ul. Rynek 2 27-515 Tarłów,
  - Urząd Gminy w Wojciechowicach, Wojciechowice 50 27-532 Wojciechowice,
- Sąd Rejonowy w Opatowie, ul. Plac Obrońców Pokoju 18 27-500 Opatów,
- Prokuratura Rejonowa w Opatowie, ul. Bronisława Ostrowskiego ps. Cichy 1 27-500 Opatów,
- Świętokrzyski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Modliszewicach - Powiatowy Zespół Doradztwa Rolniczego w Opatowie, ul. Bronisława Ostrowskiego ps. Cichy 1 27-500 Opatów,

- Wojewódzki Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Kielcach - Oddział terenowy, ul. Bronisława Ostrowskiego ps. Cichy 1 27-500 Opatów,
- Polski Związek Wędkarski w Tarnobrzegu, Koło Nr 23 w Opatowie, ul. Bronisława Ostrowskiego ps. Cichy 1 27-500 Opatów,
- Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Powiatu Opatowskiego w Opatowie, ul. Bronisława Ostrowskiego ps. Cichy 1 27-500 Opatów,
- Polski Związek Działkowców ROD „Tulipan”, ul. 16-Stycznia 1 27-500 Opatów,
- Związek Nauczycielstwa Polskiego Oddział ZNP Opatów, ul. 16-Stycznia 1/4 27-500 Opatów.

2.9 KAPITAŁ ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA

2.9.1 ANALIZA BIEŻĄCEGO BUDŻETU POWIATU OPATOWSKIEGO

2.9.1.1 PODSTAWY GOSPODARKI FINANSOWEJ JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

Główną cechą wieloletniego planu inwestycyjnego jest odniesienie kosztów planu inwestycyjnego do zdolności jego finansowania przez Powiat. Plan inwestycyjny może być finansowany ze źródeł wewnętrznych (budżet) oraz zewnętrznych (kredyty bankowe, obligacje komunalne, środki prywatne, budżet państwa, środki z budżetu Unii Europejskiej, inne zagraniczne środki pomocowe).

Planowanie wieloletnie umożliwia całościowe spojrzenie na kondycję finansową samorządu w dłuższej perspektywie, zachęca do koncentracji zasobów, także finansowych, na istotnych przedsięwzięciach oraz unikania rozproszenia zasobów na realizacji zamierzeń o znikomym znaczeniu. Poprzez prezentowanie decydującym i mieszkańcom następstw budżetowych obecnie podejmowanych decyzji, planowanie wieloletnie pomaga ujawniać potencjalne „napięcia”, z jakimi mogą być skonfrontowane kolejne budżety.

Wśród zalet wieloletniego planowania finansowego w perspektywie kolejnych lat należy zwłaszcza wskazać bardziej racjonalne gospodarowanie środkami publicznymi, zwiększenie wiarygodności polityki fiskalnej i dopasowanie do planowania na szczeblu unijnym.

Gospodarkę budżetową jednostek samorządu terytorialnego szczebla powiatowego regulują ustawy:

- ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r. poz. 305) oraz ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. przepisy wprowadzające ustawę o finansach publicznych (Dz. U. 2009 nr 157, poz. 1241);
- ustawa z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym (tekst jedn. Dz. U. z 2020 r. poz. 920);
- ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu

terytorialnego (tekst jedn. Dz. U. z 2021 poz. 38).

Jednostki samorządowe zajmują się gromadzeniem i wydatkowaniem publicznych środków finansowych. Celem finansów samorządowych jest zgromadzenie takiej ilości środków finansowych, która będzie wystarczająca na zaspokojenie stale rosnącego zapotrzebowania na usługi publiczne i społeczne. Z punktu widzenia strumienia pieniądza, którym dysponuje jednostka samorządu terytorialnego, zarządzanie finansami jest to proces regulowania i kierowania pozyskiwaniem źródeł finansowania działalności bieżącej i inwestycyjnej oraz ich inwestowanie w składniki majątkowe w sposób pozwalający na realizację celów oraz kierunków działań określonych w strategii.

Wielkość zasobów finansowych jednostek samorządu terytorialnego zależy od czynników zewnętrznych (egzogenicznych), niezależnych od jednostki oraz od czynników wewnętrznych (endogenicznych) zależnych od jednostki.

Do pierwszej grupy czynników zalicza się wielkość i położenie, zasady podziału zadań i środków publicznych pomiędzy centralne i samorządowe organy władzy i administracji publicznej a także zakres samodzielności finansowej jednostki.

Do czynników wewnętrznych zalicza się poziom aktywności jednostki w zakresie pozyskiwania dochodów budżetowych, w tym przede wszystkim kształtowania źródeł dochodów własnych i dochodów transferowych (dotacji celowych, subwencji ogólnych) oraz dochodów z bezzwrotnych i zwrotnych poza budżetowych źródeł finansowania.

Do istotnych czynników wewnętrznych zalicza się również jakość zarządzania finansami jednostki.

2.9.2 AKTUALNA SYTUACJA FINANSOWA POWIATU OPATOWSKIEGO

Powiat realizuje zadania publiczne o charakterze administracyjnym oraz społeczno – socjalnym przekazane lub zlecone przez państwo oraz prowadzi działalność w sferze gospodarczej np. realizuje inwestycje. Zadania publiczne finansowane są ze środków przekazanych z budżetu państwa. Zadania gospodarcze finansowane są z dochodów własnych, z nadwyżki budżetowej z lat poprzednich, ze sprzedaży majątku, z dotacji celowych i innych źródeł.

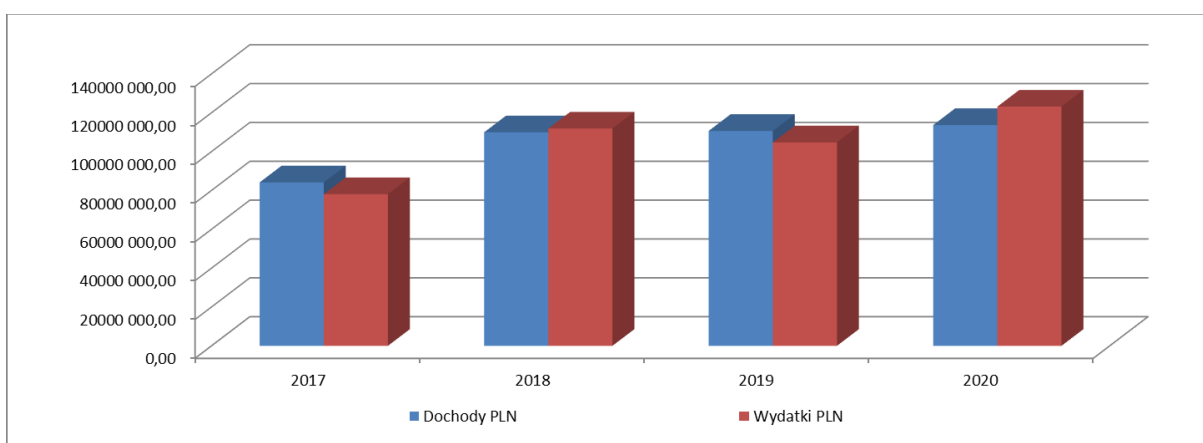
Analizę przeprowadzono na podstawie zestawień realizacji budżetów w latach 2017 – 2019 oraz planów budżetu na 2020 rok (ze zmianami do budżetu na dzień 18 września 2020 r.). W analizie wykorzystano głównie źródła dochodów i wydatków powiatu. Dane dotyczące realizacji budżetu Powiatu Opatowskiego w latach 2017-2019 oraz planu na rok 2020 przedstawia poniższa tabela.

TABELA 38: BUDŻET POWIATU OPATOWSKIEGO W LATACH 2017-2019 ORAZ PLANU NA 2020

Wyszczególnienie	Jednostka	Wykonanie			Plan
		2017	2018	2019	2020
Dochody	PLN	84 134 013,97	109 929 843,37	110 646 592,82	113 658 230,89
Wydatki	PLN	78 055 136,17	111 864 240,78	104 747 991,40	123 149 429,89
Nadwyżka / deficyt	PLN	6 078 877,80	-1 934 397,41	5 898 601,42	-9 491 199,00

Źródło: Opracowano własne na podstawie budżetu Powiatu Opatowskiego

WYKRES 13: ZESTAWIENIE DOCHODÓW I WYDATKÓW BIEŻĄCYCH POWIATU OPATOWSKIEGO W LATACH 2017-2019 ORAZ PLANU NA 2020

Źródło: Opracowano własne

Z powyższego wynika, iż powiat Opatowski w kolejnych latach zwiększał dochody oraz wydatki. Planuje się, iż w 2020 roku dochody wzrosną o ok. 2,72% w stosunku do roku 2019. W 2019 roku dochody powiatu wzrosły o 0,65% w stosunku do dochodów osiągniętych w 2018 roku, a w 2018 roku o 30,66% w stosunku do dochodów w 2017 roku.

Planuje się, iż wydatki w 2020 roku wzrosną o 17,57% w stosunku do roku 2019. W 2019 roku wydatki ogółem spadły o 6,36% w stosunku do wydatków z 2018 roku, natomiast w 2018 był wzrost o 43,31% w stosunku do wydatków z 2017 roku.

Wzrost kosztów w 2018 roku znacznie przewyższył wzrost dochodów. Sytuacja taka spowodowała powstanie deficytu w 2018 roku o wartości 1 934 397,41 zł. Warto nadmienić, iż powiat w 2017 i w 2019 latach odnotował nadwyżkę finansową na poziomie 6 078 877,80 zł. oraz 5 898 601,42 zł odpowiednio. Planuje się, iż (niestety) w 2020 roku deficyt będzie o prawie 9 491 199,00 zł.

TABELA 39: REALIZACJA DOCHODÓW BUDŻETU POWIATU OPATOWSKIEGO W LATACH 2017-2019 ORAZ PLANU NA ROK 2020

Wyszczególnienie	2017			2018			2019			2020
	Plan	Wykonanie	%	Plan	Wykonanie	%	Plan	Wykonanie	%	Plan
Dochody ogółem	91 626 072,00	84 134 013,97	91,82%	114 513 440,05	109 929 843,37	96,00%	107 920 866,72	110 646 592,82	102,53%	113 658 230,89
Dochody bieżące	81 214 033,00	82 892 859,89	102,07%	87 678 478,65	90 987 132,87	103,77%	95 470 664,17	96 538 567,07	101,12%	106 720 456,48
Dochody majątkowe	10 412 039,00	1 241 154,08	11,92%	26 834 961,40	18 942 710,50	70,59%	12 450 202,55	14 108 025,75	113,32%	6 937 774,41

Źródło: Opracowano własne na podstawie budżetu Powiatu Opatowskiego

W 2020 roku planuje się, iż Powiat osiągnie dochody na poziomie 113 658 230,89 zł. Dochody bieżące w 2020 roku zaplanowano na poziomie 106 720 456,48 zł, a dochody majątkowe zaplanowano na poziomie 6 937 774,41 zł.

W 2019 roku zaplanowane na poziomie 107 920 866,72 zł dochody budżetu Powiatu Opatowskiego zrealizowano w wysokości 110 646 592,82 zł, co stanowi 102,53%. Dochody bieżące w 2019 roku planowano na poziomie 95 470 664,17 zł a faktycznie zrealizowano dochody bieżące na poziomie 96 538 567,07 zł (wykonano: 101,12%). Dochody majątkowe w 2019 roku planowano na poziomie 12 450 202,55 zł a faktycznie zrealizowano dochody majątkowe na poziomie 14 108 025,75 zł (wykonano: 113,32%).

W 2018 roku zaplanowane na poziomie 114 513 440,05 zł dochody budżetu Powiatu Opatowskiego zrealizowano w wysokości 109 929 843,37 zł, co stanowi 96,00%. Dochody bieżące w 2018 roku planowano na poziomie 87 678 478,65 zł a faktycznie zrealizowano dochody bieżące na poziomie 90 987 132,87 zł (wykonano: 103,77%). Dochody majątkowe w 2018 roku planowano na poziomie 26 834 961,40 zł a faktycznie zrealizowano dochody majątkowe na poziomie 18 942 710,50 zł (wykonano: 70,59%).

W 2017 roku zaplanowane na poziomie 91 626 072,00 zł dochody ogółem budżetu Powiatu Opatowskiego zrealizowano w wysokości 84 134 013,97 zł, co stanowi 91,82% wykonania. Dochody bieżące w 2017 roku planowano na poziomie: 81 214 033,00 zł a faktycznie zrealizowano dochody na poziomie: 82 892 859,89 zł (wykonano: 102,07%). Dochody majątkowe w 2017 roku planowano na poziomie: 10 412 039,00 zł a faktycznie zrealizowano dochody majątkowe na poziomie: 1 241 154,08 zł (wykonano: 11,92%).

Analizując dochody powiatu Opatowskiego w latach 2017 - 2019 przede wszystkim należy zwrócić uwagę na strukturę tych dochodów i zmiany, jakie zachodziły w obrębie tej struktury na przestrzeni analizowanych lat. Z punktu widzenia konstrukcji systemu dochodów istotnym wydaje się przede wszystkim udział w strukturze poszczególnych źródeł dochodów. Z punktu widzenia konstrukcji systemu dochodów istotnym wydaje się przede wszystkim udział w strukturze poszczególnych źródeł dochodów, co przedstawiono zostało w poniższej tabeli.

TABELA 40: STRUKTURA DOCHODÓW POWIATU OPATOWSKIEGO W LATACH 2017-2019 ORAZ PLAN NA 2020 ROK

Szczegółowa analiza dochodów Powiatu Opatowskiego	Struktura % (udział)			
	2017	2018	2019	2020
Dochody własne	31,83%	26,47%	26,29%	25,37%
Subwencje	42,87%	35,59%	39,46%	43,31%
Dotacje krajowe	24,17%	22,32%	25,07%	21,88%
Dotacje UE	1,13%	15,62%	9,18%	9,44%
RAZEM	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Źródło: Opracowano własne na podstawie budżetu Powiatu Opatowskiego

Warto zauważyć, iż udziały poszczególnych kategorii finansowych różniły się od siebie ale też ulegały istotnym zmianom. Należy zwrócić uwagę na dysproporcję która występuje pomiędzy dochodami własnymi (31,83% - 25,37%), a dochodami pozostałymi, które powinny mieć przecież charakter uzupełniający. Warto równocześnie pamiętać, iż największy udział dochodów własnych zaobserwowany został w roku 2017 i w kolejnych latach spadał.

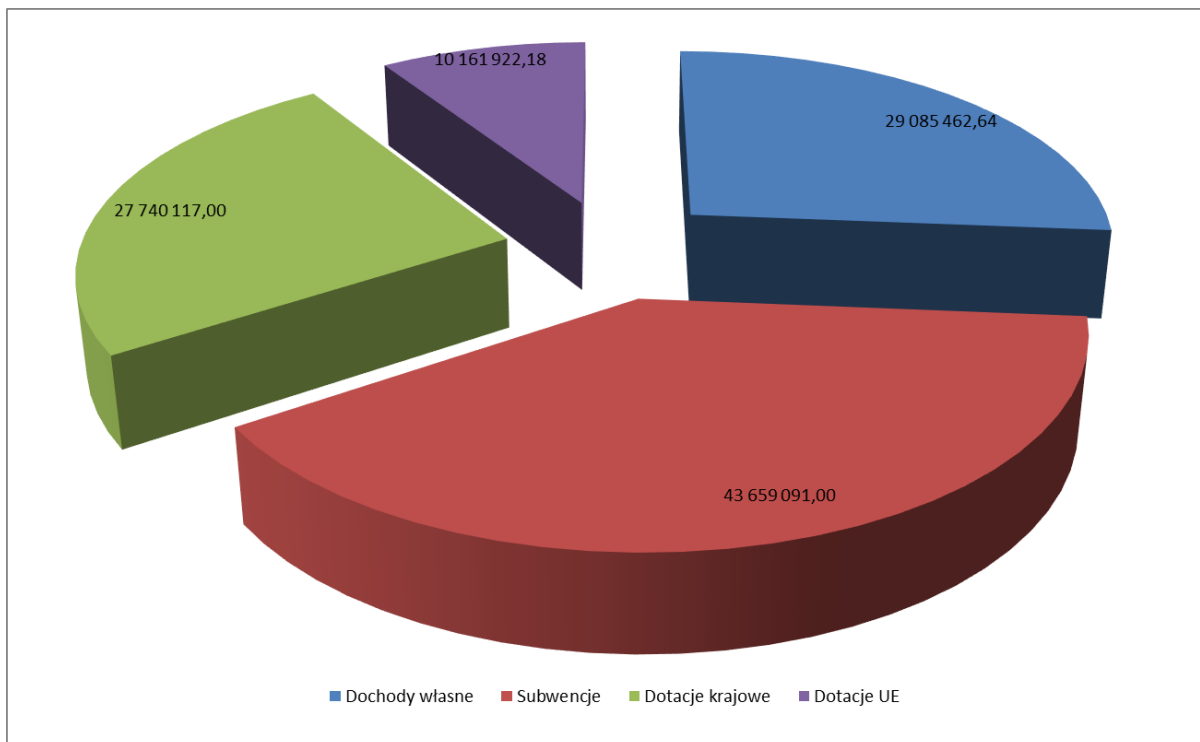
Głównym źródłem dochodów Powiatu Opatowskiego w 2020 roku będą (wg planów) następujące pozycje:

- 1) Dochody własne: 28 836 867,00 zł, co będzie stanowiło 26,29% wszystkich dochodów;
- 2) Subwencje: 49 221 594,00 zł, co będzie stanowiło 39,46% wszystkich dochodów;
- 3) Dotacje z budżetu państwa: 24 871 644,49 zł, co będzie stanowiło 25,07% wszystkich dochodów;
- 4) Dotacje UE: 10 728 125,40 zł, co będzie stanowiło 9,18% wszystkich dochodów.

Głównym źródłem dochodów Powiatu Opatowskiego w 2019 roku były następujące pozycje:

- 1) Dochody własne: 29 085 462,64 zł (plan: 27 416 339,00 zł; wykonanie: 106,09%) co stanowiło 26,29% wszystkich dochodów;
- 2) Subwencje: 43 659 091,00 zł (plan: 43 659 091,00 zł; wykonanie: 100%) co stanowiło 39,46% wszystkich dochodów;
- 3) Dotacje z budżetu państwa: 27 740 117,00 zł (plan: 28 477 572,72 zł; wykonanie: 97,41%) co stanowiło 25,07% wszystkich dochodów;
- 4) Dotacje UE: 10 161 922,18 zł (plan: 8 367 864,00 zł; wykonanie: 121,44%) co stanowiło 9,18% wszystkich dochodów.

WYKRES 14: DOCHODY POWIATU OPATOWSKIEGO 2019

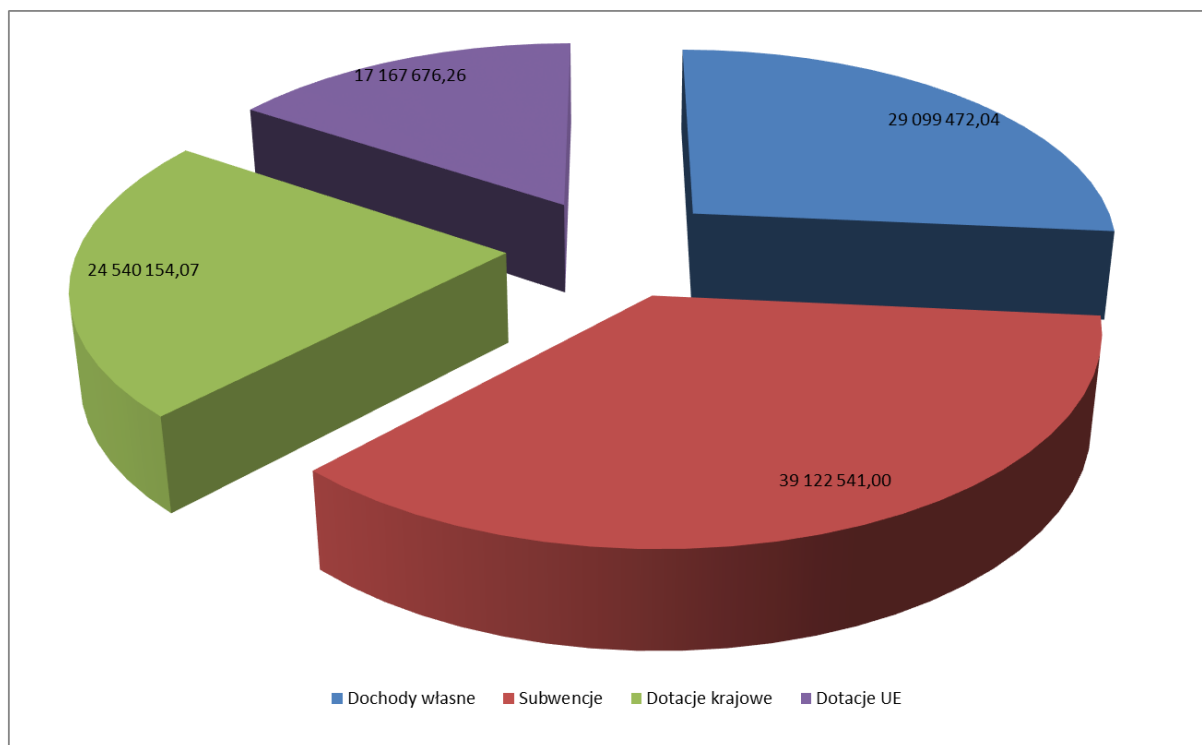

Źródło: Opracowano własne na podstawie budżetu Powiatu Opatowskiego

Głównym źródłem dochodów Powiatu Opatowskiego w 2018 roku były następujące pozycje:

- 1) Dochody własne: 29 099 472,04 zł (plan: 26 001 981,00 zł; wykonanie: 111,91%) co stanowiło 26,47% wszystkich dochodów;
- 2) Subwencje: 39 122 541,00 zł (plan: 39 122 541,00 zł; wykonanie: 100%) co stanowiło 35,59% wszystkich dochodów;
- 3) Dotacje z budżetu państwa: 24 540 154,07 zł (plan: 24 234 656,05 zł; wykonanie: 101,26%) co stanowiło 22,32% wszystkich dochodów;
- 4) Dotacje UE: 17 167 676,26 zł (plan: 25 154 262,00 zł; wykonanie: 68,25%) co stanowiło 15,62% wszystkich dochodów.

WYKRES 15: DOCHODY POWIATU OPATOWSKIEGO 2018

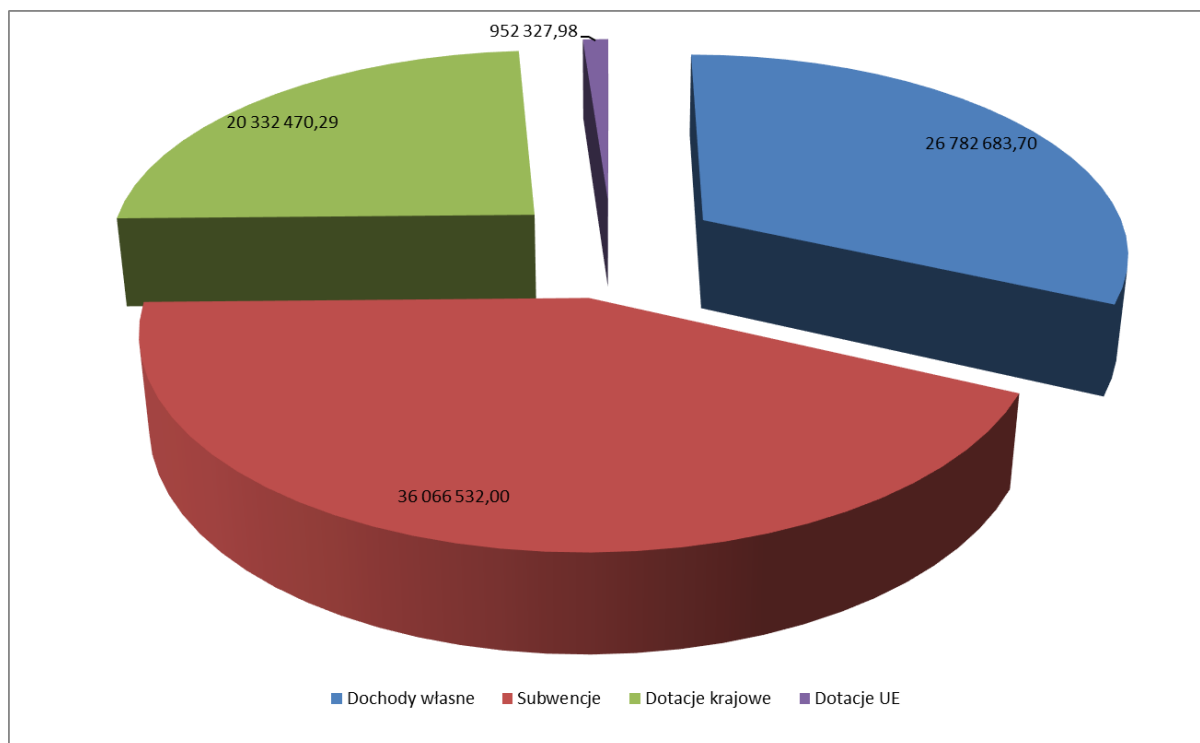

Źródło: Opracowano własne na podstawie budżetu Powiatu Opatowskiego

Głównym źródłem dochodów Powiatu Opatowskiego w 2017 roku były następujące pozycje:

- 1) Dochody własne: 26 782 683,70 zł (plan: 25 809 304,00 zł; wykonanie: 103,77%) co stanowiło 31,83% wszystkich dochodów;
- 2) Subwencje: 36 066 532,00 zł (plan: 36 066 532,00 zł; wykonanie: 100%) co stanowiło 42,87% wszystkich dochodów;
- 3) Dotacje z budżetu państwa: 20 332 470,29 zł (plan: 19 553 136,00 zł; wykonanie: 103,99%) co stanowiło 24,17% wszystkich dochodów;
- 4) Dotacje UE: 952 327,98 zł (plan: 10 197 100,00 zł; wykonanie: 9,34%) co stanowiło 1,13% wszystkich dochodów.

WYKRES 16: DOCHODY POWIATU OPATOWSKIEGO 2017

Źródło: Opracowano własne na podstawie budżetu Powiatu Opatowskiego

Wydatki ogółem realizowane przez powiat Opatowski w latach 2017 - 2019 podobnie jak dochody wykazywały tendencję wzrostową w 2018 roku a następnie w 2019 - spadkową (w porównaniu z 2018 r.) zarówno, gdy dochody te analizowane były w ujęciu cen stałych, jak i bieżących. Zauważalna w pierwszym okresie tendencja wzrostowa (przede wszystkim w ujęciu realnym) świadczy o występującym procesie zwiększania zakresu działania, co znajduje swój wyraz w realizacji szerszego spektrum zadań o charakterze publicznym, a to z kolei automatycznie pociąga za sobą coraz to większe wydatki. Z drugiej strony trzeba pamiętać, iż tendencja przeciwna nie zawsze jest wyrazem zmniejszania wielkości realizowanych zadań, lecz jest często efektem braku środków potrzebnych na ich sfinansowanie, co może ciągnąć za sobą konieczność rezygnacji z realizacji określonych zadań. Dane dotyczące realizacji wydatków budżetu Powiatu Opatowskiego w latach 2017-2019 przedstawia poniższa tabela.

TABELA 41: REALIZACJA WYDATKÓW BUDŻETU POWIATU OPATOWSKIEGO W LATACH 2017-2019 ORAZ PLAN NA 2020 ROK

Wyszczególnienie	2017			2018			2019			2020
	Plan	Wykonanie	%	Plan	Wykonanie	%	Plan	Wykonanie	%	Plan
Wydatki ogółem	96 944 732,00	78 055 136,17	80,52%	127 258 488,05	111 864 240,78	87,90%	118 288 595,72	104 747 991,40	88,55%	123 149 429,89
Wydatki bieżące	77 929 861,00	71 979 236,80	92,36%	84 380 250,65	78 163 269,95	92,63%	93 990 157,17	84 163 682,43	89,55%	105 513 078,79
Wydatki majątkowe	19 014 871,00	6 075 899,37	31,95%	42 878 237,40	33 700 970,83	78,60%	24 298 438,55	20 584 308,97	84,71%	17 636 351,10

Źródło: Opracowano własne na podstawie budżetu Powiatu Opatowskiego

W 2020 roku planuje się, iż powiat poniesie wydatki ogółem na poziomie 123 149 429,89 zł. Wydatki bieżące w 2020 roku zaplanowano na poziomie 105 513 078,79 zł, a wydatki majątkowe zaplanowano na poziomie 17 636 351,10 zł.

W 2019 roku zaplanowane na poziomie 118 288 595,72 zł wydatki ogółem budżetu Powiatu Opatowskiego zrealizowano w wysokości 104 747 991,40 zł, co stanowi 88,55% wykonania. Wydatki bieżące w 2019 roku planowano na poziomie: 93 990 157,17 zł a faktyczne wydatki osiągnęły poziom: 84 163 682,43 zł (wykonano: 89,55%). Wydatki majątkowe w 2014 roku planowano na poziomie: 24 298 438,55 zł a faktyczne wydatki osiągnęły poziom: 20 584 308,97 zł (wykonano: 84,71%).

W 2018 roku zaplanowane na poziomie 127 258 488,05 zł wydatki ogółem budżetu Powiatu Opatowskiego zrealizowano w wysokości 111 864 240,78 zł, co stanowi 87,90% wykonania. Wydatki bieżące w 2018 roku planowano na poziomie: 84 380 250,65 zł a faktyczne wydatki osiągnęły poziom: 78 163 269,95 zł (wykonano: 92,63%). Wydatki majątkowe w 2018 roku planowano na poziomie: 42 878 237,40 zł a faktyczne wydatki osiągnęły poziom: 33 700 970,83 zł (wykonano: 78,60%).

W 2017 roku zaplanowane na poziomie 96 944 732,00 zł wydatki ogółem budżetu Powiatu Opatowskiego zrealizowano w wysokości 78 055 136,17 zł, co stanowi 80,52% wykonania. Wydatki bieżące w 2017 roku planowano na poziomie: 77 929 861,00 zł a faktyczne wydatki osiągnęły poziom: 71 979 236,80 zł (wykonano: 92,36%). Wydatki majątkowe w 2017 roku planowano na poziomie: 19 014 871,00 zł a faktyczne wydatki osiągnęły poziom: 6 075 899,37 zł (wykonano: 31,95%).

Analizując wydatki budżetowe powiatu Opatowskiego w latach 2017-2019 warto także odnieść się do zagadnienia kształtowania się udziałów poszczególnych kategorii tych wydatków, wyodrębnionych według działów klasyfikacji budżetowej. Wyniki przedstawione zostały w tabeli poniżej.

TABELA 42: STRUKTURA WYDATKÓW POWIATU OPATOWSKIEGO W LATACH 2017-2019 ORAZ PLAN NA 2020 ROK

Analiza wybranych pozycji wydatków	Struktura % (udział)			
	2017	2018	2019	2020
Transport i łączność	7,94%	7,86%	7,17%	7,01%
Administracja publiczna	8,09%	5,64%	6,29%	8,18%
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	4,96%	3,75%	4,14%	6,39%
Oświata i wychowanie	22,36%	21,21%	23,86%	22,18%
Ochrona zdrowia	6,76%	2,37%	9,44%	6,15%
Pomoc społeczna	24,89%	21,25%	21,60%	23,73%
Edukacyjna opieka wychowawcza	12,19%	8,42%	10,80%	9,18%
Rodzina	7,36%	5,71%	6,26%	6,55%
Pozostałe wydatki	5,46%	23,79%	10,43%	10,63%
RAZEM	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Źródło: Opracowano własne na podstawie budżetu Powiatu Opatowskiego

Głównym źródłem wydatków Powiatu Opatowskiego w 2020 roku będą (wg planów) następujące pozycje:

1. Transport i łączność: 8 631 494,00 zł, co będzie stanowiło 7,01% wszystkich wydatków;
2. Administracja publiczna: 10 073 999,00 zł, co będzie stanowiło 8,18% wszystkich wydatków;
3. Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa: 7 871 082,16 zł, co będzie stanowiło 6,39% wszystkich wydatków;
4. Oświata i wychowanie: 27 310 026,55 zł, co będzie stanowiło 22,18% wszystkich wydatków;
5. Ochrona zdrowia: 7 573 476,00 zł, co będzie stanowiło 6,15% wszystkich wydatków;
6. Pomoc społeczna: 29 222 205,85 zł, co będzie stanowiło 23,73% wszystkich wydatków;
7. Edukacyjna opieka wychowawcza: 11 308 996,73 zł, co będzie stanowiło 9,18% wszystkich wydatków;
8. Rodzina: 8 068 132,00 zł, co będzie stanowiło 6,55% wszystkich wydatków;
9. Pozostałe wydatki: 13 090 017,60 zł, co będzie stanowiło 10,63% wszystkich wydatków;

Głównym źródłem wydatków Powiatu Opatowskiego w 2019 roku były następujące pozycje:

1. Transport i łączność: 7 512 916,16 zł (plan: 8 149 695,00 zł; wykonanie: 92,19%) co stanowiło 7,17% wszystkich wydatków;
2. Administracja publiczna: 6 585 027,12 zł (plan: 9 253 398,00 zł; wykonanie: 71,16%) co stanowiło 6,29% wszystkich wydatków;
3. Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa: 4 340 384,71 zł (plan: 4 510 762,00 zł; wykonanie: 96,22%) co stanowiło 4,14% wszystkich wydatków;
4. Oświata i wychowanie: 24 996 129,13 zł (plan: 26 629 776,59 zł; wykonanie: 93,87%) co stanowiło 23,86% wszystkich wydatków;

5. Ochrona zdrowia: 9 890 922,83 zł (plan: 11 605 434,00 zł; wykonanie: 85,23%) co stanowiło 9,44% wszystkich wydatków;
6. Pomoc społeczna: 22 626 167,68 zł (plan: 23 685 649,00 zł; wykonanie: 95,53%) co stanowiło 21,60% wszystkich wydatków;
7. Edukacyjna opieka wychowawcza: 11 317 813,61 zł (plan: 12 467 910,23 zł; wykonanie: 90,78%) co stanowiło 10,80% wszystkich wydatków;
8. Rodzina: 6 556 578,26 zł (plan: 7 039 610,00 zł; wykonanie: 93,14%) co stanowiło 6,26% wszystkich wydatków;
9. Pozostałe wydatki: 10 922 051,90 zł (plan: 14 946 360,90 zł; wykonanie: 73,07%) co stanowiło 10,43% wszystkich wydatków;

Głównym źródłem wydatków Powiatu Opatowskiego w 2018 roku były następujące pozycje:

1. Transport i łączność: 8 789 265,15 zł (plan: 9 749 432,00 zł; wykonanie: 90,15%) co stanowiło 7,86% wszystkich wydatków;
2. Administracja publiczna: 6 309 186,02 zł (plan: 7 798 265,00 zł; wykonanie: 80,90%) co stanowiło 5,64% wszystkich wydatków;
3. Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa: 4 194 580,07 zł (plan: 4 359 168,00 zł; wykonanie: 96,22%) co stanowiło 3,75% wszystkich wydatków;
4. Oświata i wychowanie: 23 724 573,26 zł (plan: 27 971 799,00 zł; wykonanie: 84,82%) co stanowiło 21,21% wszystkich wydatków;
5. Ochrona zdrowia: 2 656 294,15 zł (plan: 2 869 844,00 zł; wykonanie: 92,56%) co stanowiło 2,37% wszystkich wydatków;
6. Pomoc społeczna: 23 770 651,27 zł (plan: 24 402 295,80 zł; wykonanie: 97,41%) co stanowiło 21,25% wszystkich wydatków;
7. Edukacyjna opieka wychowawcza: 9 417 962,55 zł (plan: 9 612 164,00 zł; wykonanie: 97,98%) co stanowiło 8,42% wszystkich wydatków;
8. Rodzina: 6 392 938,78 zł (plan: 6 975 462,00 zł; wykonanie: 91,65%) co stanowiło 5,71% wszystkich wydatków;
9. Pozostałe wydatki: 26 608 789,53 zł (plan: 33 520 058,25 zł; wykonanie: 79,38%) co stanowiło 23,79% wszystkich wydatków;

Głównymi źródłami wydatków Powiatu Opatowskiego w 2017 roku były następujące pozycje:

1. Transport i łączność: 6 196 023,83 zł (plan: 8 338 368,00 zł; wykonanie: 74,31%) co stanowiło 7,94% wszystkich wydatków;
2. Administracja publiczna: 6 313 242,38 zł (plan: 7 009 437,00 zł; wykonanie: 90,07%) co stanowiło 8,09% wszystkich wydatków;
3. Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa: 3 871 663,99 zł (plan: 4 054 988,00 zł; wykonanie: 95,48%) co stanowiło 4,96% wszystkich wydatków;

4. Oświata i wychowanie: 17 450 928,09 zł (plan: 19 162 245,00 zł; wykonanie: 91,07%) co stanowiło 22,36% wszystkich wydatków;
5. Ochrona zdrowia: 5 276 165,23 zł (plan: 5 610 765,00 zł; wykonanie: 94,04%) co stanowiło 6,76% wszystkich wydatków;
6. Pomoc społeczna: 19 429 093,72 zł (plan: 20 193 170,00 zł; wykonanie: 96,22%) co stanowiło 24,89% wszystkich wydatków;
7. Edukacyjna opieka wychowawcza: 9 514 661,58 zł (plan: 9 940 440,00 zł; wykonanie: 95,72%) co stanowiło 12,19% wszystkich wydatków;
8. Rodzina: 5 743 078,58 zł (plan: 6 300 572,00 zł; wykonanie: 91,15%) co stanowiło 7,36% wszystkich wydatków;
9. Pozostałe wydatki: 4 260 278,77 zł (plan: 16 334 747,00 zł; wykonanie: 26,08%) co stanowiło 5,46% wszystkich wydatków;

W tabeli poniżej przedstawiono syntetyczne zestawienie realizacji dochodów i wydatków Powiatu Opatowskiego w latach 2017 – 2019 oraz plan na rok 2020:

TABELA 43: REALIZACJA BUDŻETU POWIATU OPATOWSKIEGO W LATACH 2017 – 2019 ORAZ PLAN NA 2020 ROK

Wybrane pozycje wydatków	2017			2018			2019			2020
	Plan	Wykonanie	% wykonania	Plan	Wykonanie	% wykonania	Plan	Wykonanie	% wykonania	Plan
Transport i łączność	8 338 368,00	6 196 023,83	74,31%	9 749 432,00	8 789 265,15	90,15%	8 149 695,00	7 512 916,16	92,19%	8 631 494,00
Administracja publiczna	7 009 437,00	6 313 242,38	90,07%	7 798 265,00	6 309 186,02	80,90%	9 253 398,00	6 585 027,12	71,16%	10 073 999,00
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	4 054 988,00	3 871 663,99	95,48%	4 359 168,00	4 194 580,07	96,22%	4 510 762,00	4 340 384,71	96,22%	7 871 082,16
Oświata i wychowanie	19 162 245,00	17 450 928,09	91,07%	27 971 799,00	23 724 573,26	84,82%	26 629 776,59	24 996 129,13	93,87%	27 310 026,55
Ochrona zdrowia	5 610 765,00	5 276 165,23	94,04%	2 869 844,00	2 656 294,15	92,56%	11 605 434,00	9 890 922,83	85,23%	7 573 476,00
Pomoc społeczna	20 193 170,00	19 429 093,72	96,22%	24 402 295,80	23 770 651,27	97,41%	23 685 649,00	22 626 167,68	95,53%	29 222 205,85
Edukacyjna opieka wychowawcza	9 940 440,00	9 514 661,58	95,72%	9 612 164,00	9 417 962,55	97,98%	12 467 910,23	11 317 813,61	90,78%	11 308 996,73
Rodzina	6 300 572,00	5 743 078,58	91,15%	6 975 462,00	6 392 938,78	91,65%	7 039 610,00	6 556 578,26	93,14%	8 068 132,00
Pozostałe wydatki	16 334 747,00	4 260 278,77	26,08%	33 520 058,25	26 608 789,53	79,38%	14 946 360,90	10 922 051,90	73,07%	13 090 017,60
RAZEM	96 944 732,00	78 055 136,17	80,52%	127 258 488,05	111 864 240,78	87,90%	118 288 595,72	104 747 991,40	88,55%	123 149 429,89

Źródło: Opracowano własne na podstawie sprawozdań Powiatu Opatowskiego

Jak wynika z powyższej tabeli, na podstawie procentowej realizacji założonych budżetów, powiat Opatowski bezpiecznie szacuje zarówno swoje dochody jak i wydatki, co niewątpliwie wpływa na jego stabilność finansową.

W tabeli poniżej zaprezentowano syntetyczną analizę dochodów i wydatków w latach 2017 – 2019:

TABELA 44: ANALIZA DOCHODÓW I WYDATKÓW POWIATU OPATOWSKIEGO W LATACH 2017 – 2019 ORAZ PLANU NA ROK 2020

L.p.	Analiza dochodów i wydatków Powiatu Opatowskiego w latach 2017-2019	Struktura % (udział)				Zmiana % (rok / rok)			
		2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020
1	Dochody ogółem	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	130,66%	100,65%	102,72%
1.1	Dochody bieżące	98,52%	82,77%	87,25%	93,90%	100,00%	109,76%	106,10%	110,55%
1.2	Dochody majątkowe	1,48%	17,23%	12,75%	6,10%	100,00%	1526,22%	74,48%	49,18%
2	Wydatki ogółem	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	143,31%	93,64%	117,57%
2.1	Wydatki bieżące	92,22%	69,87%	80,35%	85,68%	100,00%	108,59%	107,68%	125,37%
2.2	Wydatki majątkowe	7,78%	30,13%	19,65%	14,32%	100,00%	554,67%	61,08%	85,68%

Źródło: Opracowano własne na podstawie sprawozdań powiatu Opatowskiego

Z powyższego wynika, iż powiat, systematycznie w badanych latach zwiększał dochody bieżące oraz obserwuje się znaczący wzrost dochodów majątkowych w roku 2018 w porównaniu do roku 2017 i do 2020 jest widoczny ich wzrost (zmiana w porównaniu do roku poprzedniego). Powiat także zwiększył wydatki w badanych latach.

Mimo, iż w latach 2017 – 2019 i w planach na 2020 rok wydatki ogółem przewyższają dochody ogółem to procentowe wartości realizacji planów budżetowych wskazują jednak, że powiat wcześniej planował takie zależności (była świadomy zwiększenia wydatków na rzecz przede wszystkim realizacji inwestycji).

Wydatki ogółem w 2019 roku wzrosły w stosunku do roku 2017 o ok. 34,20%.

W 2019 roku ponad 3-krotnie wzrosły wydatki majątkowe (inwestycyjne w stosunku do 2017 roku), w 2020 roku planuje się, iż wydatki majątkowe będą niższe niż te poniesione w 2019 roku.

Wydatki bieżące mają zazwyczaj charakter powtarzalny i liniowy. W badanym okresie stanowiły one od 69,87% do 92,22% wydatków ogółem, co oznacza że pozostałe 7,78% do 30,13% to wydatki majątkowe, przeznaczane głównie na inwestycje.

Wydatki majątkowe średnio stanowiły 19,19% wszystkich wydatków, co oznacza duży udział – prawie co piąta złotówkę powiat wydawał na cele inwestycyjne. Może, to świadczyć o dbałości powiatu o własny rozwój i w przyszłości powinno się przełożyć na wzrost jakości życia społeczności lokalnej.

Analiza dynamiki wykazuje, iż wydatki bieżące rosną proporcjonalnie do dochodów bieżących w analizowanych latach. W ciągu trzech lat wydatki bieżące wzrosły o 16,93% (2019 roku w stosunku do roku 2017) , co w zderzeniu z dynamiką dochodów bieżących oznacza wyraźne zwiększenie zasobów finansowych powiatu Opatowskiego. Warto wspomnieć fakt, iż gdy

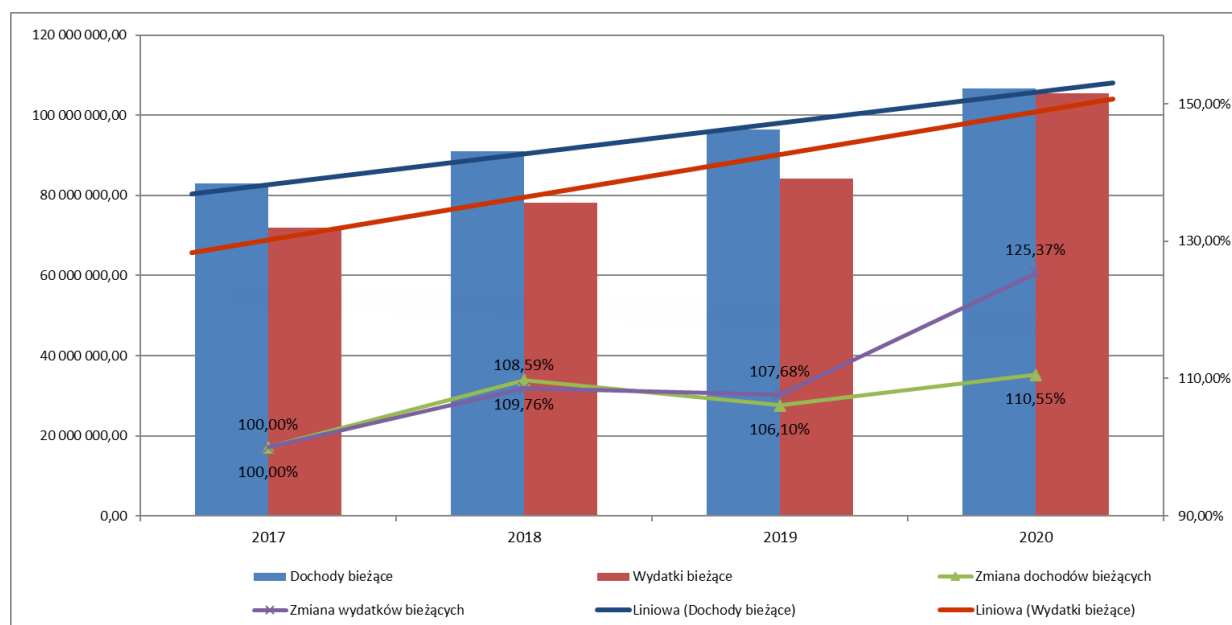
zestawi się wzrost wydatków bieżących z inflacją, okazuje się, że realny przyrost wydatków wyniósł ponad 13% w 2019 roku w porównaniu z rokiem 2017.

Analizując wzajemne relacje między dochodami i wydatkami, można wykazywać pozytywne i negatywne trendy dysponowaniu zasobami Powiatu. Ponadto połączenie wskaźników strukturalnych z analizą dynamiki zmian, pomaga ukazać ogólny obraz sytuacji budżetu danej JST. Zestawienie wzajemnych zależności między analogicznymi grupami dochodów i wydatków prezentuje wykres poniżej. Widać na nim wyraźnie, że dochody bieżące charakteryzowały się wyższą dynamiką niż wydatki bieżące na przełomie lat 2019 – 2020, natomiast dynamika zmian wzrostowych w latach 2017 – 2019 była na mniej więcej podobnym poziomie (z niewielką przewagą na rzecz wydatków bieżących).

W planach 2020 roku Powiat przewiduje iż dynamika wzrostu wydatków bieżących będzie większa, ponieważ dochody bieżące spadną w porównaniu do 2019 roku.

Analizując okres 2017 – 2020 w Powiecie wyraźnie wzrosły zasoby finansowe, a w ślad za tym zwiększyła się ilość środków do wykorzystania na inwestycje i spłatę zobowiązań.

WYKRES 17: POZIOM I DYNAMIKA DOCHODÓW ORAZ WYDATKÓW BIEŻĄCYCH W LATACH 2017 – 2019

Źródło: Opracowano własne na podstawie sprawozdań powiatu Opatowskiego

W 2020 roku Powiat planuje deficyt na poziomie 9 491 199,00 zł.

W 2019 roku Powiat planował, iż deficyt będzie na poziomie 10 367 729,00 zł, a faktycznie osiągnął nadwyżkę budżetową na poziomie 5 898 601,42 zł.

W 2018 roku Powiat planował, iż deficyt będzie na poziomie 12 745 048,00 zł, a faktyczny deficyt osiągnął poziom 1 934 397,41 zł.

W 2017 roku Powiat planował, iż deficyt osiągnie poziom 5 318 660,00 zł, a faktycznie osiągnął nadwyżkę budżetową na poziomie 6 078 877,80 zł.

Deficyt został lub zostanie sfinansowany z nadwyżki budżetowej z lat ubiegłych.

2.9.2.1 DOCHODY POWIATU OPATOWSKIEGO

Szczegółowe źródła dochodów powiatu określa ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego. Do najważniejszych źródeł z jakich pochodzą pieniądze w budżecie Powiatu można zaliczyć:

1. Dochody własne – gromadzone na podstawie różnych ustaw, uzyskiwane przez powiatowe jednostki budżetowe oraz wpłaty od powiatowych zakładów budżetowych, z majątku powiatu, spadki, zapisy i darowizny na rzecz powiatu, część otrzymywana jest z kar pieniężnych i grzywien określonych w odrębnych przepisach, dochody w związku z realizacją zadań z zakresu administracji rządowej i innych zadań zleconych ustawami oraz inne dochody należne powiatowi na podstawie odrębnych przepisów.
2. Subwencje – są to bezzwrotne środki należne powiatu z budżetu państwa, otrzymywane z Ministerstwa Finansów na określone cele, np. subwencja oświatowa.
3. Dotacje – środki, które Powiat otrzymuje z budżetu państwa za pośrednictwem instytucji publicznych. Dotacje mają ściśle określone przeznaczenie i można je wydać tylko na wskazany cel, nie można nimi dowolnie dysponować. Z otrzymanych dotacji Powiat musi się rozliczyć. Niewykorzystana kwota dotacji zostaje zwrócona właściwej instytucji.
4. Środki pomocowe i inne – to dotacje pochodzące z budżetu UE oraz innych źródeł zagranicznych. Są to środki przyznawane w celu realizacji programów społecznych i inwestycji w ramach projektów unijnych.

Tabela poniżej przedstawia szczegółową analizę dochodów powiatu Opatowskiego.

TABELA 45: SZCZEGÓŁOWA ANALIZA DOCHODÓW POWIATU OPATOWSKIEGO W LATACH 2017 – 2019

L.p.	Szczegółowa analiza dochodów Powiatu Opatowskiego	Wykonanie		
		2017	2018	2019
1	Dochody własne	27 436 483,70	29 597 072,04	29 592 562,64
1.1	Podatek dochodowy od osób fizycznych	6 280 865,00	7 004 120,00	7 698 252,00
1.2	Podatek dochodowy od osób prawnych	196 442,31	216 565,22	746 390,64
1.3	Wpływy z opłaty komunikacyjnej	1 104 653,36	1 165 438,25	1 242 261,01
1.4	Wpływy z opłat za trwały zarząd, użytkowanie, służebności i użytkowanie wieczyste nieruchomości	19 868,91	19 745,69	9 584,98
1.5	Wpływy z innych lokalnych opłat pobieranych przez jednostki samorządu terytorialnego na podstawie odrębnych ustaw	179 014,24	169 540,03	184 591,91
1.6	Grzywny, mandaty i inne kary pieniężne od osób fizycznych	0,00	0,00	0,00

1.7	Grzywny i inne kary pieniężne od osób prawnych i innych jednostek organizacyjnych	19 653,91	49 964,40	522,75
1.8	Wpływy z opłat za koncesje i licencje	17 808,00	28 199,00	33 398,00
1.9	Wpływy z tytułu realizacji odpowiedzialności Skarbu Państwa za wkłady oszczędnościowe ludności (0620, 0640, 0650, 0670)	175 668,19	174 552,04	165 152,86
1.10	Wpływy z różnych opłat	838 653,01	862 748,36	881 382,24
1.11	Dochody z najmu i dzierżawy składników majątkowych Skarbu Państwa, jednostek samorządu terytorialnego lub innych jednostek zaliczanych do sektora finansów publicznych oraz innych umów o podobnym charakterze	1 112 569,10	1 971 248,26	575 996,22
1.12	Wpływy z tytułu przekształcenia prawa użytkowania wieczystego przysługującego osobom fizycznym w prawo własności	0,00	0,00	10 529,22
1.13	Wpływy z usług	10 843 593,47	12 531 300,29	15 273 579,09
1.14	Wpływy ze sprzedaży wyrobów	0,00	0,00	0,00
1.15	Wpływy ze sprzedaży składników majątkowych	3 847,05	77 423,47	2 587,31
1.16	Odsetki od nieterminowych wpłat z tytułu podatków i opłat	601,78	292,02	999,42
1.17	Pozostałe odsetki (0920, 0940, 0950)	669 482,61	351 125,21	304 578,22
1.18	Otrzymane spadki, zapisy i darowizny w postaci pieniężnej	1 200,00	500,00	51 823,01
1.19	Wpływy z różnych dochodów	5 077 406,81	4 156 767,84	1 513 925,17
1.20	Dochody jednostek samorządu terytorialnego związane z realizacją zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych ustawami	241 329,53	319 908,38	389 864,14
1.21	Wpływy do budżetu pozostałości środków finansowych gromadzonych na wydzielonym rachunku jednostki budżetowej	26,42	33,58	44,45
1.22	Środki z Funduszu Pracy otrzymane przez powiat z przeznaczeniem na finansowanie kosztów wynagrodzenia i składek na ubezpieczenia społeczne pracowników powiatowego urzędu pracy Paragraf ten obejmuje środki otrzymane przez powiat z Funduszu Pracy, na podstawie art. 9 ust. 2a-2c ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2008 r. nr 69, poz. 415, z późn. zm.).	653 800,00	497 600,00	507 100,00
2	Dotacje celowe otrzymane na podstawie porozumień z innymi jednostkami samorządu terytorialnego	4 248 176,30	5 291 095,85	4 708 640,99
2.1	Dotacje celowe otrzymane z gminy na zadania bieżące realizowane na podstawie porozumień (umów) między jednostkami samorządu terytorialnego	0,00	484 034,66	589 601,19
2.2	Dotacje celowe otrzymane z powiatu na zadania bieżące realizowane na podstawie porozumień (umów) między jednostkami samorządu terytorialnego	3 186 480,59	3 941 590,61	3 979 309,80
2.3	Wpływy do budżetu pozostałości środków finansowych gromadzonych na wydzielonym rachunku jednostki budżetowej	0,00	0,00	0,00
2.4	Środki z Funduszu Pracy otrzymane przez powiat z przeznaczeniem na finansowanie kosztów wynagrodzenia i składek na ubezpieczenia społeczne pracowników powiatowego urzędu pracy Paragraf ten obejmuje środki otrzymane przez powiat z Funduszu Pracy, na podstawie art. 9 ust. 2a-2c ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2008 r. nr 69, poz. 415, z późn. zm.).	0,00	0,00	0,00
2.5	Dotacja celowa otrzymana z tytułu pomocy finansowej udzielanej między jednostkami samorządu terytorialnego na dofinansowanie własnych zadań bieżących	991 695,71	553 210,58	127 767,00

2.6	Dotacja celowa otrzymana z tytułu pomocy finansowej udzielanej między jednostkami samorządu terytorialnego na dofinansowanie własnych zadań inwestycyjnych i zakupów inwestycyjnych	70 000,00	312 260,00	11 963,00
3	Środki na dofinansowanie zadań własnych powiatu pozyskane z innych źródeł	1 547 729,61	18 510 863,43	14 643 514,09
3.1	Dotacje celowe w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz środków, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 3 oraz ust. 3 pkt 5 i 6 ustawy, lub płatności w ramach budżetu środków europejskich (2005, 2006, 2007)	148 899,47	0,00	0,00
3.2	Dotacje celowe w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz środków, o których mowa w art. 5 ust. 3 pkt 5 lit. a i b ustawy, lub płatności w ramach budżetu środków europejskich, realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego (2007, 2009)	571 612,71	867 303,19	2 310 796,51
3.3	Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na realizację bieżących zadań własnych powiatu	0,00	0,00	939 396,00
3.4	Dotacje otrzymane z państwowych funduszy celowych na realizację zadań bieżących jednostek sektora finansów publicznych	9 000,00	5 000,00	0,00
3.5	Środki otrzymane od pozostałych jednostek zaliczanych do sektora finansów publicznych na realizację zadań bieżących jednostek zaliczanych do sektora finansów publicznych	222 990,40	242 433,03	246 462,91
3.6	Dotacje celowe w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz środków, o których mowa w art. 5 ust. 3 pkt 5 lit. a i b ustawy, lub płatności w ramach budżetu środków europejskich, realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego	231 815,80	16 300 373,07	7 851 125,67
3.7	Środki na dofinansowanie własnych inwestycji gmin (związków gmin), powiatów (związków powiatów), samorządów województw, pozyskane z innych źródeł	363 411,23	1 095 754,14	1 320 000,00
3.8	Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na realizację inwestycji i zakupów inwestycyjnych własnych gmin (związków gmin)	0,00	0,00	1 975 733,00
4	Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na zadania zlecone	7 360 252,24	7 838 746,23	8 103 895,38
4.1	Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na zadania bieżące z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami realizowane przez powiat	6 941 615,60	7 513 461,16	7 624 175,40
4.2	Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na realizację bieżących zadań własnych powiatu	300 556,64	277 185,07	479 719,98
4.3	Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na inwestycje i zakupy inwestycyjne z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami realizowane przez powiat	118 080,00	48 100,00	0,00
5	Subwencja ogólna	36 066 532,00	39 122 541,00	43 659 091,00
5.1	Środki na uzupełnienie dochodów powiatów	180 681,00	327 492,00	476 383,00
5.2	Subwencje ogólne z budżetu państwa	35 431 851,00	38 055 349,00	43 182 708,00
5.3	Środki na inwestycje na drogach publicznych powiatowych i wojewódzkich oraz na drogach powiatowych, wojewódzkich i krajowych w granicach miast na prawach powiatu	454 000,00	739 700,00	0,00
6	Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na zadania własne	7 444 894,40	9 487 452,22	9 853 047,55
6.1	Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na realizację bieżących zadań własnych powiatu	7 444 894,40	9 118 352,40	6 916 960,00

6.2	Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na realizację inwestycji i zakupów inwestycyjnych własnych powiatu	0,00	369 099,82	2 936 087,55
7	Porozumienia z organami administracji rządowej	29 945,72	82 072,60	85 841,17
7.1	Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na zadania bieżące realizowane przez powiat na podstawie porozumień z organami administracji rządowej	29 945,72	82 072,60	85 841,17
	RAZEM	84 134 013,97	109 929 843,37	110 646 592,82

Źródło: Opracowano własne na podstawie sprawozdań powiatu Opatowskiego

Struktura szczegółowych dochodów Gminy Pawłów wygląda następująco.

TABELA 46: SZCZEGÓŁOWA STRUKTURA DOCHODÓW POWIATU OPATOWSKIEGO W LATACH 2017 – 2019

L.p.	Szczegółowa analiza dochodów Powiatu Opatowskiego	Wykonanie		
		2017	2018	2019
1	Dochody własne	32,61%	26,92%	26,75%
1.1	Podatek dochodowy od osób fizycznych	7,47%	6,37%	6,96%
1.2	Podatek dochodowy od osób prawnych	0,23%	0,20%	0,67%
1.3	Wpływy z opłaty komunikacyjnej	1,31%	1,06%	1,12%
1.4	Wpływy z opłat za trwały zarząd, użytkowanie, służebności i użytkowanie wieczyste nieruchomości	0,02%	0,02%	0,01%
1.5	Wpływy z innych lokalnych opłat pobieranych przez jednostki samorządu terytorialnego na podstawie odrębnych ustaw	0,21%	0,15%	0,17%
1.6	Grzywny, mandaty i inne kary pieniężne od osób fizycznych	0,00%	0,00%	0,00%
1.7	Grzywny i inne kary pieniężne od osób prawnych i innych jednostek organizacyjnych	0,02%	0,05%	0,00%
1.8	Wpływy z opłat za koncesje i licencje	0,02%	0,03%	0,03%
1.9	Wpływy z tytułu realizacji odpowiedzialności Skarbu Państwa za wkłady oszczędnościowe ludności (0620, 0640, 0650, 0670)	0,21%	0,16%	0,15%
1.10	Wpływy z różnych opłat	1,00%	0,78%	0,80%
1.11	Dochody z najmu i dzierżawy składników majątkowych Skarbu Państwa, jednostek samorządu terytorialnego lub innych jednostek zaliczanych do sektora finansów publicznych oraz innych umów o podobnym charakterze	1,32%	1,79%	0,52%
1.12	Wpływy z tytułu przekształcenia prawa użytkowania wieczystego przysługującego osobom fizycznym w prawo własności	0,00%	0,00%	0,01%
1.13	Wpływy z usług	12,89%	11,40%	13,80%
1.14	Wpływy ze sprzedaży wyrobów	0,00%	0,00%	0,00%
1.15	Wpływy ze sprzedaży składników majątkowych	0,00%	0,07%	0,00%
1.16	Odsetki od nieterminowych wpłat z tytułu podatków i opłat	0,00%	0,00%	0,00%
1.17	Pozostałe odsetki (0920, 0940, 0950)	0,80%	0,32%	0,28%
1.18	Otrzymane spadki, zapisy i darowizny w postaci pieniężnej	0,00%	0,00%	0,05%
1.19	Wpływy z różnych dochodów	6,03%	3,78%	1,37%

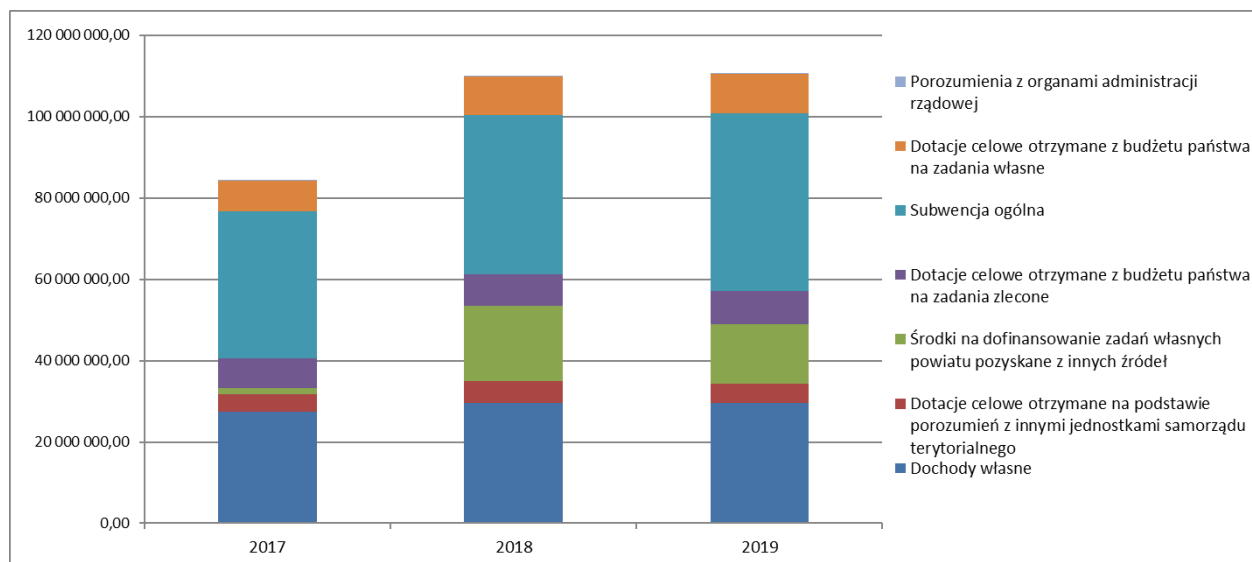
1.20	Dochody jednostek samorządu terytorialnego związane z realizacją zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych ustawami	0,29%	0,29%	0,35%
1.21	Wpływy do budżetu pozostałości środków finansowych gromadzonych na wydzielonym rachunku jednostki budżetowej	0,00%	0,00%	0,00%
1.22	Środki z Funduszu Pracy otrzymane przez powiat z przeznaczeniem na finansowanie kosztów wynagrodzenia i składek na ubezpieczenia społeczne pracowników powiatowego urzędu pracy Paragraf ten obejmuje środki otrzymane przez powiat z Funduszu Pracy, na podstawie art. 9 ust. 2a-2c ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2008 r. nr 69, poz. 415, z późn. zm.).	0,78%	0,45%	0,46%
2	Dotacje celowe otrzymane na podstawie porozumień z innymi jednostkami samorządu terytorialnego	5,05%	4,81%	4,26%
2.1	Dotacje celowe otrzymane z gminy na zadania bieżące realizowane na podstawie porozumień (umów) między jednostkami samorządu terytorialnego	0,00%	0,44%	0,53%
2.2	Dotacje celowe otrzymane z powiatu na zadania bieżące realizowane na podstawie porozumień (umów) między jednostkami samorządu terytorialnego	3,79%	3,59%	3,60%
2.3	Wpływy do budżetu pozostałości środków finansowych gromadzonych na wydzielonym rachunku jednostki budżetowej	0,00%	0,00%	0,00%
2.4	Środki z Funduszu Pracy otrzymane przez powiat z przeznaczeniem na finansowanie kosztów wynagrodzenia i składek na ubezpieczenia społeczne pracowników powiatowego urzędu pracy Paragraf ten obejmuje środki otrzymane przez powiat z Funduszu Pracy, na podstawie art. 9 ust. 2a-2c ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2008 r. nr 69, poz. 415, z późn. zm.).	0,00%	0,00%	0,00%
2.5	Dotacja celowa otrzymana z tytułu pomocy finansowej udzielanej między jednostkami samorządu terytorialnego na dofinansowanie własnych zadań bieżących	1,18%	0,50%	0,12%
2.6	Dotacja celowa otrzymana z tytułu pomocy finansowej udzielanej między jednostkami samorządu terytorialnego na dofinansowanie własnych zadań inwestycyjnych i zakupów inwestycyjnych	0,08%	0,28%	0,01%
3	Środki na dofinansowanie zadań własnych powiatu pozyskane z innych źródeł	1,84%	16,84%	13,23%
3.1	Dotacje celowe w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz środków, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 3 oraz ust. 3 pkt 5 i 6 ustawy, lub płatności w ramach budżetu środków europejskich (2005, 2006, 2007)	0,18%	0,00%	0,00%
3.2	Dotacje celowe w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz środków, o których mowa w art. 5 ust. 3 pkt 5 lit. a i b ustawy, lub płatności w ramach budżetu środków europejskich, realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego (2057, 2059)	0,68%	0,79%	2,09%
3.3	Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na realizację bieżących zadań własnych powiatu	0,00%	0,00%	0,85%
3.4	Dotacje otrzymane z państwowych funduszy celowych na realizację zadań bieżących jednostek sektora finansów publicznych	0,01%	0,00%	0,00%
3.5	Środki otrzymane od pozostałych jednostek zaliczanych do sektora finansów publicznych na realizację zadań bieżących jednostek zaliczanych do sektora finansów publicznych	0,27%	0,22%	0,22%

3.6	Dotacje celowe w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz środków, o których mowa w art. 5 ust. 3 pkt 5 lit. a i b ustawy, lub płatności w ramach budżetu środków europejskich, realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego	0,28%	14,83%	7,10%
3.7	Środki na dofinansowanie własnych inwestycji gmin (związków gmin), powiatów (związków powiatów), samorządów województw, pozyskane z innych źródeł	0,43%	1,00%	1,19%
3.8	Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na realizację inwestycji i zakupów inwestycyjnych własnych gmin (związków gmin)	0,00%	0,00%	1,79%
4	Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na zadania zlecone	8,75%	7,13%	7,32%
4.1	Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na zadania bieżące z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami realizowane przez powiat	8,25%	6,83%	6,89%
4.2	Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na realizację bieżących zadań własnych powiatu	0,36%	0,25%	0,43%
4.3	Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na inwestycje i zakupy inwestycyjne z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami realizowane przez powiat	0,14%	0,04%	0,00%
5	Subwencja ogólna	42,87%	35,59%	39,46%
5.1	Środki na uzupełnienie dochodów powiatów	0,21%	0,30%	0,43%
5.2	Subwencje ogólne z budżetu państwa	42,11%	34,62%	39,03%
5.3	Środki na inwestycje na drogach publicznych powiatowych i wojewódzkich oraz na drogach powiatowych, wojewódzkich i krajowych w granicach miast na prawach powiatu	0,54%	0,67%	0,00%
6	Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na zadania własne	8,85%	8,63%	8,90%
6.1	Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na realizację bieżących zadań własnych powiatu	8,85%	8,29%	6,25%
6.2	Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na realizację inwestycji i zakupów inwestycyjnych własnych powiatu	0,00%	0,34%	2,65%
7	Porozumienia z organami administracji rządowej	0,04%	0,07%	0,08%
7.1	Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na zadania bieżące realizowane przez powiat na podstawie porozumień z organami administracji rządowej	0,04%	0,07%	0,08%
	RAZEM	100,00%	100,00%	100,00%

Źródło: Opracowano własne na podstawie sprawozdań powiatu Opatowskiego

Z powyższego wynika, iż udział dochodów podatkowych w dochodach ogółem utrzymał się na stałym poziomie w latach 2017 – 2019.

WYKRES 18: DOCHODY POWIATU OPATOWSKIEGO W LATACH 2017 – 2019:

Źródło: Opracowano własne na podstawie sprawozdań powiatu Opatowskiego

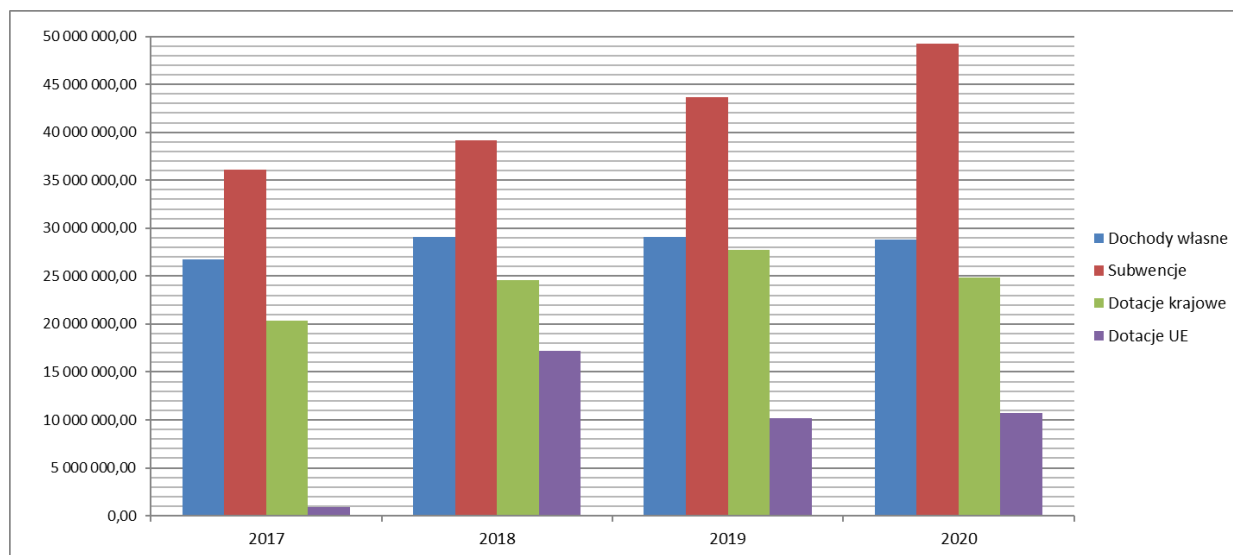
W tabeli poniżej przedstawiono pogrupowane pozycje dochodów Powiatu Opatowskiego w latach 2017-2019 oraz plan na rok 2020

TABELA 47: SYNTETYCZNE ZESTAWIENIE DOCHODÓW POWIATU OPATOWSKIEGO W LATACH 2017 – 2019 ORAZ PLAN NA ROK 2020

L.p.	Szczegółowa analiza dochodów Powiatu Opatowskiego	Wykonanie			Plan
		2017	2018	2019	2020
1	Dochody własne	26 782 683,70	29 099 472,04	29 085 462,64	28 836 867,00
2	Subwencje	36 066 532,00	39 122 541,00	43 659 091,00	49 221 594,00
3	Dotacje krajowe	20 332 470,29	24 540 154,07	27 740 117,00	24 871 644,49
4	Dotacje UE	952 327,98	17 167 676,26	10 161 922,18	10 728 125,40
	RAZEM	84 134 013,97	109 929 843,37	110 646 592,82	113 658 230,89

Źródło: Opracowano własne na podstawie sprawozdań powiatu Opatowskiego

Poniżej przedstawione syntetyczne zestawienie głównych źródeł dochodów w latach 2017-2019 oraz planu na rok 2020.

WYKRES 19: SYNTETYCZNE ZESTAWIENIE DOCHODÓW POWIATU OPATOWSKIEGO W LATACH 2017-2019 ORAZ PLAN NA 2020 ROK

Źródło: Opracowano własne na podstawie budżetu Powiatu Opatowskiego

Strukturę dochodów Powiatu Opatowskiego w takim podziale oraz zmianę w poszczególnych latach obrazuje tabela poniżej.

TABELA 48: SYNTETYCZNA ANALIZA DOCHODÓW POWIATU OPATOWSKIEGO W LATACH 2017 – 2019 ORAZ PLAN NA ROK 2020

L.p.	Szczegółowa analiza dochodów Powiatu Opatowskiego	Struktura % (udział)				Zmiana % (rok / rok)			
		2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020
1	Dochody własne	31,83%	26,47%	26,29%	25,37%	100,00%	8,65%	-0,05%	-0,85%
2	Subwencje	42,87%	35,59%	39,46%	43,31%	100,00%	8,47%	11,60%	12,74%
3	Dotacje krajowe	24,17%	22,32%	25,07%	21,88%	100,00%	20,69%	13,04%	-10,34%
4	Dotacje UE	1,13%	15,62%	9,18%	9,44%	100,00%	1702,71%	-40,81%	5,57%
	RAZEM	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	30,66%	0,65%	2,72%

Źródło: Opracowano własne na podstawie budżetu Powiatu Opatowskiego

Dochody powiatu Opatowskiego kształtują się na przestrzeni analizowanych lat w sposób dość regularny. W latach 2017 – 2019 (oraz plan na rok 2020) Powiat odnotował stały wzrost dochodów.

Z powyższego wynika, iż na przestrzeni badanych lat największy udział w dochodach ogółem miały subwencje, które w latach 2017 i 2020 stanowiły ponad 40% wszystkich dochodów Powiatu.

Warto zauważyć, że w 2019 roku spadły dochody własne o 0,05% i dotacje z UE o ponad 40% w stosunku do roku 2018, otrzymane subwencje i dotacje krajowe wzrosły o 11,60 i 13,04% odpowiednio.

Planuje się, iż w 2020 roku powiat zmniejszy udział dochodów własnych o 0,85% i poziom dotacji krajowych o ponad 10% w stosunku do roku 2019.

Planuje się, iż w 2020 roku wzrośnie poziom subwencji o 12,74% oraz wzrośnie wykorzystanie dotacji UE o 5,57%.

TABELA 49: PODZIAŁ DOCHODÓW POWIATU OPATOWSKIEGO W LATACH 2017 – 2019 ORAZ PLAN NA ROK 2020

L.p.	Analiza dochodów Powiatu Opatowskiego	Wykonanie			Plan
		2017	2018	2019	2020
1	Dochody bieżące	82 892 859,89	90 987 132,87	96 538 567,07	106 720 456,48
1.1	Dochody własne	26 778 836,65	29 022 048,57	29 072 346,11	28 832 555,00
1.1.1	Udział w podatkach	6 477 307,31	7 220 685,22	8 444 642,64	8 043 084,00
1.1.2	Pozostałe dochody własne	20 301 529,34	21 801 363,35	20 627 703,47	20 789 471,00
1.2	Subwencje	35 612 532,00	38 382 841,00	43 659 091,00	49 221 594,00
1.2.1	Część oświatowa subwencji ogólnej	23 972 458,00	25 954 032,00	29 095 405,00	31 936 020,00
1.2.2	Część wyrównawcza subwencji ogólnej	8 773 586,00	9 244 553,00	10 959 051,00	13 747 284,00
1.2.3	Część równoważąca subwencji ogólnej	2 685 807,00	2 856 764,00	3 128 252,00	3 538 290,00
1.2.4	Uzupełnienie subwencji ogólnej (środki na zadania bieżące)	180 681,00	327 492,00	476 383,00	0,00
1.3	Dotacje	20 501 491,24	23 582 243,30	23 807 129,96	28 666 307,48
1.3.1	Dotacje celowe z budżetu państwa	15 379 812,36	17 493 671,23	16 553 192,55	16 073 573,08
1.3.2	Dotacje celowe z innych JST	4 401 166,70	5 221 268,88	4 943 140,90	4 434 618,00
1.3.3	Dotacje ze środków UE	720 512,18	867 303,19	2 310 796,51	8 158 116,40
1.3.4	Dotacje z innych źródeł	0,00	0,00	0,00	0,00
2	Dochody majątkowe	1 241 154,08	18 942 710,50	14 108 025,75	6 937 774,41
2.1	Dochody ze sprzedaży majątku oraz odpłatnego nabycia prawa własności oraz prawa użytkowania wieczystego nieruchomości	3 847,05	77 423,47	13 116,53	4 312,00
2.2	Uzupełnienie subwencji ogólnej (środki na zadania inwestycyjne)	454 000,00	739 700,00	0,00	0,00
2.3	Dotacje celowe na zadania inwestycyjne z budżetu państwa	118 080,00	417 199,82	4 911 820,55	4 132 638,41
2.4	Dotacje celowe na zadania inwestycyjne z innych JST	70 000,00	312 260,00	11 963,00	230 815,00
2.5	Dotacje UE	231 815,80	16 300 373,07	7 851 125,67	2 570 009,00
2.6	Dotacje z innych źródeł	363 411,23	1 095 754,14	1 320 000,00	0,00
	RAZEM	84 134 013,97	109 929 843,37	110 646 592,82	113 658 230,89

Źródło: Opracowano własne na podstawie budżetu Powiatu Opatowskiego

TABELA 50: STRUKTURA WYSZCZEGÓLNIANYCH DOCHODÓW POWIATU OPATOWSKIEGO W LATACH 2017 – 2019 ORAZ PLAN NA ROK 2020

L.p.	Struktura dochodów Powiatu Opatowskiego	Wykonanie			Plan
		2017	2018	2019	2020
1	Dochody bieżące	98,52%	82,77%	87,25%	93,90%
1.1	Dochody własne	31,83%	26,40%	26,27%	25,37%
1.1.1	Udział w podatkach	7,70%	6,57%	7,63%	7,08%
1.1.2	Pozostałe dochody własne	24,13%	19,83%	18,64%	18,29%
1.2	Subwencje	42,33%	34,92%	39,46%	43,31%
1.2.1	Część oświatowa subwencji ogólnej	28,49%	23,61%	26,30%	28,10%
1.2.2	Część wyrównawcza subwencji ogólnej	10,43%	8,41%	9,90%	12,10%
1.2.3	Część równoważąca subwencji ogólnej	3,19%	2,60%	2,83%	3,11%
1.2.4	Uzupełnienie subwencji ogólnej (środki na zadania bieżące)	0,21%	0,30%	0,43%	0,00%
1.3	Dotacje	24,37%	21,45%	21,52%	25,22%
1.3.1	Dotacje celowe z budżetu państwa	18,28%	15,91%	14,96%	14,14%
1.3.2	Dotacje celowe z innych JST	5,23%	4,75%	4,47%	3,90%
1.3.3	Dotacje ze środków UE	0,86%	0,79%	2,09%	7,18%
1.3.4	Dotacje z innych źródeł	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
2	Dochody majątkowe	1,48%	17,23%	12,75%	6,10%
2.1	Dochody ze sprzedaży majątku oraz odpłatnego nabycia prawa własności oraz prawa użytkowania wieczystego nieruchomości	0,00%	0,07%	0,01%	0,00%
2.2	Uzupełnienie subwencji ogólnej (środki na zadania inwestycyjne)	0,54%	0,67%	0,00%	0,00%
2.3	Dotacje celowe na zadania inwestycyjne z budżetu państwa	0,14%	0,38%	4,44%	3,64%
2.4	Dotacje celowe na zadania inwestycyjne z innych JST	0,08%	0,28%	0,01%	0,20%
2.5	Dotacje UE	0,28%	14,83%	7,10%	2,26%
2.6	Dotacje z innych źródeł	0,43%	1,00%	1,19%	0,00%
	RAZEM	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Źródło: Opracowano własne na podstawie budżetu Powiatu Opatowskiego

TABELA 51: DYNAMIKA ZMIAN POSZCZEGÓLNYCH DOCHODÓW POWIATU OPATOWSKIEGO W LATACH 2017 – 2019 ORAZ PLAN NA ROK 2020

L.p.	Struktura dochodów Powiatu Opatowskiego	Wykonanie		Plan
		2017/2018	2018/2019	2019/2020
1	Dochody bieżące	9,76%	6,10%	10,55%
1.1	Dochody własne	8,38%	0,17%	-0,82%
1.1.1	Udział w podatkach	11,48%	16,95%	-4,76%
1.1.2	Pozostałe dochody własne	7,39%	-5,38%	0,78%
1.2	Subwencje	7,78%	13,75%	12,74%
1.2.1	Część oświatowa subwencji ogólnej	8,27%	12,10%	9,76%
1.2.2	Część wyrównawcza subwencji ogólnej	5,37%	18,55%	25,44%
1.2.3	Część równoważąca subwencji ogólnej	6,37%	9,50%	13,11%
1.2.4	Uzupełnienie subwencji ogólnej (środki na zadania bieżące)	81,25%	45,46%	-100,00%
1.3	Dotacje	15,03%	0,95%	20,41%
1.3.1	Dotacje celowe z budżetu państwa	13,74%	-5,38%	-2,90%
1.3.2	Dotacje celowe z innych JST	18,63%	-5,33%	-10,29%
1.3.3	Dotacje ze środków UE	20,37%	166,43%	253,04%
1.3.4	Dotacje z innych źródeł	0,00%	0,00%	0,00%
2	Dochody majątkowe	1426,22%	-25,52%	-50,82%
2.1	Dochody ze sprzedaży majątku oraz odpłatnego nabycia prawa własności oraz prawa użytkowania wieczystego nieruchomości	1912,54%	-83,06%	-67,13%
2.2	Uzupełnienie subwencji ogólnej (środki na zadania inwestycyjne)	62,93%	-100,00%	0,00%
2.3	Dotacje celowe na zadania inwestycyjne z budżetu państwa	253,32%	1077,33%	-15,86%
2.4	Dotacje celowe na zadania inwestycyjne z innych JST	346,09%	-96,17%	1829,41%
2.5	Dotacje UE	6931,61%	-51,83%	-67,27%
2.6	Dotacje z innych źródeł	201,52%	20,46%	-100,00%
	RAZEM	30,66%	0,65%	2,72%

Źródło: Opracowano własne na podstawie budżetu Powiatu Opatowskiego

Niewątpliwie, analiza struktury i dynamiki dochodów powiatu Opatowskiego, przynosi dwa zasadnicze wnioski: dochody bieżące są w trendzie wzrostowym, natomiast dynamika wzrostu dochodów majątkowych spada.

Niski poziom dynamiki dochodów bieżących powoduje, że chcąc utrzymać zdolność finansowa na niezmiennym poziomie, również wydatki bieżące powinny zachowywać się podobnie – dostosowywać się do dynamiki dochodów bieżących.

Dochody na mieszkańca przedstawiono poniżej.

TABELA 52: ANALIZA DOCHODÓW NA MIESZKAŃCA POWIATU OPATOWSKIEGO W LATACH 2017 – 2019 ORAZ PLAN NA ROK 2020

Analiza dochodów na mieszkańca	Jednostka	Wykonanie			Plan
		2017	2018	2019	2020
Dochody ogółem na 1 mieszkańca	PLN /os.	1 586,60	2 090,84	2 124,18	2 193,88
Dochody bieżące na 1 mieszkańca	PLN /os.	1 563,19	1 730,55	1 853,34	2 059,96
Dochody majątkowe na 1 mieszkańca	PLN /os.	23,41	360,29	270,84	133,92

Źródło: Opracowano własne na podstawie budżetu Powiatu Opatowskiego

Z powyższego wynika, iż dochód na 1 mieszkańca w badanych latach systematycznie rósł.

2.9.2.2 SZCZEGÓŁOWA ANALIZA WYDATKÓW POWIATU OPATOWSKIEGO

Wydatki budżetowe w przeważającej części określone są rozmiarem strony dochodowej kształtowanej przez budżet państwa. Decydują o tym wielkości przyznawanych i przekazywanych dotacji celowych i określonych części subwencji z budżetu państwa.

Poniżej w tabeli zaprezentowano wydatki powiatu Opatowskiego w latach 2017 -2019 oraz planu na rok 2020 wg rozdziałów klasyfikacji budżetowej.

TABELA 53: WYDATKI POWIATU OPATOWSKIEGO WG ROZDZIAŁÓW KLASYFIKACJI BUDŻETOWEJ W LATACH 2017 – 2019 ORAZ PLAN NA ROK 2020

L.p.	Wydatki Powiatu Opatowskiego wg rozdziałów klasyfikacji budżetowej	Wykonanie			Plan
		2017	2018	2019	2020
1	Rolnictwo i łowiectwo	9 433,17	68 019,82	31 071,47	40 000,00
2	Leśnictwo	393 298,37	252 867,76	242 460,45	294 467,00
3	Transport i łączność	6 196 023,83	8 789 265,15	7 512 916,16	8 631 494,00
4	Turystyka	0,00	357,44	0,00	332,00
5	Gospodarka mieszkaniowa	204 425,96	13 588 141,05	2 687 904,83	1 649 076,00
6	Działalność usługowa	497 866,41	570 163,25	627 699,66	3 568 427,00
7	Informatyka	0,00	7 380,00	3 690,00	14 880,00
8	Administracja publiczna	6 313 242,38	6 309 186,02	6 585 027,12	10 073 999,00
9	Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	0,00	32 297,47	0,00	0,00
10	Obrona narodowa	0,00	36 913,00	56 400,00	205 300,00
11	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	3 871 663,99	4 194 580,07	4 340 384,71	7 871 082,16
12	Wymiar sprawiedliwości	125 228,38	125 206,87	347 040,00	132 000,00
13	Obsługa długu publicznego	17 481,49	11 872,95	6 062,38	620 794,00
14	Różne rozliczenia	0,00	0,00	0,00	800 000,00
15	Oświata i wychowanie	17 450 928,09	23 724 573,26	24 996 129,13	27 310 026,55

16	Ochrona zdrowia	5 276 165,23	2 656 294,15	9 890 922,83	7 573 476,00
17	Pomoc społeczna	19 429 093,72	23 770 651,27	22 626 167,68	29 222 205,85
18	Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	2 636 011,92	4 071 324,75	4 303 663,02	4 093 921,60
19	Edukacyjna opieka wychowawcza	9 514 661,58	9 417 962,55	11 317 813,61	11 308 996,73
20	Rodzina	5 743 078,58	6 392 938,78	6 556 578,26	8 068 132,00
21	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	111 417,54	643 399,30	321 311,37	478 151,00
22	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	213 948,00	7 132 278,03	2 113 486,01	1 103 669,00
23	Kultura fizyczna	51 167,53	68 567,84	181 262,71	89 000,00
	RAZEM	78 055 136,17	111 864 240,78	104 747 991,40	123 149 429,89

Źródło: Opracowano własne na podstawie budżetu Powiatu Opatowskiego

TABELA 54: STRUKTURA WYDATKÓW POWIATU OPATOWSKIEGO WG ROZDZIAŁÓW KLASYFIKACJI BUDŻETOWEJ W LATACH 2017 – 2019 ORAZ PLAN NA ROK 2020

L.p.	Struktura wydatków Powiatu Opatowskiego wg rozdziałów klasyfikacji budżetowej	Wykonanie			Plan
		2017	2018	2019	2020
1	Rolnictwo i łowiectwo	0,01%	0,06%	0,03%	0,03%
2	Leśnictwo	0,50%	0,23%	0,23%	0,24%
3	Transport i łączność	7,94%	7,86%	7,17%	7,01%
4	Turystyka	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
5	Gospodarka mieszkaniowa	0,26%	12,15%	2,57%	1,34%
6	Działalność usługowa	0,64%	0,51%	0,60%	2,90%
7	Informatyka	0,00%	0,01%	0,00%	0,01%
8	Administracja publiczna	8,09%	5,64%	6,29%	8,18%
9	Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	0,00%	0,03%	0,00%	0,00%
10	Obrona narodowa	0,00%	0,03%	0,05%	0,17%
11	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	4,96%	3,75%	4,14%	6,39%
12	Wymiar sprawiedliwości	0,16%	0,11%	0,33%	0,11%
13	Obsługa długu publicznego	0,02%	0,01%	0,01%	0,50%
14	Różne rozliczenia	0,00%	0,00%	0,00%	0,65%
15	Oświata i wychowanie	22,36%	21,21%	23,86%	22,18%
16	Ochrona zdrowia	6,76%	2,37%	9,44%	6,15%
17	Pomoc społeczna	24,89%	21,25%	21,60%	23,73%
18	Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	3,38%	3,64%	4,11%	3,32%
19	Edukacyjna opieka wychowawcza	12,19%	8,42%	10,80%	9,18%
20	Rodzina	7,36%	5,71%	6,26%	6,55%
21	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	0,14%	0,58%	0,31%	0,39%

22	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	0,27%	6,38%	2,02%	0,90%
23	Kultura fizyczna	0,07%	0,06%	0,17%	0,07%
	RAZEM	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Źródło: Opracowano własne na podstawie budżetu Powiatu Opatowskiego

Z danych przedstawionych powyżej wynika, iż w analizowanym okresie powiat Opatowski najwięcej wydał środków na pomoc społeczną która pochłonęła od 21,25% do 24,89% wydatków oraz na oświatę i wychowanie – od 21,21% do 23,86%. Wysoki poziom wydatków w tym dziale jest typowy dla samorządów powiatowych, ponieważ wynika z ustawowo powierzanych powiatom zadań. Kolejne działy w strukturze wydatków budżetu na przestrzeni badanych lat to: edukacyjna opieka wychowawcza, administracja publiczna, transport i łączność.

W kolejnym etapie analizy skumulowano poszczególne grupy wydatków i na tak przygotowanych danych przeprowadzono analizę struktury i dynamiki.

TABELA 55: PODZIAŁ WYDATKÓW POWIATU OPATOWSKIEGO W LATACH 2017 – 2019 ORAZ PLAN NA ROK 2020

L.p.	Wydatki Powiatu Opatowskiego	Wykonanie			Plan
		2017	2018	2019	2020
1	Wydatki bieżące	71 979 236,80	78 163 269,95	84 163 682,43	105 513 078,79
1.1	Wydatki jednostek budżetowych	67 337 929,89	73 413 853,82	77 657 951,75	90 220 002,54
1.1.1	Wynagrodzenia i składki od nich naliczane	47 462 482,17	50 786 823,93	55 731 974,73	63 043 203,94
1.1.2	Wydatki związane z realizacją zadań statutowych	19 875 447,72	22 627 029,89	21 925 977,02	27 176 798,60
1.2	Dotacje na zadania bieżące	1 465 162,10	1 509 548,56	2 261 880,72	3 138 740,00
1.3	Świadczenia na rzecz osób fizycznych	2 362 173,96	2 443 217,37	2 707 451,51	3 366 325,85
1.4	Wydatki na programy finansowane z udziałem środków, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 i 3	796 489,36	784 777,25	1 530 336,07	8 167 216,40
1.5	Wypłaty z tytułu poręczeń i gwarancji	0,00	0,00	0,00	620 794,00
1.6	Obsługa długu	17 481,49	11 872,95	6 062,38	0,00
2	Wydatki majątkowe	6 075 899,37	33 700 970,83	20 584 308,97	17 636 351,10
2.1	Inwestycje i zakupy inwestycyjne, w tym	3 291 399,37	33 700 970,83	17 584 308,97	14 413 851,10
2.1.1	na programy finansowane z udziałem środków o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 i 3	532 132,90	24 255 975,94	5 922 347,01	2 999 576,00
2.2	zakup i objęcie akcji i udziałów oraz wniesienie wkładów do spółek prawa handlowego	2 784 500,00	0,00	3 000 000,00	3 222 500,00
	RAZEM	78 055 136,17	111 864 240,78	104 747 991,40	123 149 429,89

Źródło: Opracowano własne na podstawie budżetu Powiatu Opatowskiego

TABELA 56: STRUKTURA WYDATKÓW POWIATU OPATOWSKIEGO W LATACH 2017 – 2019 ORAZ PLAN NA ROK 2020

L.p.	Struktura wydatków Powiatu Opatowskiego	Wykonanie			Plan
		2017	2018	2019	2020
1	Wydatki bieżące	92,22%	69,87%	80,35%	85,68%
1.1	Wydatki jednostek budżetowych	86,27%	65,63%	74,14%	73,26%
1.1.1	Wynagrodzenia i składki od nich naliczane	60,81%	45,40%	53,21%	51,19%
1.1.2	Wydatki związane z realizacją zadań statutowych	25,46%	20,23%	20,93%	22,07%
1.2	Dotacje na zadania bieżące	1,88%	1,35%	2,16%	2,55%
1.3	Świadczenia na rzecz osób fizycznych	3,03%	2,18%	2,58%	2,73%
1.4	Wydatki na programy finansowane z udziałem środków, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 i 3	1,02%	0,70%	1,46%	6,63%
1.5	Wypłaty z tytułu poręczeń i gwarancji	0,00%	0,00%	0,00%	0,50%
1.6	Obsługa długu	0,02%	0,01%	0,01%	0,00%
2	Wydatki majątkowe	7,78%	30,13%	19,65%	14,32%
2.1	Inwestycje i zakupy inwestycyjne, w tym	4,22%	30,13%	16,79%	11,70%
2.1.1	na programy finansowane z udziałem środków o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 i 3	0,68%	21,68%	5,65%	2,44%
2.2	zakup i objęcie akcji i udziałów oraz wniesienie wkładów do spółek prawa handlowego	3,57%	0,00%	2,86%	2,62%
	RAZEM	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Źródło: Opracowano własne na podstawie budżetu Powiatu Opatowskiego

TABELA 57: DYNAMIKA ZMIAN WYDATKÓW POWIATU OPATOWSKIEGO W LATACH 2017 – 2019 ORAZ PLAN NA ROK 2020

L.p.	Dynamika zmian wydatków Powiatu Opatowskiego	Wykonanie		Plan
		2017/2018	2018/2019	2019/2020
1	Wydatki bieżące	8,59%	7,68%	25,37%
1.1	Wydatki jednostek budżetowych	9,02%	5,78%	16,18%
1.1.1	Wynagrodzenia i składki od nich naliczane	7,00%	9,74%	13,12%
1.1.2	Wydatki związane z realizacją zadań statutowych	13,84%	-3,10%	23,95%
1.2	Dotacje na zadania bieżące	3,03%	49,84%	38,77%
1.3	Świadczenia na rzecz osób fizycznych	3,43%	10,82%	24,34%
1.4	Wydatki na programy finansowane z udziałem środków, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 i 3	-1,47%	95,00%	433,69%
1.5	Wypłaty z tytułu poręczeń i gwarancji	0,00%	0,00%	0,00%
1.6	Obsługa długu	-32,08%	-48,94%	-100,00%
2	Wydatki majątkowe	454,67%	-38,92%	-14,32%
2.1	Inwestycje i zakupy inwestycyjne, w tym	923,91%	-47,82%	-18,03%
2.1.1	na programy finansowane z udziałem środków o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 i 3	4458,26%	-75,58%	-49,35%
2.2	zakup i objęcie akcji i udziałów oraz wniesienie wkładów do spółek prawa handlowego	-100,00%	0,00%	7,42%
	RAZEM	43,31%	-6,36%	17,57%

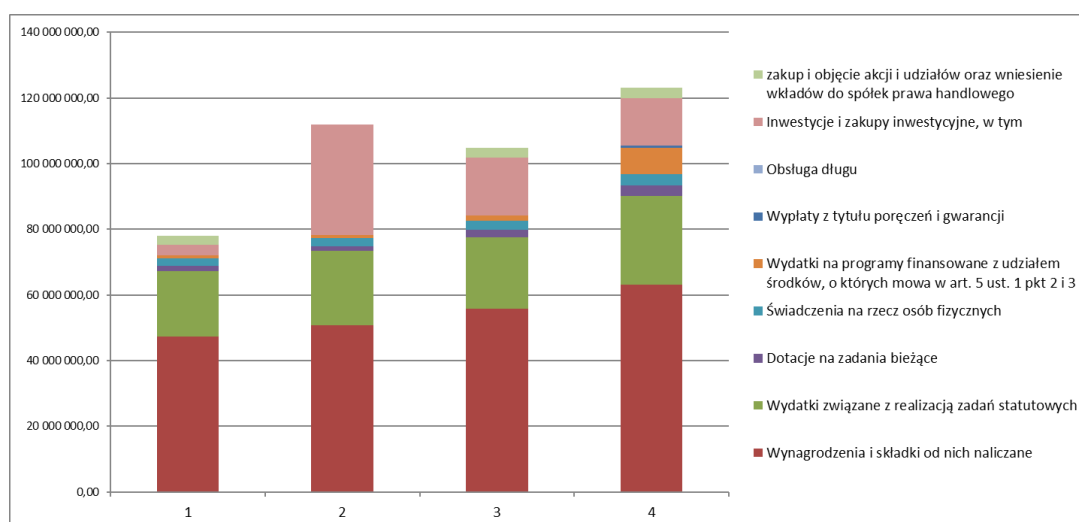
Źródło: Opracowano własne na podstawie budżetu Powiatu Opatowskiego

Wydatki bieżące mają zazwyczaj charakter powtarzalny i liniowy. W badanym okresie stanowiły one od 69,87% do 92,22% wydatków ogółem, co oznacza, że pozostałe 7,78% do 30,13% to wydatki majątkowe, przeznaczone głównie na inwestycje. W strukturze wydatków bieżących należy zauważyć niezmiennie dominującą grupę wynagrodzeń i składek od nich naliczanych – średnio 53,00% (w latach 2017-2019).

Wydatki majątkowe w latach 2017-2019 średnio stanowiły 19,19% wszystkich wydatków, co oznacza przeciętny udział – co piątą złotówkę powiat Opatowski wydawał na cele inwestycyjne.

Analiza dynamiki wykazuje, iż wydatki bieżące rosną proporcjonalnie do dochodów bieżących w analizowanych latach. W ciągu trzech lat wydatki bieżące wzrosły o 16,93% (2019 roku w stosunku do roku 2017), co w zderzeniu z dynamiką dochodów bieżących oznacza wyraźne zwiększenie zasobów finansowych powiatu Opatowskiego. Jest to korzystne zjawisko w Powiecie.

WYKRES 20: WYDATKI POWIATU OPATOWSKIEGO W LATACH 2017-2019 ORAZ PLAN NA 2020 ROK

Źródło: Opracowano własne na podstawie budżetu Powiatu Opatowskiego

Wydatki ogółem zmieniały się w trendzie analogicznym do dochodów – bieżące rosły stale, choć umiarkowanie, a o fluktuacji decydowały wydatki majątkowe.

2.9.2.3 WOLNE ŚRODKI OPERACYJNE

Wysokość wolnych środków operacyjnych wskazuje na zdolność jednostki do regulowania zobowiązań wynikających z zaciągniętych kredytów i pożyczek, a więc do spłaty rat kapitałowych i odsetek, a także na zdolność do samodzielnego finansowania inwestycji.

Do celów niniejszej analizy wolne środki operacyjne określono jako:

1. Dla lat 2017 – 2019 wg starej wzoru wynikającego z art. 243 ustawy o finansach publicznych, tj.

$$\underbrace{\left(\frac{R+O}{D}\right)_n}_{\text{Lewa strona wskaźnika określająca obsługę długu jednostki}} \leq \frac{1}{3} * \underbrace{\left(\frac{Db_{n-1} + Sm_{n-1} - Wb_{n-1}}{D_{n-1}} + \frac{Db_{n-2} + Sm_{n-2} - Wb_{n-2}}{D_{n-2}} + \frac{Db_{n-3} + Sm_{n-3} - Wb_{n-3}}{D_{n-3}}\right)}_{\text{Prawa strona wskaźnika wyznaczająca limit obsługi długu jednostki}}$$

2. Dla lat 2020 – 2026 wg przejściowego wzoru wynikającego z art. 243 ustawy o finansach publicznych, tj.

$$\frac{R_{+N} + O_{+N+P}}{Db - Db_{celowe}} \leq \sum_{i=1}^3 \frac{(Db - Db_{UE}) + Sm - (Wb - Wb_{UE} - R_{Nb})}{Db - Db_{celowe}} : 3$$

Wskaźnik planowanej spłaty (lewa strona) – do kwoty obsługi długu (R) doliczone zostały spłaty innych zobowiązań dłużnych zaciągniętych od 2019 r. (+N) oraz poza odsetkami (O) także opłaty i prowizje (+P) od udzielenia finansowania. Wskaźnik liczony w relacji do dochodów bieżących (Db) pomniejszonych o środki celowe, czyli dotacje (Db celowe)

Wskaźnik dopuszczalnej spłaty (prawa strona) – oparty o wskaźniki jednoroczne z 3 lat, Suma nadwyżki i sprzedaży majątku została pomniejszona o środki UE (DbUE i WbUE) i spłaty innych zobowiązań dłużnych w wydatkach bieżących zaciągniętego od 2019 r. (RNb). Wskaźnik liczony jest w relacji do dochodów bieżących (Db) pomniejszonych o środki celowe, czyli dotacje (Db celowe)

3. Dla lat od 2026 roku wg docelowego wzoru wynikającego z art. 243 ustawy o finansach publicznych, tj.

$$\frac{R_{+N} + O_{+N+P}}{Db - Db_{celowe}} \leq \sum_{i=1}^7 \frac{(Db - Db_{UE}) - (Wb - Wb_{UE} - R_{Nb} - O)}{Db - Db_{celowe}} : 7$$

Wskaźnik dopuszczalnej spłaty (prawa strona) – oparty o wskaźniki jednoroczne z 7 lat, ale względem wersji przejściowej: koniec wpływu odsetek (-O) na obie strony wzoru (wskaźniki jednoroczne zostały powiększane o odsetki od zobowiązań), we wskaźniku nie uwzględnia się prognozowanych dochodów ze sprzedaży mienia (brak Sm)

Wskaźnik planowanej spłaty (lewa strona) – bez zmian względem wersji od 2020 r.

Poziom wolnych środków operacyjnych powiatu Opatowskiego w latach 2017 – 2019 oraz plan na rok 2020 przedstawiono w tabeli poniżej:

TABELA 58: DYNAMIKA ZMIAN WYDATKÓW POWIATU OPATOWSKIEGO W LATACH 2017 – 2019 ORAZ PLAN NA ROK 2020

L.p.	Poziom wolnych środków operacyjnych Powiatu Opatowskiego	Wykonanie			Plan
		2017	2018	2019	2020
1	Dochody bieżące	82 892 859,89	90 987 132,87	96 538 567,07	106 720 456,48
2	Wydatki bieżące bez obsługi zadłużenia	71 961 755,31	78 151 397,00	84 157 620,05	105 513 078,79
3	Nadwyżka operacyjna (1-2)	10 931 104,58	12 835 735,87	12 380 947,02	1 207 377,69
4	Wolne środki, o których mowa w art. 217 ust.2 pkt 6 ustawy	10 842 111,85	16 639 405,65	1 747 797,00	0,00

Nadwyżka operacyjna to wskaźnik obrazujący sytuację finansową w samorządzie, zdolność do spłaty rat od zaciągniętych kredytów, pożyczek czy wyemitowanych obligacji oraz możliwości samodzielnego finansowania inwestycji. Czym wyższa jest wartość nadwyżki operacyjnej tym większa jest możliwość realizacji przez jednostkę samorządu terytorialnego nowych przedsięwzięć majątkowych, zarówno bezpośrednio przeznaczając tę kwotę na inwestycje lub pośrednio spłacając wcześniej zaciągnięte zobowiązania na cele inwestycyjne.

Wielkość nadwyżki operacyjnej w roku 2020 osiągniętej przez Powiat Opatowski znacznie zmalała w stosunku do 2019 roku i stanowiła 1 207 377,69 zł. Dodatni wynik bieżący pokazuje że Powiat jest w stanie sfinansować wydatki bieżące z bieżących wpływów.

W latach 2017 – 2019 poziom wolnych środków operacyjnych kształtował się w granicach od około 10,8 mln w roku 2017 do 16,6 mln zł w roku 2018. Przeciętnie w latach 2017 – 2019 wolne środki operacyjne stanowiły ok. 9,7 mln zł, co oznacza, że średnio stanowiły 10,81% pozyskanych dochodów. Z doświadczeń wynika, iż samorząd dążący do rozwoju powinien osiągać poziom co najmniej 10%.

Niski poziom wolnych środków operacyjnych powoduje przeważnie poważne konsekwencje – determinuje niską zdolność finansową do realizacji inwestycji oraz, co ważniejsze może spowodować istotny problem ze spełnieniem obostrzeń z art. 243 UoFP, o czym mowa będzie w kolejnych rozdziałach niniejszego opracowania.

Bez wątpienia, służby finansowe powiatu opatowskiego w świetle zmian w ustawie o finansach publicznych, muszą na bieżąco analizować sytuację finansową jednostki, w tym zdolność do zaciągania i spłaty nowych zobowiązań, w aspekcie wykonanych i prognozowanych wielkości wpływających na ustalenie w kolejnych latach relacji określonej w art. 243 ustawy o finansach publicznych w brzmieniu przewidzianym odpowiednio dla okresu przejściowego (2020 - 2025) oraz od roku 2026 do końca okresu objętego prognozą kwoty długu.

2.9.2.4 WIELOLETNIA PROGNOZA FINANSOWA POWIATU OPATOWSKIEGO

Poniższa tabela przedstawia zbiorczo dane dotyczące wykonania budżetów powiatu Opatowskiego w latach 2017 – 2019 oraz prognozę do roku 2030

TABELA 59: WIELOLETNIA PROGNOZA FINANSOWA POWIATU OPATOWSKIEGO W WYBRANYCH LATACH

L.p.	Wieloletnia Prognoza Finansowa Powiatu Opatowskiego	Jednostka	Dane historyczne			Prognoza				
			Rok n-3	Rok n-2	Rok n-1	Rok n	Rok n+1	Rok n+4	Rok n+7	Rok n+10
			2017	2018	2019	2020	2021	2024	2027	2030
1	Dochody ogółem	PLN	84 134 013,97	109 929 843,37	110 646 592,82	113 658 230,89	96 744 888,00	96 680 915,00	96 387 642,00	96 387 642,00
1.1	Dochody bieżące	PLN	82 892 859,89	90 987 132,87	96 538 567,07	106 720 456,48	96 244 888,00	95 980 915,00	95 987 642,00	95 987 642,00
1.1.1	dochody z tytułu udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych	PLN	6 280 865,00	7 004 120,00	7 698 252,00	7 643 084,00	7 630 000,00	7 650 000,00	7 660 000,00	7 660 000,00
1.1.2	dochody z tytułu udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych	PLN	196 442,31	216 565,22	746 390,64	400 000,00	250 000,00	310 000,00	325 000,00	325 000,00
1.1.3	subwencja ogólna	PLN	35 368 937,00	38 382 841,00	43 659 091,00	49 221 594,00	48 200 000,00	48 650 000,00	48 700 000,00	48 700 000,00
1.1.4	z tytułu dotacji i środków przeznaczonych na cele bieżące	PLN	20 501 491,24	23 582 243,30	23 807 129,96	28 666 307,48	19 273 792,00	19 550 000,00	19 450 000,00	19 450 000,00
1.1.5	pozostałe dochody	PLN	20 545 124,34	21 801 363,35	20 627 703,47	20 789 471,00	20 891 096,00	19 820 915,00	19 852 642,00	19 852 642,00
1.1.5.1	z podatku od nieruchomości	PLN	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1.2	Dochody majątkowe	PLN	1 241 154,08	18 942 710,50	14 108 025,75	6 937 774,41	500 000,00	700 000,00	400 000,00	400 000,00
1.2.1	ze sprzedaży majątku	PLN	3 847,05	77 423,47	2 587,31	4 312,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1.2.2	z tytułu dotacji oraz środków przeznaczonych na inwestycje	PLN	1 237 307,03	18 865 287,03	14 105 438,44	6 933 462,41	500 000,00	700 000,00	400 000,00	400 000,00
1.2.3	pozostałe dochody	PLN	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2	Wydatki ogółem	PLN	78 055 136,17	111 864 240,78	104 747 991,40	123 149 429,89	96 744 888,00	96 680 915,00	96 387 642,00	96 387 642,00
2.1	Wydatki bieżące	PLN	71 979 236,80	78 163 269,95	84 163 682,43	105 513 078,79	94 561 204,00	93 980 915,00	94 087 642,00	94 087 642,00
2.1.1	na wynagrodzenia i składki od nich naliczane	PLN	47 462 482,17	50 786 823,93	55 731 974,73	63 043 203,94	61 895 095,00	62 000 000,00	62 000 500,00	62 000 500,00

2.1.2	z tytułu poręczeń i gwarancji	PLN	0,00	0,00	0,00	620 794,00	827 846,00	771 377,00	752 526,00	752 526,00
2.1.2.1	<i>gwarancje i poręczenia podlegające wyłączeniu z limitu spłaty zobowiązań</i>	PLN	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2.1.3	wydatki na obsługę długu	PLN	17 481,49	11 872,95	6 062,38	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2.1.3.1	<i>odsetki i dyskonto podlegające wyłączeniu z limitu spłaty zobowiązań, o których mowa w art. 243 ustawy, w terminie nie dłuższym niż 90 dni po zakończeniu programu, projektu lub zadania i otrzymania refundacji z tych środków (bez odsetek i dyskonta od zobowiązań na wkład krajowy)</i>	PLN	17 481,49	11 872,95	6 062,38	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2.1.3.2	<i>odsetki i dyskonto podlegające wyłączeniu z limitu spłaty zobowiązań, o których mowa w art. 243 ustawy, z tytułu zobowiązań zaciągniętych na wkład krajowy</i>	PLN	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2.1.3.3	<i>pozostałe odsetki i dyskonto podlegające wyłączeniu z limitu spłaty zobowiązań, o którym mowa w art. 243 ustawy</i>	PLN	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2.1.4	Pozostałe wydatki bieżące	PLN	24 499 273,14	27 364 573,07	28 425 645,32	41 849 080,85	31 838 263,00	31 209 538,00	31 334 616,00	31 334 616,00
2.2	Wydatki majątkowe	PLN	6 075 899,37	33 700 970,83	20 584 308,97	17 636 351,10	2 183 684,00	2 700 000,00	2 300 000,00	2 300 000,00
2.2.1	Inwestycje i zakupy inwestycyjne, o których mowa w art. 236 ust. 4 pkt. 1 ustawy	PLN	3 291 399,37	33 700 970,83	17 601 533,93	14 413 851,10	2 183 684,00	2 700 000,00	2 300 000,00	2 300 000,00
2.2.1.1	<i>wydatki o charakterze dotacyjnym na inwestycje i zakupy inwestycyjne</i>	PLN	0,00	110 000,00	2 982 775,04	3 222 500,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3	Wynik budżetu	PLN	6 078 877,80	-1 934 397,41	5 898 601,42	-9 491 199,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3.1	Kwota prognozowanej nadwyżki budżetu przeznaczana na spłatę kredytów, pożyczek i wykup papierów wartościowych	PLN	6 078 877,80	0,00	5 898 601,42	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
4	Przychody budżetu	PLN	10 842 111,85	16 639 405,65	14 423 424,24	9 491 199,00	0,00	0,00	0,00	0,00
4.1	Kredyty, pożyczki, emisja papierów wartościowych	PLN	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
4.1.1	na pokrycie deficytu budżetu	PLN	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
4.2	Nadwyżka budżetowa z lat ubiegłych	PLN	0,00	0,00	12 675 627,24	9 491 199,00	0,00	0,00	0,00	0,00
4.2.1	na pokrycie deficytu budżetu	PLN	0,00	0,00	12 675 627,24	9 491 199,00	0,00	0,00	0,00	0,00

4.3	Wolne środki o których mowa w art. 217 ust. 2 pkt. 6 ustawy	PLN	10 842 111,85	16 639 405,65	1 747 797,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
4.3.1	na pokrycie deficytu budżetu	PLN	10 560 527,85	16 357 821,65	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
4.4	Spląty udzielonych pożyczek w latach ubiegłych	PLN	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
4.4.1	na pokrycie deficytu budżetu	PLN	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
4.5	Inne przychody niezwiązane z zaciąganiem długu	PLN	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
4.5.1	na pokrycie deficytu budżetu	PLN	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
5	Rozchody budżetu	PLN	281 584,00	281 584,00	187 492,17	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
5.1	Spląty rat kapitałowych kredytów i pożyczek oraz wykup papierów wartościowych	PLN	281 584,00	281 584,00	187 492,17	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
5.1.1	łączna kwota przypadających na dany rok kwot ustawowych wyłączeń z limitu spląty zobowiązań	PLN	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
5.1.1.1	kwota przypadających na dany rok kwot wyłączeń określonych w art. 243 ust. 3 ustawy	PLN	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
5.1.1.2	kwota przypadających na dany rok kwot wyłączeń określonych w art. 243 ust. 3a ustawy	PLN	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
5.1.1.3	kwota przypadających na dany rok kwot wyłączeń określonych w art. 243 ust. 3b ustawy	PLN	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
5.1.1.4	kwota przypadających na dany rok kwot pozostałych ustawowych wyłączeń z limitu spląty zobowiązań	PLN	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
5.2	Inne rozchody niezwiązane ze splątą długu	PLN	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
6	Kwota długu	PLN	736 175,34	454 591,34	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
6.1	kwota długu, którego planowana splata dokona się z wydatków	PLN	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
7	Relacja zrównoważenia wydatków bieżących, o której mowa w art. 242 ustawy	PLN								
7.1	Różnica między dochodami bieżącymi a wydatkami bieżącymi	PLN	10 913 623,09	12 823 862,92	12 374 884,64	1 207 377,69	1 683 684,00	2 000 000,00	1 900 000,00	1 900 000,00
7.2	Różnica między dochodami bieżącymi, skorygowanymi o środki a wydatkami bieżącymi	PLN	21 755 734,94	29 463 268,57	26 798 308,88	1 207 377,69	1 683 684,00	2 000 000,00	1 900 000,00	1 900 000,00
8	Wskaźniki spląty zobowiązań	PLN	0,36%	0,27%	0,17%	0,55%	0,86%	0,80%	0,78%	0,78%

8.1	Relacja określona po lewej stronie nierówności we wzorze, o którym mowa w art. 243 ust. 1 (po uwzględnieniu zobowiązań związku współtworzonego przez jednostkę samorządu terytorialnego oraz po uwzględnieniu ustawowych wyłączeń przypadających na dany rok	%	0,00%	0,00%	0,00%	0,80%	1,08%	1,01%	0,99%	0,99%
8.2	Relacja określona po prawej stronie nierówności we wzorze, o którym mowa w art. 243 ust. 1 ustawy, ustalona dla danego roku (wskaźnik jednoroczny)	%	x	x	15,95%	1,56%	2,19%	2,62%	2,48%	2,48%
		%	17,65%	19,04%	15,95%	1,56%	2,19%	2,62%	x	x
8.3	Dopuszczalny limit spłaty zobowiązań określony po prawej stronie nierówności we wzorze, o którym mowa w art. 243 ustawy, po uwzględnieniu ustawowych wyłączeń, obliczony w oparciu o plan 3 kwartału roku poprzedzającego pierwszy rok prognozy (wskaźnik ustalony w oparciu o średnią arytmetyczną z poprzednich lat)	%	x	x	x	13,19%	7,83%	2,64%	2,79%	2,79%
8.3.1	Dopuszczalny limit spłaty zobowiązań określony po prawej stronie nierówności we wzorze, o którym mowa w art. 243 ustawy, po uwzględnieniu ustawowych wyłączeń, obliczony w oparciu o wykonanie roku poprzedzającego pierwszy rok prognozy (wskaźnik ustalony w oparciu o średnią arytmetyczną z poprzednich lat)	%	x	x	x	17,55%	12,18%	2,64%	2,79%	2,79%
8.4	Informacja o spełnieniu wskaźnika spłaty zobowiązań określonego w art. 243 ustawy, po uwzględnieniu zobowiązań związku współtworzonego przez jednostkę samorządu terytorialnego oraz po uwzględnieniu ustawowych wyłączeń, obliczony w oparciu o plan 3 kwartałów roku poprzedzającego rok budżetowy		TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
8.4.1	Informacja o spełnieniu wskaźnika spłaty zobowiązań określonego w art. 243 ustawy, po uwzględnieniu zobowiązań związku współtworzonego przez jednostkę samorządu terytorialnego oraz po uwzględnieniu ustawowych wyłączeń, obliczony w oparciu o wykonanie roku poprzedzającego rok budżetowy		TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK

Źródło: Opracowano własne na podstawie budżetu powiatu Opatowskiego

2.9.2.5 ANALIZA SAMODZIELNOŚCI FINANSOWEJ POWIATU OPATOWSKIEGO

O samodzielności jednostki samorządu terytorialnego decydują różne czynniki prawne, ekonomiczne, cechy osobowościowe władz lokalnych, a także czynniki finansowe. Samodzielność oznacza konieczność tworzenia dochodów własnych oraz swobodę dysponowania nimi, nawet wtedy kiedy pochodzą z budżetu państwa.

TABELA 60: ANALIZA SAMODZIELNOŚCI FINANSOWEJ POWIATU OPATOWSKIEGO W LATACH 2017 – 2019 ORAZ PLANU NA ROK 2020

L.p.	Wskaźniki samodzielności finansowej Powiatu Opatowskiego	Wykonanie			Plan
		2017	2018	2019	2020
1	Dochody budżetu ogółem	84 134 013,97	109 929 843,37	110 646 592,82	113 658 230,89
2	Dochody własne bez udziału w podatkach	20 548 971,39	21 878 786,82	20 630 290,78	20 793 783,00
3	Dochody w podatkach stanowiący dochód budżetu państwa	6 477 307,31	7 220 685,22	8 444 642,64	8 043 084,00
4	Subwencja ogólna	35 368 937,00	38 382 841,00	43 659 091,00	49 221 594,00
5	Wskaźnik samodzielności finansowej dochodowej ($2/1 \cdot 100\%$)	24,42%	19,90%	18,65%	18,30%
6	Wskaźnik samodzielności wydatkowej I stopnia ($((2+3)/1 \cdot 100\%)$)	32,12%	26,47%	26,28%	25,37%
7	Wskaźnik samodzielności wydatkowej II stopnia ($((2+3+4)/1 \cdot 100\%)$)	74,16%	61,39%	65,74%	68,68%

Źródło: Opracowano własne na podstawie sprawozdań powiatu Opatowskiego

Wskaźnik samodzielności finansowej dochodowej powiatu w latach 2017–2019 kształtował się w przedziale 18,65%–24,42%. Najwyższą wartość tego wskaźnika to rok 2017 na poziomie 24,42%. Im wyższa jest wartość tego wskaźnika oznacza dla jednostki większą samodzielność do kreowania i generowania dochodów własnych. W roku 2019 odnotowano spadek do 18,65% co oznacza większe uzależnienie jednostki od budżetu państwa.

Wskaźnik samodzielności wydatkowej pierwszego stopnia informuje, w jakim stopniu powiat jest w stanie w pełni i bez ograniczeń decydować o przeznaczeniu dochodów własnych z uwzględnieniem w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa. Wartość tego wskaźnika oscylowała w przedziale 32,12% – 26,28%. Na uwagę zasługuje fakt, że wskaźnik ten znajdował się na dość stabilnym poziomie.

Wskaźnik samodzielności wydatkowej drugiego stopnia jest wskaźnikiem powiększonym o subwencje ogólną, czyli uwzględnia możliwość wydatkowania wszystkich tych środków, do których jednostka posiada pełną i nieograniczoną swobodę decyzyjną. Wskaźnik ten kształtował się w przedziale 61,39%–74,16%.

Porównując wskaźniki samodzielności finansowej powiatu Opatowskiego w latach 2017–2019 można stwierdzić, że jednostka jest uzależniona od subwencji ogólnej.

TABELA 61: WSKAŹNIK PŁYNNOŚCI FINANSOWEJ POWIATU OPATOWSKIEGO W LATACH 2017-2019 ORAZ PLANU NA 2020

L.p.	Wskaźnik płynności finansowej Powiatu Opatowskiego	Wykonanie			Plan
		2017	2018	2019	2020
1	Dochody budżetu	84 134 013,97	109 929 843,37	110 646 592,82	113 658 230,89
2	Przychody budżetu	10 842 111,85	16 639 405,65	14 423 424,24	9 491 199,00
3	Wydatki budżetowe	78 055 136,17	111 864 240,78	104 747 991,40	123 149 429,89
4	Rozchody budżetowe	281 584,00	281 584,00	187 492,17	0,00
5	Wskaźnik płynności finansowej $((1+2)/(3+4))$	1,21	1,13	1,19	1,00

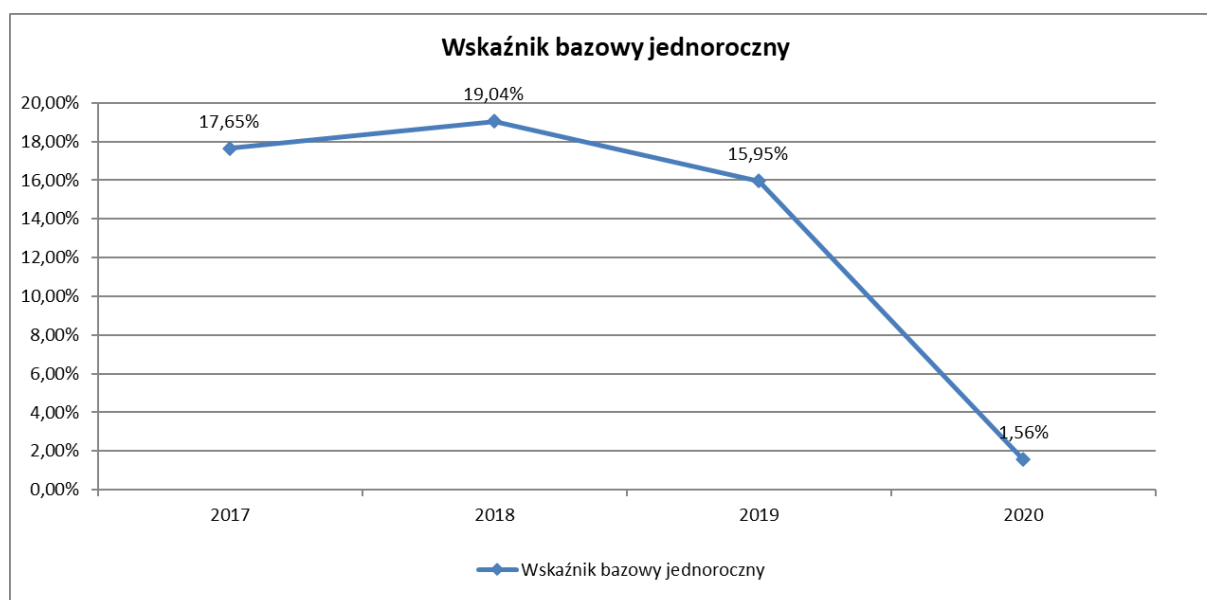
Źródło: Opracowano własne na podstawie sprawozdań powiatu Opatowskiego

Wskaźnik płynności finansowej w latach 2017–2019 znajdował się na poziomie 1,21–1,13. Oznacza to, że powiat bezproblemowo wykonywał wydatki i rozchody budżetu, a przy tym osiągał nadwyżkę środków pieniężnych.

2.9.2.6 MOŻLIWOŚCI FINANSOWANIA BIEŻĄCEJ DZIAŁALNOŚCI I INWESTYCJI

Pod rządami nowej ustawy o finansach publicznych, poziom nadwyżki operacyjnej jest niezwykle ważny ze względu na limity obsługi długu zadłużenia określone w art. 243 UoFP. Konsekwencje spadającej nadwyżki operacyjnej ilustruje poniższy wykres, przedstawiający kształtowanie się wskaźnika obsługi zadłużenia z art. 243. UoFP, który obecnie determinuje zdolność powiatu Opatowskiego do obsługi zadłużenia. Wykres przedstawia wartości wskaźnika bazowego jednorocznego, tj. stosunek dochodów bieżących pomniejszonych o wydatki bieżące, powiększony o sprzedaż majątku, do dochodów ogółem.

WYKRES 21: ANALIZA WSKAŹNIKA BAZOWEGO JEDNOROCZNEGO W LATACH 2017-2019 ORAZ PLAN NA 2020 ROK

Źródło: Opracowano własne na podstawie budżetu powiatu Opatowskiego

Analizując wykres powyżej widać wyraźnie, że w 2019 roku oraz w planowanym 2020 roku wskaźnik ten znacznie spadnie w porównaniu do lat poprzednich. W 2021 roku do wartości wskaźnika zadłużenia będą brane dane z lat 2018, 2019, 2020. W 2020 roku wskaźnik jest planowany na poziomie 1,56%, 2019 roku wskaźnik ten był na poziomie 15,95%, w 2018 roku 19,04%, w 2017 17,65%.

Przy obecnym poziomie zadłużenia powiatu, obniżający się poziom wskaźnika jednorocznego, jaki obserwujemy w 2020 roku, może powodować trudności zaciąganiem kredytów i pożyczek przy realizacji projektów inwestycyjnych (w nowej perspektywie programowania). Kwota długu w roku 2020 wynosi 0 zł.

Prognozy dochodów i wydatków Powiatu Opatowskiego zachowują relację z art. 243 ustawy o finansach publicznych. Pomiedzy wskaźnikiem maksymalnej a faktycznej obsługi zadłużenia występuje margines bezpieczeństwa, przez co należy pozytywnie ocenić sytuację finansową Powiatu.

Należy jednak zwrócić szczególną uwagę na rok 2020, w którym margines bezpieczeństwa jest dość niewielki (nadwyżka operacyjna stanowi coraz mniejszy udział w dochodach bieżących). Mając na uwadze zagrożenie niespełnienia wskaźnika w 2020 roku Zarząd Powiatu jest gotowy podjąć określone działania oszczędnościowe i naprawcze, które przyczynią się do poprawy sytuacji finansowej Powiatu oraz zapewnią odpowiednią jakość świadczonych usług publicznych.

TABELA 62: ANALIZA WSKAŹNIKOWA POWIATU OPATOWSKIEGO W WYBRANYCH LATACH

Analiza wskaźnikowa Powiatu Opatowskiego	Jednostka	Dane historyczne			Prognoza					
		Rok n-3	Rok n-2	Rok n-1	Rok n	Rok n+1	Rok n+2	Rok n+4	Rok n+7	Rok n+10
		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2024	2027	2030
Wskaźnik obsługi długu (%) 15% (wg starej metodologii: (R+O)/D)	%	0,36%	0,27%	0,17%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Wskaźnik zadłużenia (%) 60% (Z/D)	%	0,88%	0,41%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Wskaźnik bazowy jednoroczny (art. 243 ust. 1 ustawy, ustalona dla danego roku)	%	17,65%	19,04%	15,95%	1,56%	2,19%	2,49%	2,62%	x	x
Wartość raty kapitałowej i obsługi długu w danym roku	PLN	299 065,49	293 456,95	193 554,55	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Nadwyżka dochodów nad wydatkami bieżącymi % dochodów	%	16,89%	40,64%	31,47%	7,72%	2,31%	2,67%	2,87%	2,44%	2,44%
Inwestycje do dochodów	%	7,22%	30,66%	18,60%	15,52%	2,26%	2,60%	2,79%	2,39%	2,39%
Dochody na 1 mieszkańca w zł	PLN/mieszkańca	1 586,60	2 090,84	2 124,18	2 193,88	1 877,63	1 877,67	1 907,71	1 940,60	1 984,47
Wydatki ogółem budżetu powiatu na 1 mieszkańca w zł	PLN/mieszkańca	1 471,96	2 127,63	2 010,94	2 377,08	1 877,63	1 877,67	1 907,71	1 940,60	1 984,47
Zadłużenie na 1 mieszkańca w zł	PLN/mieszkańca	13,88	8,65	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Obsługa zadłużenia do wydatków ogółem	%	0,02%	0,01%	0,01%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%

Źródło: Opracowano własne na podstawie budżetu powiatu Opatowskiego

3 ANALIZA SWOT

3.1 ANALIZA SWOT – KAPITAŁ LUDZKI I SPOŁECZNY

Kapitał Ludzki i Społeczny	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> wysoki odsetek osób w wieku produkcyjnym rozwinięte szkolnictwo średnie oraz placówki edukacji zawodowej wzrastająca liczba miejsc pracy (2,33% w stosunku do lat 2017 – 2019) spadające bezrobocie (9% w stosunku lat 2013 – 2020) występowanie instytucji wspierania zatrudnienia (Powiatowy Urząd Pracy w Opatowie) wzrastająca liczba przedsiębiorstw, w szczególności osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą realizacja projektów na rzecz przywrócenia do aktywności zawodowej osób trwale bezrobotnych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym dobra jakość infrastruktury placówek oświatowych prowadzenie serii szkoleń i kursów, doradztwa i staży zawodowych dla osób bezrobotnych, rolników oraz dzieci i młodzieży, aktywna działalność placówek dla osób starszych (domy Senior+, Senior Wigor) dostęp mieszkańców do obiektów rekreacyjnych i sportowych, 	<ul style="list-style-type: none"> spadająca liczba ludności w powiecie słaba i rozproszona struktura zaludnienia bardzo duże bezrobocie bardzo duża liczba osób długotrwale bezrobotnych mała liczba ofert pracy w ramach PUP duża liczba osób korzystających z pomocy socjalnej brak wystarczającego zaplecza technicznego części placówek edukacyjnych, wychowawczych itp.

<ul style="list-style-type: none"> dostęp do placówek świadczących usługi z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej oraz szpitala duża liczba projektów wspierających szkoły w powiecie (np. dofinansowanych w ramach EFS) 	
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> zwiększenie liczby projektów realizowanych przez Powiatowy Urząd Pracy w Opatowie na rzecz przeciwdziałania bezrobociu wprowadzenie nowych metod poszukiwania pracy i aktywizowania zawodowego oraz rozwój kompetencji TIK (Technologii Informacyjno – Komunikacyjnych) poprawa efektywności oświaty poprzez wzrost liczby projektów edukacyjnych i pobudzenie kadry nauczycielskiej wprowadzenie nowych metod poszukiwania pracy i aktywizowania zawodowego wdrażanie nowych technologii (innowacji) i metod edukacyjnych dostęp do finansowania projektów ze środków UE 	<ul style="list-style-type: none"> słaba aktywność zawodowa mieszkańców wsi niechęć osób długotrwale bezrobotnych do podjęcia pracy zamknięcie środowisk lokalnych (poszczególnych wsi) brak oferty ze strony środowisk naukowych i edukacyjnych dla osób z terenów wiejskich brak wystarczających źródeł finansowania programów, projektów itp. wzrost postaw pesymistycznych i poczucia braku perspektyw rozwojowych w małych środowiskach (np. wieś) zahamowanie wzrostu demograficznego starzenie się społeczeństwa (bardzo niska liczba urodzeń względem poprzednich pokoleń)

3.2 ANALIZA SWOT – KAPITAŁ ATRAKCYJNOŚCI INWESTYCYJNEJ

Kapitał Atrakcyjności Inwestycyjnej	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> duża ilość potencjalnych prywatnych terenów inwestycyjnych dostępne zasoby ludzkie (w tym duża liczba specjalistów w dziedzinach powiązanych z rolnictwem) duża liczba podmiotów specjalizująca się w produkcji rolnej 	<ul style="list-style-type: none"> stosunkowo mała ilość obszarów inwestycyjnych przygotowanych przez jednostki samorządowe jako tereny inwestycyjne posiadanie aktualnych planów zagospodarowania przestrzennego tylko dla części obszarów powiatu brak scalonych terenów inwestycyjnych znikoma ilość dużych zakładów pracy

<ul style="list-style-type: none"> wysoki poziom rolnictwa i silne tradycje rolnicze wysoka jakość gleb duża powierzchnia upraw przemysłowych (m.in. buraków cukrowych, a także rzepaku i rzepiku) doskonałe warunki dla rozwoju działalności rolnej i przemysłu rolno – spożywczego dostępność terenów pod budownictwo (zbiorowe i indywidualne) bardzo dobre uwarunkowania lokalizacji powiatu w kontekście układu logistycznego (bliskie położenie głównych szlaków komunikacyjnych regionu południowo – wschodniego, dostępność zaplecza itp.) brak ograniczeń środowiskowych dla większości obszaru powiatu tj. jedynie 14,5% powiatu jest pod objętych formami ochrony przyrody 	<ul style="list-style-type: none"> niedostateczne wyposażenie w infrastrukturę techniczną warunkującą pozyskiwanie inwestorów zewnętrznych (sieci kanalizacyjne, gazowe, światłowodowe itp.) niedostateczna promocja gospodarcza powiatu i gmin wchodzących w skład powiatu ograniczona współpraca pomiędzy jednostkami samorządu powiatowego i gminnych brak form zrzeszenia producentów rolnych
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> korzystne warunki dla rozwoju rolnictwa ekologicznego oraz przetwórstwa rolno – spożywczego bliskość sandomierskiego zagłębia sadowniczego występowanie lokalnych odmian owoców (np. wiśnia nadwiślanka o wyjątkowych walorach smakowych) oraz produktów regionalnych (np. chleb iwański, pączek opatowski, kasza jaglana gierczycka, krówka opatowska) możliwość rozwoju powiatu uwarunkowana dogodnym położeniem komunikacyjnym na szlakach komunikacyjnych ważnych szlaków drogowych planowana rozbudowa drogi krajowej S74 	<ul style="list-style-type: none"> zwiększenie liczby obszarów objętych ochroną przyrody (co stanowi zagrożenie podjęcia inwestycji przez potencjalnych inwestorów) powstawanie konkurencyjnych obszarów pod inwestycje na terenie innych powiatów (szczególnie powiatu sandomierskiego i staszowskiego o wysokim potencjale rozwoju rynku rolnego) zbyt mała liczba przedsiębiorstw oferujących zbiorowe (duże) zatrudnienia niedoinwestowane obszary wiejskie nieatrakcyjne dla potencjalnych inwestorów (szczególnie istotny jest brak ważnych instalacji ochrony środowiska – kanalizacji sanitarnej, oczyszczalni ścieków itp.)

<ul style="list-style-type: none"> • rozwój instytucji rynku rolnego i tworzenie grup producenckich • uruchomienie usług cyfrowych dla zwiększenia atrakcyjności oraz obniżenia kosztów inwestycji • wykorzystanie funduszy RPO i innych (dotacje na tworzenie terenów inwestycyjnych, dotacje dla przedsiębiorstw) • wzrost uprzemysłowienia gmin wchodzących w skład powiatu po dokonaniu inwestycji infrastrukturalnych (sieci kanalizacyjne, gazowe, światłowodowe itp.) • wzrost liczby inwestycji terytorialnych oraz partnerskich (przy udziale różnych podmiotów) na rzecz pobudzenia gospodarczego powiatu opatowskiego i powiatów ościennych 	
---	--

3.3 ANALIZA SWOT – KAPITAŁ TECHNICZNY I INFRASTRUKTURY PUBLICZNEJ

Kapitał Techniczny I Infrastruktury Publicznej	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • bardzo mocno rozwinięta sieć dróg powiatowych • równomierny dostęp poszczególnych gmin powiatu do dróg krajowych • wysoki standard jakości nawierzchni dróg • wysoki stopień zwodociągowania gmin z terenu powiatu • przebieg linii kolejowej przez teren powiatu • dogodne połączenie z powiatami ościennymi oraz województwem lubelskim, podkarpackim i mazowieckim • rozwijająca się sieć gazowa 	<ul style="list-style-type: none"> • niski poziom skanalizowania powiatu (ok. 40% mieszkańców z dostępem do sieci kanalizacyjnej) • nie dość rozwinięty system transportu zbiorowego (komunikacja zbiorowa, bus itp.) powodujący powstanie tzw. „białych plam” komunikacyjnych • znaczna dróg gminnych jest gruntowa (37,25%) • zły stan techniczny oświetlenia ulicznego lub jego brak na wielu odcinkach dróg • mała ilość dróg dla rowerów • brak chodników wzdłuż wielu odcinków dróg • infrastruktury dróg powiatowych (np. mosty) wymaga napraw lub przebudowy

	<ul style="list-style-type: none"> • nieuregulowana sytuacja prawna części gruntów przeznaczonych na drogi powiatowe • system komunikacji zbiorowej nie spełnia • bardzo rozproszona zabudowa mieszkaniowa generująca wysokie koszty uzbrojenia oraz ograniczająca rozwój wielofunkcyjny • zły stan źródeł ogrzewania znacznej części gospodarstw wpływający na generowanie niskiej emisji • problemy związane z częstymi suszami, słabo rozwinięta retencja wód • część gmin powiatu nie jest objęta lub w minimalnych stopniu siecią gazową
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • rozwój energetyki odnawialnej, w tym farm fotowoltaicznych - zwiększenie udziału OZE w bilansie energetycznym Gminy • gazyfikacja gmin powiatu • zmniejszenie zapotrzebowania energetycznego budynków (termomodernizacja obiektów oraz montaż instalacji z zakresu OZE , jak również wykorzystanie kogeneracji w budynkach publicznych i przedsiębiorstwach) • dostęp do funduszy finansowych ze środków UE • układ dróg krajowych, wojewódzkich jak i powiatowych jest bardzo korzystny dla rozwoju przedsiębiorczości • budowa ścieżek rowerowych stanowiących alternatywę dla komunikacji samochodowej • rozwój systemu transportu zbiorowego 	<ul style="list-style-type: none"> • rosnąca degradacja wybranych obszarów • trudności z dostępem do komunikacji zbiorowej, szczególnie w okresie pandemii COVID 19 • brak środków finansowych na pokrycie kosztów inwestycji planowanych i utrzymania istniejącej infrastruktury • zwiększenie ograniczeń środowiskowych wpływających na rozwój infrastruktury • wzrost liczby pojazdów, w tym transportu tranzytowego, co wpływa na znaczne pogorszenie stanu infrastruktury

3.4 ANALIZA SWOT – KAPITAŁ KULTURY I WIZERUNKU

Kapitał Kultury i Wizerunku	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • duża liczba i zróżnicowanie istniejących atrakcji turystycznych oraz zabytków • występowanie obszarów cennych przyrodniczo • liczne i różnorodne zasoby dziedzictwa kulturowego oraz bogactwo miejsc i tradycji historycznych • walory rolnicze jako element aktywizujący turystykę i agroturystykę • rozbudowana infrastruktura sportowo – rekreacyjna • aktywna działalność instytucji związanych z kulturą (imprezy, zajęcia dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych, taniec, fitness, zespoły, koła gospodyń wiejskich itp.) 	<ul style="list-style-type: none"> • niewystarczająca promocja ilości regionalnych i markowych produktów turystycznych • słabo rozwinięta baza noclegowa obejmująca m.in. hotele, pensjonaty, schroniska, agroturystykę • niewystarczająca promocja powiatu na zewnątrz (brak konsolidacji działań w zakresie promocji) • brak wystarczających nakładów finansowych na kulturę, turystykę i kreowanie wizerunku • zły stan części obiektów kultury • niewystarczająca ilość profesjonalnej kadry obsługi ruchu turystycznego • krótki sezon turystyczny (głównie sezon letni) • niedostateczne wykorzystanie walorów powiatu w kontekście posiadanych produktów regionalnych • niewielka ilość szlaków turystycznych (piesze, rowerowe) • uboga oferta rekreacyjna dla turystów, poza obiektami zabytkowymi • słabo eksponowany na zewnątrz zasób atrakcji kulturowo – historycznych oraz walorów krajobrazowo – przyrodniczych • niskie kwalifikacje mieszkańców do prowadzenia działalności turystycznej • słabe związki przedsiębiorców w zakresie wsparcia kultury i jej promocji
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • rozbudowa szlaków rowerowych i pieszych, w tym tras na potrzeby turystyki zimowej (ścieżki narciarskie) • budowa zintegrowanego systemu promocji i informacji w zakresie 	<ul style="list-style-type: none"> • dalsze utrzymanie słabej rozpoznawalności powiatu • zbyt mała i nieefektywna promocja • brak zainteresowania lokalnej społeczności kulturą

<p>kultury, turystyki i wizerunku powiatu</p> <ul style="list-style-type: none"> • wdrożenie programów turystycznych/kulturowych przy współpracy z podmiotami niezależnymi w tym przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi • stworzenie wspólnego produktu turystycznego przy współpracy z gminami wchodzącymi w skład powiatu (zbiorniki wodne, szlaki turystyczne, w tym piesze, rowerowe i tematyczne, edukacja geologiczna, rolnicza itp.) • wzrost udziału mieszkańców w promowaniu powiatu np. poprzez udział w imprezach organizowanych przez powiatowe jednostki odpowiedzialne za turystykę • wzrost udziału organizacji pozarządowych w realizacji zadań z dziedziny kultury • dostęp do źródeł finansowania ze środków UE 	<ul style="list-style-type: none"> • brak wystarczających środków finansowych na realizację zadań z zakresu kultury i promocji • spadek zainteresowania mieszkańców powiatu w kreowaniu nowych pomysłów na pobudzenie atrakcyjności turystycznej • niska świadomość mieszkańców powiatu o celowości inwestowania w turystykę • konkurencja ze strony bardziej atrakcyjnych turystycznie powiatów (głównie ostrowiecki i sandomierski) • postępująca degradacja części zabytków i zbyt mała dbałość o ich wartości historyczne
--	--

3.5 ANALIZA SWOT – KAPITAŁ JAKOŚCI ŻYCIA

Kapitał Jakości Życia	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • dobrze wyposażona i nowoczesna infrastruktura edukacyjna i sportowa szkół powiatowych • bliski dostęp do dużych renomowanych uczelni (Kraków, Kielce, Łódź, Warszawa, Lublin) • aktywna działalność Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie i jednostek podległych • rozwinięta infrastruktura sportowa i wypoczynkowa • aktywnie działające Powiatowe Centrum Kultury w Opatowie 	<ul style="list-style-type: none"> • ograniczony dostęp do szerokopasmowego internetu w części miejscowości z terenu powiatu • niedoinwestowana infrastruktura OSP • brak wystarczającego wyposażenia w wybranych jednostkach powiatowych np. SOSW • duża liczba małych gospodarstw rolnych (o powierzchni do 10ha) • ukryte bezrobocie • ubożenie części społeczeństwa i wzrost patologii społecznych

<ul style="list-style-type: none"> • brak ciężkiego przemysłu (za wyjątkiem terenu gminy Ożarów) • wzrost standardu i jakości życia mieszkańców • poprawa dostępności o podstawowej infrastruktury technicznej • korzystne warunki dla mieszkalnictwa • bardzo dobre warunki przyrodnicze • bardzo dobra komunikacja drogowa • wzrastająca jakość oświaty przystosowująca do potrzeb rynku pracy • bardzo rozwinięta opieka społeczna (występowanie dużych ośrodków pomocy społecznej, w tym specjalnych ośrodków szkolno – wychowawczych, w tym centrum autyzmu i całościowych zaburzeń rozwojowych, placówek opiekuńczo – wychowawczych, domów pomocy społecznej) 	<ul style="list-style-type: none"> • niska opłacalność prowadzenia gospodarstw rolnych, ograniczenia inwestowania w produkcję rolną • niski poziom życia znacznej części społeczeństwa wiejskiego • stale wzrastająca liczba ludności w wieku poprodukcyjnym - starzenie się społeczeństwa • niska liczba urodzeń w powiecie • wysoka liczba zdarzeń drogowych
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • zwiększenie nakładów na szkolnictwo i ochronę zdrowia • poprawa jakości kształcenia, w tym realizacja dodatkowych zajęć dla uczniów • dostęp do innowacji i nowoczesnych technologii, rozwój kompetencji TIK • dostępność do nowych środków aktywizacji społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> • wzrost liczby osób zagrożonych wykluczeniem, w tym w szczególności bezrobotnych • pogłębianie się nierówności społecznej • spadająca aktywność zawodowa części społeczeństwa • dalsze starzenie się społeczeństwa • zahamowanie wzrostu przedsiębiorczości na terenach wiejskich (rolnych) • pogłębiający się wzrost bezrobocia w wyniku pandemii COVID 19

3.6 ANALIZA SWOT – KAPITAŁ INSTYTUCJONALNO – DEMOKRATYCZNY

Kapitał Instytucjonalno – Demokratyczny	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • zaangażowanie władz samorządowych na rzecz poprawy warunków funkcjonowania powiatu, w tym rynku pracy, oświaty, bezpieczeństwa publicznego, infrastruktury, transportu, opieki społecznej i zdrowotnej, bezpieczeństwa publicznego, kultury, sportu czy rekreacji • szeroki zakres usług realizowanych przez jednostki powiatowe • aktywnie działające organizacje pozarządowe, w tym stowarzyszenia np. Lokalna Grupa Działania Powiatu Opatowskiego • wysoki poziom przygotowania merytorycznego pracowników Starostwa Powiatowego i jednostek podległych • sprawna obsługa mieszkańców przez jednostki powiatowe 	<ul style="list-style-type: none"> • niskie zainteresowanie mieszkańców powiatu wobec zamierzeń rozwojowych powiatu • duże „rozciągnięcie” terytorium powiatu, co utrudnia komunikację środowisk z przeciwnych stron powiatu • brak instytucji doradztwa w dziedzinie przedsiębiorczości i transferu wiedzy • ograniczona współpraca jednostek samorządów gminnych i powiatowego
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • poprzez wzrost kompetencji TIK oraz otwieranie nowych kanałów komunikacji z mieszkańcami powiatu • wzrost zaangażowania organizacji pozarządowych w działalność i kierowania polityką powiatu • zwiększenie współpracy pomiędzy jednostkami samorządowymi, w tym budowa systemów współpracy jednostek samorządowych i podmiotów gminnych i powiatowych • dostęp do źródeł finansowania ze środków UE i krajowych 	<ul style="list-style-type: none"> • niechęć do angażowania się mieszkańców w sprawy społeczne - roszczeniowa postawa mieszkańców • mała liczba usług dostępnych online realizowanych przez Powiat Opatowski • mały udział społeczeństwa w tworzeniu prawa lokalnego • kierowanie się stereotypami • ograniczenia i strach przed zagrożeniami zewnętrznymi np. pandemią COVID 19

3.7 ANALIZA SWOT – KAPITAŁ ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA

Kapitał Źródeł Finansowania	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> w miarę stabilna sytuacja finansowa Powiatu wzrost dochodów Powiatu umiarkowane zadłużenie Powiatu wypłacalność Powiatu, zdolność kredytowa skuteczność w pozyskiwaniu środków z UE doświadczenie w pozyskiwaniu funduszy zewnętrznych 	<ul style="list-style-type: none"> niski udział w przychodach z dochodów własnych brak wypracowanych rozwiązań współpracy z partnerami prywatnymi (m.in. w PPP) duży poziom wydatków na oświatę i wychowanie oraz na pomoc społeczną
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> dostępność programów pomocowych UE dostępność dotacji krajowych na rozwój infrastruktury możliwość wykorzystania nowych rozwiązań instytucjonalnych służących realizacji inwestycji publicznych np.: formuła partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP), koncesjonowanie usług 	<ul style="list-style-type: none"> wzrost stopy bezrobocia, a tym samym konsekwencje finansowe dla Powiatu - spadek dochodów, wzrost wydatków wysokie koszty pracy, ZUS, US, powodujące wzrost rynku pracy bez umów rosnące koszty utrzymania infrastruktury Powiatu ograniczenie środków finansowych w perspektywie czasowej marginalizacja województwa i powiatu w polityce regionalnej kraju i UE niestabilność prawa, zmiany w ustawach, sytuacje kryzysowe

4 MISJA POWIATU OPATOWSKIEGO

Przed określeniem misji należy się zastanowić, co rozumie się pod pojęciem „Powiat/powiat”.

Ustawa dnia 5 czerwca 1998r. o samorządzie powiatowym definiuje „powiat” na dwa sposoby. Po pierwsze jako wspólnotę samorządową wszystkich mieszkańców zamieszkującą pewne terytorium, a po drugie samo terytorium.

Kiedy posługujemy się sformułowaniem „Powiat Opatowski”, mamy na myśli samorządową wspólnotę mieszkańców zamieszkujących obszar „powiatu opatowskiego”, która posiada osobowość prawną. W niniejszym dokumencie wielokrotnie można zauważyć, że pisząc Strategię posługiwano się zarówno sformułowaniem „Powiat Opatowski”, jak i „powiat opatowski”.

Z uwagi na przeznaczenie niniejszego dokumentu oraz chęci określenia misji i wizji skoncentrowano się na kompetencjach wspólnoty samorządowej, czyli „Powiatu Opatowskiego”. Należy jednak pamiętać, że Powiat Opatowski jako wspólnota nie jest jedyną instytucją działającą na obszarze powiatu opatowskiego. Pozostałymi wspólnotami samorządowymi są Gminy wchodzące w skład Powiatu oraz Województwo Świętokrzyskie, największa jednostka samorządowa w regionie, w skład której wchodzi Powiat Opatowski.

Powiat opatowski jako obszar jest odmienny od swoich sąsiadów, co można wyraźnie zauważyć analizując dane z diagnozy uwarunkowań makroekonomicznych oraz zmiennych charakterystycznych dla poszczególnych powiatów, gmin czy województwa. Należy jednak zwrócić uwagę, że gminy wchodzące w skład Powiatu są częścią historycznej „Ziemi Opatowskiej – Opatowszczyzny”. Długie dzieje tej części regionu świętokrzyskiego oraz znaczenie społeczne i gospodarcze Opatowa wpłynęły na przywiązanie mieszkańców okolicznych gmin do tego historycznego miasta oraz uznania go jako centrum społecznego i administracyjnego Powiatu.

Przyjmując podobne ustosunkowanie się do definicji powiatu/Powiatu można spostrzec, że społeczność powiatu potrafi się jasno identyfikować i określić skąd pochodzi lub gdzie mieszka.

Analizując uprzednie zapisy można wskazać Misję Powiatu Opatowskiego, która jest najogólniejszym celem jej istnienia.

Misją Powiatu Opatowskiego jest:

**Wzmocnienie potencjału gospodarczego, przyrodniczego i społecznego
Powiatu Opatowskiego na rzecz zrównoważonego rozwoju
i poprawy jakości życia jego mieszkańców**

5 WIZJA ROZWOJU POWIATU OPATOWSKIEGO

Wizja rozwoju Powiatu Opatowskiego jest tym, jak powinien wyglądać Powiat w niedalekiej przyszłości (10 lat) w wyniku realizacji podstawowego celu funkcjonowania Powiatu, czyli jego Misji.

Analizując Powiat w zależności od obszarów jego funkcjonowania i sfer oddziaływania można wskazać następującą wizję rozwoju Powiatu:

- Powiat Opatowski w roku 2030 jest miejscem z dynamicznie rozwijającą się gospodarką w oparciu na własnym potencjale
- Powiat Opatowski w roku 2030 jest miejscem z nowoczesnym i zorganizowanym rolnictwem
- Powiat Opatowski w roku 2030 jest miejscem przyjaznym dla podjęcia pracy oraz z niskim bezrobociem
- Powiat Opatowski w roku 2030 jest miejscem z dostępem do wysokiej jakości usług publicznych
- Powiat Opatowski w roku 2030 jest miejscem bezpiecznym, szanującym i propagującym własną kulturę i unikalność przyrodniczą regionu
- Powiat Opatowski w roku 2030 jest miejscem, gdzie mieszkańcy tworzą społeczeństwo obywatelskie i odczuwają więź ze społecznością lokalną.

6 CELE STRATEGICZNE ROZWOJU POWIATU OPATOWSKIEGO

Realizacja założeń Misji i Wizji rozwoju Powiatu Opatowskiego będzie możliwa poprzez wdrożenie celów i kierunków wynikających z działań wynikających ze sporządzonej analizy SWOT Powiatu.

Działania, które będą podejmowane w najbliższych latach wynikają z konieczności:

1. Wzmocnienia istniejących mocnych stron Powiatu
2. Wykorzystania szans rozwojowych Powiatu
3. Przeciwdziałania istniejącym słabościom Powiatu
4. Zapobiegania przyszłym zagrożeniom dla funkcjonowania Powiatu.

Cele i kierunki rozwoju Powiatu Opatowskiego zostały opracowane według podziału dla poszczególnych kapitałów obejmujących różne sfery i obszary funkcjonowania Powiatu Opatowskiego, a uprzednio wskazane i pogrupowane w części diagnostycznej Strategii.

Proces formułowania celów i kierunków Strategii musi być nastawiony na optymalne wykorzystanie wszystkich potencjalnych podstaw rozwoju Powiatu prowadzących zarówno do ilościowych, jak i jakościowych zmian w przyszłości. Nie wolno zapominać, że proces ten musi mieć aktywny charakter i być nastawiony na kreowanie przyszłości.

Istotnym jest, aby wybór celów i kierunków rozwoju Powiatu opierał się na kompleksowości i utrzymaniu równowagi we wszystkich aspektach wpływających na funkcjonowanie Powiatu przy założeniu, że postęp jako wyraz rozwoju Powiatu jest znacznie ważniejszy niż przetrwanie. Winien on dokonywać się równocześnie i harmonijnie w sferach: społecznej, gospodarczej, infrastrukturalnej, przestrzennej i ekologicznej, a więc mieć charakter zintegrowanego.

Rozwój Powiatu Opatowskiego uwarunkowany jest osiąganiem sukcesu w działaniu na rzecz osiągania efektów społeczno-gospodarczych, ekologiczno-przestrzennych, jak i finansowych. Do najważniejszych z nich należy zaliczyć:

- dostęp do nowoczesnej infrastruktury technicznej,
- zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej Powiatu,
- budowa wizerunku Powiatu poprzez wykorzystanie walorów kulturowych oraz atrakcji turystycznych, rekreacji i sportu,
- wzrost jakości życia mieszkańców,
- rozwój potencjału zasobów ludzkich i przedsiębiorczości,
- budowa społeczeństwa obywatelskiego,
- zapewnienie stabilności finansowej Powiatu.

Cel główny – Misja Strategii		
Wzmocnienie potencjału gospodarczego, przyrodniczego i społecznego Powiatu Opatowskiego na rzecz zrównoważonego rozwoju i poprawy jakości życia jego mieszkańców		
Kapitał techniczny i infrastruktury publicznej	Cel 1 – Infrastruktura techniczna	Kierunek 1.1 – Rozwój systemu transportu drogowego Kierunek 1.2 – Rozwój transportu zbiorowego Kierunek 1.3 – Ograniczenie niskiej emisji i wykorzystanie energetyki odnawialnej Kierunek 1.4 – Ochrona zasobów przyrody
Kapitał Atrakcyjności Inwestycyjnej	Cel 2 – Przedsiębiorczość i inwestycje	Kierunek 2.1 – Rozwój przedsiębiorczości Kierunek 2.2 – Rozwój nowoczesnego rolnictwa Kierunek 2.3 – Rozwój przedsiębiorczości rolnej Kierunek 2.4 – Tworzenie terenów inwestycyjnych
Kapitał Kultury i Wizerunku	Cel 3 – Promocja Powiatu	Kierunek 3.1 – Poprawa dostępności do tras i szlaków turystycznych Kierunek 3.2 – Stworzenie zintegrowanego systemu promocji Kierunek 3.3 – Rewitalizacja obiektów zabytkowych Kierunek 3.4 – Wykorzystanie potencjału rolniczego powiatu do jego promocji
Kapitał Jakości Życia	Cel 4 – Rozwój usług publicznych	Kierunek 4.1 – Poprawa dostępności do infrastruktury Kierunek 4.2 – Poprawa dostępności do wysokiej jakości usług publicznych Kierunek 4.3 – Poprawa bezpieczeństwa

Kapitał Ludzki i Społeczny	Cel 5 – Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego	<p>Kierunek 5.1 – Rozwój rynku pracy i przeciwdziałanie bezrobociu</p> <p>Kierunek 5.2 – Rozwój jakości kształcenia</p> <p>Kierunek 5.3 – Aktywizacja społeczna grup społecznych zagrożonych marginalizacją</p>
Kapitał Instytucjonalno – Demokratyczny	Cel 6 – Rozwój społeczeństwa demokratycznego	<p>Kierunek 6.1 – Rozwój społeczeństwa obywatelskiego</p> <p>Kierunek 6.2 – Promowanie współpracy i partnerstwa</p> <p>Kierunek 6.3 – Sprawna administracja</p>
Kapitał Źródeł Finansowania	Cel 7 – Ambitny, proinwestycyjny, zrównoważony budżet Powiatu Opatowskiego	<p>Kierunek 7.1 – Tworzenie warunków do zwiększenia dochodów własnych i dodatkowych w oparciu o majątek komunalny Powiatu</p> <p>Kierunek 7.2 – Programy organizacyjne i inwestycyjne pomniejszające wydatki Powiatu</p> <p>Kierunek 7.3 – Efektywne poszukiwanie i wykorzystanie środków zewnętrznych na realizację przedsięwzięć powiatowych</p>

Cel 1 – Infrastruktura techniczna

Wśród najważniejszych czynników wpływających na rozwój społeczno – gospodarczy każdego regionu jest właściwie rozwinięta infrastruktura transportowa. System komunikacji drogowej Powiatu składa się z sieci dróg krajowych, wojewódzkich i gminnych, które przebiegają przez miejscowości Powiatu, pozwalając na sprawne komunikowanie się mieszkańców powiatu, jak również zapewniając tranzyt dla pojazdów przejeżdżających przez powiat opatowski.

Z uwagi na położenie powiatu opatowskiego oraz jego znaczenia w systemie komunikacyjnym ważne jest, aby infrastruktura drogowa w powiecie była powiązana i spójna z układem komunikacyjnym dróg krajowych, wojewódzkich, gminnych i powiatów ościennych.

Prowadzenie działań w zakresie tworzenia najlepszych rozwiązań systemowych powinno się odbywać przy współpracy z jednostkami odpowiedzialnymi za sieć drogową przebiegającą przez powiat opatowski, w szczególności Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad, Świętokrzyski Zarząd Dróg Wojewódzkich oraz samorządy gminne.

Także rozwój systemu osadniczego jest kreowany poprzez dostęp do infrastruktury drogowej.

Dlatego ważnym jest, aby systemu komunikacyjny spełniał w jak największym stopniu potrzeby mieszkańców, w tym w szczególności powinien zapewnić sprawną komunikację pomiędzy gminami z terenu powiatu a jego stolicą – Opatowem oraz powinien zapewniać połączenie z Kielcami – stolicą województwa świętokrzyskiego.

Uzupełnieniem działań zwiększających jakość obsługi komunikacyjnej mieszkańców regionu powinno być zwiększenie działań na rzecz promowania transportu zbiorowego, w miejsce komunikacji samochodowej oraz zwiększenie liczby częstości połączeń między miejscowościami celem zmniejszenia wykluczenia komunikacyjnego i społecznego wielu miejscowości z terenu powiatu.

W związku z powyższym należy podjąć starania, aby infrastruktura transportu zbiorowego była na bieżąco modernizowana i dostosowywana do wymagań pozwalających na sprawne świadczenie usług transportowych.

Kolejnymi kluczowymi działaniami infrastrukturalnymi, jakie należy podjąć, jest rozwój infrastruktury na rzecz ochrony środowiska naturalnego, w tym klimatu, powietrza, gleby i wód.

Ograniczenie niskiej emisji i wykorzystanie energetyki odnawialnej w obecnych czasach jest podstawowym problemem całego świata, w tym kraju, ale i terenu powiatu opatowskiego. Wysoki poziom niskiej emisji przekłada się na pogorszenie stanu zdrowia mieszkańców powiatu, ale także generuje bardzo wysokie koszty. Podjęcie starań w zakresie poprawy efektywności energetycznej sprzyjać będzie poprawy stanu czystości powietrza w regionie, zdrowia mieszkańców oraz przyniesie wymierne korzyści ekonomiczne poprzez redukcję kosztów przeznaczanych na produkcję energii.

Ochrona zasobów przyrody polegać powinna ponadto na racjonalnym gospodarowaniu zasobami przyrody. Powoli następujące zmiany klimatu zwiększają ryzyka związane ze zjawiskami ekstremalnymi tj. gwałtownymi zmianami pogody, suszami, podtopieniami itp. Dlatego też należy podjąć starania, aby infrastruktura i rozwiązania instytucjonalne na terenie powiatu opatowskiego były dostosowane do zmieniających się warunków środowiska, w tym aby umożliwiały ochronę najcenniejszych zasobów Ziemi Opatowskiej takich jak gleba, powietrze czy woda.

Kierunki rozwoju:

Kierunek 1.1 – Rozwój systemu transportu drogowego

Kierunek 1.2 – Rozwój transportu zbiorowego

Kierunek 1.3 – Ograniczenie niskiej emisji i wykorzystanie energetyki odnawialnej

Kierunek 1.4 – Ochrona zasobów przyrody

Cel 2 – Przedsiębiorczość i inwestycje

Przedsiębiorczość i rozwój miejsc pracy stanowi największe wyzwanie dla rozwoju powiatu opatowskiego. Mniejsza blisko o połowę ilość przedsiębiorstw per capita względem średniej dla kraju świadczy o niskim rozwoju przedsiębiorczości w powiecie. Podstawą rozwoju powiatu powinna być rozwinięta gospodarka lokalna, będąca głównym źródłem dochodów zarówno dla Powiatu jak i gmin wchodzących w jego skład. Należy zatem podjąć starania, aby na terenie powiatu powstawały warunki do lokowania działalności gospodarczej.

Bardzo wysoki potencjał rolnictwa z terenu powiatu opatowskiego oraz bardzo dobrze funkcjonujący układ dróg krajowych (z perspektywą rozwoju drogi krajowej nr 74 do rangi drogi ekspresowej) stwarza potencjał rozwoju gospodarki, w szczególności opartej na produkcji lokalnego nowoczesnego rolnictwa, opartego na zdrowej żywności oraz przemysłu rolno – spożywczego oraz branż uzupełniających jak transport, logistyka, gastronomia, usługi hotelowe, okobiznesowe czy inne.

Tworzenie terenów inwestycyjnych przez samorządy sprzyjać będzie lokowaniu nowych przedsiębiorstw na terenie powiatu. Ze strony władz samorządowych konieczne jest równocześnie wprowadzenie zachęt i udogodnień dla istniejących i potencjalnych przedsiębiorców, w celu inwestowania na terenie powiatu. Wprowadzenie zachęt ma służyć pobudzeniu zarówno zainteresowania powiatem opatowskim, jako atrakcyjnym obszarem prowadzenia biznesu, jak też być odciążeniem dla przedsiębiorców w fazie rozruchu nowych inwestycji.

Za kluczowe w ramach niniejszego celu uznano konieczność stworzenia otoczenia instytucjonalnego i infrastruktury integrujących producentów rolno – spożywczych, a także zapewnienie wspólnej oferty handlowej oraz niezbędnej infrastruktury redystrybucji i transportu. W zakresie powyższych działań wskazane jest, aby integracja polegała na partnerskiej współpracy podmiotów zaangażowanych w cały rolno - spożywczy łańcuch wartości, w tym na etapie koncentracji, krótkotrwałym przechowywaniu, wstępnym uszlachetnianiu, przepakowywaniu i redystrybucji owoców i warzyw, łącznie ze spedycją i transportem produktów do hurtowni lub sklepów detalicznych.

Wśród usług wspierających obrót należy zwrócić uwagę przede wszystkim na: wypracowanie i egzekwowanie standardów jakości, tworzenie i wspieranie grup producentów, budowanie własnych marek produktów, budowaniu relacji i kontaktów z siecią odbiorców.

W obszarze dodatkowego wsparcia powinny być także: badania rynkowe, promocja i marketing, edukacja i transfer wiedzy skierowany zarówno do grupy dostawców, jak i odbiorców.

Wiodącym celem inwestycji powinno być pozytywne oddziaływanie na cały rynek rolno-spożywczy w województwie świętokrzyskim, a docelowo na znaczną część województw: lubelskiego i podkarpackiego.

Rozwój inwestycji gospodarczych na terenie powiatu nie może wpływać negatywnie na środowisko i obszary zamieszkane. Dlatego należy podjąć starania, aby przed rozpoczęciem inwestycji przeprowadzane były środowiskowe analizy wpływu na otaczające ją obszary, w tym, aby zakres planowanych inwestycji nie był uciążliwy dla środowiska.

Ważnym aspektem wpływającym na rozwój przedsiębiorczości w powiecie powinna być właściwa promocja gospodarcza i inwestycyjna powiatu. Należy zwiększyć zaangażowanie samorządów gminnych w pozyskiwanie potencjalnych inwestorów oraz wprowadzenie systemu informacji inwestycyjnej.

Kierunki rozwoju:

Kierunek 2.1 – Rozwój przedsiębiorczości

Kierunek 2.2 – Rozwój nowoczesnego rolnictwa

Kierunek 2.3 – Rozwój przedsiębiorczości rolnej

Kierunek 2.4 – Tworzenie terenów inwestycyjnych

Cel 3 – Promocja Powiatu

Mając na uwadze wysoką atrakcyjność przyrodniczą, rolniczą oraz kulturalną powiatu opatowskiego, istotne jest podejmowanie działań zmierzających do wyeksponowania tych walorów w celach pobudzenia rozwoju regionu. Jednym z tych elementów mogą być inwestycje w rozwój infrastruktury turystycznej w zakresie tworzenia warunków dla turystyki rowerowej i pieszej (w tym np. zimowej turystyki rekreacyjnej i sportowej). Tworzenie kompleksowych rozwiązań w tym obszarze będzie magnesem przyciągającym turystów krajowych i zagranicznych. W ostatnich latach coraz większą wagę przywiązuje się do zdrowego trybu życia, a zmniejszające się ograniczenia komunikacyjne nie są barierą utrudniającą dotarcie w atrakcyjne miejsca. Czynniki te sprawiają, że przy tworzeniu produktów turystycznych należy kierować się ich indywidualnym charakterem, który umożliwi jego odróżnienie go innych podobnych ofert.

Promocja regionu to szereg kompleksowo zaplanowanych i skoordynowanych działań, których celem nadrzędnym jest podniesienie poziomu atrakcyjności gospodarczej, turystycznej i społeczno – kulturowej danego miejsca. Działania promocyjne na rzecz powiatu to niewątpliwie jeden z najbardziej efektywnych sposobów wspierania regionu w zakresie pobudzenia lub przywrócenia dynamicznego jego rozwoju gospodarczego, utworzenia lub wypromowania miejsc atrakcyjnych inwestycyjnie, stworzenia nowych miejsc pracy, a także wzbudzenia zainteresowania wśród turystów. Plan strategii promocyjnej powinien stanowić źródło pomysłów oraz inspiracji, które mogą być realną szansą na wypromowanie powiatu. Należy jednak mieć na uwadze, że skuteczność inicjatywy jest ściśle uzależniona od aktywności i zaangażowania wszystkich podmiotów przeprowadzających działania promocyjne oraz prawidłowego określenia i przydzielenia celów oraz zadań. Niezwykle istotnym zabiegiem przed właściwym opracowaniem planu promocji jest określenie obszarów, których ta promocja będzie dotyczyć. Należy zdać sobie sprawę z atutów, jakimi charakteryzuje się powiat opatowski i co ma do zaoferowania zarówno mieszkańcom, turystom czy inwestorom. To też odpowiedni moment na ustalenie sposobów reklamy powiatu i określenie grupy docelowej, do której działania promocyjne będą kierowane. Warto w tym miejscu podkreślić, że działania promocyjne powinny mieć charakter otwartej komunikacji marketingowej, polegającej na utrzymaniu stałego kontaktu z odbiorcami w celu wywołania pożądanej reakcji. Promocja Powiatu to przede wszystkim czynna działalność, pokazująca i przekonująca odbiorców, że oferta, stanowiąca przedmiot promocji, w pełni zaspokaja ich potrzeby i oczekiwania. Mając na uwadze powyższe uwarunkowania, kluczowym elementem jest stworzenie zintegrowanego systemu promocji powiatu w oparciu o szerokie spektrum kanałów takich jak internet (strony www, portale społecznościowe, itp.), kontakt z mediami, współpraca z przedsiębiorcami oraz organizacjami pozarządowymi, a także instytucjami i jednostkami działającymi w obszarach promocji kultury, turystyki i gospodarki.

Istotną rolę w promocji powiatu opatowskiego stanowią znajdujące się na jego terenie zabytki. Jest to ważny element, który kreuje specyficzną tożsamość tego regionu. W związku z

powyższym należy podejmować działania podnoszące atrakcyjność tych obiektów, tak aby stały się wizytówką powiatu nie tylko przez swój historyczny charakter ale także przez wzbogacanie oferty, poprzez ich rewitalizację. Działania te powinny być wzmacniane poprzez organizację imprez bezpośrednio związanych z tymi zabytkami i nawiązujących do ich charakteru historycznego.

Charakter rolniczy powiatu stanowi duży potencjał w kontekście promocji silnej gospodarki regionalnej, jak również stwarza warunki do przyciągania inwestycji zewnętrznych. Ze względu na wysoki udział kosztów transportu w cenach produktów rolnych, bardzo istotne jest tworzenie warunków do kreowania nowych przedsięwzięć inwestycyjnych w obszarach produkcji rolnej i przetwórstwa spożywczego, tak aby zoptymalizować łańcuchy wartości. W związku z powyższym należy zintensyfikować działania związane z promocją produkcji rolnej ze szczególnym uwzględnieniem możliwości jakie ona kreuje dla otaczających branż.

Kierunki rozwoju:

Kierunek 3.1 – Poprawa dostępności do tras i szlaków turystycznych

Kierunek 3.2 – Stworzenie zintegrowanego systemu promocji

Kierunek 3.3 – Rewitalizacja obiektów zabytkowych

Kierunek 3.4 – Wykorzystanie potencjału rolniczego powiatu do jego promocji

Cel 4 – Rozwój usług publicznych

Usługi publiczne stanowią bardzo ważny aspekt prawidłowego funkcjonowania wspólnoty, jaką jest Powiat Opatowski. Realizacja usług ustawowych powinna się mieć na celu zapewnienie jak najlepszych warunków dla funkcjonowania społeczności lokalnej oraz wpływać na kształtowanie jej rozwoju, a także pozytywnie oddziaływać w przyszłości na rozwój gospodarczy Powiatu.

Wśród pól działania w tym zakresie należy wskazać oświatę, pomoc społeczną, służbę zdrowia, administrację publiczną czy bezpieczeństwo publiczne.

W wyniku przeprowadzonej diagnozy potrzeb w zakresie rozwoju kształcenia ogólnego i zawodowego w szkołach prowadzonych przez Powiat Opatowski, uznano, że posiadają one pewne deficyty lub braki w wyposażeniu i infrastrukturze, które wpływają na możliwość uzyskiwania dodatkowych kwalifikacji i kompetencji przez uczniów. Konieczny jest zatem zakup wyposażenia pracowni komputerowych i informatycznych, ulepszenie infrastruktury obiektów, unowocześnianiu wyposażenia szkół zgodnie z aktualnymi potrzebami. Realizacja działania wynika z zadań ustawowych Powiatu Opatowskiego, jako organu prowadzącego dla szkół ponadpodstawowych czy specjalnych. Także jak wynika z przeprowadzonej diagnozy stanu na

etapie konsultacji społecznych, mieszkańcy powiatu zauważają konieczność podniesienia jakości usług edukacyjnych w powiecie opatowskim.

Efektem realizacji powyższych działań powinna być poprawa wyposażenia szkół w nowoczesny sprzęt dydaktyczny i służący nauce zawodu (pracownie komputerowe, oprogramowanie, itp.). Systematyczne unowocześnianie i wymiana sprzętu przyczyni się do poprawy warunków kształcenia. Dzięki zakupowi nowoczesnych pomocy dydaktycznych i specjalistycznego oprogramowania zwiększą się kompetencje uczniów oraz nabędą oni dodatkowych kwalifikacji wymaganych na rynku pracy. Wzmocnieniu ulegnie potencjał gospodarczy powiatu opatowskiego, co wpłynie na zmniejszenie bezrobocia w powiecie.

Podobne wymagania powinna spełniać infrastruktura pozostałych instytucji samorządu powiatowego, w tym m.in. infrastruktura domów pomocy społecznej, placówek opiekuńczo – wychowawczych, specjalnych ośrodków szkolno – wychowawczych, placówek ochrony zdrowia oraz instytucji kultury, sportu i rekreacji.

Należy podjąć starania, aby przez rozwój ww. infrastruktury stworzyć warunki dla poprawy dostępu do wysokiej jakości usług oferowanych w ww. placówkach, co przyniesie wymierne korzyści dla społeczeństwa lokalnego, ale również z innych części kraju.

W zakresie poprawy bezpieczeństwa przewiduje się, że podjęte zostaną działania zmierzające do poprawy jakości i stanu infrastruktury technicznej takiej jak np. ciągów pieszych wzdłuż dróg na terenie powiatu, oświetlenia ulicznego, jak również rozwiązań komunikacyjnych zmniejszających ryzyko drogowych.

Kierunki rozwoju:

Kierunek 4.1 – Poprawa dostępności do infrastruktury

Kierunek 4.2 – Poprawa dostępności do wysokiej jakości usług publicznych

Kierunek 4.3 – Poprawa bezpieczeństwa

Cel 5 – Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego

Powiat Opatowski jako jednostka samorządu powiatowego zobowiązany jest m.in. do realizacji zadań w zakresie pomocy społecznej, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, polityki prorodzinnej oraz przeciwdziałania bezrobociu oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy.

Głównym celem działania Powiatu Opatowskiego jest aktywizacja osób bezrobotnych, niepełnosprawnych, seniorów, osób zamieszkałych w odległych miejscowości, osób wymagających opieki i wsparcia psychologicznego i inne osoby wykluczone lub zagrożone wykluczeniem z życia społecznego. Aby nie doprowadzić do marginalizacji takich osób oraz

rozwijać i podnosić jakość usług świadczonych na ich rzecz, niezbędne jest podjęcie działań i inicjatyw integracyjnych w kierunku edukacji społeczności lokalnych, jak i aktywizacji samych osób.

Działanie to dotyczy stworzenia systemu kompleksowej pomocy osobom zagrożonym marginalizacją, w szczególności sformułowania nowej oferty usług dla nich i ich rodzin, prowadzenia akcji informacyjnych o takich usługach a także doradztwa prawnego, psychologicznego i socjalnego. Warto podejmować działania w celu wzmocnienia współpracy pomiędzy instytucjami pomocowymi, organizacjami pozarządowymi, wolontariuszami na rzecz aktywizacji społecznej tej grupy mieszkańców Powiatu.

Istotne dla świadczenia wysokiej jakości usług w powyższych zagadnieniach jest odpowiednie przygotowanie merytoryczne kadr służb odpowiedzialnych za realizację poszczególnych typów usług publicznych.

Szybko zmieniające się uwarunkowania gospodarcze oraz społeczne wymagają od pracowników oświaty stałego podnoszenia swoich kompetencji i kwalifikacji. Wzrasta również konkurencja na rynku pracy, co powoduje, że uczniowie muszą stale doskonalić swoją wiedzę i umiejętności, aby sprostać oczekiwaniom lokalnych przedsiębiorców. Realizacja działań w tym kierunku wynika z zapisów ustawy o systemie oświaty z dnia 7 września 1991 r., które określa zadania powiatu jako jednostki samorządu terytorialnego prowadzącej szkoły ponadpodstawowe. Ponadto, jak wynika z przeprowadzonej diagnozy stanu, mieszkańcy powiatu zauważają konieczność podniesienia jakości usług edukacyjnych w powiecie opatowskim.

Celem działania jest podnoszenie kwalifikacji i umiejętności nauczycieli i pracowników administracji szkół prowadzonych przez Powiat Opatowski oraz uczniów kształcących się w różnych typach szkół w powiecie.

W zakresie podnoszenia kwalifikacji pracowników oświaty specjalny nacisk zostanie położony na projekty i kursy dotyczące doskonalenia kadry pedagogicznej. Będą podjęte działania w zakresie podniesienia kwalifikacji nauczycieli pracujących w placówkach Powiatu Opatowskiego poprzez kursy kwalifikacyjne, studia podyplomowe oraz szkolenia tematyczne zgodnie z potrzebami szkół i ośrodków szkolno-wychowawczych.

Analogiczne działania należy przeprowadzić wśród kadr innych instytucji, w tym m.in. pracowników Powiatowego Urzędu Pracy, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie i jednostek podległych, Centrum Obsługi Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych i jednostek podległych, Powiatowego Centrum Kultury , Turystyki i Rekreacji, jak też powiatowych jednostek organizacyjnych stanowiących aparat pomocniczy Powiatu Opatowskiego (Policja, PSP, Stacje Sanitarne – Epidemiologiczne, Inspektorat Nadzoru Budowlanego itp.).

Kierunki rozwoju:

Kierunek 5.1 – Rozwój rynku pracy i przeciwdziałanie bezrobociu

Kierunek 5.2 – Rozwój jakości kształcenia

Kierunek 5.3 – Aktywizacja społeczna grup społecznych zagrożonych marginalizacją

Cel 6 – Rozwój społeczeństwa demokratycznego

Nowoczesna koncepcja społeczeństwa obywatelskiego charakteryzuje się aktywnością i zdolnością do samoorganizacji oraz określania i osiągania wyznaczonych celów bez impulsu ze strony władzy państwowej. Społeczeństwo obywatelskie jest społeczeństwem świadomym, które potrafi działać niezależnie od instytucji państwowych. Niezależność nie oznacza jednak rywalizacji społeczeństwa z władzą publiczną zarówno dotyczącą administracji rządowej, jak również administracji samorządowej. Społeczeństwo obywatelskie dąży, aby wspólnota, która tworzy, zaspokajała potrzeby tej wspólnoty z zachowaniem poczucia odpowiedzialności za dobro ogółu.

Wdrożenie koncepcji nowoczesnego społeczeństwa obywatelskiego powinno się opierać na wsparciu aktywności obywateli w tworzeniu prawa lokalnego, udziału w wyborach samorządowych czy tworzeniu organizacji pozarządowych.

Powiat Opatowski jako podstawowa i najważniejsza struktura samorządu lokalnego powinien pomóc społeczeństwu realizować oddolne inicjatywy obywateli. W tym celu Powiat Opatowski powinien podejmować starania, aby o wszelkich ważnych wydarzeniach informowane było jak największe grono mieszkańców powiatu oraz aby zachęcić ich do aktywnego udziału w życiu lokalnym, w szczególności poprzez organizację spotkań z mieszkańcami, wykorzystanie gminnych portali internetowych, mediów lokalnych oraz organizacji samorządowych i społecznych.

Ważnym aspektem demokracji lokalnej jest współpraca podmiotów administracji samorządowej w celu realizacji wspólnych inicjatyw na rzecz społeczności lokalnej. W ramach niniejszej Strategii przewiduje się, że w kolejnych latach zostanie zacieśniona współpraca Powiatu Opatowskiego oraz samorządów gminnych wchodzących w skład Powiatu na zasadach partnerskich. Dzięki temu możliwe będzie prowadzenie wspólnych inicjatyw samorządów z terenu powiatu opatowskiego na rzecz zrównoważonego rozwoju regionu, przejawiających się chęcią integracji działań mających na celu zapewnienie temu obszarowi konkurencyjności i dynamicznego rozwoju dzięki zacieśnieniu współpracy samorządowej.

Równocześnie przewiduje się zwiększenie współpracy poszczególnych jednostek organizacyjnych organów samorządowych oraz z instytucjami wspierającymi pracę Powiatu

Opatowskiego np. Policji, Państwowej Straży Pożarnej czy Stacji Sanitarno – Epidemiologicznych. Ma to szczególne znaczenie na wypadek wystąpienia sytuacji kryzysowych, jaka np. miała miejsce w trakcie pandemii COVID 19, podtopień czy innych o charakterze ekstremalnym.

Rozwój Powiatu nie będzie możliwy bez sprawnie działającej administracji i wykorzystania nowoczesnych i szybkich metod komunikacji i przetwarzania danych. Do najważniejszych z nich należy wykorzystywanie usług świadczonych drogą elektroniczną. W związku z powyższym Powiat Opatowski wraz ze wszystkimi jednostkami podległymi powinien zwiększyć możliwości wykorzystania tego rodzaju usług jako tzw. e-administracji.

Zastosowanie e-usług w dłuższej perspektywie będzie pozwalało na zwiększenie szybkości prowadzonych spraw, jak też usprawni komunikację pomiędzy jednostkami organizacyjnymi i samorządowymi oraz mieszkańcami powiatu.

Kierunki rozwoju:

Kierunek 6.1 – Rozwój społeczeństwa obywatelskiego

Kierunek 6.2 – Promowanie współpracy i partnerstwa

Kierunek 6.3 – Sprawna administracja

Cel 7 – Ambitny, proinwestycyjny, zrównoważony budżet Powiatu Opatowskiego

Powiat dysponuje wieloma instrumentami finansowymi, za pomocą których może oddziaływać na lokalne życie gospodarcze. Nie są one potężne. Jednak zastosowanie ich kompleksowo, zgodnie z konsekwentnie realizowanym planem, może przynieść zdumiewające rezultaty.

Najważniejszym instrumentem finansowym powiatu jest budżet, w którym z kolei zawarte są poszczególne elementy, takie jak podatki, opłaty, dochody majątkowe, dochody z działalności gospodarczej itd., a także różne rodzaj wydatków, z których każdy może być instrumentem oddziałującym na lokalne zjawiska gospodarcze.

Powiat powinien dążyć aby za pomocą swojej polityki gospodarczej stworzyć jak najlepsze warunki do inwestowania (np. tereny inwestycyjne, infrastruktura drogowa, techniczna itp.). Dlatego też, aby Powiat mógłby zwiększać w przyszłości swoje dochody musi dobierać odpowiednią politykę inwestycyjną.

Powszechnie uważa się, że wydatki inwestycyjne służą powiększaniu majątku jednostki samorządowej, który sprzyja jej rozwojowi społecznemu i gospodarczemu. Powiat dysponując znaczną samodzielnością realizacji zadań posiada również rozległy zakres wydatkowania środków. Największy zakres swobody posiada on w przypadku wydatków inwestycyjnych, gdyż

sam decyduje o wyborze kierunku inwestowania w zakresie zadań własnych. Przez inwestycje realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego rozumieć należy celowe wydatkowanie kapitału, skierowane na powiększenie korzyści materialnych i niematerialnych wspólnoty samorządowej.

Inwestycje podejmowane przez samorządy są podstawowym czynnikiem rozbudowy lokalnej infrastruktury technicznej i społecznej, a w rezultacie powiększenia majątku powiatu. Z tych właśnie względów wielkość inwestycji traktowana jest jako ważny wskaźnik jej rozwoju i kondycji finansowej. Inwestowanie jest jednak możliwe dopiero po pokryciu przez gminę niezbędnych wydatków bieżących. Realny poziom inwestycji, jako wyraz skłonności gmin do inwestowania, jest bardzo silnie skorelowany z dochodami powiatów, a zwłaszcza z wysokością dochodów własnych.

Wszystkie wydatki, jakie ponosi powiat na wytworzenie lub odtworzenie składników majątku powiatu, uważa się za środki pozytywnie wpływające na rozwój powiatu i sytuację jej mieszkańców. Inwestycje zrealizowane przez powiat mogą generować jego przyszłe dochody, w przypadku inwestycji publicznych bardziej niż korzyści finansowe pożądane są korzyści społeczne i użytkowe. Ich służebny charakter wynika stąd, że zaspokajają podstawowe i codzienne potrzeby ludności, jednostek gospodarczych oraz instytucji zlokalizowanych na terenie powiatu.

Skuteczny rozwój lokalny możliwy jest tylko wówczas, gdy działanie społeczności, władzy publicznej, oraz pozostałych podmiotów funkcjonujących danej jednostce terytorialnej będzie ściśle zharmonizowane i systematyczne. Wszystkie działania tych podmiotów powinny mieć na celu generowanie dynamiki rozwoju i tworzenie korzystnych warunków dla gospodarki.

Ustalenie proporcji między wydatkami konsumpcyjnymi a inwestycyjnymi powiatu jest najważniejszą kwestią, jaka przyjdzie rozstrzygać twórcom powiatowej polityki gospodarczej. Dokonując tego wyboru, należy dążyć przede wszystkim do zmniejszenia poszczególnych wydatków konsumpcyjnych poszukując metody obniżenia kosztów usług finansowanych z budżetu powiatu bez zmniejszania zakresu i jakości tych usług, a dopiero gdy jest to niemożliwe, szukać innych rozwiązań (ograniczać zakres usług, zwiększać opłaty).

Jeżeli celem działania ma być rozwój gospodarczy powiatu, należy starać się włączyć w te programy inne podmioty działające na terenie powiatu, a w razie potrzeby próbować skorzystać ze środków zewnętrznych. Żadna lokalna akcja zmierzająca do rozwoju inwestycji w powiecie w większej skali nie uda się bez udziału inwestycji finansowanych bezpośrednio z budżetu powiatu. Powinny one być tak zaplanowane, aby powodowały rozwój kolejnych, już nie przez budżet finansowanych inwestycji.

Specyfika wydatków inwestycyjnych powiatu polega na tym, że przeważnie nie są to wydatki, których efektem jest osiągnięcie wymiernego zysku, jak w przypadku inwestycji podmiotów gospodarczych. Inwestycje dokonywane przez powiat dopiero tworzą warunki do tego, aby

podmioty gospodarcze mogły inwestować, a także poprawiają standard życia mieszkańców lub umożliwiają powiatowe pełnienie jego zadań publicznych. Mierniki oceny nakładów inwestycyjnych dokonywanych przez powiat będą więc inne niż w przedsiębiorstwach. Jedynie w stosunku do niektórych inwestycji można będzie posłużyć się takimi parametrami, jak obniżka kosztów jakiejś prowadzonej przez powiat inwestycji (oszczędność) lub wzrost dochodów budżetu powiatu z tytułu podatków, czynszów, opłat. W przypadku inwestycji w infrastrukturę społeczną (edukacja, kultura itp.) i innych o podobnym charakterze można mieć do czynienia ze zwykłą wydatków budżetowych po zakończeniu inwestycji, gdyż pojawi się koszt funkcjonowania nowej placówki. Efekty takiej inwestycji będzie się zatem mierzyło na podstawie liczby obsługiwanych osób i na podstawie jakości tej obsługi albo na podstawie innych czynników (np. spadku zachorowalności, wzrostu liczby osób z określonym wykształceniem, spadku liczby przestępstw itp.).

Programy i strategie inwestycyjne realizowane są przez wiele lat. Powodzenie i skuteczność programów wieloletnich zależą w dużej mierze od konsekwentnego ich realizowania. Programy nie powinny ulegać nieustannym modyfikacjom wynikającym z bieżących trudności lub potrzeb.

Kierunki rozwoju:

Kierunek 7.1 – Tworzenie warunków do zwiększenia dochodów własnych i dodatkowych w oparciu o majątek komunalny Powiatu

Kierunek 7.2 – Programy organizacyjne i inwestycyjne pomniejszające wydatki Powiatu

Kierunek 7.3 – Efektywne poszukiwanie i wykorzystanie środków zewnętrznych na realizację przedsięwzięć powiatowych

7 POWIĄZANIE STRATEGII POWIATU Z DOKUMENTAMI WYŻSZEGO RZĘDU

Do najważniejszych dokumentów strategicznych wyższego rzędu, z jakimi niniejsza Strategia wykazuje komplementarność, należy zaliczyć:

- Długookresową Strategię Rozwoju Kraju – Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności,
- Strategię na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.),
- Koncepcję Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030,
- Projekt Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+.

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030 (DSRK). Trzecia fala nowoczesności jest dokumentem przedstawiającym wizję państwa do roku 2030. Zgodnie z DSRK wśród kluczowych warunków rozwoju jest i to, jak działa, i jakie jest państwo. O tym z jednej strony decyduje model ustrojowy, z drugiej zaś sposoby i filozofia rządzenia. Polski model ustrojowy został wypracowany poprzez reformy samorządowe fundujące obecny poziom decentralizacji oraz reguły konstytucyjne określające też zakres kompetencji i współpracy podstawowych organów państwa. Państwo jest strażnikiem wolności, zarazem jednak pełni określone funkcje interwencyjne w ramach różnych polityk publicznych. Jest zatem selektywnie aktywne w obszarach, które wymagają wsparcia ze strony państwa na rzecz obywateli. Dotyczy to sfery bezpieczeństwa, przestrzegania prawa oraz zasad równości i sprawiedliwości, ochrony przed zagrożeniami zarówno naturalnymi, wywołanymi działalnością człowieka oraz tymi, jakie stwarza świat przestępczy, pomocy w wyrównywaniu szans, gwarancji w dostępie do dóbr i usług określanych jako usługi dobra publicznego (m.in. zabezpieczenie społeczne, ochrona zdrowia, edukacja i kultura szeroko pojmowana czy dostęp do Internetu). Pełniąc te funkcje państwo wyzwala energię społeczną i obywatelską, nie blokuje inicjatyw i samodzielności działań. Jest państwem pomocnym (w nawiązaniu do tradycji zasady pomocniczości), a nie nadodpowiedzialnym (paternalistycznym czy wręcz quasi totalitarnym).

Zgodnie z zapisami DSRK dla tworzenia optymalnych warunków rozwoju w XXI wieku, państwo musi spełniać kilka krytycznych funkcji, w szczególności:

- odpowiedzialnie zarządzać finansami publicznymi;
- posiadać sprawnie funkcjonującą administrację publiczną;
- efektywnie dostarczać wysokiej jakości, pożądane usługi publiczne;
- zapewnić spójne prawo dobrej jakości, bez nadregulacji;
- posiadać sprawnie funkcjonujący wymiar sprawiedliwości;
- zapewnić obywatelowi stabilność prawną i bezpieczeństwo;
- prowadzić nowoczesną komunikację z obywatelem oraz wewnątrz administracji;
- zapewnić właściwe warunki edukacji;
- zapewnić efektywną opiekę zdrowotną i profilaktykę w kontekście nowych wyzwań demograficznych;

- odpowiedzialnie zarządzać środowiskiem naturalnym¹⁰.

Kolejnym dokumentem o charakterze strategicznym wyższego rzędu jest Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.).

Przez ostatnie 25 lat w Polsce dominował model rozwoju, z którego korzyści czerpały tylko niektóre grupy społeczeństwa. Rozwój był postrzegany przede wszystkim przez pryzmat wzrostu aglomeracji i dużych miast. Fundamentalnym wyzwaniem jest zatem przebudowanie modelu gospodarczego tak, żeby służył on całemu społeczeństwu. Nowy model rozwoju to przede wszystkim rozwój odpowiedzialny oraz społecznie i terytorialnie zrównoważony. Jest on oparty o indywidualny potencjał terytorialny, inwestycje, innowacje, rozwój, eksport oraz wysoko przetworzone produkty.

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju proponuje zwiększenie odpowiedzialności instytucji państwa za kształtowanie procesów gospodarczych, społecznych i terytorialnych, przy zachowaniu konstytucyjnego modelu społecznej gospodarki rynkowej. W tym modelu instytucje państwa aktywnie i selektywnie kreują warunki dla rozwoju (wspierają wzrost gospodarczy), wpływają na jak najlepsze wykorzystanie przewag komparatywnych oraz budowanie podstaw stałego rozwoju na bazie własnych zasobów nowych działalności.

Rozwój odpowiedzialny to rozwój, w którym potrzeby obecnego pokolenia mogą być realizowane bez umniejszania szans przyszłych pokoleń. Istotne jest odpowiednie kształtowanie relacji pomiędzy konkurencyjnością gospodarki, dbałością o środowisko oraz jakością życia. Odpowiedzialny rozwój odnosi się więc zarówno do kwestii gospodarczych, społecznych, środowiskowych, terytorialnych, jak i instytucjonalnych. Oznacza rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych z zachowaniem równowagi przyrodniczej.

Odpowiedzialny rozwój to wzrost gospodarczy oparty na solidnych fundamentach, jakimi są: przedsiębiorczość, pracowitość, zasoby i umiejętności Polaków. Odpowiedzialny rozwój to także wielowymiarowa solidarność społeczna, której celem jest troska o dobro wspólne – solidarność między pokoleniami teraźniejszymi i przyszłymi, między poszczególnymi regionami, miastami i obszarami wiejskimi, między pracodawcami i pracownikami.

Rozwój oparty na odpowiedzialności oznacza wzmocnienie fundamentów polskiej gospodarki i kontynuowanie jej przekształceń w kierunku zwiększenia roli innowacyjności w procesach gospodarczych. Stabilne, oparte na innowacyjności podstawy nowoczesnej, konkurencyjnej i zrównoważonej gospodarki, to kapitał do wykorzystania przez przyszłe pokolenia. Konkurencyjna gospodarka, to gospodarka efektywna, lepiej wykorzystująca kreatywność ludzi, stwarzająca rozwiązania bardziej innowacyjne i przyjazne dla środowiska, które skutecznie konkurują na rynkach światowych. To również gospodarka, tworząca nowe – bardziej stabilne,

---

¹⁰ Źródło: Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030

ale i lepsze miejsca pracy niezbędne do dalszego rozwoju oraz bezpieczeństwa dochodowego Polaków.

Kluczem trwałości fundamentów gospodarki są rosnące w siłę przedsiębiorstwa i gospodarstwa rolne. Zdrowy rozwój zależy od istnienia i stałego rozwoju zarówno małych, jak i średnich czy też dużych przedsiębiorstw i gospodarstw rolnych – ich współpracy i uzupełniania się na rynku. Odpowiedzialność polega na tworzeniu takich warunków, które pozwolą na wykorzystanie potencjału wszystkich podmiotów obecnych w gospodarce, bez względu na ich wielkość.

Odpowiedzialny rozwój to przede wszystkim takie planowanie i realizacja działań rozwojowych, by ich efekt, w perspektywie kilkunastu lub nawet kilkudziesięciu lat, sprzyjał powiększaniu i polepszaniu kapitału ludzkiego, umożliwiał rozwój obywateli i samorealizację w warunkach społecznych, gospodarczych i środowiskowych nie gorszych od występujących obecnie. W obliczu wyzwań demograficznych odpowiedzialność oznacza rozwiązania na rzecz zastępowalności pokoleń. Wzrost dzietności w dłuższej perspektywie przyniesie wzrost wpływów do budżetu państwa, zmniejszając stopień obciążenia finansów publicznych świadczeniami emerytalnymi.

Odpowiedzialność to solidarność międzypokoleniowa polegająca na znajdowaniu takich rozwiązań, które pozwalają na aktywne włączenie w procesy rozwojowe wszystkich grup społecznych, dając im jednocześnie możliwość czerpania korzyści ze wzrostu gospodarczego. Pozostawienie narastających dysproporcji w rozwoju społecznym, w dłuższej perspektywie może prowadzić do „wypchnięcia” niektórych grup z procesów rozwojowych, co w konsekwencji może utrzymywać ich ubożenie, jak i obszary wykluczenia społecznego¹¹.

Ostatnim najważniejszym dokumentem planistycznym szczebla krajowego jest Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030. Zgodnie z tym dokumentem obszar powiatu opatowskiego znajduje się w strefach określonych jako ośrodki lokalne (miasto Opatów) i wiejskie obszary funkcjonalne (pozostałe gminy wchodzące w skład Powiatu Opatowskiego).

Zgodnie z definicją ośrodki lokalne nie mają swojego zaplecza funkcjonalnego w postaci wyznaczonego obszaru funkcjonalnego, ale mają szansę na koncentrację funkcji gospodarczych oraz służą obszarom wiejskim swoim zapleczem usługowym. Do ośrodków lokalnych zalicza się miasta o zdolnościach rozwojowych zasadniczo mające poniżej 50 tys. mieszkańców. Szczególną rolę wśród nich pełnią niektóre miasta powiatowe. Ośrodki lokalne mają szczególne znaczenie dla rozwoju obszarów wiejskich, głównie jako centra tworzenia funkcji pozarolniczych oraz jako inkubatory przedsięwzięć aktywizujących te tereny. Oferują one także usługi publiczne podstawowe i średniego rzędu. W ten sposób ośrodki lokalne pełnią rolę uzupełniającą w stosunku do ośrodków subregionalnych. Dobrze funkcjonująca sieć osadnicza kraju jest bazą dla rozprzestrzeniania się rozwoju z ośrodków najwyższego do ośrodków najniższego szczebla, cechujących się często niższymi wskaźnikami rozwoju społeczno-gospodarczego. Problemy

---

¹¹ Źródło: Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)

rozwojowe ośrodków lokalnych są często przyczyną depopulacji tych obszarów oraz utraty ich funkcji gospodarczych. Duża część ośrodków lokalnych, w tym szczególnie te pełniące funkcje powiatowe, nie spełnia właściwie swojej roli w procesach rozwoju regionalnego i restrukturyzacji na obszarach wiejskich. Wynika to z historycznie uwarunkowanych słabości ekonomicznych tych miast (zlokalizowanych głównie w Polsce Wschodniej, na Pomorzu Środkowym i w Polsce Zachodniej), słabości instytucji państwa, w tym administracji publicznej, słabości tych ośrodków jako miejsc dostarczania podstawowych usług dla mieszkańców otaczających je obszarów wiejskich.

Wiejskie obszary funkcjonalne w praktyce planistycznej i dla potrzeb prowadzenia działań w ramach różnych polityk publicznych są definiowane jako terytorium pozostające poza granicami miast. Takie podejście wynika między innymi z dostępności danych statystycznych publikowanych przez GUS. Nowa polityka regionalna, koncentrująca się na tworzeniu warunków do wykorzystania w procesie rozwoju unikatowych potencjałów terytorialnych, oraz polityka przestrzennego zagospodarowania, dla której punktem wyjścia są interakcje obszarów geograficznych zdefiniowanych przez ich funkcje, muszą zaproponować inne spojrzenie na obszary wiejskie. Pozwoli to na bardziej wnikliwą analizę potencjałów tych obszarów oraz lepsze ukierunkowanie interwencji publicznej zmierzającej do osiągnięcia celów wyznaczonych w dokumentach strategicznych.

Istotną barierą rozwoju części obszarów wiejskich pozostaje niska dostępność podstawowych usług publicznych, zdekapitalizowanie tkanki osadniczej i zagrożenie walorów przyrodniczych w procesie gwałtownego poszukiwania alternatywnych dróg rozwoju oraz słaba jakość infrastruktury. W systemie planowania przestrzennego i polityki regionalnej obszary te powinny być identyfikowane i wyznaczane na poziomie regionalnym. Służyć to będzie wprowadzeniu różnego typu działań z zakresu planowania przestrzennego, np. na rzecz efektywnego planowania inwestycji publicznych w warunkach zmniejszającego się zaludnienia i zagrożenia utratą funkcji, koordynacji działań prowadzonych na tych obszarach w ramach różnych polityk sektorowych, oraz działaniom restrukturyzacyjnym podejmowanym w ramach polityki rozwoju regionalnego, w tym polityki rozwoju obszarów wiejskich. Obszary te zostaną obowiązkowo ujęte w ramach wojewódzkich strategii rozwoju jako ustalenie wiążące¹².

Ze względu na położenie geograficzne oraz dotychczasowe doświadczenia zarówno w zakresie polityki regionalnej, jak i pozyskiwania źródeł finansowania, największe znaczenie dla rozwoju Powiatu Opatowskiego ma polityka rozwoju Województwa Świętokrzyskiego. Najważniejszym dokumentem rozwojowym województwa jest „Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+”, której głównym celem strategicznym jest wzrost atrakcyjności województwa względem innych regionów Polski i Europy. Obecnie jest to dokument przygotowany w fazie projektu.

---

¹² Źródło: Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

Założeniem efektów realizacji niniejszej Strategii jest poprawa wizerunku województwa, ze wskazaniem faktycznych i potencjalnych korzyści dla mieszkańców i inwestorów w różnych dziedzinach życia społecznego i gospodarczego. Wrzód celów strategicznych województwa warto wymienić:

- zwiększenie konkurencyjności i innowacyjności świętokrzyskiej gospodarki w tym poprawa warunków dla inwestowania. Wsparcie dla tworzenia i rozwoju terenów inwestycyjnych oraz stref aktywności gospodarczej znaczących pod względem obszaru oraz wyraźnie wzmacniających potencjał regionu do przyciągania nowych inwestycji jako ważny element stymulujący procesy rozwojowe w regionie;
- kompetentne kadry dla gospodarki regionu, w tym rozwój i promocja szkolnictwa zawodowego. Jednym z kluczowych kierunków działań w zakresie edukacji jest jej zmiana o charakterze jakościowym;
- wsparcie procesu transformacji kluczowych branż gospodarki regionu;
- poprawa jakości i ochrona środowiska przyrodniczego, adaptacja do zmian klimatu i zwalczanie skutków zagrożeń naturalnych;
- energetyka odnawialna i efektywność energetyczna w tym zwiększenie efektywności energetycznej i zarządzania energią;
- silny kapitał społeczny w regionie co łączy w sobie zadania w zakresie oświaty, kultury i poprawa warunków dla zwiększania aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców;
- powszechnie dostępne wysokiej jakości usługi społeczne i zdrowotne w środowisku lokalnym;
- rozwój systemu zarządzania strategicznego rozwojem, w tym wzrost kompetencji kadr administracji publicznej, przygotowanie rozwiązań na rzecz zintegrowanego, strategicznego planowania społeczno-gospodarczego i przestrzennego;
- wzmacnianie partnerstwa i współpracy na rzecz rozwoju województwa;
- inne cele.

Na szczególną uwagę w ramach Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ zasługują zawiązane przez samorządowe porozumienia gmin na rzecz utworzenia Obszaru Strategicznej Interwencji (OSI) Dolina Wisły.

Gminy OSI łączy położenie w dolinie Wisły oraz jej dopływów: Czarnej, Koprzywianki i Opatówki. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego definiuje Dolinę Wisły jako specyficzny obszar problemowy o charakterze krajowym.

OSI Dolina Wisły stanowi jeden z najważniejszych korytarzy ekologicznych w skali kraju, na terenie OSI niemal w całości objęty ochroną jako obszary Natura 2000. Z punktu widzenia ochrony zasobów wodnych obszaru niekorzystny jest niski odsetek korzystających z kanalizacji a także niezrekultywowane tereny zagłębia siarkowego. Wysoka jakość gleb powoduje, że gminy OSI są także ważnym terenem rolniczym, na którym powinno postawić się na rozwój

rolnictwa tradycyjnego oraz ekologicznego (ze szczególnym uwzględnieniem produkcji zbóż, warzyw oraz sadownictwa na terenie powiatu opatowskiego oraz sandomierskiego), w tym poprawy jakości produktów rolnych poprzez wspieranie innowacyjności i usług sieciowych w zakresie wykorzystania produktów rolniczych. Niewystarczające jest również wykorzystanie turystyczne wysokich walorów krajobrazu i dziedzictwa kulturowego. Obszar cechuje się najwyższymi wskaźnikami kulturowymi, architektonicznymi i archeologicznymi, co tworzy duży potencjał dla rozwoju subregionu, przeciętnymi na tle regionu wskaźnikami gospodarczymi.

Wzrost atrakcyjności całego województwa jest uzależniony od szeregu działań na poziomie kraju (głównie działania rządowe) oraz na szczeblu samego regionu. W tym przypadku kluczowe znaczenie ma skuteczność działań związanych z samorządnością. W ramach realizacji SRWŚ do roku 2030 ważne będą poczynania samorządu Województwa i Powiatu. Dlatego też jest tak ważne, aby Powiat Opatowski nakreślając swoją politykę miał na uwadze poczynania i polityki horyzontalne Województwa Świętokrzyskiego.

Przy planowaniu zamierzeń i stwarzania warunków do rozwoju Powiatu należy mieć w szczególności na uwadze oddziaływanie Powiatu na swoje najbliższe sąsiedztwo oraz powiązania z nim. Dlatego też ważne jest, aby wiele pomysłów samorządowych było realizowane przy współpracy z sąsiednimi społecznościami¹³.

---

¹³ Źródło: Projekt Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+

8 KONSULTACJE SPOŁECZNE

Do podstawowych czynników warunkujących funkcjonowanie państwa demokratycznego jest możliwość czynnego udziału społeczeństwa w ocenie oraz weryfikacji zamierzeń i inicjatyw planowanych przez przedstawicieli władzy.

W związku z powyższym, na etapie przygotowawczym wszelkie działania są poddawane konsultacjom społecznym. Wynika to w pewnych przypadkach z mocy prawa (obligatoryjnie), bądź też jako tzw. „dobra praktyka”.

Konsultacje nie ograniczają się tylko do przedstawienia tych planów, a także do wysłuchania opinii na ich temat, ich modyfikowania i informowania o ostatecznej decyzji. Konsultacje społeczne to sposób uzyskania opinii, stanowisk propozycji itp. od instytucji i osób, których w pewien sposób dotkną bezpośrednio lub pośrednio, skutki proponowanych przez administrację działań.

Podczas opracowywania treści niniejszej Strategii od chwili rozpoczęcia prac nad dokumentem władze samorządowe (Starosta, Rada Powiatu) podjęły starania, aby w opracowaniu przyszłych kierunków rozwoju powiatu opatowskiego wzięło jak najszersze grono osób zainteresowanych i zaangażowanych w funkcjonowanie i rozwój powiatu opatowskiego.

W trakcie opracowania Strategii przeprowadzono konsultacje ze wszystkimi jednostkami organizacyjnymi Powiatu Opatowskiego, instytucjami wspierającymi działania Powiatu Opatowskiego, w tym m.in. Policją, Państwową Strażą Pożarną czy Powiatową Stacją Sanitarno – Epidemiologiczną, pracownikami wydziałów Starostwa Powiatowego w Opatowie, a także z przedstawicielami gmin wchodzących w skład Powiatu Opatowskiego.

Poza ww. konsultacjami na potrzeby opracowania Strategii przygotowane zostały zestawy pytań w formie ankiet, skierowane bezpośrednio do mieszkańców powiatu opatowskiego oraz osobno do urzędów gmin znajdujących się na terenie powiatu opatowskiego.

Przeprowadzone badania ankietowe były bardzo pomocne inwentaryzacji stanu powiatu oraz przy wyznaczaniu przyszłych kierunków jej rozwoju.

Na podstawie powyższych prac zidentyfikowano kluczowe działania, jakie powinny być uznane jako priorytetowe do realizacji w kolejnych latach.

9 SYSTEM ZARZĄDZANIA STRATEGII

9.1 SYSTEM WDRAŻANIA

Zapewnienie realizacji celów Strategii możliwe będzie pod warunkiem, że jej założenia będą poddawane stałej kontroli ze strony jednostek odpowiedzialnych za jej wdrażanie.

W związku z powyższym na etapie wdrażania Strategii zostanie powołany ZESPÓŁ DS. WDRAŻANIA I MONITOROWANIA STRATEGII. Przewiduje się, że w skład zespołu wejdą osoby zatrudnione w Starostwie Powiatowym w Opatowie na stanowiskach blisko związanych z określonymi działaniami Strategii. Ze względu na charakter przewidzianych do realizacji celów i kierunków, w razie konieczności zespół będzie wspierał się wiedzą i doświadczeniem dodatkowych osób zaangażowanych w rozwój powiatu opatowskiego.

Nad całością prac zespołu będzie prowadzony nadzór ze strony Starosty oraz Rady Powiatu.

9.2 MONITORING I EWALUACJA

Ostatnim etapem procesu już po przyjęciu Strategii przez Radę Powiatu, powinna być weryfikacja jej realizacji. Zaleca się, aby następowało to poprzez opracowanie i wykonanie poszczególnych programów i projektów wynikających z zapisów Strategii, a następnie ocena porównawcza założonych i uzyskanych tą drogą efektów pod kątem uzyskania celu strategicznego i celów operacyjnych, zgodnie z punktem System wdrażania. Ważne jest, aby powstałe na podstawie Strategii programy i projekty rozwojowe, uwzględniały zapisy celów Strategii. Niezbędne będzie m.in. wypracowanie dla nich planów działania (w tym określonych w czasie) ściśle powiązanych ze źródłami i zasadami finansowania oraz mierzalnych kryteriów oceny.

System monitorowania i oceny realizacji strategii rozwoju lokalnego mógłby odbywać się w następujących aspektach:

zbieranie informacji poprzez:

- gromadzenie opinii i wniosków przekazywanych do władz Powiatu z inicjatywy mieszkańców,
- przeprowadzanie, opracowywanie i udostępnianie wyników badań prowadzonych wśród mieszkańców przez lub na zlecenie Starosty Opatowskiego,
- zbieranie opinii wśród mieszkańców w ramach bezpośrednich spotkań,
- zbieranie opinii wśród mieszkańców w ramach spotkań prowadzonych przez zespoły zadaniowe i projektowe,
- regularna aktualizacja polegająca na przeglądzie Strategii.

W związku z powyższym corocznie będą organizowane spotkania Zespołu ds. wdrażania i monitorowania Strategii wyłącznie pod kątem oceny jakości postępów i możliwości wdrażania przyjętych na etapie tworzenia niniejszego dokumentu założeń.

W wyniku prowadzonych spotkań opracowywane będą raporty oceniające osiągnięte efekty pracy oraz poziom realizacji przyjętych założeń.

Powyższe raporty będą poddane dyskusji przez Zespół oraz przedstawione Radzie Powiatu.

9.3 AKTUALIZOWANIE STRATEGII

Zmieniające się uwarunkowania działalności i funkcjonowania powiatu opatowskiego mogą powodować konieczność zmiany założeń niniejszego dokumentu. Wpływ na to mogą mieć czynniki zarówno wewnętrzne, jak i zewnętrzne (np. zmiana koniunktury gospodarki kraju, stan epidemiczny Sars-Cov-2 itp.). Dlatego też w razie konieczności na podstawie prowadzonego okresowo monitoringu i ewaluacji podejmowane będą działania i czynności zmierzające do dostosowania polityki Powiatu, w tym zapisów Strategii.

Każda proponowana zmiana powyższych celów i kierunków działań poddawana będzie ocenie przez mieszkańców i Radę Powiatu, podobnie jak miało to miejsce przy przygotowaniu niniejszego opracowania. Ostateczna treść aktualizacji powinna być przyjęta uchwałą Rady Powiatu.

---

10 PODSUMOWANIE

Strategia Rozwoju Powiatu Opatowskiego na lata 2021 – 2030 stanowi podstawowy dokument planistyczny Powiatu. W oparciu o zapisy w niej zawarte zostaną opracowane dokumenty tematyczne, uszczegółowiające wybrane zagadnienia dotyczące funkcjonowania powiatu. Do najważniejszych z nich należy zaliczyć strategię rozwiązywania problemów społecznych, współpracy międzyinstytucjonalnej, programy i plany promocji, kultury i sportu, infrastruktury technicznej, bezpieczeństwa publicznego, a także dokumenty finansowe.

ZESTAWIENIE TABEL

Tabela 1: Wykaz gmin na terenie powiatu opatowskiego	8
Tabela 2: Wykaz dróg powiatowych na terenie powiatu opatowskiego.....	10
Tabela 3: Zestawienie długości dróg powiatowych wraz z rodzajami nawierzchni	14
Tabela 4: Zestawienie długości dróg gminnych wraz z rodzajami nawierzchni	15
Tabela 5: Zestawienie wskaźnikowe długości dróg gminnych i powiatowych razem wraz z rodzajami nawierzchni.....	16
Tabela 6: Zestawienie wskaźnikowe długości dróg gminnych i powiatowych razem wraz z rodzajami nawierzchni.....	20
Tabela 7: Liczba mieszkań z dostępem do sieci wodociągowej na terenie powiatu opatowskiego.....	21
Tabela 8: Liczba osób korzystająca z oczyszczalni ścieków na terenie powiatu opatowskiego	22
Tabela 9: Liczba mieszkańców w gminach powiatu opatowskiego z dostępem do sieci kanalizacyjnej.....	22
Tabela 10: Zgazyfikowanie powiatu opatowskiego.....	23
Tabela 11: Zgazyfikowanie gmin powiatu opatowskiego.....	24
Tabela 12: Zestawienie danych dotyczących szkolnictwa w roku szkolnym 2019-2020.....	26
Tabela 13: Podstawowe dane dotyczące szkolnictwa w powiecie opatowskim w szkolnych latach 2017-2020	28
Tabela 14: Zasoby mieszkaniowe powiatu opatowskiego	33
Tabela 15: Nowe zasoby mieszkaniowe oddane do użytku na terenie powiatu opatowskiego w roku 2019.....	33
Tabela 16: Obszary prawnie chronione na terenie powiatu opatowskiego.....	37
Tabela 17: Powierzchnia Obszarów prawnie chronionych na terenie powiatu opatowskiego.	37
Tabela 18: Emisja zanieczyszczeń gazowych z zakładów na terenie powiatu opatowskiego....	43
Tabela 19: Emisja zanieczyszczeń pyłowych z zakładów na terenie powiatu opatowskiego	43
Tabela 20: Emisja pyłu PM10, PM2,5 i benzo(a)pirenu z sektora komunalno-bytowego na terenie powiatu opatowskiego	44
Tabela 21: Pomoc i wsparcie na terenie powiatu opatowskiego.....	57
Tabela 22: Wskaźniki dotyczące korzystania ze wsparcia opieki społecznej na terenie powiatu opatowskiego.....	58
Tabela 23: Ilość porad w zakresie Podstawowej opieki zdrowotnej	61

Tabela 24: Opieka ambulatoryjna	62
Tabela 25: Ludność na terenie powiatu opatowskiego wraz ze wskaźnikiem feminizacji i gęstością zaludnienia	71
Tabela 26: Ludność na terenie powiatu opatowskiego wraz ze wskaźnikiem feminizacji i gęstością zaludnienia	72
Tabela 27: Zatrudnienie w gospodarce narodowej na terenie powiatu opatowskiego w latach 2017 – 2019	76
Tabela 28: Zatrudnienie w gospodarce narodowej według PKD 2007 na terenie powiatu opatowskiego.....	77
Tabela 29: Podmioty gospodarki narodowej według PKD 2007 na terenie powiatu opatowskiego.....	84
Tabela 30: Podmioty gospodarcze powiatu opatowskiego z podziałem na gminy wraz ze wskaźnikiem liczby podmiotów na 1000 osób	86
Tabela 31: Podmioty gospodarcze powiatu opatowskiego wg formy prawnej	87
Tabela 32: Podmioty gospodarcze powiatu opatowskiego wg sektora własnościowego	89
Tabela 33: Podmioty gospodarcze powiatu opatowskiego z podziałem na gminy wg sektora własnościowego.....	89
Tabela 34: Powierzchnia gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych (ha) ..	94
Tabela 35: Struktura powierzchni gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych w stosunku do całkowitej powierzchni	94
Tabela 36: Pogłowie zwierząt gospodarskich.....	95
Tabela 37: Powierzchnia zasiewów w gospodarstwach rolnych wg rodzajów upraw	95
Tabela 38: Budżet powiatu Opatowskiego w latach 2017-2019 oraz planu na 2020	102
Tabela 39: realizacja dochodów budżetu Powiatu Opatowskiego w latach 2017-2019 oraz planu na rok 2020	103
Tabela 40: Struktura dochodów Powiatu Opatowskiego w latach 2017-2019 oraz plan na 2020 rok.....	104
Tabela 41: Realizacja wydatków budżetu Powiatu Opatowskiego w latach 2017-2019 oraz plan na 2020 rok.....	108
Tabela 42: Struktura wydatków Powiatu Opatowskiego w latach 2017-2019 oraz plan na 2020 rok.....	109
Tabela 43: Realizacja budżetu Powiatu Opatowskiego w latach 2017 – 2019 oraz plan na 2020 rok.....	111
Tabela 44: Analiza dochodów i wydatków Powiatu Opatowskiego w latach 2017 – 2019 oraz planu na rok 2020	112

Tabela 45: Szczegółowa analiza dochodów Powiatu Opatowskiego w latach 2017 – 2019 ...	114
Tabela 46: Szczegółowa struktura dochodów Powiatu Opatowskiego w latach 2017 – 2019	117
Tabela 47: Syntetyczne zestawienie dochodów Powiatu Opatowskiego w latach 2017 – 2019 oraz plan na rok 2020	120
Tabela 48: Syntetyczna analiza dochodów Powiatu Opatowskiego w latach 2017 – 2019 oraz plan na rok 2020	121
Tabela 49: podział dochodów Powiatu Opatowskiego w latach 2017 – 2019 oraz plan na rok 2020	122
Tabela 50: Struktura wyszczególnionych dochodów Powiatu Opatowskiego w latach 2017 – 2019 oraz plan na rok 2020	123
Tabela 51: Dynamika zmian poszczególnych dochodów Powiatu Opatowskiego w latach 2017 – 2019 oraz plan na rok 2020	124
Tabela 52: Analiza dochodów na mieszkańca powiatu Opatowskiego w latach 2017 – 2019 oraz plan na rok 2020	125
Tabela 53: Wydatki powiatu Opatowskiego wg rozdziałów klasyfikacji budżetowej w latach 2017 – 2019 oraz plan na rok 2020	125
Tabela 54: Struktura wydatków Powiatu Opatowskiego wg rozdziałów klasyfikacji budżetowej w latach 2017 – 2019 oraz plan na rok 2020	126
Tabela 55: Podział wydatków Powiatu Opatowskiego w latach 2017 – 2019 oraz plan na rok 2020	127
Tabela 56: Struktura wydatków Powiatu Opatowskiego w latach 2017 – 2019 oraz plan na rok 2020	128
Tabela 57: Dynamika zmian wydatków Powiatu Opatowskiego w latach 2017 – 2019 oraz plan na rok 2020	128
Tabela 58: Dynamika zmian wydatków powiatu Opatowskiego w latach 2017 – 2019 oraz plan na rok 2020	131
Tabela 59: Wieloletnia Prognoza Finansowa Powiatu Opatowskiego w wybranych latach....	132
Tabela 60: Analiza samodzielności finansowej Powiatu Opatowskiego w latach 2017 – 2019 oraz planu na rok 2020	136
Tabela 61: Wskaźnik płynności finansowej Powiatu Opatowskiego w latach 2017-2019 oraz planu na 2020	137
Tabela 62: Analiza wskaźnikowa Powiatu Opatowskiego w wybranych latach	138

ZESTAWIENIE ILUSTRACJI

Rysunek 1: Lokalizacja Powiatu Opatowskiego w systemie podziału administracyjnego Polski .	7
Rysunek 2: Układ sieci dróg krajowych i wojewódzkich na terenie powiatu opatowskiego	10
Rysunek 3: Układ sieci powiatowych na terenie powiatu opatowskiego.....	13
Rysunek 4: Przebieg linii kolejowej na terenie powiatu opatowskiego	17
Rysunek 5: Tereny objęte MPZP na terenie powiatu opatowskiego.....	35
Rysunek 6: Tereny objęte formami ochrony przyrody na terenie powiatu opatowskiego	38
Rysunek 7: Lokalizacja GZWP na terenie powiatu opatowskiego	41
Rysunek 8: Korzystający oraz udzielone noclegi w turystycznych obiektach noclegowych na 1000 ludności w 2018 r.....	47
Rysunek 9: Wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej w powiatach województwa świętokrzyskiego.....	92
Rysunek 10: Średnia powierzchnia użytków rolnych na terenie powiatu opatowskiego.....	93

ZESTAWIENIE WYKRESÓW

Wykres 1: Analiza porównawcza dróg wg typu nawierzchni	16
Wykres 2: Ludność powiatu opatowskiego w roku 2019 wg grup wiekowych	27
Wykres 3: Ludność powiatu opatowskiego wg grup wiekowych	73
Wykres 4: Zmiana liczby ludności w latach 2015 - 2019	74
Wykres 5: Prognozy demograficzne dla powiatu opatowskiego	75
Wykres 6: Stopa bezrobocia dla powiatu opatowskiego	78
Wykres 7: Stopa bezrobocia dla powiatu opatowskiego w latach 2012 – 2020	79
Wykres 8: Struktura bezrobocia dla powiatu opatowskiego z podziałem na płeć i prawo do korzystania z zasiłku dla bezrobotnych	80
Wykres 9: Struktura bezrobocia osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy dla powiatu opatowskiego.....	81
Wykres 10: Podmioty gospodarcze na terenie powiatu opatowskiego wg PKD 2007	84
Wykres 11: Podmioty gospodarcze powiatu opatowskiego z podziałem na gminy.....	86
Wykres 12: Podmioty gospodarcze powiatu opatowskiego wg formy prawnej	88
Wykres 13: Zestawienie dochodów i wydatków bieżących Powiatu Opatowskiego w latach 2017-2019 oraz planu na 2020.....	102
Wykres 14: Dochody Powiatu Opatowskiego 2019	105
Wykres 15: Dochody Powiatu Opatowskiego 2018	106
Wykres 16: Dochody Powiatu Opatowskiego 2017	107
Wykres 17: Poziom i dynamika dochodów oraz wydatków bieżących w latach 2017 – 2019	113
Wykres 18: Dochody powiatu Opatowskiego w latach 2017 – 2019:.....	120
Wykres 19: Syntetyczne zestawienie dochodów Powiatu Opatowskiego w latach 2017-2019 oraz plan na 2020 rok	121
Wykres 20: Wydatki Powiatu Opatowskiego w latach 2017-2019 oraz plan na 2020 rok.....	129
Wykres 21: Analiza Wskaźnika Bazowego Jednorocznego w latach 2017-2019 oraz plan na 2020 rok.....	137